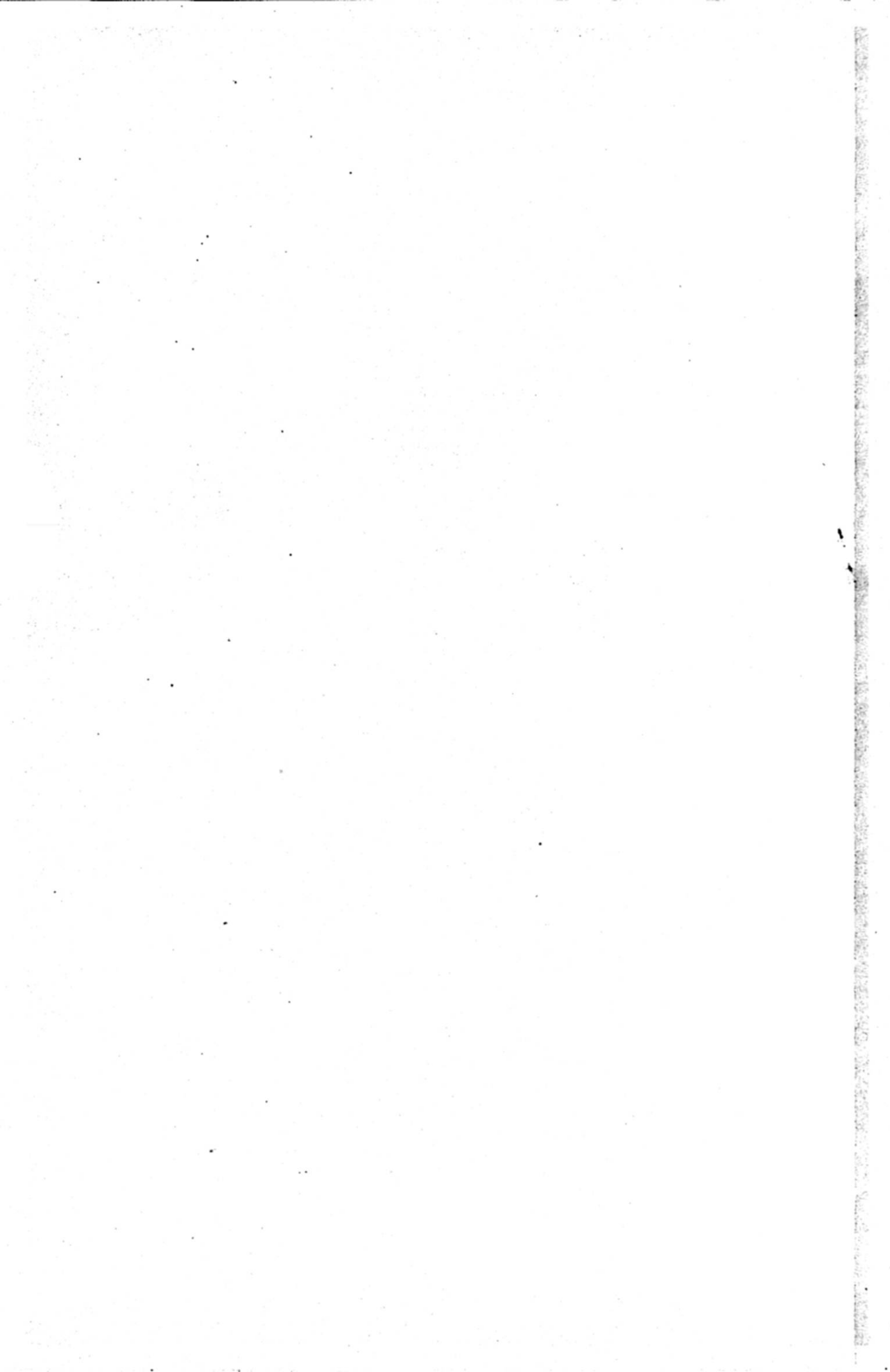

ශ්‍රී ලංකාවේ:
මානව හිමිකම් තත්ත්වය
2002

නීතිය හා සමාජ භාරය

ශ්‍රී ලංකාව:

මානව හිමිකම් තත්ත්වය

2002

ପ୍ରଥମ-୨ ଶ୍ରେଣୀ

ଉପରୋକ୍ତ ବିଷୟରେ ପରୀକ୍ଷା

୨୦୦୯

ශ්‍රී ලංකාව:
මානව හිමිකම් තත්ත්වය
2002

මෙම වාර්තාවෙන් ආවරණය වනුයේ
2001 ජනවාරි සිට දෙසැම්බර් දක්වා කාලයයි.

නීතිය හා සමාජ භාරය
අංක: 3, කිංසි ටෙරසය,
කොළඹ 08,
ශ්‍රී ලංකාව

ලංකා-9 වූ
සලකුණු මිනිස් ලෝක
2003

නීතිය හා සමාජ භාරය

මාර්තු 2003

ලංකා-9 වූ සලකුණු මිනිස් ලෝක
සමාජ හා නීති මධ්‍යස්ථාන මගින් නිකුත් කරන ලදී.

ISBN 955-9062-81-6

සමාජ හා නීති මධ්‍යස්ථාන
සමාජ හා නීති මධ්‍යස්ථාන
80 නිවැසි
ලංකා-9 වූ

පටුන

දායකත්වය
පෙරවදන

viii

x

I සමාලෝචනය	1
1. හැඳින්වීම	1
2. සිවිල් යුද්ධය	1
3. මැතිවරණ ප්‍රවණත්වය	4
4. ලමා අයිතිවාසිකම්	8
5. වධහිංසාව හා අත්තනෝමතික රඳවා ගැනීම	11
6. කාන්තා අයිතිවාසිකම්	14
7. භාෂණයේ නිදහස	17
8. අභ්‍යන්තරිකව අවතැන් වුවත්	19
9. මානව හිමිකම් කොමිසම	22
10. මානව හිමිකම් පුරුකීම	24
11. මානව හිමිකම් සම්බන්ධ ජාත්‍යන්තර බැඳීම	24
II 17 වන ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සංශෝධනය	27
1. හැඳින්වීම	27
2. ව්‍යවස්ථා සංශෝධනයේ පසුබිම	29
3. සංශෝධනය පිළිබඳ ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ තීරණය	32
4. 17 වන සංශෝධනයේ මූලික ලක්ෂණ හා කොමිෂන් සභාවට පැවරී ඇති බලතල	35
5. ස්වාධීන කොමිෂන් සභා	45
6. 17 වන සංශෝධනය හා උතුරු නැගෙනහිර ගැටුම	57
7. නිගමනය	59
III 2001 වසර තුළ අධිකරණය	61
1. හැඳින්වීම	61
2. අගවිනිසුරුතුමාගේ පත්වීම අභියෝගයට ලක් කිරීම	62
3. අග්‍රවිනිශ්චයකාරවරයාට එරෙහි දෝෂාභියෝගය	65

4. 78(අ) ස්ථාවර නියෝගයේ ව්‍යවස්ථානුකූලභාවය	69
5. පක්ෂපාතභාවය සහ විනිසුරුවරු	72
6. ජාත්‍යන්තර නීතියේ සංගමයේ වාර්තාව	81
7. විනිසුරුවරයෙකුට එරෙහිව නැගුණු චෝදනා	84
8. 17 වන ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සංශෝධනය	85
9. නිගමනය	86

IV සමාජ, ආර්ථික අයිතිවාසිකම් හා ධරණීය සංවර්ධනය කෙරෙහි විදුලිබල අර්බුදයේ බලපෑම 88

1. හැඳින්වීම	88
2. සමාජ ආර්ථික අයිතිවාසිකම් හා ධරණීය සංවර්ධනය	92
3. විදුලිබල අර්බුදය	100
4. සමාජ ආර්ථික අයිතිවාසිකම් කෙරෙහි විදුලිබල අර්බුදයේ බලපෑම	110
5. විදුලිබල අංශයෙහි පාලනය සහ නියාමනය	115

V මානව හිමිකම් සඳහා වූ අධිකරණමය රැකවරණය 137

1. හැඳින්වීම	137
2. 11, 13(1), 13(2) වගන්ති යටතේ පැවරූ නඩු	139
3. 12 වන ව්‍යවස්ථාව යටතේ පැවරූ නඩු	144
4. 14 වන ව්‍යවස්ථාව යටතේ පැවරූ නඩු	150
5. විධායක සහ පරිපාලන ක්‍රියා	161
6. අගවිනිසුරුවරයාට එරෙහි පෙත්සම්	163
7. ප්‍රතිකර්ම	169
8. නිගමන	172

VI ශ්‍රී ලංකාවේ රාජ්‍ය සේවය 174

1. හැඳින්වීම	174
2. රාජ්‍ය සේවයේ ඓතිහාසික විකාශනය, එහි ව්‍යුහය සහ එහි දේශපාලනීකරණය	175
3. 2001 තුළ රාජ්‍ය සේවයේ තත්ත්වය	178
4. රාජ්‍ය සේවය ප්‍රතිසංස්කරණය කිරීමට ගන්නා ලද ප්‍රයත්නයන්	183

5. ප්‍රතිසංස්කරණවල බලපෑම	183
6. රාජ්‍ය සේවය තුළ සිදුවන අයුතු ක්‍රියා	185
7. රාජ්‍යේ නිලධාරීන් වගකීමට බැඳීම	188
8. අධිකරණ විමර්ශනය සහ රාජ්‍ය සේවය	190
9. 17 වන ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සංශෝධනය	193
10. නිගමනය	194

උපලේඛනය I

ශ්‍රී ලංකාව විසින් අපරානුමත කොට ඇති ජාත්‍යන්තර මානව හිමිකම් සම්මුතීන්	198
--	-----

උපලේඛනය II

ශ්‍රී ලංකාව විසින් අපරානුමත කොට නොමැති ජාත්‍යන්තර මානව හිමිකම් සම්මුතීන්	206
---	-----

උපලේඛනය III

2001 වර්ෂය තුළදී තීන්දු වූ මූලික අයිතිවාසිකම් නඩු	208
--	-----

ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ හා ලිපි

211

ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ හා ලිපි

215

දායකත්වය

සමාලෝචනය

රඳිකා කුමාරස්වාමී

සවුන්දරී ඩේවිඩ්

17 වන ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සංශෝධනය
රුක්මණ නානායක්කාර

2001 වසර තුළ අධිකරණය
ශිරන්ති ජයතිලක

සමාජ, ආර්ථික අයිතිවාසිකම් හා ධරණීය
සංවර්ධනය කෙරෙහි විදුලිබල අර්බුදයේ බලපෑම
යොනාලි ආර්. දයාරත්න

මානව හිමිකම් සඳහා වූ අධිකරණමය රැකවරණය
සුමුදු අතපත්තු

ශ්‍රී ලංකාවේ රාජ්‍ය සේවය
එම්. සී. එම්. ඉක්බාල්

සංස්කරණය
සුමුදු අතපත්තු

සම්බන්ධීකරණය
ශිරන්ති ජයතිලක

පරිපාලනය
ඩැමරිස් වික්‍රමසේකර

සහාය

ඩැමරිස් වික්‍රමසේකර, සුමුදු අතපත්තු, එම්. සී. එම්. ඉක්බාල්,
හිරණ්‍යා වික්‍රමසේකර, ජානකී ධර්මසේන, අවලා ප්‍රනාන්දු, දිල්හාරා
පතිරණ, කල‍්‍යාණී කිරුවෙල්වම්, ප්‍රියා තංගරාජා, සුරේන් ප්‍රනාන්දු,
දිනේෂා සමරරත්න, ප්‍රසන්න ගජවීර

ලිපි විමර්ශනය

සුමුදු අතපත්තු, රමණී මුත්තෙට්ටුවේගම, ආර්. කේ. ඩබ්ලිව්.
ගුණසේකර, දීපිකා උඩගම, මාලනී නයිට් ජෝන්, ආචාර්ය ඒ.
ආර්. බී. අමරසිංහ, ආචාර්ය බී. එස්. විජේවීර

සිංහල පරිවර්තනය

කේෂිත ජයවර්ධන, ජගත් හේමන්ත

කංවුකය

සුමංගලී අනුලගම

මුද්‍රණය

පෙරවදන

ශ්‍රී ලංකාවේ වර්තමාන මානව හිමිකම් තත්ත්වය විග්‍රහ කිරීම හා ශ්‍රී ලංකාවේ අන්තර්ජාතික බැඳීම් හා සාපේක්ෂව ශ්‍රී ලංකා රජය රටේ ජනතාවගේ මූලික අයිතිවාසිකම් කෙතෙක් දුරට ආරක්ෂා කොට ඇතිද යන්න ඇගයීමට ලක්කිරීම මෙම වාර්තාව අරමුණ වේ. එහෙයින් ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව මගින් ලබාදී ඇති සහතිකයන් අනෙකුත් ව්‍යවස්ථාමය ප්‍රතිපාදනයන් සහ ඒ මගින් පනවා ඇති සීමාවන් ද මෙම වාර්තාව මගින් සාකච්ඡාවට ලක් කෙරේ. මෙම වාර්තාව මගින් 17 වන ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සංශෝධනය, 2001 වර්ෂය තුළ අධිකරණය, සමාජ, ආර්ථික අයිතිවාසිකම් හා ධරණීය සංවර්ධනය කෙරෙහි විදුලි බල අර්බුදයේ බලපෑම, මානව හිමිකම් සඳහා වූ අධිකරණමය රැකවරණය සහ ශ්‍රී ලංකාවේ රාජ්‍ය සේවය යන මාතෘකා ආවරණය කෙරේ.

මෙම වාර්තාව සඳහා පර්යේෂණයන් හා ප්‍රකාශනය නීතිය හා සමාජ භාරය විසින් සම්බන්ධීකරණය කරන ලදී. මෙම වාර්තාවේ පරිච්ඡේද, ඒ ඒ විෂයන්හි නිපුණතාවයක් දක්වන පර්යේෂකයන් විසින් රචනා කොට ඇත. එම පරිච්ඡේදයන්හි පළමු පිටපත්, නිරවද්‍යතාවය හා නිරවුල්භාවය තහවුරු කිරීම සඳහා විශේෂඥයින් මඩුල්ලක් විසින් විමර්ශනයට බඳුන් කරන ලදී.

ශ්‍රී ලංකාව අපරාක්‍රමක කොට ඇති ජාත්‍යන්තර සම්මුතීන්ගේ ලැයිස්තුවක් සහ ශ්‍රී ලංකාව මෙතෙක් අපරාක්‍රමක කොට නොමැති ජාත්‍යන්තර සම්මුතීන්ගේ ලැයිස්තුවක් ද මෙම වාර්තාවට අඩංගුය. 2001 වසරේදී ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය විසින් තීරණය කරන ලද මානව හිමිකම් නඩු ලේඛනයක් ද උපලේඛනයක් ලෙස වාර්තාවෙහි අඩංගු වේ.

මෙම වාර්තාව මගින් ශ්‍රී ලංකාවේ මානව හිමිකම් තත්ත්වය පිළිබඳ සිවිල් සංවිධාන හා රජය අතර සංවාදයක් ඇති කරනු ඇතැයි ද ඒ හරහා ශ්‍රී ලංකාවේ මානව හිමිකම් තත්ත්වයේ සතුටුදායක වර්ධනයන් සඳහා දායකත්වයක් සපයනු ඇතැයි ද අපේක්ෂා කෙරේ.

ශ්‍රී ලංකා ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවට අනුව, ව්‍යවස්ථාව මගින් පනවා ඇති හා පිළිගෙන ඇති මූලික මානව අයිතිවාසිකම් ගරු කිරීමට, ආරක්ෂා කිරීමට හා වර්ධනය කිරීමට රජයේ සියලු ආයතන බැඳී සිටී. ශ්‍රී ලංකාව ජාත්‍යන්තර මානව අයිතිවාසිකම් සම්මුතීන් කිහිපයකටම අත්සන් තබා ඇති හෙයින්, නීතිය, රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්ති හා ක්‍රියාත්මක කිරීම ආදී සියලු දේ එම ජාත්‍යන්තර සම්මුතීන්ට අනුකූලව සිදු කිරීමට රජය බැඳී සිටී. මෙම වාර්තාව ඉහත කී ජාත්‍යන්තර හා ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවට

අනුව මානව අයිතිවාසිකම් රජය විසින් ආරක්ෂා කළ යුතු යැයි බල කෙරෙන නිරන්තර ක්‍රියාවලියේ තවත් එක් පියවරක් වශයෙන් හැඳින්විය හැක.

නීතිය හා සමාජ භාරය
කොළඹ

මාර්තු 2003

I

සමාලෝචනය

රටිකා කුමාරස්වාමි *

සවුන්දරී ඩේවිඩ් **

1. හැඳින්වීම

රජයේ හමුදාවන් සහ එල්. ඩී. ඩී. ඊ. ය අතර යළි ඇවිළුණු ගැටුම් සහ දකුණේ දික්ගැස්සුණු දේශපාලන වියවුල්කාරී තත්ත්වය තුළින් ඉවත් බවක් නොමැති ලෙස යුධ ආයුධ භාවිතය, ඝාතන, අතුරුදහන් වීම් සහ ළමා යොල්දායුවන් බඳවා ගැනීම් වැනි බරපතල මානව හිමිකම් උල්ලංඝනයන් දිගින් දිගටම සිදුවන වාතාවරණයක් නිර්මාණය වී තිබිණ. මෙම තත්ත්වය තුළ රටේ අනෙකුත් වර්ධනයන් පිළිබඳ අවධානය අඩුවුණු අතර ඉතා බරපතල උල්ලංඝනයන් පිළිබඳ අයත්තට ලැබුණි.

උතුරු-ප්‍රදේශයේ අඛණ්ඩව ක්‍රියාත්මක වූ යුද්ධය විසින් සිවිල් වැසියන්ගේ ජීවිත ගණනක් බිලිගන්නා ලද අතර එමගින් දහස් ගණනක් පුද්ගලයෝ අභ්‍යන්තරිකව අවතැන් වූහ. මෙසේ අවතැන් වූවන් හට සිය රැකියා කිරීමට යාමට, පාසැල් වලට යාමට හෝ අඩුම තරමේ හදිසි

* කාන්තාවන්ට එරෙහි වධහිංසා පිළිබඳ එක්සත් ජාතීන්ගේ විශේෂ වාර්තාකරු, අධ්‍යක්ෂිකා - වාර්ගිකත්වය පිළිබඳ ජාත්‍යන්තර අධ්‍යයන කේන්ද්‍රය, කොළඹ.

** පර්යේෂක - වාර්ගිකත්වය පිළිබඳ ජාත්‍යන්තර අධ්‍යයන කේන්ද්‍රය, කොළඹ.

වෛද්‍ය ප්‍රතිකාර ලබාගැනීමට හෝ ක්‍රමයක් නොතිබුණි. උතුරු සහ නැගෙනහිර ප්‍රදේශවල පැවති අර්බුදකාරී තත්ත්වය නිසා එල්.ටී.ටී.ඊ. සංවිධානය සමඟ සම්බන්ධතා ඇතුළු යන සෑකය මතම පමණක් අත්තනෝමතික ලෙස ද්විධ පුද්ගලයන් අත්අඩංගුවට ගැනීම් අඛණ්ඩව සිදුවුණි. අත්තනෝමතික නීති මගින් නීති විරෝධී අත්අඩංගුවට ගැනීම් සහ දීර්ඝ කාලයක් රඳවා තබා ගැනීම් තවදුරටත් පහසු කොට ඇත.¹ තව ද පාර්ලිමේන්තු මැතිවරණය දිනයේ සහ ඊට පෙර ප්‍රවණිත ක්‍රියා ව්‍යාප්තව සිදුවුණි.²

ඔක්තෝබර් 10 වැනිදා පාර්ලිමේන්තුව විසුරුවා හැරීමට ආයතන සමයේ සිට නාමයෝජනා භාරදීමේ අවසන් දිනය දක්වා වූ කාලය තුළ ශ්‍රී ලංකාවේ දේශපාලන ව්‍යුහයේ වෙනස්කම් රැසක් සිදුවිය. දේශපාලන භූමිකාව තුළ ගොඩනැගුණු විවිධ නව හවුල් සහ දේශපාලන සභාග විසින් පශ්චාත් මැතිවරණ ක්‍රියාවලිය වඩා සංකීර්ණ එකක් බවට පත් කරන ලදී. පැහැදිලිවම රාජ්‍ය පාලනයේ අර්බුදයන් විද්‍යාමාන වූ අතර මෙහි ප්‍රතිඵලය වූයේ කටුනායක ජාත්‍යන්තර ගුවන් තොටුපළට ජූලි 24 වැනිදා එල්ල වූණු ක්‍රස්තවාදී ප්‍රහාරය විසින් ඔත්පල කර තිබූ ආර්ථිකය යත්තමින් වර්ධනය වෙමින් තිබූ ක්‍රියාවලියට එය දැරුණු ලෙස බලපෑමයි.

විශේෂයෙන් මානව හිමිකම් උල්ලංඝනයන්ට වගකිව යුත්තන් නීතිය ඉදිරියට ගෙන ඒමට නොහැකිවීම මෙම වසර තුළ ප්‍රධාන ලෙස අවධානයට ලක්වුණු කරුණකි.

2. සිවිල් යුද්ධය

වසර මුලදී එල්.ටී.ටී.ඊ. ය විසින් ඒකපාර්ශ්වික සටන් විරාමයක් ප්‍රකාශයට පත් කළද, 2001 අප්‍රේල් 24 වනනිසේ එල්.ටී.ටී.ඊ මූලස්ථානය ප්‍රකාශ කළේ මාස හතරක් පුරා ගෙන ගිය සිය ඒකපාර්ශ්වික සටන් විරාම කාලය තවදුරටත් දීර්ඝ නොකරන බවයි.³ මේ අතර යාපනය අර්ධද්වීපය තුළ සිය බලය තවදුරටත් තහවුරු කර ගැනීමේ අදහසින් රජය විසින් 'අග්නි කිල' හමුදා මෙහෙයුම ආරම්භ කරන ලදී. මෙම ගැටුමට මැදිවූ

¹ මානව හිමිකම් විමසුම ලෝක වාර්තාව 2002, www.hrw.org/wr2k2/asia_10.html. වෙබ් අඩවිය පරිශීලනය 2002.06.20.

² 2001 මහ මැතිවරණ වාර්තාව, CMEV බලන්න.

³ 2001 අප්‍රේල් 24 ඩේලි මිරර් පුවත් පතෙහි "LTTE ends ceasefire" ලිපිය.

සිවිල් වැසියන් හට තවත් ගැටළු ගණනාවකට මුහුණ දීමට සිදුවිය. ජුනි මාසය වනතුරුම නෝර්වේ රජය විසින් පාර්ශව දෙක සාකච්ඡා මේසයට ගෙන ඒමට දිගින් දිගටම උත්සාහ දැරුව ද අවසානයේ එය අසාර්ථක වූ අතර මෙම වසර තුළ කිසිදු සාම සාකච්ඡාවක් සිදු නොවුණි.

මේ වසරේදී මරාගෙන මැරෙන බෝම්බ ප්‍රහාර දෙකක් සිදුවිය. ඔක්තෝබර් 30 වැනිදා කොළඹදී සිදුවූ මරාගෙන මැරෙන බෝම්බ ප්‍රහාරයෙන් අග්‍රාමාත්‍ය රත්නසිරි වික්‍රමනායක මහතා බේරුනේ අනුතවයෙනි. මෙම ප්‍රහාරයේදී සිවිල් වැසියන් දෙදෙනෙකු ජීවිතක්ෂයට පත්වූ අතර දහතුන් දෙනෙකු තුවාල ලැබූහ. මෙම ප්‍රහාරය සිදුවූයේ පාර්ලිමේන්තු මැතිවරණය සඳහා රටම සුදානම් වෙමින් සිටි මොහොතකය. නොවැම්බර් මාසයේදී මධ්‍යම ප්‍රදේශයේ එල්ල වූ තවත් මරාගෙන මැරෙන බෝම්බ ප්‍රහාරයකින් ශ්‍රී ලංකා හමුදාවේ බ්‍රද්ට් අංශය සමඟ වැඩ කරමින් සිටි සන්නද්ධ පුද්ගලයින් තිදෙනෙකු ඝාතනය වූ අතර තවත් අයෙකු තුවාල ලැබීය. මෙහිදී සිවිල් වැසියෙකු ද ඝාතනය වූ අතර තවත් සිවිල් වැසියන් අට දෙනෙකු තුවාල ලැබූහ.

මෙම වසරේ සිදුවූ දරණුකම එල්.ටී.ටී.ඊ ප්‍රහාරය වූයේ ජූලි මාසයේදී බණ්ඩාරනායක ජාත්‍යන්තර ගුවන් තොටුපලට එල්ල වූණු ප්‍රහාරයයි. සිවිල් වැසියන් දෙදෙනෙකු, ආරක්ෂක අංශයේ හත් දෙනෙකු හා ප්‍රහාරයට සම්බන්ධ වූ එල්.ටී.ටී.ඊ සාමාජිකයන් දහ හතර දෙනෙකු මෙහිදී ඇති වූ වෙඩි හුවමාරුවේදී මිය ගියහ. ශ්‍රී ලංකාවේ එකම ජාත්‍යන්තර ගුවන් තොටුපලට එල්ල වූණු මෙම ප්‍රහාරය දේශපාලන වශයෙන් මෙන්ම ආර්ථික වශයෙන් ද එල්ල වූ දරුණු පහරකි.⁴ මෙහි සෘජු ප්‍රතිඵල වූයේ ශ්‍රී ලංකාවට, ගුවන් යානා ප්‍රමාණය අඩකින් අඩුවීමත්, අපනයන රක්ෂණ වාරිකවල වටිනාකම වැඩිවීමත් සහ සංචාරක කර්මාන්තයේ කඩා වැටීමත්ය.

2.1 වාර්ගික ප්‍රචණ්ඩත්වය

මෙම වසරේ මැයි මාසයේදී මාවනැල්ල දී සිදුවූ සිද්ධිය එම ප්‍රදේශයේ සිංහල සහ මුස්ලිම් ජනකොටස් අතර වාර්ගික ගිනිදැල් ඇවිල වීමට හේතු විය. මෙම සිද්ධියේදී දෙදෙනෙකු මියගිය අතර මුස්ලිම් ජාතිකයන්ට අයත් කඩසාප්පු ගණනාවක් ගිනි තබා විනාශ කරන ලදී. මුස්ලිම් ජාතිකයෙකුගේ කඩයක සේවකයකුට පහරදීමක් සම්බන්ධයෙන් පොලීසිය

⁴ ඉහත 1 සටහන

විසින් කිසිදු ක්‍රියාමාර්ගයක් නොගැනීම පිළිබඳ මුස්ලිම් ජනතාව සිය විරෝධය පළ කරන ලදී. මෙයට පිළිතුරු ලෙස සිංහල ජන කණ්ඩායමක් එම විරෝධය පාත්තන්තව පහර දෙන ලදී. මෙමගින් ප්‍රචණ්ඩ ක්‍රියා වර්ධනය වෙමින් පැතිරිණි. මෙහිදී මුස්ලිම් ජාතිකයන් දෙදෙනෙකු ඝාතනය වූ අතර කඩසාප්පු ගණනාවක් ද, වාහන කිහිපයක් ද ගිනිකබා විනාශ කරන ලදී. කොළඹ ද යම් යම් සිදුවීම් කිහිපයක් පිළිබඳ වාර්තා වූ අතර තත්ත්වය පාලනය කිරීම සඳහා පොලීසිය කඳුළු ගැස් භාවිත කොට ඇත.⁵ මෙහිදී පොලීසිය සිය බලය යොදවමින් උද්ඝෝෂකයින් පලවා හැර ඇති අතර කොළඹ නගරයේ ඇදිරි නීතිය පනවන ලදී.⁶ මාවනැල්ල ප්‍රදේශයේ වැසියන් බොහෝ දෙනෙකු පොලීසියේ එකී නිහඩ ක්‍රියාකලාපය පිළිබඳ මානව හිමිකම් කොමිසමට පැමිණිලි ඉදිරිපත් කරන ලදී.⁷ වසර අවසාන වනවිට ද රජය විසින් මේ සම්බන්ධයෙන් තවමත් පරීක්ෂණ කටයුතු කරමින් සිටි අතර මේ දක්වා කිසිදු පියවරක් ගැනීමට ද සමත් වී නොමැත.

3. මැතිවරණ ප්‍රචණ්ඩත්වය

සිය ආණ්ඩුවේ පාර්ලිමේන්තු බලය තව තවත් අඩුවෙද්දී ජනාධිපතිතුමා විසින් දෙසැම්බර් 5 වැනිදා මැතිවරණයකට දින නියම කරමින් ඔක්තෝබර් 10 වැනිදා පාර්ලිමේන්තුව විසුරුවා හරින ලදී. මැතිවරණ දේශපාලන ක්‍රියාවලිය ප්‍රචණ්ඩත්වයෙන් පිරුණු එකක් විය. ඔක්තෝබර් 27 සහ දෙසැම්බර් 02 අතර කාලය තුළ මැතිවරණ ව්‍යාපාරය පිළිබඳ ඉදිරිපත් වුණු අතුරු වාර්තාවක මෙසේ සඳහන් විය.

“මෙම මැතිවරණ ව්‍යාපාරය තුළ මේ දක්වා වාර්තා වී ඇති ප්‍රචණ්ඩත්වය, 1994 මහ මැතිවරණය, 1999 ජනාධිපතිවරණය සහ 2000 මහ මැතිවරණයේදී දක්නට ලැබුණු ප්‍රචණ්ඩත්වයට වඩා ප්‍රමාණාත්මකව සහ එහි ස්වභාවය අනුව ඉතා වැඩි බව පෙනී යයි. CMEV දත්ත

⁵ 2001 මැයි 6, “වික්ෂිප්ට් එක්ස්ප්‍රස්” පුවත්පත.

⁶ <http://web.amnesty.org/web/ar2002.nsf/asa/sri+lanka> වෙබ් අඩවිය පරිශීලනය 2002 ජුනි 20.

⁷ 2001 මැයි 7 “ඩේලි මිරර්” පුවත්පත.

වලට අනුව 2000 දී දින 39 ක් තුළ සිද්ධීන් 2044 ක් වාර්තා වූ අතර 2001 දී දෙසැම්බර් 1 වැනිදා දක්වා වූ දින 36 ක කාලය තුළ ප්‍රවෘත්ති ක්‍රියා සිද්ධීන් 2205 ක් වාර්තා වී ඇති අතර දෙසැම්බර් 02 වැනිදා වාර්තා වූ සිද්ධීන් 110 ද සමග මේ දක්වා වාර්තා වී ඇති මුළු සිද්ධීන් සංඛ්‍යාව 2315 කි."⁹

2001 ඔක්තෝබර් සම්මත වූ 17 සංශෝධනය මගින් මැතිවරණ කොමසාරිස් හට තවත් අතිරේක බලතල ලබා දුන් අතර එමගින් මැතිවරණ කොමසාරිස්වරයා විසින් නිදහස් සහ සාධාරණ මැතිවරණයක් පැවැත්වීමට අවශ්‍ය සියළු පියවර ගැනීමක් සහ මැතිවරණයට අදාළ නීති එලෙසින්ම ක්‍රියාත්මක වන බවට බලාගැනීමක්, ඔහුගේ පරම වගකීම බවට වැඩිදුරටත් දක්වා ඇත.¹⁰ මෙය තවදුරටත් තහවුරු වූයේ 2001 අප්‍රේල් 3 ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය විසින් ලබාදුන් එහොඩ්වෙල ඒදිරිව දයානන්ද දිසානායක සහ තවත් අය¹¹ තඩුවේ කීන්ද්‍රව මගනි. මෙහිදී ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය පැහැදිලි ලෙසම කියා සිටියේ ඡන්දදායකයින්ට නිදහස් සහ සාධාරණ ලෙස තම ඡන්දය භාවිත කිරීමට නොහැකි ඡන්ද මධ්‍යස්ථානවල ඡන්ද අවලංගු කොට¹² මෙවැනි ඡන්ද මධ්‍යස්ථාන සඳහා අවතෙත් මැතිවරණ පැවැත්වීමට මැතිවරණ කොමසාරිස්වරයාට පූර්ණ බලය ඇති බවයි. ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය වැඩිදුරටත් කියා සිටියේ:

"..... මැතිවරණය යනු ප්‍රතිවිරුද්ධ තරඟකරුවන්ගෙන් තමන් කැමැති පුද්ගලයකු තෝරා ගැනීමට ඡන්දය භාවිත කළ හැකි ක්‍රියාවලියකි. මෙය අත්‍යවශ්‍යයෙන්ම කිසිදු බලපෑමකින් තොර සහ සමාන ලෙස වූ මෙන්ම සෑම ඡන්දයකම රහස්‍ය බව තහවුරු වන්නා වූ ද ක්‍රියාවලියක් විය යුතුය. හුදු මැතිවරණයක් පමණක් පැවැත්වීම කිසියෙක් ප්‍රමාණවත් නැත. පනතේ, විශේෂයෙන් එහි III කොටසේ දක්වා ඇති

⁹ CMEV පුවත්පත් නිවේදනය, 2001 දෙසැම්බර් 3

¹⁰ මෙහි සඳහන් රුක්ෂණ නානායක්කාරගේ "17 වන ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සංශෝධනය" පරිච්ඡේදය බලන්න.

¹¹ ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ අයුරුමිපත් අංක 412/99, 2001.04.03 ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ කීන්ද්‍රව

¹² වැඩිදුරටත් මෙහි සඳහන් සුමුදු අතපත්තුගේ "මානව හිමිකම් පිළිබඳ අධිකරණමය ආරක්ෂාව" පරිච්ඡේදය බලන්න.

ඉහත පැහැදිලි වගන්ති වලින් පෙනීයන්නේ පාර්ලිමේන්තුව විසින් අදහස් කොට ඇත්තේ සැබෑ මැතිවරණයක් මිස මැතිවරණ සූදුවක් හෝ ක්‍රීඩාවක් නොවන බවයි. ඡන්දය ප්‍රකාශ කිරීම මුල සිට අග දක්වා බාධාවකින් තොරව සිදුවන අවශ්‍ය ක්‍රියාවලියක් විය යුතුය."

මෙහිදී ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය තවදුරටත් දැක්වූයේ ඡන්ද පෙට්ටි වලට බලෙන් ඡන්ද දැමීම, ඡන්ද මධ්‍යස්ථාන නියෝජිතයින් පලවා හැරීම, ප්‍රචණ්ඩ ක්‍රියා, තර්ජන සහ බියවැද්දීම් පැහැදිලිවම ඡන්දදායකයින් ඡන්ද පොළට යෑම වලක්වන බවයි. තව ද, මහා පරිමාණ භාර ඡන්ද දැමීම සහ ඡන්ද කාඩ්පත් බලෙන් පැහැර ගැනීම නිදහස්, සමාන සහ සාධාරණ මැතිවරණයකට හානිකර බවයි. එබැවින් මැතිවරණය අවංක කොට නැවත මැතිවරණයක් පැවැත්වීමට මැතිවරණ කොමසාරිස්වරයාට බලය තිබිය යුතු බව ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය අවධාරණය කරන ලදී.

මැතිවරණ කොමසාරිස්වරයාගේ බලතල සම්බන්ධයෙන් එක්තරා වාර්තාවක සඳහන් වූයේ:

"සංශෝධනය සම්මත වුවද එමගින් ස්ථාපිත කිරීමට යෝජිත කිසිදු ආයතනයක් පිහිටුවා නොමැත. කෙසේ වුවද මෙම සංශෝධනයට පෙර තමන් සතු වූ බලතල වලට අමතරව නව සංශෝධනයෙන් යෝජිත ස්ථාපිත මැතිවරණ කොමිසම යටතේ කොමසාරිස්වරයා සතු බලතල ද නව කොමිසම පිහිටුවන තෙක් වත්මන් මැතිවරණ කොමසාරිස්වරයාට ක්‍රියාවේ යෙදවිය හැකිවේ යැයි නීතිපතිවරයා විසින් සිය මතය ඉදිරිපත් කිරීම ඉතා වැදගත්ය."¹³ එනමුත් කණගාටුවට කරුණ වන්නේ කොමසාරිස්වරයා විසින් එම බලතල ක්‍රියාවේ යෙදවීමට උත්සාහ ගත් අවස්ථාවන් මැතිවරණ ක්‍රියාවලිය තුළදී අසාර්ථක වීමයි"¹⁴ යනුවෙනි.

මහ මැතිවරණයේදී එක්සත් ජාතික පක්ෂය (එ.ජා.ප) තරඟ කරන ලද්දේ එක්සත් ජාතික පෙරමුණ නැමැති පොදු සන්ධානය යටතේය. මෙම පෙරමුණට ලංකා කම්කරු කොංග්‍රසය සහ කුඳුරට ජනතා පෙරමුණ

¹³ 17 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සංශෝධනය.

¹⁴ 2001 දෙසැම්බර් 5 පැවැත්වූ පාර්ලිමේන්තු මැතිවරණය සඳහා ශ්‍රී ලංකාවට පැමිණි යුරෝපා සංගමයේ මැතිවරණ නිරීක්ෂණ කණ්ඩායමේ අවසන් වාර්තාව.

ඇතුළත් විය. මුස්ලිම් කොංග්‍රසයේ ඇතුළු සාමාජිකයින් එ.ජා.ප තරඟකරුවන් ලෙස මැතිවරණයට තරඟ කළ අතර, පොදු පෙරමුණෙන් (පො.පෙ) ඉවත්ව ගිය කණ්ඩායම එස්. ඩී. දිසානායක මහතා සහ මහාචාර්ය ඩී. ඇල්. පීරිස් මහතා ගේ නායකත්වයෙන් එක්සත් ජාතික පෙරමුණට සම්බන්ධ විය.¹⁵

දෙසැම්බර් මැතිවරණය ප්‍රචණ්ඩ ක්‍රියා වලින් පිරි එකක් වූ අතර එහිදී එක්සත් ජාතික පක්ෂයේ මූලිකත්වයෙන් ගොඩනැගුණු එක්සත් ජාතික පෙරමුණු සන්ධානයට ඉදිරි වසර හයක කාලය සඳහා පාර්ලිමේන්තුවේ බහුතර බලය ලැබුණි. එ.ජා.පය ආසන 96 ක් දිනාගත් අතර එයට හිමි වූ බෝනස් මන්ත්‍රී ආසන 13 සමඟ එයට ලැබුණු මුළු මන්ත්‍රී ආසන සංඛ්‍යාව 109 කි.¹⁶ මැතිවරණ ප්‍රචණ්ඩ ක්‍රියා නිරීක්ෂණ මධ්‍යස්ථානය (CMEV) වාර්තා කළ අන්දමට මක්කෝබර් 10 සහ දෙසැම්බර් 05 අතර කාලය තුළ ප්‍රචණ්ඩ ක්‍රියා සිද්ධීන් 4208 ක් සිදුවූ අතර ඝාතන 73 ක් සිදු වී තිබුණි.¹⁷ මැතිවරණ ප්‍රචණ්ඩ ක්‍රියා නිරීක්ෂණ මධ්‍යස්ථානය විසින් මැතිවරණ කොමසාරිස්වරයාට යවන ලද ලිපියක මෙසේ සඳහන් විය.

“අද දින එනම්, දෙසැම්බර් 05 වැනිදා පස්වරු 4.00 වන විට අපගේ මැතිවරණ නිරීක්ෂකයන්ගෙන්” ලැබුණු තොරතුරුවල සමස්තයෙන් පැහැදිලිවම පෙනී යන්නේ අද පැවති මැතිවරණය මැතිවරණ දූෂණ භාර ජන්ද දැමීම් සහ ප්‍රචණ්ඩ ක්‍රියා වලින් පිරුණු මැතිවරණයක් බවයි. ඇතුළු ප්‍රදේශවල ජන්දදායකයින් හට සිය ජන්ද පොළ වෙත යෑමට නොහැකි තත්ත්වයක් උදා වී තිබුණු අතර නීතිය හා සාමය ආරක්ෂා කිරීමේ යන්ත්‍රණයේ පැහැදිලි කඩා වැටීමක් ද දක්නට තිබුණි. තව ද, උතුරු සහ නැගෙනහිර මුදා නොගත් ප්‍රදේශවල පිහිටි ජන්ද පොළවල් වෙත ජන්දදායකයින් යෑම ආරක්ෂක හමුදා විසින් වලක්වන ලදී. දිවයිනේ ප්‍රදේශ කිහිපයකම ජනාධිපති ආරක්ෂක අංශයේ සාමාජිකයින් සහ පොලිස් නිලධාරීන් විසින් නීතිය හා සාමය කඩවීම් වලට සෘජුවම දායක වූහ.”¹⁸

¹⁵ ඩී. සී. රණතුංගගේ “The Twelve Parliaments of Sri Lanka” (සරසවි ප්‍රකාශන කොළඹ 2002) 55 පිටුව.

¹⁶ එම

¹⁷ 2001 මහ මැතිවරණය පිළිබඳ CMEV අතුරු වාර්තාව www.cpalanka.org/pdf/InterimReport.pdf වෙබ් අඩවිය.

¹⁸ 2001 නොවැම්බර් 25, CMEV පුවත් පත් නිවේදනය.

මෙහි පැහැදිලිවම ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ක්‍රියාදාමයේ මූලික අංශයන් වන ජන්ද අයිතිය ක්‍රියාවේ යෙදවීමට අවශ්‍ය බියෙන් හා සැකෙන් තොර පරිසරයක් තහවුරු කිරීමට රජය අපොහොසත් වී ඇත.

4. ළමා අයිතිවාසිකම්

ශ්‍රී ලංකාවේ ළමා අයිතිවාසිකම් වලට එල්ල වී ඇති ප්‍රබලතම තර්ජනය වී ඇත්තේ එල්.ටී.ටී.ඊ ය විසින් ළමයින් යොල්දායුවන් ලෙස සිය සංවිධානයට බඳවා ගැනීමයි. 1998 දී ශ්‍රී ලංකාවේ සංචාරය කළ යුද්ධයට මැදිවු ළමුන් පිළිබඳ එක්සත් ජාතීන්ගේ විශේෂ නියෝජිත ඔලාරා ඔවුනු විසින් ළමයින් යොල්දායුවන් ලෙස බඳවා නොගැනීමට වගබලාගන්නා බවට සහතික වන ලෙසට එල්.ටී.ටී.ඊ යට සහ රජයට බලකිරීම ළමා අයිතිවාසිකම් සම්බන්ධයෙන් වන ධනාත්මක ප්‍රවේශයක් විය. නමුත් ඉන්පසු ගෙවුණු වසර වලදී දක්නට ලැබුණේ තත්ත්වය සැලකිය යුතු ලෙස තවත් නරක අතට හැරී ඇති බවයි. එල්.ටී.ටී.ඊ ය විසින් දෙන ලද පොරොන්දු එසේ කිබියදී ළමා යොල්දායුවන් බඳවා ගැනීම තවදුරටත් අඛණ්ඩව සිදුවෙමින් පවතී. එල්.ටී.ටී.ඊ ය විසින් පවුල් බියවද්දා ළමුන් බඳවා ගන්නා බවට තොරතුරු වාර්තා වී ඇත.¹⁹ යුනිසෙෆ් ආයතනය ඇතුළු එක්සත් ජාතීන්ගේ අනෙකුත් සංවිධාන එල්.ටී.ටී.ඊ යේ මෙම ක්‍රියාකලාපය දැඩි ලෙස විවේචනය කොට ඇත. අවුරුදු දොළහ තරම් වූ වයසැති ළමුන් යොල්දායුවන් ලෙස බඳවා ගන්නා බවට අනාවරණය වී ඇත.²⁰

2001 පෙබරවාරි මාසයේදී මේ පිළිබඳ එක්සත් ජාතීන්ගේ සංවිධානයේ අප්‍රසාදය පළ කිරීම සඳහා යුනිසෙෆ් ආයතනයේ සහකාර අධ්‍යක්ෂක ආන්ද්‍රේ රොබර් ග්‍රොයිඩ් මහතා ශ්‍රී ලංකාවේ උතුරු ප්‍රදේශයේදී එල්.ටී.ටී.ඊ යාමාජිකයින් හමුවිය. මෙහිදී එක්සත් ජාතීන්ගේ සංවිධානය විසින් මීට ඉහත අවස්ථා කිහිපයකදීම ඉදිරිපත් කළ අවම බඳවා ගැනීමේ වයස් සීමාව පිළිබඳ පුළුල් ප්‍රචාරයක් ලබාදීම, පාසැල්වල හෝ ඒ අවට බඳවා ගැනීමේ ක්‍රියාවන් නොකිරීමටත් හා දැනට වාර්තා වී ඇති ළමා යොල්දායුවන් බඳවා ගැනීමේ සිද්ධීන් සම්බන්ධයෙන් විධිමත්

¹⁹ එක්සත් ජනපද රාජ්‍ය දෙපාර්තමේන්තුවේ මානව හිමිකම් ක්‍රියාකාරීත්වය පිළිබඳ වාර්තාව, ශ්‍රී ලංකාව පිටුව 46.

²⁰ ඉහත 1 සටහන බලන්න.

පරීක්ෂණ පැවැත්වීමත් වැනි යෝජනා ක්‍රියාවේ යෙදවීමට එල්.ටී.ටී.ඊ ය විසින් පොරොන්දු විය. තවද, එක්සත් ජාතීන්ගේ සංවිධානයට මෙම ක්‍රියාමාර්ගවල ක්‍රියාකාරීභාවය ක්‍රමානුකූලව සොයා බැලීමට (යුනිසෙෆ් සහ යු.එන්.එච්.සී.ආර් සංවිධාන වලට) පාසැල් පැමිණීමේ ලේඛන පරීක්ෂා කොට අතුරුදහන් වූ සහ පාසැල් නොඑන ළමුන් පිළිබඳ දැනගැනීමට ඉඩදීමට ද එල්.ටී.ටී.ඊ ය විසින් ප්‍රතිඥා දෙන ලදී.²¹

ළමා අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ සම්මුතිය ළමුන්ගේ ආර්ථික, සමාජ සහ සංස්කෘතික අයිතින් මෙන්ම සිවිල් සහ දේශපාලන අයිතිවාසිකම් ද දක්වා ඇති මුල්ම ජාත්‍යන්තර ලියවිල්ලයි. මෙම සම්මුතියේ වගන්තින් කවුරුත් ශක්තිමත් කිරීමේ අරමුණින් යුද්ධයට මැදිවූ ළමුන්, ළමුන් වෙළඳාම, ළමුන් ගණිකා වෘත්තියේ යෙදවීම සහ ළමුන් යොදා සිදුකරන අසභ්‍ය ප්‍රකාශන වලට එරෙහිව වෛකල්පික සන්ධාන දෙකක් 2000 වසරේදී සම්මත කරන ලදී.²²

2001 දී එක්සත් ජාතීන්ගේ ආරක්ෂක මණ්ඩලය විසින් සම්මත කරන ලද යෝජනාවේ 8(ඉ) වගන්තිය²³ මගින් සාම ගිවිසුම් තුළ පවා ළමා අයිතිවාසිකම් ආරක්ෂා කිරීමට සිය මණ්ඩලය කැපවී සිටින බව දක්වන ලද අතර 8(ඉ) වගන්තියට අනුව සෑම සාමාජික රටක්ම;

“ළමා යොල්දායුවන් නිරායුද කොට ඔවුන් සිය පවුල් වෙත භාරදීම සහ ඔවුන් පුනරුත්ථාපනය කිරීමට අවශ්‍ය වගන්ති සාම ගිවිසුම් තුළ ඇතුළත් කිරීමටත් සහ හැකි සෑම අවස්ථාවක් වලම මෙම ක්‍රියාවලීන් සඳහා එම ළමුන්ගේ ද අදහස් ලබා ගැනීමට කැපවී සිටී.”

2001 ඔක්තෝබර් මාසයේදී ජාත්‍යන්තර ක්ෂමා ආයතනය එල්.ටී.ටී.ඊ නායකත්වයෙන් ඉල්ලීමක් කරමින් ප්‍රකාශ කර සිටියේ;

“බඳවා ගැනීම් කැමැත්තෙන් හෝ බලහත්කාරයෙන් හෝ වුවද යුද්ධයට ළමුන් සම්බන්ධ කර නොගත යුතුය.එල්.ටී.ටී.ඊ

²¹ යුනිසෙෆ් විධායක අධ්‍යක්ෂක කැරොල් බෙලම්, 2001.01.24 යුනිසෙෆ් පුවත්පත් නිවේදනය.

²² 2002.01.18 දින සිට බලපැවැත්වෙන ළමයින් වෙළඳාම, ළමයින් ගණිකා වෘත්තියෙහි යෙදවීම සහ ළමා අසභ්‍ය ප්‍රකාශන වලට එරෙහි වෛකල්පික සන්ධානය. 2002.05.28 ත්‍රි ලංකාව මෙම සන්ධානයට අත්සන් තබන ලදී.

²³ 2001, 1379 වන සම්මුතිය.

ය මො සොල්දාදුවන් බඳවා ගැනීම වහාම නතර කොට එම ලමුන් සිය පවුල් වෙත වහා යැවීමට කටයුතු කරමින් ලමුන් යුද්ධයට යොදවා නොගැනීමට වුණු පොරොන්දුව ඉටුකළ යුතුය”²⁴ යන්නයි.

රොබර් ෆ්‍රොයිඩ් මහතා විසින් දැඩි අවධානයට ලක්කළ දෙවන වැදගත් කරුණ වූයේ උතුරු-නැගෙනහිර පළාත් වල පාසැල් අතහැර යන්නා වූ ලමුන්ගේ සංඛ්‍යාවේ දක්නට ඇති ඉහළ යාමයි. මෙයට හේතු දෙකක් දක්වන ලදී. පළමුව මෙම පාසැල් වල පුහුණු ගුරුවරුන්ගේ ඇති හිඟය සහ දෙවනුව ලමුන්ට ද සිය පවුලේ ආදායමට දෙමව්පියන් සමඟ දායක වීමට සිදුවීම මෙම හේතු ලෙස දැක්විණි. මූලික අධ්‍යාපනය ජාත්‍යන්තර මානව හිමිකම් නීතිය යටතේ සෑම ළමයෙකුම සතු අයිතියක් වන අතර මෙය ළමයින් යොල්දාදුවන් ලෙස බඳවා ගැනීම ද අධෛර්යමත් කරන යාධකයකි. ශ්‍රී ලංකාවේ නීතියට අනුව වයස අවුරුදු 5-14 ක් අතර සියළු ලමුන් පාසැල් යා යුතුය.²⁵ මෙහිදී පවතින තත්ත්වයේ වෙනසක් සිදුකිරීමට යුනිසෙෆ් සංවිධානය මූලිකව කටයුතු කරන ලද අතර එහිදී ලමුන් සම්බන්ධයෙන් වූ සියළු නීති රීති අනුගමනය කරන ලෙසටත් හා විශේෂයෙන් යුද්ධයට මැදිවූ ලමුන් පිළිබඳ ජාත්‍යන්තර සම්මුතියේ වෛකල්පික සන්ධානයහි වගන්තින් එලෙසටම අනුගමනය කරන ලෙසට එල්.ටී.ටී.ඊ යෙන් ඉල්ලා සිටින ලදී.²⁶ මෙම සන්ධානයට පාර්ශවකරුවකු වන සෑම රාජ්‍යයක් විසින්ම එහි 3(3) වගන්තිය ප්‍රකාරව සිය කැමැත්තෙන් ලමුන් හට තීරණ ගැනීමේ අවම වයසක් දක්වමින් ඒ පිළිබඳ නෛතික ප්‍රකාශනයක් කළ යුතුය.²⁷

මෙවැනි ප්‍රකාශනයක් ඕනෑම විටෙක තවදුරටත් ශක්තිමත් කළ හැකි අතර ඒවා කිසි අයුරකින් දුර්වල කිරීමට නොහැක. තවද, යුනිසෙෆ් ආයතනය රජයෙන් ඉල්ලා සිටියේ ගුරු හිඟය විසඳීම සම්බන්ධයෙන් දැනට පවතින මානුෂවාදී බාධක ඉවත් කරන ලෙසටත්, ගැටුමට මැදිවී ඇති ප්‍රධාන ප්‍රදේශවල පිහිටි පාසැල් වලින් හමුදාව ඉවත් කරන ලෙසටත්ය.²⁸

²⁴ 2001.10.11 ජාත්‍යන්තර ක්ෂමා ආයතනයේ පුවත් වාර්තාව.

²⁵ රජයේ ගැසට් ප්‍රකාශය, 1997 නොවැම්බර් 25, අධ්‍යාපන ආඥා පණත යටතේ රෙගුලාසි.

²⁶ 2000 සැප්තැම්බර් 8 දින සම්මත වූ වෛකල්පික සන්ධානයට ශ්‍රී ලංකාව පාර්ශවකරුවෙකි.

²⁷ 3 වන ව්‍යවස්ථාව.

²⁸ 2001 ජනවාරි 24, යුනිසෙෆ් පුවත් පත් නිවේදනය.

ළමුන් අවිධිමත් ආර්ථිකය තුළ සහ පවුලේ ව්‍යාපාරවල සේවයේ යොදවා ගැනීම ද අඛණ්ඩව තවමත් සිදුවන අතර රජය විසින් කරන්නා වූ වැටළුම් වලින් ද ළමා ශ්‍රමය මුලිනුපුටා දැමීමට හැකියාවක් ලැබී නොමැත.

5. වධහිංසාව සහ අත්තනෝමතික රඳවා ගැනීම්

1999 දෙසැම්බර් සිට 2000 දෙසැම්බර් දක්වා කාලය තුළ වධහිංසා පැමිණවීම් වලට එරෙහිව රජය විසින් ගන්නා ලද වධහිංසා පැමිණවීම් සහ අනෙකුත් කෲර ක්‍රියා, අමානුෂික සහ අවමන් සහගත ක්‍රියා සහ දඬුවම් වලට එරෙහි ජාත්‍යන්තර සම්මුතිය දේශීය නීතියට හඳුන්වා දීම සහ ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය විසින් වධහිංසා සම්බන්ධ නඩු වලදී වන්දි ගෙවීමට නියෝග කිරීමත් සහ විවිධ අංශ වලින් ලැබෙන වධහිංසා පිළිබඳ සිද්ධීන් සම්බන්ධයෙන් පොලිස් පරීක්ෂණ පැවැත්වීමට තීරණය කිරීම වැනි ක්‍රියා මාර්ග වධහිංසා පැමිණවීම් පිළිබඳ විශේෂ නියෝජිතවරයා විසින් සිය වාර්තාවේදී ප්‍රශංසාවට ලක් කරන ලදී. නමුත් විශේෂ නියෝජිතයා අවධාරණය කළේ:

“වරදකරුවන් හැකි තාක් නීතිය ඉදිරියට ගෙන ඒමත් ඔවුන් වරදකරුවන් බවට තීන්දු ලබාගැනීමත් මගින් දඬුවමින් මිදී සිටීමේ ගැටළුවට සැලකිය යුතු අන්දමේ බලපෑමක් කළ හැකි බව පැහැදිලිව දක්නට ලැබේ. කෙසේ වුවද පීඩාවට පත්වූ පුද්ගලයාට වන්දි ලබා දීමට තරම් දුර වධහිංසා පැමිණවීම් සම්බන්ධයෙන් වරදකරුවන් වන ත්‍රිලධාරීන් සේවයෙන් ඉවත් කළ යුතුය. තවද, රැඳවුම් මධ්‍යස්ථාන නිරීක්ෂණය සඳහා ඇත්ත වූ ප්‍රතිපාදන දැඩි ලෙස ක්‍රියාත්මක කිරීම ද, වධහිංසා නැවැත්වීමට එදොයි ලෙස හේතු වේ”²⁹ යන්නයි.

පොලිසිය විසින් පුද්ගලයින් අත්තනෝමතිකව රඳවා ගැනීම සහ සිරකරුවන්ට පීඩාකාරී ලෙස සැලකීම තවදුරටත් ඉතා සුලබ දෙයක් ලෙස මේ අවුරුද්ද පුරාම දක්නට ලැබිණි. මෙහිදී ක්‍රස්තවාදය වැලැක්වීමේ

²⁹ වධහිංසා වලට එරෙහි විශේෂ වාර්තාකරු ශ්‍රීමත් නයිපල් රොඩ්‍රිග්ස් වාර්තාව, කොමිසමට ලැබුණු අවසාන වාර්තාව, (E/CN. 4/2001/166).

පනතෙහි (ත්‍ර.වැ.ප) ඇති දැඩි ස්වාභාවය සහ ආරක්ෂක අංශ විසින් අනුගමනය කරන්නා වූ දැඩි ක්‍රියා පිළිවෙත් විශේෂ අවධානය යොමු වූ කරුණක් විය. මෙම පනත (ත්‍ර.වැ.ප) අපරාධ ක්‍රියාපටිපාටියේ මූලධර්ම වලට පටහැනි සේම ජාත්‍යන්තරව පිළිගත් පුද්ගල නිදහස සම්බන්ධ මූලධර්ම වලට ද පටහැනිය. මෙම පනතෙහි (ත්‍ර.වැ.ප) වගන්ති ගණනාවක්ම මානව අයිතිවාසිකම් ප්‍රවර්ධනය කිරීමේ ක්‍රියාවලියට බාධකයක් ලෙස දැඩි විවේචනයට බදුන් වී ඇත. මෙම පනත (ත්‍ර.වැ.ප) සහ හදිසි නීති රෙගුලාසි යටතේ දීර්ඝ කාලයක් අධිකරණයේ අනුමැතියකින් තොරව පුද්ගලයින් රඳවා ගැනීමට පුළුවන.³⁰

ප්‍රශ්න කිරීම් සහ පරීක්ෂණ කටයුතු වලට යැයි කියමින් ත්‍රස්තවාදය වැලැක්වීමේ පනත වධහිංසා පැමිණවීමේ උපකරණයක් ලෙස භාවිත කරන බව පෙනේ. ප්‍රශ්න කිරීම් කරන අවස්ථාවලදී ආරක්ෂක අංශ නිලධාරීන් විසින් රැඳවියන් හට වධහිංසා පැමිණවීමක් ඔවුන්ට පීඩාකාරී ලෙස සැලකීමක් අභිමතව සිදුවෙමින් පවතී. මෙසේ වධහිංසා පැමිණවීමේදී, විදුලි සැර වැද්දවීම, පහරදීම, අත්වලින් ඵල්ලීම ආදී අමානුෂික ක්‍රම භාවිත කරයි. මේ නිසා රැඳවියන් බරපතල තුවාල සහ අස්ථි කැඩීයාම් පිළිබඳව වාර්තා කොට ඇත.³¹ උදාහරණයක් ලෙස ආරක්ෂක අංශවල ක්‍රියා පිළිවෙත් විවේචනය කරමින් කටයුතු කළ ශිෂ්‍ය නායකයකු වන යාපනයේ කිවියාන් ක්‍රිස්ණසාම් දැක්විය හැක. මානව හිමිකම් නිරීක්ෂකයන්ගේ මතය වූයේ ක්‍රිස්ණසාම් අත්අඩංගුවට ගනු ලැබුයේ දේශපාලන හේතූන් මත බව වුවද ආරක්ෂක අංශ සඳහන් කළේ මොහු එල්.ටී.ටී.ඊ සංවිධානයට සම්බන්ධ බවයි. ක්‍රිස්ණසාම් ජූලි 2 වැනිදා අත්අඩංගුවට ගත් අතර ඔහු අගෝස්තු මාසයේ අධිකරණයට ඉදිරිපත් කළ අවස්ථාවේ ඔහු අධිකරණයට ප්‍රකාශ කළේ තමන් දැඩි ලෙස වධහිංසා වලට ලක්වුණු බවයි.³² ඔහු නැවතත් නොවැම්බර් මස 18 වැනි දින අධිකරණයට ඉදිරිපත් කළ ද නඩුව ඇසීම 2002 මුල් භාගය දක්වා ප්‍රමාද වුණි.

පෙබරවාරි 28 වැනිදා නාවික හමුදා අත්අඩංගුවේදී කන්දියා උදයකුමාර් මිය යෑම රැඳවුම් භාරයේ සිටියදී සිදුවූ මරණ ගොන්නට ඇතුළත් කළ හැකිය. උදයකුමාර් අත්අඩංගුවට ගනු ලැබුයේ මන්නාරමට තහනම් කරන ලද භාණ්ඩ රැගෙන යෑම සම්බන්ධයෙන් සැකය මතය. මොහු අත්අඩංගුවට ගැනීම ඇසින් දුටු ඔහුගේ දරුවන් කියා සිටියේ

³⁰ ඉහත 19 සටහන, පිටුව 16.

³¹ එම, පිටුව 13.

³² එම, පිටුව 14.

අත්අඩංගුවට ගැනීමට පැමිණි නිලධාරීන් සිය පියාට දැඩි ලෙස පහර දුන් බවයි.³³ ත්‍රස්තවාදය වැලැක්වීමේ පනත යටතේ 18,000 කට අධික සංඛ්‍යාවක් අත්අඩංගුවට ගෙන ඇති බවට අනාවරණය වී ඇත. මෙම පනතේ (ත්‍ර.වැ.ප) බොහොමයක් වගන්ති සිවිල් හා දේශපාලන අයිතීන් පිළිබඳ ජාත්‍යන්තර සම්මුතියට පටහැනිය.³⁴

පීඩාවට ලක්වුවන් හට ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 126 වැනි වගන්තිය යටතේ විධායක භාර පරිපාලන ක්‍රියාවක් මගින් අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය වී ඇති හෝ උල්ලංඝනය වීමට අත්‍යාසන්න අවස්ථාවක මූලික අයිතිවාසිකම් පෙත්සමක් ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ ගොනු කළ හැක.³⁵ නමුත් වධහිංසාවට ලක්වුවන් වෙනුවෙන් පෙනී සිටින්නා වූ රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන පවසන්නේ බොහොමයක් එවැනි මූලික අයිතිවාසිකම් පෙත්සම්, ඒවා ඉතාම බරපතල වධහිංසා සම්බන්ධයෙන් නොවන්නේ නම්, වර්තමාන අගවිනිසුරුවරයා විසින් එවැනි පෙත්සම් ඉවතලන බවයි. කෙසේ වුවද මෙවැනි පෙත්සමක් විභාග කිරීමට අවුරුදු දෙකකට වැඩි කාලයක් ගතවන බව ඔවුන් වැඩිදුරටත් දක්වා සිටී.³⁶

ජූලි 04 වැනිදා අවුරුදු 18 කට අධික කාලයක් අඛණ්ඩව රට තුළ ක්‍රියාත්මක වූ හදිසි නීති රෙගුලාසි ඉවත් කරන ලදී. මෙහිදී ජනාධිපතිවරයා ත්‍රස්තවාදය වැලැක්වීමේ පනත යටතේ රටේ ආරක්ෂක තත්ත්වයට අදාළ ලෙස රෙගුලාසි පනවන ලද අතර හදිසි නීති රෙගුලාසි අහෝසි කිරීම සිවිල් ජනතාවගේ සහ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයේ ජයග්‍රහණයක් ලෙස ඇතමුන්ගේ පැයසුමට ලක් වුවද, බොහෝ දෙනා තුළ අප්‍රසන්න පැනවූ රෙගුලාසි සම්බන්ධයෙන් වූයේ ප්‍රශ්නාර්ථයකි.³⁷ දඬුවමින් මිදී සිටීමේ තත්ත්වය මේ දක්වාම ප්‍රධාන ගැටළුවක් ලෙස පවතී. වගකිව යුත්තන් හඳුනාගෙන ඔවුන් නීතිය ඉදිරියට ගෙන ඒමට රජය අපොහොසත් වී ඇත. වධහිංසා කිරීම් පිළිබඳ යොයා බැලීමේ එක්සත් ජාතීන්ගේ කමිටුව විසින් 2000 අගෝස්තු මාසයේදී පස් දෙනෙකුගෙන් සමන්විත දූත පිරිසක් කොළඹට එවන ලදී. වසර අවසානයේදී මෙම කමිටුව විසින් රහස්‍ය වාර්තාවක් ජනාධිපතිවරයාට භාර දුන් අතර එය ප්‍රසිද්ධියට පත් නොකරන ලදී.

³³ ඉහත 1 සටහන.

³⁴ පසුගිය ශ්‍රී ලංකාව: මානව හිමිකම් තත්ත්වය වාර්තාවන්හි (නීතිය හා සමාජ භාරය, කොළඹ) “පුද්ගල සුරක්ෂිතභාවය” පිළිබඳ පරිච්ඡේද බලන්න.

³⁵ ශ්‍රී ලංකා ප්‍රජාතාන්ත්‍රික සමාජවාදී ජනරජයේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 17 වන ව්‍යවස්ථාව.

³⁶ ඉහත 19 සටහන, පිටුව 14.

³⁷ 2001 ජූලි 8, “යන්ඩේ ටයිම්ස්” පුවත්පත.

වධහිංසා වලට ලක් කිරීම තවමත් ඉතා බැරෑරුම් සහ නොවිසඳුන ගැටළුවක්ව පවතී. එබැවින් මෙම වධහිංසා සිද්ධි වලට මූලික වන හේතූන් යොයා බලා ඒවා මූලිකව දැමීමට රජය විසින් වහාම පියවර ගත යුතුව ඇත. ඉතාම වැදගත් නෛතික ආරක්ෂාවන් අත්හිටුවන සහ අත්තනෝමතිකව රහස් ස්ථානවල රඳවා ගත හැකි ක්‍රස්තවාදය වැලැක්වීමේ පනත භාවිත කරමින් ක්‍රියා කිරීම මගින් මානව හිමිකම් පිළිබඳ ගැටළු මතුවන අතරම මෙවැනි නීති මගින් සැබවින්ම යුද්ධමය තත්ත්වයන් මර්දනය කළ හැකි දැයි යන ප්‍රශ්නය මතුවේ.

මෙම නීතියෙහි ඇති දරුණු ස්වභාවය නිසාම මෙම පනත සම්පූර්ණයෙන්ම අහෝසි කළ යුතු අතර දැනට රැඳවුම් භාරයේ සිටින පුද්ගලයින් හට මානව හිමිකම් මූලධර්ම අනුව සැලකිය යුතුය.

එසේ කළ නොහැකි නම් අවම වශයෙන් ක්‍රස්තවාදය වැලැක්වීමේ පනතෙහි කුමන වගන්තීන් ජාත්‍යන්තර නීතිය යටතේ ශ්‍රී ලංකාවේ වගකීම් සමඟ ගැටෙන්නේ දැයි අධ්‍යයනයක් කොට එවැනි වගන්තීන් සැලකිය යුතු මට්ටමකට සංශෝධනය කිරීම ඉතාම වැදගත් වන අතර එමගින් මෙම නීතීන් සිවිල් සහ දේශපාලන අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ ජාත්‍යන්තර සම්මුතියට අනුකූල වනු ඇත. ක්‍රස්තවාදය වැලැක්වීමේ පනතෙහි වගන්ති මෙන් අත්අඩංගුවට ගැනීම සහ රඳවා ගැනීම සම්බන්ධයෙන් ඇති නීතින් අයුතු ලෙස භාවිත කිරීම වලක්වාලිය හැකි අවම ආරක්ෂණයන් මෙම නීතීන් තුළට ඇතුළත් කිරීම සහ මෙම ක්‍රියාමාර්ග නිරීක්ෂණය කළ හැකි යාන්ත්‍රණයක් සැකසීම අත්‍යවශ්‍ය කරුණකි. එල්.ටී.ටී.ඊ සංවිධානය ද වධහිංසා කිරීම් වල අඛණ්ඩව යෙදෙන බවට වාර්තා වී ඇත.

6. කාන්තා අයිතිවාසිකම්

ස්ත්‍රී දූෂණ, ලිංගික අඩන්තේට්ටම් කිරීම් සහ විවාහය තුළ සිදුවන පීඩාවන්ට සම්බන්ධ සිදුවීම් තවමත් දරුණු සහ අමානුෂික අර්බුදයන් හැටියට දක්නට ලැබේ. ආරක්ෂක අංශ පුද්ගලයින් විසින් රටේ විවිධ පළාත්වල සිදු කරන කාන්තා ලිංගික අඩන්තේට්ටම් වලට ලක් කිරීමේ සිද්ධීන් පිළිබඳව 2001 දී විශේෂ අවධානය යොමු වුණි. කොළඹ පිහිටි මුරපොළකදී පොලිස් සහ හමුදා නිලධාරීන් කිහිප දෙනෙකු එකතු වී ජුනි 24 වැනිදා විසි අට විශාලී ද්‍රවිඩ තරුණියන් දූෂණය කිරීම සම්බන්ධයෙන් ද්‍රවිඩ සහ මුස්ලිම් දේශපාලන පක්ෂ විසින් පුළුල් ලෙස සිය විරෝධය දක්වන ලදී. මෙම සිද්ධිය සම්බන්ධයෙන් මාධ්‍යය විසින් ලබා දුන් විශාල ප්‍රචාරය නිසාවෙන් මෙම සිද්ධියට සමාන තවත් රැඳවුම්

භාරයේදී සිදුකළ ස්ත්‍රී දූෂණ සිද්ධි කිහිපයක් පිළිබඳ අවධානය යොමු කළ අතර,³⁸ මින් එක් සිදුවීමක දරුණු ලෙස ලිංගික අතවරයට ලක්වූ එක් තරුණියක් රැඳවුම් භාරයෙන් නිදහස් කරන ලෙසට නියෝග කෙරුණි.³⁹ වසරේ මුල් මාස 06 තුළ වාර්තා වූණු ස්ත්‍රී දූෂණ සිද්ධි 36 ක පොලිස් පරීක්ෂණ සිදුවෙමින් පැවතුණු අතර මින් සිද්ධි 5 කට ආරක්ෂක අංශ නිලධාරීන් සම්බන්ධ වී තිබිණි.⁴⁰ එවැනි එක් සිදුවීමකදී මාර්තු 19 දින මන්නාරමේදී අත්අඩංගුවට ගන්නා ලද තරුණියන් දෙදෙනෙකු කණ්ඩායමක් විසින් දූෂණය කරන ලදී. මෙහිදී තරුණියන් දෙදෙනා ප්‍රකාශ කරන ලද්දේ පොලිසියේ සහ නාවික හමුදා නිලධාරීන් විසින් තමන් වධහිංසාවට ලක් කරන ලද අතර කිහිප වතාවක්ම තමන්ව දූෂණය කරන ලද බවයි. බොහෝමයක් මෙවැනි සිදුවීම් සිදුවූයේ ආරක්ෂක අංශ සහ එල්.ටී.ටී.ඊ ය අතර පැවතුණු යුද්ධමය වාතාවරණය යටතේය.

ආරක්ෂක අංශ විසින් මන්නාරම, මඩකලපුව, මීගමුව සහ යාපනය ප්‍රදේශ වලදී සිදු කරන ලද ස්ත්‍රී දූෂණ සිද්ධි සම්බන්ධයෙන් සිය අවධානය යොමු කළ ජාත්‍යන්තර ක්ෂමා ආයතනය මෙවැනි සිද්ධීන් ඇති නොවීමට වහාම පියවර ගත යුතු යැයි සහ සිද්ධීන් වලට වගකිවයුත්තන් නීතිය ඉදිරියට පැමිණිය යුතු යැයි ජනාධිපතිවරියට ඉල්ලීමක් කරන ලදී.⁴¹ කෙසේ වුවද සිද්ධීන් සම්බන්ධ පරීක්ෂණ කටයුතු කෙරෙන්නේ ඉතා මන්දගාමී ලෙසය. සමහර සිද්ධීන් වලදී අසත්‍ය වෛද්‍ය වාර්තා ලබා දෙන ලෙසට යම් පුද්ගලයින් අධිකරණ වෛද්‍ය නිලධාරීන්ට බලපෑම් කරන බවට තොරතුරු අනාවරණය වී ඇත. ඉහත සඳහන් කළ මාර්තු 19 වැනිදා සිදුවූ ස්ත්‍රී දූෂණය සම්බන්ධයෙන් පළමුව ඉදිරිපත් වූනු වෛද්‍ය වාර්තාවේ ස්ත්‍රී දූෂණයක් හෝ පහරදීම් සිදුවී ඇති බවට සාක්ෂි නොමැති යැයි දැක්වුනද, මේ පිළිබඳව කරන ලද විරෝධය නිසාවෙන් සිදු කරන ලද දෙවන වෛද්‍ය පරීක්ෂණ වාර්තාවේ සඳහන් වූයේ පීඩාවට පත් තරුණිය වධහිංසා වලට ලක් කොට දූෂණය කර ඇති බව නිගමනය කළ හැකි බවයි.

³⁸ 2001 ජූලි 2 "ද අයිලන්ඩ්" පුවත්පත සහ 2001 ජූලි 10 "ඩේලි නිවුස්" පුවත්පත.

³⁹ ඉහත 1 සටහන.

⁴⁰ ඉහත 19 සටහන 37 පිටුව.

⁴¹ AI Index ASA 37/006/2001.

පරීක්ෂණ කටයුතු අසාර්ථක වීම කෙරෙහි බලපාන්නා වූ හේතු කිහිපයක් දැකිය හැක.

- (1) පීඩාවට පත් වුවන්ට හෝ සාක්ෂිකරුවන්ට සිද්ධීන් වලට සම්බන්ධ පුද්ගලයන් විසින් තර්ජනය කිරීම.
- (2) පරීක්ෂණ මෙහෙයවන්නන් හට සිදුවන දේශපාලන හෝ වෙනත් බලපෑම්
- (3) ස්ත්‍රී දූෂණ නඩුවලදී සමාජ අපකීර්තිය නිසාවෙන් පීඩාවට ලක්වූවන් විසින් පැමිණිලි ඉල්ලා අස්කර ගැනීම.

මෙසේ පීඩාවට පත්වූ පුද්ගලයින් හට ආරක්ෂාව සැපයීමට ගත හැකි සෑම පියවරක්ම ගත යුතු අතර විශේෂයෙන් ස්ත්‍රී දූෂණ, ලිංගික අතවර හා වධහිංසා පැමිණවීම් සම්බන්ධයෙන් වගකිවයුත්තන් සහ එවැනි ක්‍රියාවන් අනුමත කරන හෝ ධෛර්‍යමත් කරන පුද්ගලයින් වහාම නීතිය ඉදිරියට ගෙන ආ යුතුය.

6.1 කාන්තාව සහ දේශපාලනය

පළාත් පාලන මට්ටමේ ආයතනවල කාන්තාවන් සඳහා 25% ක ආයතන වෙන් කළ යුතු බවට වූ වගන්තියක් නව ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා යෝජනාවේ අඩංගු විය.⁴² මෙය රජය විසින්ම කළ යෝජනාවක් වූ අතර මෙම යෝජනා කාන්තා සංවිධාන විසින් පැයසුමට ලක් කරන ලදී. නමුත් පාර්ලිමේන්තුවට ඉදිරිපත් කරන ලද 2000 අගෝස්තු ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා කෙටුම්පතෙහි මෙම වගන්තිය ඇතුළත් නොවීය.⁴³ සමස්ථයක් ලෙස 2001 දෙසැම්බර් මැතිවරණයට කාන්තාවන් 115 දෙනෙකු තරඟ කළ අතර ඉන් 9 දෙනෙකු පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීවරියන් ලෙස තේරී පත් විය. මෙහිදී මැතිවරණ ප්‍රවණතා ක්‍රියා නිරීක්ෂණ මධ්‍යස්ථානය පැවසුවේ 51% ක් වන රටේ සමස්ථ කාන්තාවන්ගේ ප්‍රතිශතයට අනුව තේරී පත්වුණු කාන්තා මන්ත්‍රීවරියන් සංඛ්‍යාව ප්‍රමාණවත් නොවන බවයි.

⁴² 1997 ඔක්තෝබර් කෙටුම්පත.

⁴³ චුලනි කොඩිකාර ගේ “Quotas for Women” ලිපිය, *Voice of Women* 2002 අප්‍රේල්.

7. භාෂණයේ නිදහස

ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව මගින් අදහස් ප්‍රකාශනයේ සහ භාෂණයේ නිදහස තහවුරු කොට තිබුණ ද ජාතික ආරක්ෂාව සම්බන්ධ නීතින් උපයෝගී කර ගනිමින් රජය මෙම අයිතීන් නිරන්තරයෙන්ම සීමා කිරීමට පෙළඹී ඇත. යුද්ධය සම්බන්ධ ප්‍රවෘත්ති ප්‍රචාරය කිරීම සීමා කරමින් පනවා තිබූ වාරණය ජුනි මාසයේදී රජය විසින් ඉවත් කළ ද පෞද්ගලික මාධ්‍ය ආයතන තමන් විසින් පනවා ගත් ස්වයං වාරණයකට අනුව තවමත් කටයුතු කරනු ලබයි.

කලින් වසරේදී රජය විසින් දැඩි වාරණයක් ගෙනගිය අතර ඇතැම් අවස්ථා වලදී ආරක්ෂක අංශ විසින් මාධ්‍යවේදීන්ට හිරිහැර කරන ලදී. තවද රජය විවේචනය කරන ලද පුවත්පත් ආයතන වසා දමන ලදී. “ද සන්ඩේ ලිඩර්” සිද්ධිය මින් එක් උදාහරණයකි.⁴⁴ 1999 ජුනි 27 දින “ද සන්ඩේ ලිඩර්” පුවත් පතේ පළවූ “Height of Corruption” නැමැති ලිපිය මගින් ජනාධිපතිවරයා වන්දිකා බණ්ඩාරනායක කුමාරතුංග අපභාසයට පත් කරන ලදැයි දක්වමින් නීතිඥවරයා විසින් යාපරාධී අපභාස නීතිය යටතේ “ද සන්ඩේ ලිඩර්” පුවත් පතේ කර්තෘවරයාට එරෙහිව අධි චෝදනා ගොනු කරන ලදී. වසර අවසානය වන විට ද මෙම නඩුව අසමත් පැවතිණි.

ආරක්ෂක අමාත්‍යාංශය විසින් ගෙන එන ලද රෙගුලාසි මාධ්‍ය තුළ අර්බුද ඇති කරන්නට විය. වාරණයට ලක් නොකරන ලද යුද්ධ මෙහෙයුම් හා සම්බන්ධ ප්‍රවෘත්ති පළ කළ මාධ්‍ය ආයතන තහනම් කරන ලදී. මෙහිදී නිදහස් මාධ්‍ය ව්‍යාපාරය මෙම රාජ්‍ය මර්දනය හැඳින්වූයේ, “මෙම රජය විසින් නිදහස් මාධ්‍ය ආරක්ෂා කිරීමට කැපවෙන බවට සිය මැතිවරණ ප්‍රකාශයෙන් වුණු පොරොන්දුව අභිලාචාර ලෙස කඩකිරීමක්” වශයෙනි.⁴⁵

නිව්යෝර්ක් හි පිහිටි ජනමාධ්‍යකරුවන් ආරක්ෂා කරගැනීමේ කමිටුව ද මෙම රෙගුලාසි දැඩි ලෙස විවේචනය කරන ලදී. 2001 මැයි මාසයේදී යුද්ධයට අදාළ ප්‍රවෘත්ති සම්බන්ධයෙන් වූ සීමාකිරීම් ලිහිල්

⁴⁴ වැඩිදුරටත්, ශ්‍රී ලංකාව: මානව හිමිකම් කන්ත්වය 2001 (නීතිය හා සමාජ භාරය, කොළඹ, 2001) කේ. පින්ටෝ ජයවර්ධන ගේ “Freedom of Expression and Media Freedom” බලන්න.

⁴⁵ Columbia Journalism Review ජූලි/අගෝස්තු 1998, [www\(p\).org/protests/00ltrs/SriLanka](http://www(p).org/protests/00ltrs/SriLanka) වෙබ් අඩවිය

⁴⁶ ඉහත 1 සටහන

කරන ලදී.⁴⁶ යුද්ධයට සම්බන්ධ ප්‍රවෘත්ති වාරණය ඉතා කල් ගොස වුවද, ඉවත් කිරීම අගය කළ යුතුය. කෙසේ වුවද එල්.ටී.ටී.ඊ සංවිධානයේ පාලනය යටතේ ඇති ප්‍රදේශ වලට යාම දැඩි ලෙස සීමා කර තිබීම 2001 වසරේදී ද ප්‍රධාන බාධකයක්ව පැවතිණි. 2001 අප්‍රේල් මාසයේදී රජයේ තහනම නොතකා එල්.ටී.ටී.ඊ පාලන ප්‍රදේශ වලට ගිය ලන්ඩන් නුවර “සන්ඩේ ටයිම්ස්” පුවත් පතේ ජනමාධ්‍යවේදිනියකට වෙඩි තැබූ අතර එයින් ඇය බරපතල තුවාල ලැබීය.

පුද්ගලික මාධ්‍ය ආයතනවල ජනමාධ්‍යවේදීන්ට රජය විසින් හිරිහැර කිරීම් හා තර්ජන කිරීම් වලට ලක් කරන ලද බවට පිළිගත හැකි තොරතුරු ලැබී ඇත.⁴⁷ අගෝස්තු මාසයේදී ජාත්‍යන්තර නීතිඥ සංගමයේ දූත පිරිසක් ශ්‍රී ලංකාවේ කළ කෙටි සංචාරයෙන් පසුව, ශ්‍රී ලංකාවේ නීතිඥ සංගමයට යෝජනා කරමින් කියා සිටියේ කතා කිරීමේ නිදහස සුරක්ෂිත කිරීම සඳහා වහාම යාපරාධී අපහාස නීතිය අහෝසි කළ යුතු බවයි.

සාක්ෂරතාවය ඉතා ඉහළ මට්ටමක ඇති නුතන ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ව්‍යුහය තුළ ජනමාධ්‍ය පාලනය කිරීමට රජයට කිසිදු අවශ්‍යතාවයක් තිබිය නොහැක. කිසිදු රජයකට හෝ විධායකයකට නිදහස් මාධ්‍ය සිය අවශ්‍යතාවයන් සඳහා අයුතු ලෙස යොදා ගැනීමට නොහැක. රජයකට නිදහස් මාධ්‍ය සීමා කිරීමට ඇති හැකියාව කිසියෙක් අනුමත කළ නොහැකි දෙයකි. ජාත්‍යන්තර නීතිඥ සංගමය සිය වාර්තාවේ වැඩිදුරටත් දක්වා ඇත්තේ යාපරාධී අපහාස නීතිය ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවෙන් සුරක්ෂිත කොට ඇති මූලික අයිතිවාසිකම් වලට පටහැනි මෙන්ම එය නිදහස් මාධ්‍යයට සැබෑ තර්ජනයක් ද වන බවයි. තව ද ආරක්ෂක අංශ විසින් ජනමාධ්‍යවේදීන්ට හිරිහැර කිරීමක් සහ ඔවුන් ප්‍රශ්න කිරීමක් කතා කිරීමේ නිදහස අහුරාලන අනුමත කළ නොහැකි දෙවල් ලෙස මෙම වාර්තාවේ පැහැදිලිව දක්වා ඇත.⁴⁸

දණ්ඩ නීති සංග්‍රහයේ යාපරාධී අපහාස නීතියට අදාළ වගන්ති සංශෝධනය කිරීමට කෙටුම්පත් සකස් කිරීම මෙහිදී සැබවින්ම පැයසුමට ලක්කළ යුතුය. වසර අවසාන වනවිට මෙම කෙටුම්පත් අධිකරණ අමාත්‍යාංශය විසින් සම්පූර්ණ ලෙස සකස් කොට තිබුණි. මේ යටතේ

⁴⁷ ජාත්‍යන්තර නීතිඥ සංගමයේ (IBA) වාර්තාව - 2001 අගෝස්තු 28 සිට 31 දක්වා ශ්‍රී ලංකාවේ අධ්‍යයනයක යෙදුණු ජාත්‍යන්තර නීතිඥ සංගමයේ මානව හිමිකම් ආයතන දූත පිරිස විසින් පළ කරන ලද ඔවුන්ගේ යෝජනා සහ සොයා ගැනීම්වල සංක්ෂිප්ත වාර්තාවකි. www.envoynews.com/iba/earticle000057701.cfm#conclusion

⁴⁸ 2001 දෙසැම්බර් 2, “සන්ඩේ ටයිම්ස්” පුවත්පත

දණ්ඩ නීති සංග්‍රහයේ සහ පුවත්පත් මණ්ඩල නීතියේ සමහර වගන්ති වෙනුවට නව වගන්ති හඳුන්වා දී තිබේ. ජනාධිපතිවරයා අපභාසයට ලක් කිරීම සම්බන්ධයෙන් වූ සාපරාධී අපභාස නීතිය අහෝසි කිරීම මින් වැදගත් වර්ධනයකි.

මෙම කෙටුම්පතේ 3 වන වගන්තිය මගින් සාපරාධී අපභාස නීතිය දැක්වෙන දණ්ඩ නීති සංග්‍රහයේ 19 වැනි පරිච්ඡේදය අහෝසි කර ඇති අතර කෙටුම්පතේ 4 වැනි වගන්තියෙන් සාපරාධී අපභාස නීතිය සම්බන්ධ අපරාධ නඩු විධිවිධාන සංග්‍රහයේ 135 වගන්තිය අහෝසි කොට ඇත.

8. අභ්‍යන්තරිකව අවතැන් වූවන්

සිය ගේ දොර අතහැර දමා ගොස් ශ්‍රී ලංකාවේ විවිධ ප්‍රදේශවල ජීවත් වන අභ්‍යන්තරිකව අවතැන් වූ පුද්ගලයන් මානව හිමිකම් උල්ලංඝනයන් ගණනාවකින් පීඩාවට පත්ව සිටී. මෙහිදී අදහස් ප්‍රකාශ කිරීමේ අයිතිය හා යුමේ ඊමේ අයිතිය සීමා වී ඇති අතර මූලික අවශ්‍යතාවයන් වන ජලය, සෞඛ්‍ය පහසුකම් සහ අධ්‍යාපනය සම්බන්ධයෙන් වන දෑ සීමා කිරීම් මොවුන් අර්බුදකාරී තත්ත්වයකට පත් කොට ඇත.

ලෝකය පුරා සිටින මිලියන 20 කට අධික අභ්‍යන්තරිකව අවතැන් වූවන්ගේ ආරක්ෂාව සහ සුබ සාධනය තහවුරු කිරීම පිණිස එක්සත් ජාතීන්ගේ සංවිධානය විසින් මෙහෙයුම් මූලධර්ම (Guiding Principles) ඉදිරිපත් ලදී. අභ්‍යන්තරිකව අවතැන් වූවන් පිළිබඳ මූලික වගකීම රජය සහ පළාත් පාලන ආයතන සතු වුවද විශේෂයෙන් යුද්ධමය සහ ගැටුම්කාරී තත්ත්වයන් යටතේ මොවුන්ගේ සුරක්ෂිතභාවය සහතික කිරීම සඳහා ජාත්‍යන්තර ප්‍රජාව කෙසේ ක්‍රියා කළ යුතුද යන්න විමර්ශනය කිරීම ඉතාම වැදගත් වනු ඇත.⁴⁹ මෙහිදී ප්‍රධාන ගැටළුව නම් අවතැන් වූවන් සම්බන්ධයෙන් ක්‍රියා කිරීමට රජයට වැඩපිළිවෙලක් නොවීමයි. අවතැන් වූවන් සම්බන්ධයෙන් රජයේ ප්‍රතිපත්තිය පැහැදිලි නොමැති අතර එය නිතර නිතර වෙනස් වන බවද පෙනේ. මෙහිදී පැහැදිලිව පෙනෙන්නේ රජයට නීතිමය සහ ප්‍රතිපත්ති රාමුවක් නොමැති බවයි. බොහෝ තැන්වල

⁴⁹ මානුෂවාදී කටයුතු පිළිබඳ මහලේකම් සර්ජියෝ වියෙයි‍රා ද මෙලෝ මහතා "මෙහෙයුම් මූලධර්ම" (Guiding Principles) සඳහා ඉදිරිපත් කරන ලද පෙරවදන.

සනීපාරක්ෂක පහසුකම් ඉතා අවම මට්ටමක පවතී. 2001 මූලභාගයේදී යාපනය, නල්ලූර් සහ කෝපායි සිට පැමිණි අභ්‍යන්තරික අවතැන් වූවන් නැවතත් තාවකාලිකව එම ප්‍රදේශවල පදිංචි කරවන ලද. එල්.ටී.ටී.ඊ ය විසින් ප්‍රකාශයට පත් කරන ලද ඒකපාර්ශ්වික සටන් විරාම තත්ත්වය යටතේ බෝම්බ ප්‍රහාර සිදු නොවූ හෙයින් මෙම තාවකාලික නැවත පදිංචි කිරීම් කටයුතු කළ හැකි විය.⁵⁰ බොහෝමයක් අවතැන් වූවන් මුදා නොගත් වන්නී ප්‍රදේශයේ සිට වව්නියාවට පැමිණෙමින් සිටී. ජනවාරි මාසයේ පමණක් සිවිල් වැසියන් සහ ළමුන් 3756 ක් වන්නියේ මුදා නොගත් ප්‍රදේශවල සිට වව්නියාවට පැමිණ ඇත.⁵¹ මෙසේ පැමිණෙන්නන්ගෙන් බහුතරයක් ජීවත් වන්නේ “සුබසාධක කඳවුරු” යැයි හඳුන්වන ස්ථාන වලය. මෙම කඳවුරුවල එක් පවුලකට ජීවත් වීමට ඇති ඉඩ ප්‍රමාණය කිසියෙක් ප්‍රමාණවත් නොවන අතර මෙම තත්ත්වය බරපතල සෞඛ්‍යය ගැටළු වලට හේතු වී ඇත. ඇතැම් අවතැන් වූවන් අතහැර දමන ලද නිවාසවල හෝ සිය මිතුරන් හෝ දොතීන් සමඟ ජීවත් වේ.

8. 1 සනීපාරක්ෂාව සහ සෞඛ්‍යය

2001 මැයි සිට ජූලි දක්වා වූ කාලය තුළ “ඇක්ෂන් කොන්ත්‍රෝ ලෆේම්”⁵² සංවිධානය විසින්, ත්‍රිකුණාමලය දිස්ත්‍රික්කයේ පිහිටුවා ඇති “සුබසාධක කඳවුරු” වල සනීපාරක්ෂක තත්ත්වයන් සහ ජලය පිළිබඳ සමීක්ෂණයක් පැවැත්වීමට කටයුතු කරන ලදී. ප්‍රමිතීන් ඇගයීම සඳහා විවිධ මිනුම් දඬු සහ ආධාරක සකස් වී ඇති අතර එක් එක් කඳවුර සමීක්ෂණයට ලක් කරන ලද්දේ “ප්‍රධාන මිණුම්” දඬු භාවිත කරමිනි. මෙම සමීක්ෂණයට අනුව සෑම කඳවුරකම ප්‍රමාණවත් තරමේ ජල යැපයීමක් දක්නට ලැබුණ ද එසේ සපයන ජලය පිළිගත් ජීව විද්‍යාත්මක ප්‍රමිතීන්ට වඩා ඉතා පහළ මට්ටමක තිබෙන බව අනාවරණය විය. බොහෝ කඳවුරුවල භාවිතයට සුදුසු තත්ත්වයේ ප්‍රමාණවත් වැසිකිළි සංඛ්‍යාවක් නොමැත.⁵³

⁵⁰ CHA පුවත් ලිපිය, මාසික තත්ත්ව වාර්තාව-යාපනය ජනවාරි/ පෙබරවාරි 2001.

⁵¹ CHA පුවත් ලිපිය, මාසික තත්ත්ව වාර්තාව-වන්නිය ජනවාරි/ පෙබරවාරි 2001.

⁵² මානුෂවාදී කටයුතු සම්බන්ධයෙන් ක්‍රියාත්මක වන ජාත්‍යන්තර රාජ්‍ය නොවන සංවිධානයකි.

⁵³ “Assessing the level of service provision: The Case of Water and Sanitation conditions in Welfare Centres” – අයිවර් කෙන්ට්, දේශීය වැඩසටහන් කළමනාකරු, ඇක්ෂන් කොන්ත්‍රෝ ලෆේම්.

මුදා නොගත් ප්‍රදේශවල ජනතාවට ප්‍රමාණවත් තරම් සෞඛ්‍ය පහසුකම් නොලැබේ. මෙම ප්‍රදේශවල ග්‍රාමීය රෝහල් සඳහා අවශ්‍ය පහසුකම් තිබුණ ද මෙම ප්‍රදේශවල සේවය කිරීම සඳහා වෛද්‍යවරුන් දැඩි මැලිකමක් දක්වයි.⁵⁴

8. 2 කාන්තාවන් සහ ළමුන්

සුබසාධන කඳවුරුවල සිටින ළමුන් අයහපත් සෞඛ්‍යය තත්ත්වයන්ගේ සහ මන්දපෝෂණයෙන් පෙළේ. අවතැන් වූ බොහෝ ළමුන් හට පාසැල් යාමට නොහැකි වී ඇත. අවතැන් වූ කාන්තාවන් ආරක්ෂක අංශවල ලිංගික අතවර, අධිත්තේට්ටම් සහ ස්ත්‍රී දූෂණ වලට ලක්වේ. මෙම කඳවුරුවල ළමා සහ කාන්තා ගණිකා කටයුතු මෙන්ම ගෘහස්ථ ප්‍රවණ්ඩත්වය ද ඉතා සුලබ දෙයක් බවට පත්වී ඇත. අවතැන් වූවන් සම්බන්ධයෙන් වන මෙහෙයුම් මූලධර්ම වලට අනුව කුඩා දරුවන් ගර්භනී මව්වරුන් සහ ඉතා කුඩා ළමුන් සිටින මව්වරුන්ගේ අවශ්‍යතාවයන් පිළිබඳ ඉතා සැලකිලිමත් විය යුතුය.⁵⁵ නමුත් මෙවැනි තත්ත්වයන් වලදී අවශ්‍ය පියවර ගැනීම සඳහා උවමනා නීති කිසිවක් මේ දක්වා සම්පාදනය කොට නොමැත.

අවතැන් වූවන් ගැටළු ගණනාවකට මුහුණ දෙමින් සිටින අතර ඔවුන්ගේ තත්ත්වය ජාත්‍යන්තර මානව හිමිකම් ප්‍රමිතීන් වලින් අපේක්ෂිත තත්ත්වයට වඩා ඉතා පහළය. පවුල් ජීවිතය මෙන්ම ප්‍රජා සම්බන්ධතා ද අවතැන් වීම නිසා සම්පූර්ණයෙන්ම අවුල් වී ඇත. විශේෂයෙන් උතුරු ප්‍රදේශවල සිට පැමිණ සිටින අවතැන් වූවන් ජනතාවක් හැටියට සිය අනන්‍යතාවය පිළිබඳව ද ගැටළුවකට මුහුණදී ඇති බව පෙනේ. සංස්කෘතික ක්‍රියාකාරකම් සඳහා කිසිදු අවස්ථාවක් මෙම අවතැන් වූවන්ට නොමැත. රැකියා කිරීමේ අවස්ථා ද ඇතිරී ඇත. ඔවුන්ට දේශපාලන ක්‍රියාවලියට බලපෑම් කිරීමට සහ එයට සම්බන්ධ වීමට ඇති අවස්ථාවන් සම්පූර්ණයෙන් ඇහිරී ඇත. තවද ඔවුන්ගේ යාමේ ඊමේ අයිතිය ද සීමා කොට ඇති අතර මෙය කිසිදු පදනමක් නොමැති ක්‍රියාවක් වන අතර එමගින් ආරක්ෂක තත්ත්වයට කිසිදු බලපෑමක් නොමැත. “යුද්ධයට සම්බන්ධ භාණ්ඩ” ලෙස දක්වා ඇතම් භාණ්ඩ ප්‍රවාහනය තහනම් කර තිබීම නිසා මෙම අවතැන් වූවන්ගේ සුබසාධනය ඉතා පහත් මට්ටමක

⁵⁴ CHA පුවත් ලිපිය, මාසික තත්ත්ව වාර්තාව - මඩකලපුව මාර්තු/ අප්‍රේල් 2001.

⁵⁵ තුන්වන (3) මෙහෙයුම් මූලධර්මය.

පවතී. වෛද්‍ය උපකරණ සහ බෙහෙත් ද්‍රව්‍ය මෙසේ තහනම් කරන ලද භාණ්ඩ අතර වේ. මෙම භාණ්ඩවල හිඟයක් පවතිනවා සේම ඒවා රජයෙන් ලබාගැනීමේදී විශාල ප්‍රමාදයක් ද සිදුවේ.⁵⁶ සමස්ථයක් හැටියට පැවසිය හැක්කේ අභ්‍යන්තරීකව අවතැන් වුවන්ගේ දේශපාලන, ආර්ථික, සමාජ හා සංස්කෘතික අයිතිවාසිකම් වලට දැඩි බලපෑමක් එල්ල වී ඇති බවයි.

යු.එන්.එච්.සී.ආර්. ආයතනය සහ සරණාගතයන් පිළිබඳ ජාත්‍යන්තරය දක්වා ඇති අන්දමට 2001 වසර අවසානය වන විට අභ්‍යන්තරීකව අවතැන් වුවන් 800,000 පමණ ශ්‍රී ලංකාවේ සිටි තවත් ශ්‍රී ලාංකිකයින් 144,000 ඉන්දීය සරණාගතයින් ලෙස සිටී. බහුතරයක් ශ්‍රී ලාංකික සරණාගතයින් සහ අවතැන් වුවන් ද්‍රවිඩ ජාතිකයන් වන අතර තවත් දහස් ගණනක් මුස්ලිම් ජාතිකයින් සහ ඇතැම් සිංහල ජාතිකයන් ද මෙසේ අවතැන් වී සිටී. මූලික වශයෙන් වන්නී ප්‍රදේශයේ සිටින 340,000 අධික පිරිසක් තවමත් අවුරුදු ගණනක යුදමය තත්ත්වය නිසා අවතැන් වී සිටී. ශ්‍රී ලංකා රජය වාර්තා කරන අන්දමට රජය විසින් එල්.ටී.ටී.ඊ ය විසින් පාලනය කරන ප්‍රදේශවල සිටින අවතැන් වුවන් 705,000 කට ආහාර ලබා දෙන අතර රජය පවසන්නේ ඉතිරි 100,000 ක් වූ අවතැන් වුවන්ට ආහාර සැපයීමට ජාත්‍යන්තර ආධාර වැඩි වශයෙන් අවශ්‍ය බවයි.

2001 වසරේදී රජය විසින් ආධාර ලබා දෙනු ලැබූ අවතැන් වුවන්ගෙන් 528,000 ක් සිය පවුල් සහ හිතමිත්‍රාදීන් සමඟ ජීවත් වන අතර ඉතිරි 172,000 පිරිස ජීවත් වන්නේ සුබසාධන මධ්‍යස්ථානවල වන අතර මෙම මධ්‍යස්ථාන විවිධ තත්ත්වයන් යටතේ වූ කඳවුරුවල සිට රජයේ සමාජ සේවා සහ ආහාර නොඅඩුව ලැබෙන පදිංචි කර වූ ස්ථාන දක්වා විවිධ මට්ටමේ ඒවා වේ.⁵⁷ මෙහිදී ජාතික හා ජාත්‍යන්තර චෙතක් ආධාර දෙන සංවිධාන ගණනාවක් අඛණ්ඩව මෙම අවතැන් වුවන් හට ආධාර කරන ලදී.

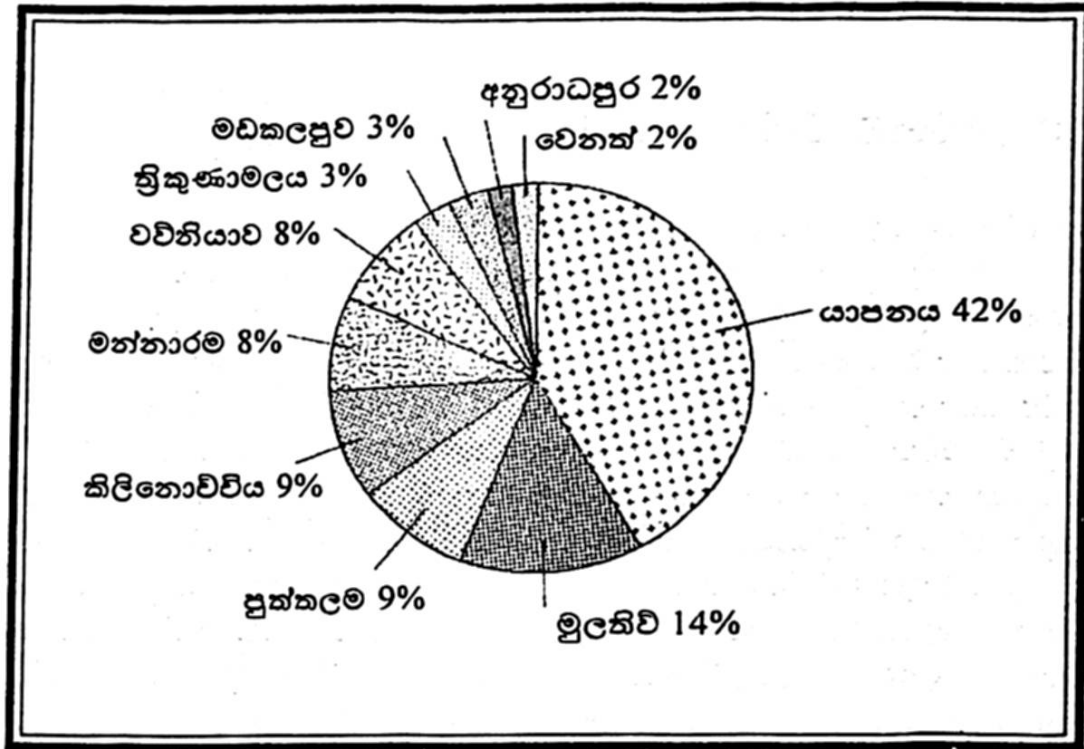
9. මානව හිමිකම් කොමිසම

මානව හිමිකම් කොමිසම ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවෙන් පිළිගෙන ඇති මූලික අයිතිවාසිකම් කඩවීම් පිළිබඳ පරීක්ෂණ පැවැත්වීමට සහ සුදුසු සහන ලබාදීම සඳහා වූ ජාතික ආයතනයක් ලෙස 1996 අංක 21 දරණ

⁵⁶ CHA පුවත් ලිපිය, තත්ත්ව වාර්තාව ජූලි/ අගෝස්තු 2001.

⁵⁷ ඉහත 19 සටහන, 31 පිටුව.

දිස්ත්‍රික්ක වශයෙන් අවතැන් වූවන්ගේ ව්‍යාප්තිය
(2002 ජනවාරි වනවිට)

පහත මගින් පිහිටුවනු ලැබීය.⁵⁸ විවිධ රැවුම් කඩවුරු වලට යැවෙන රැවුමින් පිළිබඳ නිරීක්ෂණය කොට එම කරුණු පිළිබඳ අඛණ්ඩව අවධානයෙන් සිටීමේ අරමුණින් ඒ සඳහා වෙනම ලේඛණයක් පවත්වාගෙන යෑමට කොමිසම අදහස් කොට ඇත. කොමිසමේ නිලධාරීන් විසින් රැවුම් මධ්‍යස්ථාන වලට ගොස් තත්ත්වය සොයා බැලීමේ යෙදෙන නමුදු කොමිසම නිතර නිතර මෙම මධ්‍යස්ථාන වලට ගොස් සොයා බැලිය යුතුය. 2001 මාර්තු මාසයේදී කොමිසම විසින් අභ්‍යන්තරිකව අවතැන් වූවන් පිළිබඳ අධ්‍යයනය කිරීම සඳහා දේශීය රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන

⁵⁸ ශ්‍රී ලංකාව: මානව හිමිකම් තත්ත්වය 2000 (නීතිය හා සමාජ භාරය, කොළඹ 2000) ඒ. සත්කුනාදන් ගේ “The Human Rights Commission” බලන්න.

3 කට පවරන ලදී.⁵⁹ අවතැන් වූවන්ගේ ඒ ඒ ප්‍රශ්න විසඳීම සම්බන්ධයෙන් ප්‍රශ්න කිරීමට කොමිසමට ඇති හැකියාව තවත් ශක්තිමත් කිරීමේ අරමුණින් යු. එන්. එච්. සී. ආර් ආයතනය කොමිසම සමඟ සහයෝගීතා ගිවිසුමක් අත්සන් කරන ලදී.⁶⁰

10. මානව හිමිකම් සුරැකීම

කාන්තාවන්ට එරෙහිව සිදු කරන වධහිංසා ඇතුළුව රැළුම් භාරයේදී වධහිංසා කිරීම සහ මෙම උල්ලංඝනයන්ට වගකිව යුත්තන් ප්‍රතිපත්තිමය වශයෙන් දඬුවමින් මිදී සිටීම වහා නතර කළ යුතු බවට දේශීය මානව හිමිකම් සංවිධාන විසින් දිගින් දිගට කරුණු දක්වන ලදී. මෙම සංවිධාන ළමා සොල්දාදුවන්ට එරෙහි ජාත්‍යන්තර ව්‍යාපාරය තුළ සහ ඩර්බන් හි පැවති වර්ගවාදයට එරෙහි ලෝක සමුළුවට සම්බන්ධව ක්‍රියාකාරීව කටයුතු කළ මානව හිමිකම් ක්‍රියාකාරීන් ශ්‍රී ලංකාවේ වර්ධනය වෙමින් පැවතුණු සාම ක්‍රියාවලිය සමඟ සම්බන්ධ විද්වතුන් සහ සිවිල් ජනතාව ද එකතුව එල්.ටී.ටී.ඊ යට එරෙහි ඇති තහනම ඉවත් කරන ලෙසට රජයට බල කිරීමට කටයුතු කළ අතර මොවුන් වැඩිදුරටත් කියා සිටියේ වහාම රජය සහ එල්.ටී.ටී.ඊ ය යාකච්ඡා ආරම්භ කළ යුතු බවයි. සැප්තැම්බර් මුලදී ශ්‍රී ලංකාවේ ප්‍රමුඛතම ව්‍යාපාරකයින්, දේශීය ව්‍යාපාර කණ්ඩායම් සහ අලෙවි ප්‍රචාරක ආයතන ද සමඟ එකතුව “පළමුව ශ්‍රී ලංකා” නැමැති යුද විරෝධී සහ සාම ලැදි ව්‍යාපාරයට මූලික විය.

11. මානව හිමිකම් සම්බන්ද ජාත්‍යන්තර බැඳීම

කාන්තාවන්ට එරෙහි වූ සියළු ආකාරයේ වෙනස්කොට සැලකීම් තුරන් කිරීමේ ජාත්‍යන්තර සම්මුතියේ වෛකල්පික සන්ධානයට ශ්‍රී ලංකාව 1981 දී අත්සන් තබන ලද අතර දේශපාලන සහ සිවිල් අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ සම්මුතියේ පළමු වෛකල්පික සන්ධානය යටතේ වූ ක්‍රියාපටිපාටියට

⁵⁹ “අභ්‍යන්තරිකව අවතැන් වූවන් සහ මානව හිමිකම් කොමිසම” යන අධ්‍යයනය කිරීමේ වගකීම විකල්ප ප්‍රතිපත්ති කේන්ද්‍රය, නීතිය හා සමාජ භාරය සහ මානුෂවාදී සංවිධාන එක්කාසුව විසින් බාර ගන්නා ලදී.

⁶⁰ UNHCR ලෝක වාර්තාව, ශ්‍රී ලංකාව 2001.

සාපේක්ෂ ලෙස මෙම සම්මුතිය සඳහා වූ කමිටුව වෙත පුද්ගලයින්ට පෙන්වමි ඉදිරිපත් කළ හැකිය. නමුත් මෙය සැබවින්ම ඉතා වැදගත් දෙයක් වුවද ශ්‍රී ලංකාව අත්සන් තබා ඇති සම්මුතීන් ගණනාවකටම අදාල වාර්තාවන් රජය විසින් නියමිත කාලය තුළ ඉදිරිපත් කොට නැත. මෙම සම්මුතීන්ට පාර්ශව වන රටවල් විසින් ඒ ඒ රටවල් කෙසේ ඒ ඒ සම්මුතියට අනුකූල වන ලෙස ක්‍රියා කොට ඇත්දැයි දක්වා කලින් කලට වාර්තා ඉදිරිපත් කළ යුතුය.

පහත වගුවේ දැක්වෙන්නේ සම්මුතීන් පිළිබඳ වාර්තා කිරීමේ වත්මන් තත්ත්වයයි.

සම්මුතිය	වාර්තාව ඉදිරිපත් කළ යුතු අවසන් දිනය	වාර්තාවේ ස්වභාවය	වාර්තාව ඉදිරිපත් කර ඇතිද යන වග
වඩනි-සා වලට එරෙහි සම්මුතිය	01/02/99	දෙවන වාර්තාව	ඉදිරිපත් කර නොමැත
පිවිල් සහ දේශපාලන අයිතීන් පිළිබඳ සම්මුතිය	10/09/96	හතරවන වාර්තාව	ඉදිරිපත් කර නොමැත
පිවිල් සහ දේශපාලන අයිතීන් පිළිබඳ සම්මුතිය	10/09/01	පස්වැනි වාර්තාව	ඉදිරිපත් කර නොමැත
කාන්තාවන්ට එරෙහි සියළු ආකාරයේ වෙනස් කොට සැලකීම් තුරන් කිරීමේ සම්මුතිය	04/11/98	පස්වැනි වාර්තාව	ඉදිරිපත් කර නොමැත
ආර්ථික, සමාජ හා සංස්කෘතික අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ සම්මුතිය	30/06/00	තුන්වන වාර්තාව	ඉදිරිපත් කර නොමැත

මූලාශ්‍රය: යූ.එන්.එච්.සී.ආර් වෙබ් අඩවිය

ශ්‍රී ලංකාවේ සිදුවෙමින් පවතින බරපතල සහ අමානුෂික මානව හිමිකම් උල්ලංඝනයන්ට නැවතීමේ කිසි කැබිමට නම් අත්සන් කොට ඇති ජාත්‍යන්තර සම්මුතීන් සම්බන්ධයෙන් ශ්‍රී ලංකාව මීට වඩා ඉතා බරපතල

II

ශ්‍රී ලංකා ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 17 සංශෝධනය

රුක්මණ නානායක්කාර *

1. හැඳින්වීම

2001 වර්ෂය මැත කාලීන ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා ඉතිහාසයේ වැදගත් සංධිස්ථානයක් සනිටුහන් කළ වර්ෂයකි. ඒ 1978 ශ්‍රී ලංකා ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවට ගෙන එන ලද කාණේන් පිළිගැනීමට ලක් වූ 17 සංශෝධනය හේතුවෙනි. එසේම, ජනාධිපතිනිය විසින් නව ව්‍යවස්ථාවක් හඳුන්වාදීම සඳහා මහජන මතය යොයා බැලීමේ අරමුණින් ගැසට් නිවේදනයක් මගින්¹ ජනමත විචාරණයක් කැඳවීම ද මෙම විෂයෙහිලා බොහෝ වාද-විවාද ඇති කරලීමට හේතු වූ අතර එය එකී ජනමත විචාරණය අවලංගු කරලීමට ද බොහෝ සෙයින් බලපෑවේය. ශ්‍රී ලංකා ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවට 16 සංශෝධනය 1988 දී හඳුන්වා දීමෙන් පසු තවත් සංශෝධනයක් ගෙන ඒමට දළ වශයෙන් වසර 11 කාලයක් ගතවී ඇත. ආණ්ඩු පක්ෂය

* කොළඹ විශ්වවිද්‍යාලයේ නීති පීඨයේ කථිකාචාර්ය, නීතිය හා සමාජ භාරයේ පර්යේෂක.

¹ ජනාධිපතිනිය විසින් 2001 ජූලි 11 දිනැති අංක 1192/16 දරණ ගැසට් පත්‍රය මගින් ජනමත විචාරණය පිළිබඳව කළ නිවේදනය.

පාර්ලිමේන්තුව තුළ 2/3 ක බහුතර බලයක් හත්ති නොවිඳින තත්ත්වයන් තුළ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සංශෝධන සඳහා අත්‍යවශ්‍ය වූ එකී බලය² නොමැති වීම හේතුවෙන් ව්‍යවස්ථා සංශෝධන සිදු කිරීමට නොහැකි තත්ත්වයක් එතෙක් ඇතිවී තිබිණි. වර්ෂ 2000 දී නව ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවක් හඳුන්වා දීමට දැරූ උත්සාහය වාර්ථ වීම ද මෙම තත්ත්වය තුළ දැකිය හැකි සුවිශේෂී කරුණකි. ඒ අනුව වත්මන් ශ්‍රී ලාංකික ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා ඉතිහාසයේ 17 සංශෝධනය සුවිශේෂී වන්නේ එය හඳුන්වා දීම සඳහා ශ්‍රී ලංකාවේ ප්‍රධාන දේශපාලන පක්ෂවල අනුමැතිය දිනා ගැනීමට එයට හැකි වූ බැවිනි.³ 17 සංශෝධනය ව්‍යවස්ථාවට එකතු කිරීම සහ විශේෂයෙන්ම ඒ තුළින් ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සභාව පිහිටුවීම බොහෝ සිවිල් සමාජ සංවිධානයන්ගේ පැසසුමට ලක් වූයේ එතුළින් රටේ යහපත් රාජ්‍ය පාලන සංස්කෘතියක් ගොඩනැංවීමේ ක්‍රියාවලියට පිටුබලයක් ලැබිය යන බලාපොරොත්තුවෙනි.⁴

-
- ² 1978 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ XII පරිච්ඡේදයේ 82(5) ව්‍යවස්ථාව බලන්න.
- ³ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සංශෝධනයේ වැදගත් කාර්යභාරයක් ඉටු කළ ප්‍රධාන දේශපාලන පක්ෂ නම් පොදුජන එක්සත් පෙරමුණ, එක්සත් ජාතික පක්ෂය සහ ජනතා විමුක්ති පෙරමුණයි.
- ⁴ යහපත් රාජ්‍ය පාලනය පිළිබඳ සංකල්පය එක්සත් ජාතීන්ගේ මානව හිමිකම් කොමිසම විසින් පැහැදිලි කර ඇත. එහි වර්ෂ 2000 E/CN.4/RES/2000/64 දරණ සභා සම්මතය මගින් යහපත් රාජ්‍ය පාලනයේ ප්‍රධාන අංග මෙසේ විස්තර කර ඇත.

විනිවිදභාවය

වගකිව යුතු ස්වභාවය

වගකීම් භාර ගැනීම

සහභාගීත්වය

ප්‍රතිචාර දැක්වීම (මහජනයාගේ අවශ්‍යතා වලට)

එක්සත් ජාතීන්ගේ මහලේකම්වරයා ඔහුගේ සහසුක වාර්තාවේ වඩාත් යහපත් රාජ්‍ය පාලනය යනු වගකිවයුතු ස්වභාවය සමඟ බැඳුණු වඩාත් පුළුල් ජනසහභාගීත්වය ලෙස අවධාරණය කර ඇත. සම්පූර්ණ වාර්තාව සඳහා බලන්න: <http://www.un.org/millennium/sg/report/full.htm>

2. ව්‍යවස්ථා සංශෝධනයේ පසුබිම

ව්‍යවස්ථා සංශෝධනය පිළිබඳ අදහස මතු කරනු ලැබුයේ පොදුජන එක්සත් පෙරමුණු ආණ්ඩුවට අහිමි වූ පාර්ලිමේන්තු බහුතර බලය යළි ලබාගැනීමේ අරමුණින් වර්ෂ 2001 සැප්තැම්බර් 05 දින පොදුජන එක්සත් පෙරමුණ සහ ජනතා විමුක්ති පෙරමුණ විසින් අත්සන් කරනු ලැබූ අවබෝධතා ගිවිසුම තුළිනි. පසුගිය වසරේ ජුනි මාසයේදී ශ්‍රී ලංකා මුස්ලිම් කොංග්‍රස් මන්ත්‍රීවරු ආණ්ඩු පක්ෂ සංධානයෙන් ඉවත්වීම තුළින් ආණ්ඩුවට පාර්ලිමේන්තු බහුතරය අහිමි විය. පාර්ලිමේන්තු ආයතන 10 හිමි ජවිපෙ සමඟ ආණ්ඩුව අත්සන් කළ අවබෝධතා ගිවිසුම තුළ එකඟතා සහ කොන්දේසි රැසක් පැවති අතර මෙහි ක්‍රියාත්මක කාලය වසරක් විය. මෙම අවබෝධතා ගිවිසුම තුළ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා වෙනස්කම් රැසක් අඩංගු වී තිබුණු අතර වඩාත් සුවිශේෂී වෙනස්කම් වූයේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සභාව සහ ඒ හා බැඳුණු ස්වාධීන කොමිෂන් සභා කිහිපය හඳුන්වා දීමත්,⁵ අවබෝධතා ගිවිසුම අත්සන් කිරීමෙන් මාස 06 තුළ විධායක ජනාධිපති ක්‍රමය අහෝසි කර විධායක බලය පාර්ලිමේන්තුවට පැවරීමත් සහ පාර්ලිමේන්තුව තුළ සියලු ජනවර්ග සාධාරණ ලෙස නියෝජනය වන මැතිවරණ ක්‍රමයක් හඳුන්වා දීමත්ය.⁶ මෙම අවබෝධතා ගිවිසුම⁷ පැවති කෙටි කාලය තුළ ක්‍රියාත්මක කිරීමට අවස්ථාව ලැබුනේ, එහි 5 වගන්තිය පමණි. 5 වගන්තියේ මෙසේ සඳහන් විය:

“5. පොදුජන එක්සත් පෙරමුණ, වර්ෂ 2001-සැප්තැම්බර් 24 දින හෝ ඊට පෙර මෙම අවබෝධතා ගිවිසුමේ උපලේඛනයේ සඳහන් විපක්ෂයේ සියලුම දේශපාලන පක්ෂවල පූර්ණ අනුමැතියෙන් කෙටුම්පත් කරන ලද ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 17 වන සංශෝධනය පාර්ලිමේන්තුවෙන් සම්මත කරගැනීම මගින් පහත සඳහන් ආයතන, දෙපාර්තමේන්තු එකඟ විය හැකි අත්‍යවශ්‍ය සංශෝධන ද සහිතව සම්මත කරගැනීමට එකඟ වේ.

⁵ අවබෝධතා ගිවිසුමේ 5 වගන්තිය.

⁶ අවබෝධතා ගිවිසුමේ 7 වගන්තිය.

⁷ අවබෝධතා ගිවිසුමේ ආයු කාලය කෙටි වූයේ තම පක්ෂයේ සිටි ඇතැම් මන්ත්‍රීවරු එක්සත් ජාතික පක්ෂයට යෑම තුළින් පාර්ලිමේන්තු බහුතරය අහිමි වී පාර්ලිමේන්තුව විසුරුවා දැමීමට ජනාධිපතිනියට සිදු වූ බැවිනි.

- (අ) ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සභාව
- (ආ) ස්වාධීන රාජ්‍ය සේවා කොමිසම
- (ඇ) ස්වාධීන අධිකරණ සේවා කොමිසම
- (ඈ) ස්වාධීන මැතිවරණ කොමිසම
- (ඉ) ස්වාධීන පොලිස් කොමිසම

ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සභාව 2001 ඔක්තෝබර් 05 දිනට පෙර ස්ථාපිත කළ යුතුවේ."⁸

අවබෝධතා ගිවිසුමෙන් පූර්වාපේක්ෂිත ස්වාධීන කොමිෂන් සභා ශ්‍රී ලංකා ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා ඉතිහාසයට නුපුරුදු සංකල්පයක් නොවේ. පළමුවෙනි ස්වාධීන රාජ්‍ය සේවා සහ අධිකරණ සේවා කොමිසම 1947 යෝජනා ව්‍යවස්ථාව මගින් හඳුන්වා දෙනු ලැබූ අතර පසුව එම කොමිසම 1972 ප්‍රථම ජනරජ ව්‍යවස්ථාව මගින් අහෝසි කරන ලදී. එතැන් පටන් ස්වාධීන කොමිසම් පිළිබඳ අදහස් වල අඛණ්ඩ වර්ධනයක් දක්නට ලැබෙන අතර එබැවින් 17 සංශෝධනය පිටුපස ඒ හා බැඳුණු දීර්ඝ ක්‍රියාවලියක් දැකිය හැකිය. 1988-1989 කාලයේ පැවති අර්බුදකාරී තත්ත්වය සඳහා පාදක වූ හේතු නිර්ණය කරගැනීමේ අරමුණින් හිටපු ජනාධිපති ආර්. ප්‍රේමදාස මහතා පත්කළ 'තරුණ කොමිසම' සිය වාර්තාවේ ඉදිරිපත් කළ 'නාම යෝජනා කිරීමේ ස්වාධීන කොමිසම' පිළිබඳ අදහස එකී වාර්තාවේ ඉතා වැදගත් ලක්ෂණයක් විය.⁹ සමාජය දැඩි ලෙස දේශපාලන වශයෙන් බෙදී සිටීම, තවදුරටත් සමාජයට දරාගත නොහැකි ප්‍රමාණයකට ඉතා දරුණු අන්දමකට පැතිරී ඇති බවට කොමිසම හමුවේ පළවුණු අදහස් එවැනි ස්වාධීන ආයතනයක් පිළිබඳ අදහස ඇතිවීමට මග පෑදුවේය.¹⁰ තරුණ කොමිසම "දේශපාලනීකරණය" ශීර්ෂ හතරක් යටතේ වර්ග කරන ලදී.¹¹

⁸ පොදුජන එක්සත් පෙරමුණ වෙනුවෙන් එහි මහලේකම් දී.මු. ජයරත්න මහතාත් ජනතා විමුක්ති පෙරමුණ වෙනුවෙන් එහි මහලේකම් විල්වින් සිල්වා මහතාත් එළඹුණු 2001 සැප්තැම්බර් 05 දිනැති අවබෝධතා ගිවිසුමේ 5 වගන්තිය

⁹ සැසිවාර පත්‍ර අංක 1-1990. ජනාධිපති තරුණ කමිටුවේ වාර්තාව-මාර්තු 1990. 02/03/1990 දින ආණ්ඩුව මගින් ප්‍රකාශයට පත් කරන ලදී.

¹⁰ එම 10 පරිච්ඡේදය.

¹¹ එම 1 පිටුව.

- රාජ්‍ය සේවා බඳවා ගැනීම් වලදී දේශපාලන බලය අයුතු ලෙස පරිහරණය කිරීම.
- පොදු කොන්ත්‍රාත් සහ බලපත්‍ර බලයේ සිටින පක්ෂයේ හිතවතුන්ට පිරිනමමින් දේශපාලන බලය අයුතු ලෙස යොදා ගැනීම.
- පවතින ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ආයතන යටපත් කිරීමට දේශපාලන බලය අයුතු ලෙස පරිහරණය කිරීම.
- ආණ්ඩුවේ සහ ආණ්ඩුවේ ආයතනවල දෛනික කාර්යයන් වලට දේශපාලන මැදිහත්වීම් සිදු කිරීම.

ඒ අනුව තරුණ කොමියම් සාමාජිකයන් හට වඩාත් පැහැදිලි වූයේ, ප්‍රමාණවත් ලෙස විෂය මූලික වූත්, අත්තනෝමතික නොවූ සහ අගතිශාමිත්වයෙන් තොරවූත් තනතුරු වලට පත්කිරීමේ ක්‍රියාපටිපාටියක් තුළින් පමණක් මහජනතාවගේ විශ්වාසය දිනාගත හැකි බවයි. ඒ අනුව තරුණ කොමියම් මගින් යෝජිත “නාමයෝජනා කිරීමේ ස්වාධීන කොමියම්” හි කාර්යභාරය වන්නේ:

- සමහරක් සුවිශේෂී ක්ෂේත්‍ර වලට බඳවා ගැනීම්, උසස්වීම්, ස්ථානමාරු සහ තොරපීම් වලට අදාළ ස්වාධීන කොමියම් වලට
- කෙටිකාලීන හෝ දේශාරක්ෂක අරමුණු ඇති ක්ෂේත්‍රයන් සහ අති විශේෂයෙන්ම සංවේදී කරුණු සම්බන්ධව ප්‍රතිපත්ති සැලසුම් කිරීම සම්බන්ධයෙන් වගකිව යුතු කොමියම් වලට¹² පහත සඳහන් ධුර වලට සුදුස්සන් නම් කිරීමට ජනාධිපතිවරයාට නිර්දේශ කිරීමයි.

පසුකාලීනව, එනම් 1994 පොදුජන එක්සත් පෙරමුණු මැතිවරණ ප්‍රකාශනයෙහි දක්වා තිබීම හා වර්ෂ 1997 ඔක්තෝබර්¹³ සහ වර්ෂ 2000 දී පොදු පෙරමුණ විසින් ඉදිරිපත් කළ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා කෙටුම්පත් දෙකෙහිම ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සභාව සම්බන්ධ ප්‍රතිපාදන ඇතුළත්

¹² එම 5 පිටුව.

¹³ සී. එස්. දත්තත්‍රයා, ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සභාවකට යෝජනා “ශ්‍රී ලංකාවේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා කෙටුම්පත විවේචනාත්මක දෘෂ්ටිකෝණ” නීතිය හා සමාජ භාරය, කොළඹ (1998).

විම, ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සභාවේ මූලාරම්භය ලෙස සැලකිය හැක. වර්ෂ 2000 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා කෙටුම්පතේ 24 පරිච්ඡේදයේ ප්‍රතිපාදනය කර ඇති ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සභාවෙහි 17 සංශෝධනය මගින් හඳුන්වා දුන් අපේක්ෂිත ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සභාවට වඩා යම් වෙනස්කම් දැකිය හැක. කෙසේ වෙතත් වර්ෂ 2000 අගෝස්තු මාසයේදී එවක පැවති ආණ්ඩුව ව්‍යවස්ථා කෙටුම්පත ඉල්ලා අස්කර ගැනීම තුළින් ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සභාවක් ඇතිවීමේ ඉඩකඩ හිඳිනි.

3. සංශෝධනය පිළිබඳ ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ කීරණය

2001 සැප්තැම්බර් 19 දින කැබිනට් මණ්ඩලය 17 සංශෝධනය අඩංගු ධවල පත්‍රිකාව අනුමත කරන ලදී. පසුදින ජනාධිපතිනිය විසින් ජාතික වැදගත්කමකින් යුත් හදිසි පනත් කෙටුම්පතක් ලෙස එහි ව්‍යවස්ථානුකූලභාවය කීරණය කිරීම සඳහා එය ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය වෙත යොමු කරන ලදී. එම පනත් කෙටුම්පත අගවිනිසුරු සරත් එන්. සිල්වා, පී. එදිස්සරිය සහ හෙක්ටර් එස්. යාපා යන විනිසුරුවරුන්ගෙන් සමන්විත විනිශ්චය මණ්ඩලයක් විසින් විමර්ශනය කරන ලදී.

මෙම කෙටුම්පතෙහි වූ මාධ්‍ය නිදහස හා ගැටෙන වගන්ති ප්‍රධාන වශයෙන් අභියෝගයට ලක් කරමින් ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයට පෙන්සම් 5 ක් ඉදිරිපත් කෙරුණි. සි/ස උපාලි පුවත්පත් සමාගම, ලිඩර් පබ්ලිකේෂන්ස් පුද්ගලික සමාගම, විජය ප්‍රකාශන පුද්ගලික සමාගම, රාවය සතිපතා පුවත්පතේ කර්තෘ වික්ටර් අයිවන් සහ නිදහස් මාධ්‍ය ව්‍යාපාරය වෙනුවෙන් වරුණ කරුණාතිලක මෙකී පෙන්සම් පහේ පෙන්සම්කරුවෝ වෙති. සියළුම පෙන්සම් කෙටුම්පතෙහි වූ මාධ්‍ය නිදහස සම්බන්ධ වගන්ති පිළිබඳ වූ අතර ඔවුන්ගේ කර්තෘ වූයේ, එකී වගන්ති මගින් මාධ්‍ය නිදහස යටපත් කර දැමීමට කුට ලෙස යත්ත දරා ඇති බවයි.

අභියෝගයට ලක්කළ 104 ආ 5 (අ) උපවගන්තිය මෙසේය:

“කොමිසමට [මැතිවරණ කොමිසම] කලින් කලට, මැතිවරණයක් හෝ ජනමත විචාරණයක් පවත්වන අවස්ථාවකදී කොමිසමට සුදුසුයැයි හැඟෙන ආකාරයේ මගපෙන්වීම් ගුවන් විදුලි ආයතනයකට හෝ රූපවාහිනී ආයතනයකට හෝ ඕනෑම පුවත්පතක හිමිකරු හෝ කර්තෘට හෝ අවස්ථාවෙන්විත පරිදි නිදහස් සහ සාධාරණ මැතිවරණයක් පැවැත්වීම සහතික කිරීම සඳහා නිකුත්

කිරීමට බලය ඇත."

එම වගන්තියේ 6 ඡේදය මෙසේය:

"104 ආ ව්‍යවස්ථාවේ 5 වගන්තියේ (අ) උප ඡේදයේ ප්‍රතිපාදන, මැතිවරණ නාමයෝජනා භාරයින් දින සිට හෝ ජනමත විචාරණයක් ප්‍රකාශයට පත්කළ නිවේදනයේ දින සිට හෝ අවස්ථාවෝචිත පරිදි දින හතක් ඇතුළත කිසියම් ඉවත් වීදුලි සේවාවක් පවත්වාගෙන යන්නා හෝ රූපවාහිනී සේවාවක් පවත්වාගෙන යන්නා හෝ පුවත්පතක හිමිකරුවෙකු හෝ කර්තෘවරයෙකු විසින් අවස්ථාවෝචිත පරිදි තම ආයතනයේ සේවාවේ හෝ පුවත්පතේ ප්‍රතිපත්තිය, කිසියම් නිශ්චිත ලියාපදිංචි දේශපාලන පක්ෂයක් හෝ ස්වාධීන කණ්ඩායමක් නියෝජනය කිරීම හෝ සහය දැක්වීම, මැතිවරණයක් ප්‍රකාශයට පත්කර ඇති අවස්ථාවක එකී යෝජනාවට පක්ෂවීම හෝ විපක්ෂවීම යනුවෙන් කොමිසම වෙත දැනුම් දුන්විට නො යෙදිය යුතුය."

එම වගන්තියේම 7 ඡේදය පහත පරිදි වේ.

"මෙම ව්‍යවස්ථාවේ (6) වගන්තියේ පරිදි දැනුම්දීමක් ලද වහාම එය මහජනතාවට දැනගැනීම සඳහා ප්‍රමාණවත් ප්‍රචාරණයක් ලබාදීම කොමිසමේ වගකීමක් වේ."

පෙත්සම්කරුවන්ගේ නීතිඥවරුන්ගේ තර්කය වූයේ මැතිවරණයක් පිළිබඳ නිවේදනයේ දින සිට දින හතක් ඇතුළත තම ආයතනයේ දේශපාලන සබඳකම් ඔළිකිරීමට පුවත්පත්, ඉවත්වීදුලි හෝ රූපවාහිනී හිමිකරුවන්ට නියම කිරීම ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ මූලික අයිතිවාසිකම් පරිච්ඡේදයේ විධිවිධානවලට පටහැනි බවයි. ඔවුන්ගේ තර්කය වූයේ, මෙය ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 3¹⁴, 10¹⁵, සහ 12(1)¹⁶ ව්‍යවස්ථාවන්ගේ ප්‍රතිපාදන වලට

¹⁴ ශ්‍රී ලංකා ජනරජයේ පරමාධිපත්‍ය ජනතාව සතුව තිබෙන අතර එය අත්හළ නොහැක. පරමාධිපත්‍යයට රාජ්‍ය පාලනයේ බලතල, මූලික අයිතිවාසිකම් හා ජනද බලය ඇතුළත්ය.

¹⁵ සෑම පුද්ගලයෙකුටම පිහිමි හෘදය සාක්ෂියේ සහ තමාට කැමති ආගමක් හෝ විශ්වාසයක් දැරීමේ පිළිගැනීමේ අයිතිය ඇත.

¹⁶ සියළු පුද්ගලයන් නීතිය හමුවේ එක සමානය. ඔවුන්ට නීතියේ සමාන රැකවරණයට හිමිකමක් ඇත.

පටහැනි බවයි.

එමනිසා, පනත් කෙටුම්පතේ ඉහත සඳහන් ප්‍රතිපාදන තුළින් මැතිවරණ කොමිසමට පුවත්පත් නිදහස පාලනය කිරීමේ අත්තනෝමතික, අසීමිත සහ ව්‍යවස්ථානුකූල නොවන බලතල ප්‍රදානය කෙරෙන බවට තර්ක කෙරුණි. පෙත්සම්කරුවන්ගේ නීතිඥවරුන් වැඩිදුරටත් ප්‍රකාශ කළේ තත්ත්වය මෙසේ වුවද 17 සංශෝධනය තුළින් යෝජිත ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සභාව පිහිටුවීම හෝ ස්ථාපිත කොමිසම් පිහිටුවීම සඳහා පෙත්සම්කරුවන් විරුද්ධ නොවන බවයි.

මෙම තර්කයන් සැලකිල්ලට ගත් අගවිනිසුරුතුමා නිදහස් මාධ්‍යයන්ට තම දේශපාලනික සබඳතාවයන් හෙළි කිරීමට නියම කෙරුණු වගන්තිය ඉවත් කරගන්නා මෙන් නීතිපතිවරයාට යෝජනා කළේය. නීතිපතිවරයා පෙත්සම් විභාගය තුළදීම එකී වගන්තිය ඉවත් කරගැනීමට එකඟ විය. කෙසේ වුවත් අගවිනිසුරුතුමා පැවසුවේ මැතිවරණයක් පැවැත්වෙන කාලයේදී මුද්‍රිත සහ විද්‍යුත් මාධ්‍ය ක්‍රියාත්මක විය යුතු ආකාරය පිළිබඳ මහපෙන්වීම් නිකුත් කිරීම, නිදහස් හා සාධාරණ මැතිවරණයක් සහතික කිරීමේ පදනමින් ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී කටයුත්තක් බවයි. එතුමා වැඩිදුරටත් ප්‍රකාශ කර සිටියේ මැතිවරණ කොමිසමෙන් නිකුත් කෙරෙන එකී මහපෙන්වීම් සීමාන්තික නම් ඒ ගැන නිසි බලය ඇති අධිකරණයක පිහිට පැතිය හැකි බවයි. මෙම සංශෝධනය පිළිබඳ ස්වකීය තීන්දුව කථානායකතුමා වෙත යවමින් ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය ප්‍රකාශ කර සිටියේ මෙය සම්මත කිරීම සඳහා 2/3 බහුතර ඡන්දයක් පමණක් ප්‍රමාණවත් වන බවත්, එය ජනමත විචාරණයකට යොමුකිරීම අනවශ්‍ය බවත්ය.¹⁷ තම තීරණය තුළින් ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය වැඩිදුරටත් ප්‍රකාශ කළේ මෙම සංශෝධනය තුළින් ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සභාවට පත්වීම් සිදුකිරීමේ බලය ජනාධිපතිවරයා සතුව පවතින බැවින් එතුළින් විධායක ජනාධිපති ධුරයේ බලතල අඩුවීමක් සිදු නොවන බවයි.

අවසානයේ මෙම පනත් කෙටුම්පත පාර්ලිමේන්තුවේ 2/3 ක බහුතරයකින් සම්මත වීමෙන් නිදහසින් පසු ශ්‍රී ලංකාවේ දීර්ඝ කාලයක් දික්ගැසුණු දේශපාලනික අවහිරතාවයක් අවසන් විය. ආණ්ඩුව මෙම කෙටුම්පත පාර්ලිමේන්තුවේ සම්මත වීමට පෙර විවිධ දේශපාලන පක්ෂ

¹⁷ 1978 ව්‍යවස්ථාවේ XII පරිච්ඡේදය බලන්න. එහි ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සංශෝධනයන් ගෙන ආයුතු ආකාරය විස්තර කර ඇති අතර එම පරිච්ඡේදයේ 83 ව්‍යවස්ථාව අනුව ව්‍යවස්ථා සංශෝධනයක් සඳහා ජනමත විචාරණයකින් අනුමැතිය පැතිය යුතු ව්‍යවස්ථා මොනවාදැයි විස්තර කර ඇත.

විසින් යෝජිත වෙනස් කිරීම් 4 සතට ඉඩ ලබාදෙන ලදී. එක්සත් ජාතික පක්ෂ මන්ත්‍රීවරුන්, පොදුජන එක්සත් පෙරමුණු හා ජනතා විමුක්ති පෙරමුණේ මන්ත්‍රීවරුන් හා එක්ව පනත් කෙටුම්පතට පක්ෂව ඡන්දය පාවිච්චි කරනදී සිහළ උරුමයේ එකම මන්ත්‍රීවරයා ඡන්දය දීමෙන් වැලකී සිටියේය. පනතට පක්ෂව ඡන්ද 208 ලැබුණි. ද්‍රවිඩ එක්සත් විමුක්ති පෙරමුණ සමස්ථ ලංකා දෙමළ කොන්ග්‍රසය සහ දෙමළ ඊළාම් විමුක්ති සංවිධානයේ මන්ත්‍රීවරු 15 දෙනෙක් ඡන්ද විමසන විට සභාවේ නොසිටියහ.

සිහළ උරුමය, ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සභාවට නිශ්චිත සුළු ජාතික සාමාජිකයන් සංඛ්‍යාවක් (5 දෙනෙකුගෙන් 3 දෙනෙක්) වෙන්කර තැබීමට විරුද්ධ විය. මේ හේතුවෙන් සිහළ උරුමය මන්ත්‍රී වම්පික රණවක මහතා පනත් කෙටුම්පතට පක්ෂව ඡන්දය පාවිච්චි කිරීමෙන් වැලකී සිටියේය. පුවත්පත් නිවේදනයක් නිකුත් කරමින් ද්‍රවිඩ එක්සත් විමුක්ති පෙරමුණ ප්‍රකාශ කර සිටියේ ඔවුන් කොටස් වශයෙන් සිදු කෙරෙන ව්‍යවස්ථා ප්‍රතිසංස්කරණයන්ට වඩා දෙමළ ජාතික ප්‍රශ්නයට ලබාදෙන සාධාරණ විසඳුමක් වෙනුවෙන් පෙනී සිටින බවයි.¹⁸ කෙසේ වෙතුවද මෙම සංශෝධනය සම්මත කර ගැනීමේදී ප්‍රකාශ වූ දේශපාලන එකඟතාවයන් සිවිල් සමාජ සංවිධාන විසින් අගය කොට සලකන ලදී.¹⁹

4. 17 සංශෝධනයේ සුවිශේෂී ලක්ෂණ සහ කොමිසම් වලට ලබාදී ඇති බලය

4.1 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සභාව

ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සභාවේ බලතල සම්බන්ධ ප්‍රතිපාදන සලකා බැලීමේදී එය විධායකයේ අධිකාරී බලයෙන් කොටසක් පාර්ලිමේන්තුව නියෝජනය කරන සියළුම දේශපාලන පක්ෂවල නියෝජිතයන්ගෙන් සමන්විත ආයතනයකට යොමු කිරීමේ උත්සාහයක් ලෙස විග්‍රහ කළ හැක. සංශෝධනයෙන් හඳුන්වා දුන් 41 (අ) ව්‍යවස්ථාව අනුව ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සභාවේ සංයුතිය මෙසේය.

¹⁸ 2001 සැප්තැම්බර් 25 දින දෙමළ එක්සත් විමුක්ති පෙරමුණේ මධ්‍යම කාරක සභාව නිකුත් කළ පුවත්පත් නිවේදනය.

¹⁹ උදාහරණයක් වශයෙන් 2002.01.24 දින 'ද අයිලන්ඩ්' පුවත්පතේ පළවුණු විද්වත් වෘත්තිකයන්ගේ සංවිධානය නිකුත් කළ ප්‍රවෘත්ති නිවේදනය බලන්න.

- (අ) අග්‍රාමාත්‍යවරයා
- (ආ) කථානායකවරයා
- (ඇ) පාර්ලිමේන්තුවේ විපක්ෂ නායකවරයා
- (ඈ) ජනාධිපතිවරයා පත්කළ සාමාජිකයා
- (ඉ) අගමැතිවරයා හා විපක්ෂනායකවරයාගේ එකඟතාවයෙන් යුතුව ජනාධිපතිවරයා විසින් පත් කරන සාමාජිකයන් පස් දෙනෙක්
- (ඊ) අගමැතිවරයා සහ විපක්ෂනායකවරයා නියෝජනය කරන දේශපාලන පක්ෂ හෝ ස්වාධීන කණ්ඩායම් ඇතුළත් නොවන පාර්ලිමේන්තුවේ අනෙකුත් පක්ෂ හා ස්වාධීන කණ්ඩායම්වල බහුතර කැමැත්ත මත යෝජනා කර ජනාධිපති විසින් පත් කරන සාමාජිකයෙක්²⁰

(ඉ) සහ (ඊ) කාණ්ඩයන්ට ඇතුළත් සාමාජිකයන් වසර 3 ක කාලයක් සඳහා සභාවේ සාමාජිකත්වය දරණ අතර නැවතත් එම ධුරය දැරීමට තේරීපත් විය නොහැක. ජනාධිපතිවරයා විසින් නම් කරන සාමාජිකයා ද වසර 3 ක කාලයකට ධුරය දරන නමුත් ඔහුගේ හෝ ඇයගේ නැවත පත්වීම වළක්වාලන ප්‍රතිපාදනයක් නොමැත.²¹ මෙම තත්ත්වය සභාවේ සියළු සාමාජිකයන්ගේ සමානාත්මතා පදනමට පහර වදින්නක් වන අතර එමගින් ජනාධිපතිවරයාගේ නියෝජිතයාට අනෙක් සාමාජිකයන්ට වඩා ප්‍රමුඛතාවයක් ලබාදී ඇත. ජනාධිපතිවරයාට සභාවට සාමාජිකයෙකු පත්කිරීමට ලබාදී ඇති බලය පිළිබඳව බොහෝ විවේචන ඇතිවිය. ව්‍යවස්ථානුකූල උසස් තනතුරුවලට පුද්ගලයින් පත් කිරීමේදී රාජ්‍ය නායකයාට පූර්ණ අභිමතයක් නොමැතිය යන්න බොහෝ රටවල පිළිගැනෙන ක්‍රියා පිළිවෙතයි. රාජ්‍ය නායකයා හෝ නායිකාව සෘජුව මහජනතාව විසින් පත් කරන හෙයින් ඔහුට හෝ ඇයට මෙවැනි පත්කිරීම් පිළිබඳව පූර්ණ අභිමතයක් ඇත යන හුදු තර්කය බලතල බෙදීමේ

²⁰ 17 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සංශෝධනයේ 41 (අ) ව්‍යවස්ථාව බලන්න.

²¹ එම ව්‍යවස්ථා 41(අ) (7) සහ (10) බලන්න.

නායායට විරුද්ධ වන්නේ එතුළින් ආණ්ඩුවේ වෙනත් අංශයන් වෙත අත්තනෝමතික මැදිහත්වීම් දක්වා එය වර්ධනය විය හැකි නිසාය.²²

17 සංශෝධනයට අනුව ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සභාවේ නිර්දේශයන් මත ජනාධිපතිවරයා විසින් ස්වාධීන කොමිසම් වලට සාමාජිකයන් පත් කරයි. ඒ ආකාරයෙන්ම ව්‍යවස්ථානුකූල උසස් තනතුරුවලට පුද්ගලයින් නිර්දේශ කරන්නේ ජනාධිපතිවරයා වන අතර එම නිර්දේශ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සභාව විසින් අනුමත කළ යුතුය.

ව්‍යවස්ථාදායක සභාවේ පරම ස්වාධීනත්වයට ඇති තවත් මැදිහත්වීමක් වන්නේ ජනාධිපතිවරයා සභාවේ සාමාජිකයන් පත්කිරීමට ද සම්බන්ධ වීමයි. එසේම යෝජිත නම් ලැයිස්තුවකට අගමැතිවරයාගේ සහ විපක්ෂ නායකවරයාගේ අනුමැතිය ලබාගැනීමත්, සුළු ජන පක්ෂවල අනුමැතිය යෝජිත නමකට ලබාගැනීමත් ශ්‍රී ලංකාවේ විසංවාදී දේශපාලනයේ ස්වභාවය සලකා බැලීමේදී පෙනී යන්නේ අපහසු කාර්යයක් වනු ඇති බවයි.

ඉහත සඳහන් (ඇ) (ඉ) හෝ (ඊ) කාණ්ඩයන් යටතේ අවස්ථාවෝචිත පරිදි පත් කරනු ලබන හෝ නම් කරනු ලබන තැනැත්තන් විශිෂ්ටත්වයෙන් සහ අවංකභාවයෙන් යුත් පොදුජන පිවිත්වයේදී කීර්තිය ලත් කිසිදු දේශපාලන පක්ෂයක සාමාජිකයන් නොවන පුද්ගලයන් විය යුතුය.²³ මෙය ව්‍යවස්ථා සභාවේ නිර්පාක්ෂිකභාවය මතුකරවීම සඳහා 17 සංශෝධනයෙහි ඇති ප්‍රධාන ලක්ෂණයකි. එසේ වුවද ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සභාව තුළ අග්‍රාමාත්‍යවරයා, විරුද්ධ පක්ෂයේ නායකවරයා සහ කථානායකවරයා සිටීම තුළ සභාවේ බහුතරය සංයුක්ත වත් දේශපාලනික නොවන සාමාජිකයන්ගේ නිර්දේශයක් විවාදයකට තුඩු දී අවසානයේ එය දේශපාලන බලතලනය මත විසඳීමේ තත්ත්වයක් පිළිබඳ බියක් ද පවතී.

මෙම ව්‍යවස්ථා සංශෝධනය මගින් ව්‍යවස්ථා සභාව තුළ මෙරට සිටින සුළුජන කොටස් වලට සංඛ්‍යාත්මක කෝටාවක් ලබාදී තිබීම

²² ඇමරිකා එක්සත් ජනපදයේ ජනාධිපතිවරයා තෝරාපත් කරනු ලබන්නේ මහජනතාවයි. එසේ වුවත් ජනාධිපතිවරයාට මධ්‍යම රජයේ ප්‍රධාන තනතුරු වලට සුදුස්සන් තෝරා ගැනීමේදී සහ පත් කිරීමේදී කොන්ග්‍රස් මණ්ඩලයේ අනුමැතිය ලබාගත යුතුය. එක්සත් ජනපදයේ ජනාධිපතිවරයා විසින් නිර්දේශ කර යවන පුද්ගලයන් පිළිබඳව කොන්ග්‍රස් මණ්ඩලය කිසුණු පරීක්ෂණයකට භාජනය කරන අතර ඇතැම් අවස්ථාවලදී ජනාධිපතිවරයා නිර්දේශ කළ පුද්ගලයන් ප්‍රතික්ෂේප කරනු ලැබී ඇත.

²³ 41අ(4) ව්‍යවස්ථාව.

විශේෂ කරුණක් ලෙස සටහන් කරනු ලැබිය යුතුය. 41 අ (3) ව්‍යවස්ථාවට අනුව අගමැති සහ විරුද්ධ පක්ෂයේ නායකවරයාගේ එකඟතාවය මත පත් කෙරෙන සාමාජිකයන් පස් දෙනාගෙන් කිදෙනෙක් ඔවුන් අයත් වන ජනවර්ගයට අයත් පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීවරුන්ගෙන් විමසා පත්කළ යුත්තේය.²⁴ මෙහි අරමුණ වන්නේ සුළුජන අභිලාශයන් ව්‍යවස්ථාදායක සභාව තුළ නියෝජනය කිරීමය.²⁵

17 ව්‍යවස්ථා සංශෝධනයෙහි දක්වා ඇති සුළුජන නියෝජනය ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය වෙත ඉදිරිපත් කළ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා පනත් කෙටුම්පතෙහි ප්‍රතිපාදන වලට වඩා වෙනස් වේ. පනත් කෙටුම්පතේ ප්‍රතිපාදනය වූයේ ව්‍යවස්ථා සභාවේ මතය අනුව හැකි තාක් ප්‍රායෝගික ආකාරයට කොමිෂන් සභාවල සාමාජිකත්වය විවිධ ජනකොටස් සහ වෙනත් කණ්ඩායම් නියෝජනය වන ලෙස සකස් විය යුතු බවයි. කෙසේ වුවද මෙය පාර්ලිමේන්තුවේ සිටින සුළුජන පක්ෂවල මන්ත්‍රීවරුන්ගේ ඉල්ලීම මත නිශ්චිත වාර්ගික කෝටාවක් බවට හැරවිණි.

ශ්‍රී ලංකාවේ වත්මන් ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාමය වදන් මාලාවේ සුළුජන කොටස් යන්නට සාමාන්‍යයෙන් ලැබී ඇති තේරුම වන්නේ දෙමළ (වතුකරයේ දෙමළ ජනයා ද ඇතුළුව) සහ මුස්ලිම් ජනවර්ගයි. කෙසේ වුවත්, පොදු වදන් මාලාවේ අර්ථය නියත වශයෙන්ම සලකා බලමින් සුළුජන කොටස් ලෙස දෙමළ සහ මුස්ලිම් පුද්ගලයන් පත් කිරීම තුළින් වෙනත් විශිෂ්ඨ පුද්ගලයන් ඔවුන් මෙරට වාසය කරන වඩාත් කුඩා ජනවර්ගයකට එනම් බර්ගර්, පාර්සි හෝ චීන වැනි ජනවර්ගයකට අයත්වීමට හේතුවෙන් ඔවුන් පත්වීමට නුසුදුස්සන් වීමේ ගැටළුව පැන නගී.

රාමු පිල්ලෙය ඵදිරිව ගෙස්ටස් පෙරේරා²⁶ තඩුවේදී ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය කීරණය කළේ:

"ජනවාර්ගිකව ප්‍රමුඛතාවය ලබාදීම හෝ ඒ මත පදනම් වූ කෝටාවන් ලබාදීම අනුමත කළ නොහැකි වන්නේ නිදහස්, ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ජනරජයක එක් පුරවැසියෙකු අනෙකා හා සමානවම යහපත් වන බැවින් සහ ඔහු තමා අයත් වන කණ්ඩායම නොසලකා සමාන සැලකීමක් ලැබීමට හිමිකම්

²⁴ මුස්ලිම්, වතුකරයේ දෙමළ සහ යාපනයේ දෙමළ.

²⁵ මෙම වගන්තිය සිහළ උරුමය පක්ෂයේ පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීවරයාගේ දැඩි දෝෂ දර්ශනයට ලක්විය.

²⁶ 1991(1) ශ්‍රී ලංකා නීති වාර්තා 11 පිටුව.

ඇති බැවිනි. එලෙසම, ජනවාර්ගික කෝටා ක්‍රමයක් පවත්නා වාර්ගික අසමතුලිතතාවයක් නිවැරදි කිරීමේ හුදු අරමුණින්ම ඇති කළ නොහැකි අතර මෙයට ව්‍යතිරේඛ වන්නේ කිසියම් විටෙක අතීතයේ වෙනස්කම් කිරීමක් පිළිබඳ පූර්ව නිගමනයකට එළඹිය හැකි අන්දමේ ප්‍රබල කල් පැවතුණු මැඩලිය නොහැකි අඩු නියෝජනයක් හෝ අධික නියෝජනයක් පැවතීමයි.”²⁷

මෙම නඩුවේදී ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය රේඛ දෙපාර්තමේන්තුවේ වූ ජනවාර්ගික කෝටා ක්‍රමය මත වූ උසස්වීම් ක්‍රමය අහෝසි කළ අතර *ෂෙර්ල්ඩින් යහ දෙදෙනෙක්* ඒදිරිව රාජ්‍ය සේවා කොමිෂන් සභාවේ ලේකම් යහ තවත් දාහක් දෙනෙක්²⁸ නඩුවේදී ද මෙයට සමාන ස්ථාවරයක් ගත් ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය ප්‍රකාශ කළේ රාජ්‍ය සේවා චක්‍රලේඛ අංක 15/90 මගින් ප්‍රතිපාදිත වාර්ගික කෝටා ක්‍රමය මත රාජ්‍ය සේවයට බඳවා ගැනීමේ ප්‍රතිපාදන ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 12(1) හා 12(2)²⁹ ව්‍යවස්ථාවලට පටහැනි බවයි.

ඒ අනුව මෙම ව්‍යවස්ථා සංශෝධනයෙන් පිළිගත් නිශ්චිත වාර්ගික කෝටා ක්‍රමය ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය අර්ථනිරූපණය කර පිළිගත් සමානාත්මතා පදනමෙන් වෙන්වීමකි. ජනවාර්ගික සුළුතරය යන යෙදුම අවිනිශ්චිත යෙදුමක් විය හැක. උදාහරණ වශයෙන් මුස්ලිම් යන්න නිරවශේෂයෙන්ම ආගමික වචනයක් ද, එසේ නම් එයට යෝනක, මැලේ හෝ ඉස්ලාම් ලබ්ධිය ප්‍රභූත කරන සිංහල හෝ දෙමළ අයෙකු වුව ඇතුළත් වේද? නැතහොත් එය වාර්ගික සබඳතාවයක් ද පවතින පදයක් ද? තවදුරටත්, චතුකරයේ නැතහොත් උඩරට දෙමළ ජනතාවට වෙනම නියෝජනයක් ඉල්ලා සිටී නම් සිංහලයන්ට ද උඩරට-පහතරට වශයෙන් බෙදිය නොහැකි ද?

ශ්‍රී ලංකාව වැනි බහුවාර්ගික රටක බහුවිධත්වය ප්‍රවර්ධනය කළ යුතු බවට සැකයක් නැත. එවැනිම වැදගත්කමකින් යුතුව පොදු ජාතික අනන්‍යතාවය සහ ජාතික අවශ්‍යතාවයන් පිළිබඳ හැඟීම ද වැදගත් වේ. ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සභාව වැනි සාමාජිකයන් දසදෙනෙකුගෙන් සමන්විත කුඩා මණ්ඩලයකට පත්කිරීම් කිරීමේදී වාර්ගික නියෝජනය තීරණාත්මක

²⁷ එම 14 පිටුව

²⁸ ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ අයුරුමත් අංක 249/96 1998.11.19 ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ තීන්දුව.

²⁹ මූලික අයිතිවාසිකම් පරිච්ඡේදයේ සමානාත්මතාව පිළිබඳ වගන්තිය.

සාධකයක් වීම ජාතික වැදගත්කමකින් යුත් තීරණ ගන්නා ආයතනයකට විශිෂ්ට සහ වඩාත්ම සුදුසු පුද්ගලයින් පත් කිරීමට ඇති බාධාවක් විය හැක. ඒ අනුව පනත් කෙටුම්පතේ භාෂාව වඩාත් පිළිගත හැකි යැයි ප්‍රකාශ කළ හැකි අතර එමගින් වාර්ගික විවිධත්වය ප්‍රවර්ධනය කරන අතරම ප්‍රාදේශීය නියෝජනය සහ ස්ත්‍රී පුරුෂ යනාදී වෙනත් බහුවිධත්වයන් සඳහා ද ඉඩකඩ සලසාලයි.

4.2 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සභාවේ බලතල

ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සභාව, 17 සංශෝධනය යටතේ පිහිටුවා ඇති කොමිෂන් සභා වලට හා ඒ යටතේ ඇති වැදගත් ධුරයන්ට පුද්ගලයන් තෝරාපත් කරගන්නා ආයතනය ලෙස හැඳින්විය හැක. 41 ආ (1) ව්‍යවස්ථාව අනුව ජනාධිපතිවරයා විසින් පහත සඳහන් කිසිම කොමිසමකට ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සභාවේ නිර්දේශය නොමැතිව කිසිම සාමාජිකයෙකු හෝ සභාපතිවරයෙකු පත් නොකළ යුතුය. මෙකී කොමිෂන් සභා වන්නේ,

- (අ) මැතිවරණ කොමිෂන් සභාව
- (ආ) රාජ්‍යසේවා කොමිෂන් සභාව
- (ඇ) ජාතික පොලිස් කොමිෂන් සභාව
- (ඈ) ශ්‍රී ලංකා මානව හිමිකම් කොමිෂන් සභාව
- (ඉ) අල්ලස් හෝ දූෂණ චෝදනා විමර්ශනය කිරීමේ ස්ථීර කොමිෂන් සභාව
- (ඊ) මූල්‍ය කොමිෂන් සභාව
- (උ) සීමානිර්ණය කොමිෂන් සභාව

වර්ෂ 2000 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා කෙටුම්පතට එක්කර තිබුණු විශ්වවිද්‍යාල ප්‍රතිපාදන කොමිෂන් සභාව සහ රාජ්‍ය භාෂා කොමිෂන් සභාව 17 සංශෝධනයෙන් ඉවත්කර ඇත.

41 ඇ (1) ව්‍යවස්ථාවට අනුව ජනාධිපතිවරයා විසින් ව්‍යවස්ථා සභාවට කරන ලද නිර්දේශයක් මත සභාව විසින් අනුමත කර ඇත්නම් මිස එම ව්‍යවස්ථාවේ උපලේඛනයේ සඳහන් කිසිම ධුරයකට යම් තැනැත්තෙකු ජනාධිපතිවරයා විසින් පත් නොකළ යුත්තේය. ඒ අනුව සභාවේ අනුමැතිය සඳහා යොමු කරනුයේ ජනාධිපතිවරයා විසින් නිර්දේශ කරනු ලබන නම් පමණි. කෙසේ වුවද සභාවේ අනුමැතියකින් තොරව ජනාධිපතිවරයාට පත්කිරීම් කළ නොහැකි බැවින් ඒ සම්බන්ධයෙන් ජනාධිපතිවරයා සතුව අත්තනෝමතික බලයක් නොමැත.

උපලේඛනයේ සඳහන් තනතුරු නම්:³⁰

- (අ) අග්‍රවිනිශ්චයකාරවරයා සහ ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ විනිශ්චයකාරවරු
- (ආ) අභියාචනාධිකරණයේ සභාපතිවරයා සහ සෙසු අභියාචනාධිකරණ විනිශ්චයකාරවරු
- (ඇ) සභාපති හැර³¹ අධිකරණ සේවා කොමිෂන් සභාවේ සාමාජිකයන්
- (ඈ) නීතිපතිවරයා
- (ඉ) විගණකාධිපතිවරයා
- (ඊ) පොලිස්පතිවරයා
- (උ) පරිපාලන කටයුතු පිළිබඳ පාර්ලිමේන්තු කොමසාරිස්වරයා (ඔම්බුඩ්ස්මන්)
- (ඌ) පාර්ලිමේන්තුවේ මහලේකම්වරයා

ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ විනිශ්චයකාරවරු සහ අභියාචනාධිකරණයේ සභාපතිවරයා සහ සෙසු අභියාචනාධිකරණ විනිසුරුවරු පත්කිරීමේදී ව්‍යවස්ථාදායක සභාවට අගවිනිසුරුවරයාගේ සහ නීතිපතිවරයාගේ³² අදහස් විමසිය හැක.³³

මෙම ප්‍රතිපාදන පැයසුමට ලක් කළ යුතු වන්නේ එතුළින් මහජනයා තුළ ඉහත කී ආයතන සහ එම ධුර දරන තැනැත්තන් කෙරෙහි ඇති විශ්වාසය කිවු කරන නිසාය. එනමුත් තෝරාපත් කෙරෙන්නන් ඒ සඳහා සුදුසු පුද්ගලයන් විය යුතු නිසා තෝරාගන්නා ක්‍රියාවලිය හුදු තෝරාගැනීමේ ක්‍රියාවලියක් පමණක් නොවිය යුතුය. පැහැදිලිව පෙනෙන ලෙසම මෙම උසස් තනතුරු ලැයිස්තුවෙන් යුධ, නාවික සහ ගුවන් හමුදාපති ධුර සඳහා ව්‍යවස්ථාදායක සභාවේ අනුමැතිය අනවශ්‍ය බව දක්වා ඇති අතර එම පත්වීම් සම්පූර්ණයෙන්ම ජනාධිපතිවරයාගේ අභිමතය අනුව සිදුකළ හැක.

ඉහත සඳහන් පත්වීම් වලට ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සභාවේ අනුමැතිය අවශ්‍ය වන්නේ මෙම ආයතන මහජනතාවට අයත් වන නිසාත් ඒවා පිහිටුවා ඇත්තේ මහජන යහපතට කටයුතු කිරීමට විනා පක්ෂයකට නැතහොත් තත්කාලයේ බලය දරන්නා වූ පක්ෂයක හෝ පුද්ගලයෙකුගේ

³⁰ මින්පසු ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ උසස් තනතුරු ලෙස හඳුන්වනු ලැබේ.

³¹ අධිකරණ සේවා කොමිෂන් සභාවේ සභාපති අගවිනිසුරුතුමාය.

³² මෙහි යෙදෙන භාෂාව තුළින් මෙය අනිවාර්ය අවශ්‍යතාවයක් නොවන බව පැහැදිලි වේ.

³³ 41ඇ(4) ව්‍යවස්ථාව.

අභිමතාර්ථ උදෙසා නොවන නිසාය. ආරක්ෂක හමුදා ද ජාතිය සතුටේ. මෑත වසර වලදී රටේ උතුරු හා නැගෙනහිර පළාත් තුළ යුධ ගැටුම් උත්සන්නව පැවැති අවධියේදී හමුදා ක්‍රියාත්මකයන් සිදු කෙරුණේ පාලක පක්ෂයේ උවමනාවන් සපුරාලීමට යැයි මහජන විවේචනයන් පැවසිණි. අවස්ථා රැසකදීම සිදුවූ විශාල මූල්‍යමය පාඩු සහ අවමානයක් සිදුවූ විනාශයන් රැසකම වගකීම යුද්ධය මෙහෙය වූ දේශපාලන නායකත්වය හෝ හමුදා නායකත්වයේ වගකීමට යටත් නොවීය. එම නිසා ත්‍රිවිධ හමුදාවේ ඉහළම නිලතල දරණ නිලධාරීන් සිය ක්‍රියාවන් පිළිබඳ වගකිවයුතු වීම ජාතික වශයෙන් අත්‍යවශ්‍ය කරුණකි. මෙහිදී ජාතික ආරක්ෂාව යන්න ප්‍රතිතර්කයක් ලෙස මතු වුවද එය ඉහත අවධාරණය කළ කරුණු පිරික්සීමට කරම් නොවනු ඇත. එමනිසා ආරක්ෂක හමුදා නිර්දේශපාලනීකරණය, ජාතික ආරක්ෂාව හා ගැටෙන්නක් නොවන අතර සැබැවින්ම එය වැඩි වර්ධනය කරන්නක් බව අවධාරණය කළ යුතුය. කෙසේ වුවත් 17 සංශෝධනයේ ප්‍රතිපාදන මගින් එවැනි අවස්ථාවක් ගිලිහී ගොස් ඇත.

4. 4 ව්‍යවස්ථාදායක සභාවේ ක්‍රියාපටිපාටිය

41 ඉ (5) ව්‍යවස්ථාවට අනුව ව්‍යවස්ථා සභාව ඒකමතික තීරණවලට එළඹීමට උත්සාහ දැරිය යුතුය. කෙසේ වෙතත් ව්‍යවස්ථා සභාව විසින් පිළිපැදිය යුතු අනිවාර්ය මහජනවීමේ මෙම සංශෝධනය මගින් හඳුන්වා දී නැත.³⁴ 41ඉ(1) ව්‍යවස්ථාවට අනුව කිසියම් තනතුරකට යුද්ධ පුද්ගලයෙකු නිර්දේශ කිරීමේ හෝ අනුමත කිරීමේ පටිපාටිය ඇතුළුව සභාවේ රැස්වීම් පැවැත්වීම සහ එවැනි කටයුතු සිදුකළ යුතු පටිපාටිය ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සභාව විසින්ම තීරණය කළ යුතුවේ. ඒ අනුව ව්‍යවස්ථා සභාවේ සාමාජිකයන්ට එහි අරමුණු ක්‍රියාත්මක කරලීමේ ක්‍රියාපටිපාටිය සකසා ගැනීමේ අභිමතය ලබාදී ඇත. සභාව තම ක්‍රියාපටිපාටීන් සකස් කරගැනීමේදී යහපත් රාජ්‍ය පාලනයේ මූලධර්ම එනම් විශේෂයෙන්ම විනිවිදභාවය සහ වගකිවයුතුභාවයෙන් යුතුව ඒවා සකස් කළ යුතු බව අවධාරණය කළ යුතුය. මෙහිදී ස්වාධීන කොමිෂන් සභා වලට සහ උසස් තනතුරු වලට තෝරා පත්කර ගැනීමට නාමයෝජනා කිරීමේ ක්‍රියාපටිපාටිය ඉතා වැදගත් අංශයකි. මෙය ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාදායක සභාව විසින් සිය මූලික අරමුණු වලට පටහැනි නොවන ලෙස කළ

³⁴ එම ව්‍යවස්ථාවටම අනුව ඒකමතිකත්වය නොමැති අවස්ථාවක තීරණයක් සඳහා අවම වශයෙන් සාමාජිකයන් පස් දෙනෙකුගේ හෝ කැමැත්ත තිබිය යුතු බව ප්‍රකාශ වේ.

යුතුය. සභාවේ සියළුම සාමාජිකයන් නාමයෝජනා කිරීමට බලය ඇති අවස්ථාවක ගැටළු සහගත තත්ත්වයක් ඇතිවිය හැක. අනෙක් අතට කිසියම් සාමාජිකයෙකුට හෝ පිරිසකට නම් යෝජනා කිරීමේ බලය පැවරුවහොත් ව්‍යවස්ථාදායක සභාවේ සාමාජිකයන්ගේ සමානාත්මතාවය බිඳී යයි.

ඒ අනුව ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සභාවේ කාර්යභාරය පහසු දෙයක් නොවන්නේ 17 ව්‍යවස්ථා සංශෝධනය මගින් නම් කළ යුතු පුද්ගලයන්ගේ සුදුසුකම් පිළිබඳ පුළුල් මහජනවීමක් ලබාදී ඇති නිසාය. උදාහරණයක් වශයෙන් 41ආ(3) ව්‍යවස්ථාව ප්‍රකාශ කර සිටින්නේ ස්වාධීන කොමිෂන් සභා සඳහා සාමාජිකයන් සහ සභාපතිවරු පත්කිරීමට නාම යෝජනා කිරීමේදී විවිධ ජනවර්ගයන් නියෝජනය වන පරිදි එය කළ යුතු බවයි. මෙම ව්‍යවස්ථාමය මහජනවීමේ අර්ථවත් වීමට නම් විනිවිදභාවය අත්‍යවශ්‍යය. මෙහිදී අවශ්‍ය නම් සභාවට සිය ක්‍රියාමාර්ග පිළිබඳ තම මතය දැක්වීමට විවිධ බාහිර පුද්ගලයන්ට අවස්ථාව ලබා දිය හැක. උදාහරණ වශයෙන් ව්‍යවස්ථා කටයුතු පිළිබඳ විෂයභාර අමාත්‍යවරයාට, නීතිපතිවරයාට හෝ නීති කෙටුම්පත් සම්පාදකවරයාට සභාවේ කටයුතු සම්බන්ධයෙන් අදහස් දැක්වීමට අවස්ථාව ලබා දිය හැක. එසේම ව්‍යවස්ථාදායක සභාවට විවිධ පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීවරු හෝ මහජනතාවගෙන් වුවද අදහස් විමසීමට අවස්ථාවක් පැනනැගුනහොත් එසේ කළ හැකි බවට නිශ්චිත ප්‍රතිපාදන මෙකී ව්‍යවස්ථා සංශෝධනයේ නොතිබුන ද ඒ සඳහා හැකියාවක් පවතී.

41ආ(4) ව්‍යවස්ථාවට අනුව කිසියම් කොමිෂන් සභාවක සභාපති හෝ සාමාජිකයෙකු ඉවත් කිරීම පිළිබඳ ව්‍යවස්ථාමය ප්‍රතිපාදනයක් නොමැති වුවද ජනාධිපතිවරයා විසින් එය කළ හැක්කේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සභාවේ පූර්ව අනුමැතිය ඇතිවය. මෙම ව්‍යවස්ථාමය ප්‍රතිපාදන මගින් කොමිෂන් සභාවල ක්‍රියාකලාපය ඇගයීමේ පටිපාටියක් සකසා ගැනීමේ වගකීම ව්‍යවස්ථා සභාවට ලබාදී ඇත. සභාපතිවරුන්ගේ සහ සාමාජිකයන්ගේ සේවය පිළිබඳ එවැනි ඇගයීමක් වැඩබලන පත්වීම් සිදුකිරීමට නිර්දේශ කිරීම සඳහාත් සාමාජිකයන් ඉවත් කිරීම පිළිබඳ තීරණ ගැනීමටත් ව්‍යවස්ථාදායක සභාවට සහාය වේ.

ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සභාවට ලේකම්වරයෙකු සිටිය යුතු අතර³⁵ ඔහු සභාව විසින් පත් කරනු ලැබේ. එසේම ව්‍යවස්ථාදායක සභාවේ කාර්යයන් හා කර්තව්‍යයන් ඉටු කිරීමට සහය වීමේ කාර්යමණ්ඩලයක් පත්කර ගැනීමට ද එයට බලය ඇත.³⁶

³⁵ 41ඇ(1) ව්‍යවස්ථාව.

³⁶ 41ඇ(2) ව්‍යවස්ථාව.

ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සභාවට එහි වගකීම් සම්පූර්ණ කිරීමේදී විනිවිදභාවය රැකගන්නා අතරම ස්වකීය තීරණ හා තේරීම් පිළිබඳ රහස්‍යභාවය රැක ගැනීම අසීරුකළ කටයුත්තකි. නාමයෝජනා කිරීම් පිළිබඳ සාකච්ඡාවන් හෙළිදරව් වුවහොත් එය අදාළ පුද්ගලයන්ගේ කීර්ති නාමයට සහ යහපැවැත්මට හානිදායක විය හැකිවාක් මෙන්ම සභාවේ අපක්ෂපාතී ගුණයට ද හානිදායක විය හැක. එක්සත් ජාතීන්ගේ සංවිධානයේ අනුබද්ධ ආයතනවල තනතුරුවලට පත්කිරීම් හෝ උසස් කිරීම් සිදුකරන විට අතිශය රහසිගත ආකාරයෙන් සිදුකරන අතර එම පත්කිරීම් සිදුකරන ආයතනවල සාමාජිකයන් එවැනි පත්වීම් පිළිබඳ සාකච්ඡා ඇරඹීමට පෙර ඒවායේ රහස්‍යභාවය පුරුකිම පිළිබඳ ප්‍රකාශනයකට අත්සන් තබයි. ඒ හා සමාන ක්‍රමවේදයක් ව්‍යවස්ථා සභාව විසින් ද ඇතිකර තම තීරණ පිළිබඳ ඇති විශ්වාසනීයභාවය සහතික කළ යුතුවේ. මෙය ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සභාවේ සාමාජිකයන් එහි ගෞරවනීයත්වය හා විශ්වාසනීයබව සහතික කරලීම උදෙසා ඇති කළ යුතු විනය පටිපාටියේ කොටසක් විය යුතුය.³⁷

ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සභාව යම්කිසි පුද්ගලයන් පත්කිරීම පිළිබඳ බලය දෙනු ලැබූ ආයතනයකි. මූලික නීතියේ 41෮ ව්‍යවස්ථාවට අනුව, ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවෙන් හෝ වෙනත් යම් නීතියකින් පවරා ඇති වෙනත් කාර්යය හෝ කර්තව්‍යය එය විසින් ඉටුකළ යුතුය. නමුත් එවැනි වෙනත් කිසිදු කාර්යයක් ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සංශෝධනය විසින් හෝ වෙනත් යම් නීතියක් විසින් මෙතෙක් නියම කර නොමැත. ඒ අනුව, වර්තමානයේදී ව්‍යවස්ථා සභාවේ සාමාජිකයන්ගේ එකම කාර්යය වන්නේ ව්‍යවස්ථා සංශෝධනයේ ප්‍රකාශ කර ඇති කොමිෂන් සභා සහ තනතුරු වලට නාම යෝජනා සිදුකිරීමයි.

ඉහත සාකච්ඡා කළ කරුණ කොමිසමේ වාර්තාවෙන් යෝජනා කළ නාමයෝජනා කොමිසමේ³⁸ අනෙක් අංශය වන්නේ අතිශයෙන්ම සංවේදී කරුණු සහ කෙටිකාලීන හෝ පක්ෂග්‍රාහී නොවන ක්‍රියාමාර්ග සම්බන්ධයෙන් ක්‍රියා නොකිරීමයි.

³⁷ මෙම ලේඛකයා මෙම කරුණ සම්බන්ධව ගරු එස්. එස්. විජයරත්න මහතා 2002.04.29 දින නීතිය හා සමාජ භාරය විසින් සංවිධානය කරනු ලැබූ බණ්ඩාරනායක සම්මන්ත්‍රණ ශාලාවේදී පැවැත්වුණු ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සභාව පිළිබඳ සංවාදයේදී දැක්වූ වටිනා අදහස් පිළිබඳව ස්තූතිය ප්‍රකාශ කර සිටියි.

³⁸ ඉහත අංක 12 සටහන.

මෙම තත්ත්වය 17 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සංශෝධනයෙන් සැලකිල්ලට ගෙන නැත. ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සභාව තුළ සිටින විවිධ ක්ෂේත්‍රයන්හි ප්‍රවීණයන් පිළිබඳ සලකා බැලීමේදී පෙනී යන්නේ ඔවුන්ගේ මතය අධ්‍යාපනය, බලශක්තිය පිළිබඳ ප්‍රතිපත්ති සම්පාදනය වැනි විවිධ ජාතිකමය වැදගත්කමකින් යුත් කරුණු පිළිබඳ ප්‍රතිපත්ති සම්පාදනයේදී යොදවාගත හැකි බවයි.³⁹

5. ස්වාධීන කොමිෂන් සභා

5.1 මැතිවරණ කොමිෂන් සභාව

මැතිවරණ කොමිෂන් සභාව, 17 සංශෝධනයට පාර්ලිමේන්තු අනුමැතිය ලැබූ අවස්ථාවේ සිටම විශාල වාද විවාදවලට හේතු විය. විශේෂයෙන්ම එය ප්‍රායෝගිකව යොදා ගැනීම පිළිබඳව 2001 දෙසැම්බර් මහා මැතිවරණ සමයේදී ඉල්ලීම් කෙරුණි.

³⁹ 'ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සභාව' යන සංකල්පය වෙනත් රටවල් කිහිපයක ද දැකිය හැකි වුවත් රටෙන් රටට එය සතු බලතල වෙනස් වේ. ප්‍රංශයේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සභාව - 'ලෙ කවුන්'සෙයිර්' කොන්ස්ටිටියුෂනාල් - පාර්ලිමේන්තුවට ඉදිරිපත් කරන පනත් කෙටුම්පත්වල නීත්‍යානුකූලභාවය සහ ජනමත විචාරණ හා මැතිවරණවල වලංගුභාවය ගැන පමණක් කටයුතු කරයි. එය ශ්‍රී ලංකාවේ මෙන් තනතුරු සඳහා පත්වීම් සිදුකරන ආයතනයක් නොවේ. මේ පිළිබඳව දකුණු ආසියානු උදාහරණය තේපාල ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 117 ව්‍යවස්ථාව තුළින් දැකිය හැක. ඒ අනුව රටේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවට අනුකූල නිර්දේශයන් සිදුකිරීම සඳහා ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සභාවක් පැවතිය යුත්තේය. මෙහි සභාපතිවරයා ලෙස අග්‍රාමාත්‍යවරයාත්, සාමාජිකයන් ලෙස අගවිනිසුරුවරයා, නියෝජිත මන්ත්‍රී මණ්ඩලයේ කථානායකවරයා, ජාතික සභාවේ සභාපතිවරයා සහ නියෝජිත මන්ත්‍රී මණ්ඩලය විරුද්ධ පක්ෂයේ නායකවරයාත් සිටිය යුත්තේය. පිලිපීන ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ IX වැනි ව්‍යවස්ථාවට අනුව තවත් මණ්ඩල තුනකින් සමන්විත ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා කොමිසමක් පැවතිය යුත්තේය. එයට අඩංගු වන්නේ රාජ්‍යයේවා කොමිෂන් සභාව, මැතිවරණ කොමිෂන් සභාව සහ විගණන කොමිෂන් සභාවයි. මෙම විෂය හා බැඳුණු මෙකී අන්තර්ජාතික අත්දැකීම් විමර්ශනය කිරීම ශ්‍රී ලංකා ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවට හඳුන්වා දුන් සංශෝධනයට පෙර සිදු කෙරී නොමැති බව කණගාටුවෙන් වුවද සටහන් කළ යුතුය.

අවාසනාවන්ත ලෙස පසුගිය දශක දෙකක කාලයක් තුළ මැතිවරණ සම්බන්ධ ප්‍රවණතාවය හා දූෂණ ශ්‍රී ලාංකික මැතිවරණ ක්‍රියාවලියේ ප්‍රධාන අංගයන් වී ඇත.⁴⁰ එය, මැතිවරණයක නිදහස් හා සාධාරණභාවය, එම මැතිවරණ දෙසේ සිදුවූ ප්‍රවණතාවය අඩු-වැඩි වීම මත මැති බැලීම දක්වාම වර්ධනය වී ඇත. කිසිම නීතියක මැතිවරණ කොමසාරිස්වරයා නිදහස් හා සාධාරණ අන්දමින් මැතිවරණයක් පැවැත්වීම සඳහා අපක්ෂපාතීව කටයුතු කළයුතු බව සඳහන් නොවේ. නීතිය අනුව සිදුවිය යුත්තේ මැතිවරණ කොමසාරිස්වරයා නීතියෙන් තමාට පවරා දී ඇති හෝ පනවා ඇති බලතල, වගකීම් හෝ ක්‍රියාකාරකම් ඉටු කිරීමයි.⁴¹ නිදහස් හා සාධාරණ මැතිවරණයක් පිළිබඳව කිසිදු ප්‍රකාශිත විධිවිධානයක් නැත. මෙම නීතිමය අඩුව පිරවීමට ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය ප්‍රයත්න දරා ඇත. වර්ෂ 1999 හා 2000 දී පැවති බොහෝ ජාතික හෝ ප්‍රාදේශීය මට්ටමේ මැතිවරණ උපරිමාධිකරණවල විමර්ශනය සඳහා යොමු කෙරී ඇත. නිදහස් සහ සාධාරණ මැතිවරණ වල අවශ්‍යතාවය අවධාරණය කිරීමේදී ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 93 ව්‍යවස්ථාවේ ප්‍රතිපාදන අනුව එනම්, ජනාධිපතිවරණය, මහා මැතිවරණය හෝ ජනමත විචාරණයකදී ඡන්දදායකයෙකුගේ කැමැත්ත නිදහස් මෙන්ම රහස්‍ය ඡන්දයකින් ප්‍රකාශ විය යුතු බව දක්වා ඇත.

විශේෂයෙන් සඳහන් කළ යුතු විනිශ්චිත නඩුවක් වූ එගොඩවෙල සහ නවත් අය ඒදිරිව දිසානායක සහ නවත් අය⁴² නඩුවේදී 1999 පළාත් සභා මැතිවරණයේදී මහනුවර දිස්ත්‍රික්කයේ සිදුවූ ඇතැම් සිදුවීම් සලකා බලමින් මාක් ප්‍රනාන්දු විනිසුරුතුමා ප්‍රකාශ කළේ මැතිවරණ කොමසාරිස්වරයාට නිදහස් හා සාධාරණ මැතිවරණයක් පැවැත්වීමට ප්‍රමාණවත් තරම් කාර්ය මණ්ඩලයක් හා පහසුකම් ලබාදී නොතිබුණු බව පෙනෙන්නට ඇති බවයි. එම කින්දුවේදී අධිකරණය මැතිවරණයට ආරක්ෂාව සැපයීමට ප්‍රමාණවත් සෙබළුන්, ආයුධ, පණිවිඩ හුවමාරු උපකරණ සහ වාහන ද මැතිවරණ කොමසාරිස්වරයා සතුව නොතිබුණු

⁴⁰ බලන්න 'ශ්‍රී ලංකාවේ මානව හිමිකම් තත්ත්වය 2001' පරිච්ඡේදය IX - ඔක්තෝබර් පාර්ලිමේන්තු මහා මැතිවරණය තුළදී සැමුබෙල් සහ නීතිය හා සමාජ භාරය විසින් ප්‍රකාශයට පත් කළ "Presidential Election 1999, PEOPLE'S CHOICE?" නම් ශ්‍රී ලංකාවේ ජනාධිපතිවරණය පිළිබඳ වාර්තාව.

⁴¹ 1978 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 104 ව්‍යවස්ථාව.

⁴² ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ ඉල්ලුම්පත් අංක 412/99, 2001.04.03 ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ තීන්දුව

බව පිළිගන්නා ලදී. මෙම කරුණු පිළිබඳ අධිකරණය අවධාරණයෙන් පවසා සිටියේ නිදහස්, සාධාරණ සහ රහස්‍ය ඡන්දයක් සහතික කිරීම මැතිවරණ කොමසාරිස්වරයාට ව්‍යවස්ථාපිතව පැවරී ඇති කාර්යයන්ගෙන් වෙන් කළ නොහැකි බවයි.

17 සංශෝධනය මගින් එහෙයවෙල නඩු තීන්දුවෙන් ප්‍රකාශිත මූලධර්ම හා නිරීක්ෂණ වලට ව්‍යවස්ථාමය බලයක් ලබාදී ඇත. සංශෝධිත 103(2) වගන්තිය අනුව මැතිවරණ කොමිෂන් සභාවේ කාර්යය වන්නේ නිදහස් හා සාධාරණ මැතිවරණ සහ ජනමත විචාරණ පැවැත්වීමයි. පළාත් පාලන සඳහා වූ මැතිවරණවල සිට ජනාධිපතිවරණය දක්වා වූ සියළුම මැතිවරණ පැවැත්වීමට අදාළ නීති බලාත්මක කිරීම මැතිවරණ කොමිෂන් සභාවේ වගකීමයි.⁴³ එවැනි නීති බලාත්මක කිරීම පිණිස පවරා ඇති සියළුම රාජ්‍ය ආයතන කොමිෂන් සභාවට ඒවා නිසි ලෙස ක්‍රියාත්මක කිරීමට සහය වීමට වගකීමෙන් බැඳී සිටියි.⁴⁴ මැතිවරණය පවත්වනු ලබන කාලය තුළ රජයට හෝ රාජ්‍ය සංස්ථාවකට අයත් යම් වංචල හෝ නිශ්චල දේපලක් ඒ ඡන්ද විමසීමේදී තරඟ කරන යම් අපේක්ෂකයෙකු දේශපාලන පක්ෂයක් හෝ ස්වාධීන කණ්ඩායමක් විසින් එහිදී තරඟ කරන යම් පක්ෂයක් ස්වාධීන කණ්ඩායමක් හෝ අපේක්ෂකයෙකු තෝරා පත්කර ගැනීම ප්‍රවර්ධනය කිරීම හෝ වලක්වාලීමේ කාර්යය සඳහා භාවිත කිරීම තහනම් කිරීමට කොමිෂන් සභාවට පුළුවන.⁴⁵ කොමිෂන් සභාව නිකුත් කරන එවැනි ලිඛිත නියෝගයකට අනුකූල වීමට එකළ එම දේපළේ භාරකාරත්වය දරණ හෝ පාලනය කරන සෑම තැනැත්තෙකුම බැඳී සිටියි.⁴⁶

ඡන්ද විමසීමක් නිදහස් සහ සාධාරණ අයුරින් පැවැත්වීම වලක්වාලන කවරාකාරයේ සිදුවීමක් හෝ ක්‍රියාවක් වැළැක්වීම සඳහා සන්නද්ධ හමුදා යෙදවීමට නිර්දේශ කිරීමට කොමිෂන් සභාවට හැකිය. තේරීම්භාර නිලධාරීන් පත්කිරීම ද කොමිෂන් සභාවේ කාර්යයක් වන අතර මැතිවරණ රාජකාරියේ යෙදී සිටින සියළුම රාජ්‍ය නිලධාරීන් කොමිෂන් සභාව යටතේ සහ එයට වගකිව යුතු ලෙස සේවය කළ යුතුයි.⁴⁷ කොමිෂන් සභාවට එහි බලතල මැතිවරණ කොමසාරිස් ජනරාල්වරයාට පවරා දිය හැකි අතර කොමිෂන් සභාවේ මහපෙන්වීම

⁴³ 104ආ(1) ව්‍යවස්ථාව.

⁴⁴ 104ආ(2) ව්‍යවස්ථාව.

⁴⁵ 104ආ(4) (අ) ව්‍යවස්ථාව.

⁴⁶ ඉහත (ආ) උප ව්‍යවස්ථාව.

⁴⁷ 104 ඇ ව්‍යවස්ථාව

හා පාලනය යටතේ ඔහුට හෝ ඇයට එම බලතල පාවිච්චි කිරීමට, ක්‍රියාත්මක කිරීමට හැක. වර්තමාන මැතිවරණ කොමසාරිස් මෙන් නොව මැතිවරණ කොමසාරිස් ජනරාල්වරයා ධුරයෙන් ඉවත් කිරීමට ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සභාවේ සහභාගිත්වයෙන් කොරව ජනාධිපතිවරයාට නොහැක. කොමිෂන් සභාවේ බලතල ක්‍රියාත්මක කිරීම සම්බන්ධයෙන් කොමිෂන් සභාව පාර්ලිමේන්තුවේ ස්ථාවර නියෝගවලට අනුකූලව පාර්ලිමේන්තුවට වගකිව යුතු සහ උත්තර දිය යුතුය.⁴⁸

මෙකී ප්‍රතිපාදන මගින් නිදහස් සහ සාධාරණ මැතිවරණයක් පැවැත්වීම සඳහා පුළුල් බලතල කොමිෂන් සභාවට පවරා දී ඇති බව ප්‍රකටය. නමුත් මැතිවරණ කාලයක් තුළදී මහජන දේපල සම්බන්ධයෙන් ක්‍රියා කළ යුතු ආකාරය පිළිබඳව එකී දේපල පාලනය භාරව සිටින නිලධාරියාට හෝ පුද්ගලයාට කළ හැකි නියෝග පිළිබඳ විධිවිධාන නොපැහැදිලිය. එවැනි නියෝග කඩකිරීමකදී ගත හැකි නීත්‍යානුකූල පියවර පිළිබඳ කිසිදු ප්‍රතිපාදනයක් දක්වා නැත. ව්‍යවස්ථා සංශෝධනය හා අදාළ එක් කෙටුම්පතක මෙවැනි පැහැර හැරීමකට හෝ කඩකිරීමකට එරෙහිව කොමිෂන් සභාව විසින් නඩු පැවරිය හැකි බව ප්‍රකාශ වූනි. එමගින් ප්‍රකාශ වූයේ අදාළ වරද සම්බන්ධව පවත්නා නීතියෙන් දඬුවම් නියමව නැත්නම් කොමිෂන් සභාවට හෝ නීතිපතිවරයාට මේ සම්බන්ධව මහාධිකරණය හමුවේ නඩු පැවරිය හැකි බවයි. මෙවන් වරදකට දැඩි දඬුවම් පැනවෙන බව එකී පනත් කෙටුම්පත මගින් කියවිණි. රුපියල් එක් ලක්ෂය නොඉක්මවන දඩයක් හෝ අවුරුදු හතක් දක්වා වූ සිරදඬුවමක් හෝ එකී දඬුවම් දෙකම නියම කළ හැකිව තිබුණි. කෙසේ වෙතත් අවාසනාවන්ත ආකාරයට මෙම ප්‍රතිපාදන පනත් කෙටුම්පතේ අවසන් කෙටුම්පත පිළියෙල කරන විට දියාරුව ගොස් තිබිණි. මෙම ප්‍රතිපාදන ඒ ආකාරයෙන්ම සංශෝධනයේද අඩංගු වූයේ නම් කොමිෂන් සභාවේ බලය සැලකිය යුතු මට්ටමකින් ශක්තිමත් වීමට ඉඩ තිබිණි.

මෙම තත්ත්වය 17 සංශෝධනයේ සැලකිය යුතු දුර්වලතාවයක් ලෙස පවතින අතර සංශෝධනය සාර්ථක ලෙස ක්‍රියාත්මක කිරීමට නම් මෙම දුර්වලතා වලට පිළියම් කිරීම අත්‍යවශ්‍යය. මානව හිමිකම් ආයතනය ඔවුන්ගේ පොදු දේපළ සුරැකීමේ ව්‍යාපෘතිය යටතේ පළ කරන ලද අවසාන වාර්තාවේ මැතිවරණ කොමසාරිස් ජනරාල්වරයාට පවතින මෙම බලතල හිතතාවය 17 සංශෝධනය තුලැති ප්‍රබල දුර්වලතාවයක් ලෙස පෙන්වා දෙයි.⁴⁹ මෙම වාර්තාව, පොදු ගොඩනැගිලි,

⁴⁸ 104ආ(3) ව්‍යවස්ථාව.

⁴⁹ බලන්න: මානව හිමිකම් ආයතනය විසින් 2001.12.21 දින නිකුත් කළ “මහජන දේපල සාවද්‍ය පරිහරණය පිළිබඳව වූ කමිටු වාර්තාව.”

රජයේ වාහන සහ රාජ්‍ය හා සංස්ථා සේවයේ සේවකයන් විශාල ප්‍රමාණයක් මැතිවරණ ප්‍රචාරක ව්‍යාපාරය සඳහා එවකට සිටි රජය වර්ෂ 2001 දෙසැම්බර් මැතිවරණය සඳහා යොදවාගත් සැටි පෙන්නුම් කරයි. එම වාර්තාව පෙන්නුම් කරන්නේ 17 සංශෝධනයෙන් ගෙන ආ 104 ආ ව්‍යවස්ථාව මෙවැනි සිදුවීම් වලක්වාලීමට අවශ්‍ය බලය මැතිවරණ කොමසාරිස් ජනරාල්වරයාට පවරා දී නොමැති බවයි. උදාහරණ වශයෙන් කොමසාරිස් ජනරාල්වරයාට කිසියම් රජයේ වාහනයක් අත්අඩංගුවට ගැනීමට හෝ තහනම් කරන ලද ක්‍රියාවක් සිදුකරන අයෙකු අත්අඩංගුවට ගැනීමට බලයක් නැත. ඒ අනුව එම වාර්තාව පෙන්වා දෙන්නේ 104 ආ ව්‍යවස්ථාවට සංශෝධනයක් ගෙන ඒම මගින් හෝ විශේෂ පනතක් මගින් මැතිවරණ කොමසාරිස් ජනරාල්වරයාට හෝ ඔහුගේ බලයලත් අයෙකුට කිසියම් රජයේ දේපලක් අපේක්ෂකයෙකු හෝ දේශපාලන පක්ෂයක් විසින් අපයෝජනය කරන්නේ නම් එය අත්අඩංගුවට ගැනීමට බලය පවරා දිය යුතු බවයි.

104 ආ(5)(අ) වගන්තිය අනුව ඕනෑම ගුවන්විදුලි, රූපවාහිනී හෝ මුද්‍රිත මාධ්‍ය ආයතනයක් වෙත නිදහස් හා සාධාරණ මැතිවරණයක් පැවැත්වීමට අවශ්‍ය එකී ආයතන විසින් පිළිපැදිය යුතු මහපෙත්වීම් ලබාදීමට මැතිවරණ කොමිෂන් සභාවට පුළුවන. නමුත් මෙම ප්‍රතිපාදනය ක්‍රියාත්මක කළ හැක්කේ ශ්‍රී ලංකා රූපවාහිනී සංස්ථාව සහ ගුවන් විදුලි සංස්ථාව කෙරෙහි පමණි. මන්ද යත් එවන් මහපෙත්වීම් පිළිපැදීමට බැඳී සිටින්නේ එකී සංස්ථා දෙක පමණක් විමය. මෙම ආයතන වෙත නිකුත් කළ මහපෙත්වීම් උල්ලංඝනය වීමක් සිදුවුවහොත් එම ආයතන විසින් මැතිවරණය සම්බන්ධයෙන් සිදුකරන විකාශනයන් පාලනය කිරීමට නිසි බලධාරියෙකු පත්කිරීමට කොමිෂන් සභාවට බලය ඇත.

මෙම ප්‍රතිපාදන වල පදනම නම් මැතිවරණ සමයකදී සියළු දේශපාලන පක්ෂ වලට සමාන ඉඩ ප්‍රස්ථා ලබා දීමයි. මේ සඳහා වගකීමට බැඳී සිටින්නේ රාජ්‍ය මාධ්‍ය ආයතන පමණි. මන්දයත් ඒවා නඩත්තු වන්නේ මහජන මුදලින් වන හෙයිනි. මෙම ආයතන දෙක පමණක් විශේෂයෙන් සලකා බැලීම තුළින් මෙකී ප්‍රතිපාදනවල අදාලත්වයෙන් අනෙකුත් සියළුම මාධ්‍ය ආයතන ඉවත්කර ඇත. ලේක්ෂවුස් ආයතනය, ස්වාධීන රූපවාහිනී සේවය, ලක්ෂ්‍ය ගුවන් විදුලිය වැනි ආයතන මෙම ප්‍රතිපාදනවල බලපෑමෙන් ඉවත්කර තිබීමෙන්, සෛද්ධාන්තිකව සමාගම් වූද ප්‍රායෝගිකව රජයේ මාධ්‍ය ආයතන වන එම ආයතන සම්බන්ධ 17 සංශෝධනයෙහි ඇති දුර්වලතාවය පෙන්නුම් කරයි. මෙයින් සනාථ වන්නේ මැතිවරණ සමයකදී සෑම දේශපාලන පක්ෂයක් හා ස්වාධීන කණ්ඩායමක්ම අතර මාධ්‍ය පහසුකම් සමානව

බෙදී යෑමේ ප්‍රතිපත්තිය ව්‍යවස්ථා සංශෝධනය තුළින් තහවුරු කර නොමැති බවයි.

104 ඇ(1) ව්‍යවස්ථාව අනුව කොමිෂන් සභාවට පොලිස්පතිවරයාගෙන් මැතිවරණයක් පවත්වාගෙන යෑම සඳහා අවශ්‍ය පොලිස් නිලධාරීන් සංඛ්‍යාවක් ලබා දෙන ලෙස ඉල්ලීමක් කළ හැකි අතර එවැනි ඉල්ලීමකට අවනත වීමට පොලිස්පතිවරයා බැඳී සිටියි. මෙම වගන්තිය යටතේ කොමිෂන් සභාව යටතේ සේවය කිරීමට මුදාහරින යෑම පොලිස් නිලධාරියෙකුම මැතිවරණ කාලය තුළදී කොමිෂන් සභාවේ මහපෙන්වීම සහ පාලනය යටතේ කටයුතු කිරීමට සහ එයට වගකීමට බැඳී සිටියි. කොමිෂන් සභාවේ මහපෙන්වීම යටතේ සත්භාවයෙන් කරනු ලැබූ කිසිදු නීත්‍යානුකූල ක්‍රියාවක් සම්බන්ධයෙන් කිසියම් පොලිස් නිලධාරියෙකුට විරුද්ධව නඩු පවරනු ලැබිය නොහැක.⁵⁰

මෙම ප්‍රතිපාදන පිළිබඳව 2001 දෙසැම්බර් මස පැවති මහා මැතිවරණ සමයේදී මතභේදයට තුඩුදී තිබිණි. මහා මැතිවරණය සඳහා දින නියම කිරීමෙන් පසුව පොලිස්පති විසින් පොලිස් නිලධාරීන් 69 දෙනෙකුගේ ස්ථාන මාරුවීම් සිදුකර තිබිණි. මැතිවරණ කොමසාරිස්වරයා පොලිස්පතිවරයාගෙන් ඉල්ලා සිටියේ තමා මැතිවරණය සඳහා දින නියම කිරීමෙන් පසු සිදුකළ මෙම ස්ථාන මාරුවීම් අවලංගු කරන ලෙසයි. පොලිස්පතිවරයා මතුකළ තර්කය වූයේ මැතිවරණ කොමසාරිස්වරයා වෙත ලැබී ඇති බලතල වන්නේ ඔහු වෙත ලබාදී ඇති පොලිස් නිලධාරීන් නිදහස් හා සාධාරණ මැතිවරණයක් පවත්වාගෙන යෑම සඳහා අවශ්‍ය පරිදි ස්ථානගත කිරීම් වන හෙයින් පොලිස්පතිවරයා විසින් සිදුකරන සාමාන්‍ය ස්ථාන මාරුවීම් සම්බන්ධව මැදිහත්වීමට මැතිවරණ කොමසාරිස්වරයාට නොහැකි බවයි.

17 සංශෝධනයේ ප්‍රතිපාදනවල හුදු වචනාර්ථය පොලිස්පතිවරයාගේ ස්ථාවරය තහවුරු කරයි. නමුත් මෙහිදී සලකා බැලිය යුතු වන්නේ මැතිවරණ කාලයක් තුළදී පොලිස් නිලධාරීන් සේවයේ යෙදවීමට යැහෙන බලතල මැතිවරණ කොමිෂන් සභාවට ඇති බවත්, පොලිස් නිලධාරීන් සේවයේ යෙදවීම පිළිබඳ මැතිවරණ කොමිෂන් සභාවේ ඉල්ලීම පොලිස්පති විසින් ස්ථාන මාරුවීම් ලබාදුන් නිලධාරීන් සම්බන්ධයෙන් පමණක්ම විය හැකි බවත්ය. ඒ අනුව නිදහස් හා සාධාරණ මැතිවරණයක් පැවැත්වීමට පොලිස්පති විසින් ස්ථාන මාරු කරනු ලැබූ නිලධාරීන් මැතිවරණ කොමසාරිස්වරයාට අවශ්‍ය විය හැක. තවදුරටත් පැවසිය හැක්කේ මැතිවරණ කාලසීමාව තුළදී මැතිවරණ කොමසාරිස්වරයාගේ

උපදෙස් සහ මහපෙන්වීම මත ක්‍රියා කිරීමට වගකීමෙන් බැඳී සිටි නිලධාරීන් පොලිස්පතිවරයා විසින් ස්ථාන මාරු කරන ලද බවයි. මෙම අදාල වගන්තියේ ඇති ප්‍රබල ස්ථාවරය නම් මැතිවරණ කොමසාරිස්වරයාට පොලිස්පතිවරයාගෙන් ඉල්ලා සිටිය හැකි නිලධාරීන් සංඛ්‍යාවේ හෝ සම්පත්වල සීමාවක් නොමැති වීමයි. එසේම මැතිවරණ කොමසාරිස්වරයාගේ සාධාරණ ඉල්ලීමක් ප්‍රතික්ෂේප කිරීමට පොලිස්පතිවරයාට බලයක් නැත.

2001 වර්ෂයේ දෙසැම්බර් මාසයේ පැවැත්වුණු මහා මැතිවරණය නිදහස් සහ සාධාරණ මැතිවරණයක් උදෙසා වූ ව්‍යවස්ථාමය ප්‍රතිපාදන පරීක්ෂාවට ලක් කරන ලද මැතිවරණයකි. එහෙත් මේ වනවිට ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සභාව හෝ මැතිවරණ කොමිෂන් සභාව පිහිටුවා නොතිබුණ ද, වත්මන් මැතිවරණ කොමසාරිස්වරයාට යෝජිත මැතිවරණ කොමිෂන් සභාවේ බලතල ලැබෙන එක් වගන්තියක් කෙරෙහි විශේෂ අවධානයක් යොමු කෙරුණි. 27(2) වගන්තිය මෙසේය:

"103 ව්‍යවස්ථාවට අනුකූලව මැතිවරණ කොමිෂන් සභාව සංස්ථාපනය කරන තෙක් මේ පනත ක්‍රියාත්මක වීම ආරම්භ වන දිනට පෙරාතුවම වූ දිනයේදී මැතිවරණ කොමසාරිස්වරයා ලෙස ධුරය දරණ තැනැත්තා විසින් මේ පනත ක්‍රියාත්මක වීම ආරම්භ වන දිනයට පෙරාතුවම වූ දිනයේදී ඔහු වෙත පැවරී තිබුණු මැතිවරණ කොමසාරිස් ධුරයේ බලතල හා කර්තව්‍ය තවදුරටත් ක්‍රියාවේ යෙදවීම හා ඉටුකිරීම සහ මැතිවරණ කොමිෂන් සභාවේ බලතල හා කර්තව්‍ය ක්‍රියාවේ යෙදීම හා ඉටුකිරීම කරනු ලැබිය යුත්තේය."

එනමුත් ඉතාම අවාසනාවන්ත ලෙස නිදහස් සහ සාධාරණ මැතිවරණයක් පැවැත්වීම උදෙසා මෙම බලතල පසුගිය මහා මැතිවරණයේදී ඵලදායී ලෙස යොදාගත්තේ නැත. මෙම තත්ත්වය, ව්‍යවස්ථා සංශෝධනයේ ඇති යම් දුර්වලතා; එනම්, මැතිවරණ කොමසාරිස්වරයාට මැතිවරණය සම්බන්ධ නීති විරෝධී ක්‍රියා අධිකරණයට යොමුකිරීමට නොහැකිවීම වැනි කරුණු වඩාත් ප්‍රබල ලෙස ඉස්මතු වී පෙනුනි. කෙසේ වෙතත් 103(2) ව්‍යවස්ථාවට අනුව කොමිෂන් සභාවේ අරමුණ වන්නේ නිදහස් හා සාධාරණ මැතිවරණ පැවැත්වීමයි. මෙම ප්‍රතිපාදන, කොමිෂන් සභාවේ අරමුණු ක්‍රියාත්මක කරලීම උදෙසා ව්‍යවස්ථා සංශෝධනයේ

අනෙකුත් වගන්ති හා සමග පුළුල් ලෙස අර්ථනිරූපනය කළ යුතුය. මේ පිළිබඳ ප්‍රබල උදාහරණයක් ඉන්දියානු අත්දැකීම් තුළින් ලබාගත හැක.⁵¹

5. 2 අධිකරණ සේවා කොමිෂන් සභාව

17 සංශෝධනයේ III ඇ වගන්තිය අනුව අග්‍රවිනිශ්චයකාරවරයාගෙන් සහ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සභාවේ නිර්දේශය මත ජනාධිපතිවරයා විසින් පත්කරනු ලබන තවත් ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ විනිශ්චයකාරවරුන් දෙදෙනෙකුගෙන් යුක්තවන අධිකරණ සේවා කොමිෂන් සභාවක් පැවතිය යුතුය. අගවිනිසුරුවරයා කොමිෂන් සභාවේ සභාපතිවරයා වේ. මෙම කොමිෂන් සභාව පහල අධිකරණ විනිශ්චයකාරවරුන්ගේ, එනම් මහේස්ත්‍රාත්වරු සහ දිසා විනිසුරුවරුන් පත්කිරීම, තනතුරෙන් පහල හෙලීම, ස්ථානමාරු කිරීම සහ විනය පාලනය යන වගකීම් පැවරුනු බලවත් ආයතනයකි.⁵²

අධිකරණ සේවා කොමිෂන් සභාවට අදාළ ප්‍රතිපාදන සම්බන්ධයෙන් පැනනැගුණු මත ගැටුම වූයේ කොමිෂන් සභාවේ සාමාජික ධුරයන් දෙකට ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ ජ්‍යෙෂ්ඨතම විනිසුරුවරුන් දෙදෙනා පත් කිරීමට ප්‍රතිපාදනයක් නොමැතිවීමයි. පසුගිය කාලයේ අධිකරණ සේවා කොමිෂන් සභාවේ සාමාජික තනතුරු දෙකට ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ කණිෂ්ඨ විනිසුරුවරුන් පත්කළ අවස්ථා තිබිණි. මේ සමහරක් අවස්ථා සඳහා

⁵¹ ඉන්දියානු ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 324(1) අනු ව්‍යවස්ථාව අනුව ඉන්දියානු මැතිවරණ කොමිසමට අධීක්ෂණ බලය, ඡන්ද නාම ලේඛන පවත්වාගෙන යාමට මහසෙන්වීම හා පාලනය සහ මැතිවරණ පැවැත්වීමේ බලය පවරා ඇත. පොලිසිය හෝ රාජ්‍ය සම්පත් භාවිතය පිළිබඳව විශේෂ බලතල පවරා නොතිබුන ද, ඉන්දියානු මැතිවරණ කොමිසම විසින් එහි බලතල ක්‍රියාත්මක කරලීම උදෙසා ඉල්ලා සිටි විට එකී ඉල්ලීම් සපුරා දීමට රජය ක්‍රියා කළ යුතු යැයි මෙ මගින් ඇඟවේ. මොහින්දර් පි. ගිල් ඵදිරිව ප්‍රධාන මැතිවරණ කොමසාරිස් (1978 ඒ. අයි. ආර්. [ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ] 851) නඩුවේදී ඉන්දියානු ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය තීරණය කරනු ලැබුයේ කිසියම් අවස්ථාවක මැතිවරණමය කාර්යයක් සඳහා ප්‍රමාණවත් නීතිමය ප්‍රතිපාදන නොමැති අවස්ථාවකදී හෝ ඒ හා සම්බන්ධව නීති පනවා නොතිබෙන විටකදී 324(1) අනු ව්‍යවස්ථාව මැතිවරණ කොමිසමට බලය සපයන උල්පතක් ලෙස හැඳින්විය හැකි බවයි. ඉන්දියානු මැතිවරණ කොමිසමේ නිර්ගත පිළිවෙත සහ එම අධිකරණය නිදහස් හා සාධාරණ මැතිවරණයක් පැවැත්වීමට ඇති සියළු බාධක ඉවත් කරමින් කොමිසමට ලබාදෙන සහයෝගයන් ශ්‍රී ලංකාවට ලබාගත හැකි හොඳම උදාහරණයක් වේ.

⁵² III උභ්‍යවස්ථාව බලන්න.

වැදගත් හේතු පැවතුන ද සාමාන්‍යයෙන් මෙම තත්ත්වය තුළින් මෙය ඉතා විශ්වාසනීය ක්‍රමවේදයක් නොවේ යැයි මහජනයා තුළ මතයක් ඇතිවිය. එමනිසා මෙම සාමාජික ධුර දෙකට වඩාත්ම ගැලපෙන ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ විනිසුරුවරුන් දෙදෙනා තෝරා පත්කිරීමේ වගකීම ව්‍යවස්ථා සභාවට පවරා දී තිබේ.

5.3 ජාතික පොලිස් කොමිෂන් සභාව

17 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සංශෝධනය සාමාජිකයන් හත් දෙනෙකුගෙන් සමන්විත ජාතික පොලිස් කොමිෂන් සභාවක් පිහිටුවීමට යෝජනා කර තිබේ.³³ මෙහි සාමාජිකයන් පත්කරන්නේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සභාවේ නිර්දේශය මත ජනාධිපතිවරයා විසින් වන අතර ව්‍යවස්ථා සභාව සිය නිර්දේශයන් සිදුකළ යුත්තේ රාජ්‍ය සේවා කොමිෂන් සභාවේ අදහස් විමසීමෙන් අනතුරුවයි.³⁴ පොලිස්පතිවරයා හැර අනෙකුත් පොලිස් නිලධාරීන් පත්කිරීම, ස්ථාන මාරු සිදුකිරීම, ඔවුන්ගේ විනය පාලනය සහ ඔවුන් සේවයෙන් ඉවත් කිරීම ජාතික පොලිස් කොමිෂන් සභාවේ කර්තව්‍යයන් වේ.³⁵ මෙම කර්තව්‍යයන් ඉටුකිරීමේදී කොමිෂන් සභාව පොලිස්පතිවරයාගේ අදහස් විමසිය යුතුය.

මෙරට පොලිස් සේවයේ කටයුතු පාලනය කිරීම සඳහා ආයතනයක් පිහිටුවීමේ අවශ්‍යතාවය බොහෝ කලක් පැවතියේ පොලිස් සේවයේ පැවතුනේ යැයි චෝදනා එල්ල වන දූෂණ සහ අක්‍රමිකතා නිසාවෙනි. පොලිස් කොමිෂන් සභාවක් පිහිටුවීමේ අරමුණ වූයේ එහි කටයුතු යහපත් රාජ්‍ය පාලනය පිළිබඳ මූලධර්ම හා සමගාමී කරවීමයි. මන්දාත් පොලිස් සේවය රටේ අධිකරණ ක්‍රමය හා එක්ව බැඳුනක් වන හෙයිනි. මෙරට පොලිස් සේවය ඒ පිළිබඳ වූ ජනතා විශ්වාසය පලදු කරගත් ආයතනයක් වී ඇති අතර බොහෝ අවස්ථාවලදී පොලිස් නිලධාරීන් බලයේ සිටින පක්ෂයේ ආධාරකරුවන් බවට හඳුනාගෙන ඇත. එමනිසා පොලිස් කොමිෂන් සභාව ඇති කිරීම රට තුළ නීතියේ ආධිපත්‍යය පිහිටුවීමට සහතික වීමක් විය. එසේ වුවත් ජාතික පොලිස් කොමිෂන් සභාවේ සේවය භූගෝලීයව සීමා කර ඇත. එය ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 17(ආ) පරිච්ඡේදය අනුව පළාත් පොලිස් කොමිෂන් සභා පිහිට වූ විට ඒවායේ කාර්ය හා කර්තව්‍ය සමඟ නොගැටිය යුතුය.³⁶

³³ ව්‍යවස්ථා සංශෝධනයේ 'XVIII අ' පරිච්ඡේදය බලන්න.

³⁴ 155 අ ව්‍යවස්ථාව.

³⁵ 155 උ ව්‍යවස්ථාව.

³⁶ 155 උ (1) (ආ) ව්‍යවස්ථාව.

පොලිස් සේවාවට එරෙහි යම් දූෂ්කරනවිල්ලක් පිළිබඳව මහජනතාවට පොලිස් කොමිෂන් සභාව වෙත කොමිෂන් සභාව පිහිටුවා එවැනි පැමිණිලි පිළිබඳ ක්‍රියාකරන ආකාරය ඇතිකළ පසු පැමිණිලි කළ හැක. පොලිස් කොමිෂන් සභාවට ප්‍රබල නියාමන බලතල පවරා ඇති අතර නිලධාරීන් බඳවා ගැනීම සහ පුහුණු කිරීම පිළිබඳ පටිපාටි සකස් කිරීම, පොලිස් සේවයේ ස්වාධීනත්වය සහ කාර්යක්ෂමතාවය වැඩි දියුණු කිරීම, ජාතික අංශයේ සහ පළාත් අංශයේ භාවිතා කළ යුතු අවි ආයුධ සහ වෙඩි ද්‍රව්‍ය හා වෙනත් උපකරණවල ස්වභාවය තීරණය කිරීම, විනය කටයුතු සහ උසස් කිරීමේ හා ස්ථාන මාරු කිරීමේ පටිපාටි සකස් කිරීමේ සහ පොලිස් නිලධාරීන් සඳහා සුදුසු හෝ අවශ්‍ය යැයි කලින් කලට හැඟෙන සියළුම විධිවිධාන සහ තීරණ ගැනීමේ බලතල කොමිෂන් සභාවට ලබාදී ඇත.⁵⁷ කොමිෂන් සභාව විසින් එහි බලතල තමන් විසින් නියම කරන කොන්දේසි සහ ක්‍රියාපටිපාටීන්ට යටත්ව කිසියම් කමිටුවකට හෝ පොලිස්පතිවරයාට හෝ වෙනත් පොලිස් නිලධාරියෙකුට පැවරිය හැක. එවැනි පවරා දෙනු ලැබූ බලතල ක්‍රියාත්මක වීමක් තුළින් අතෘප්තියට පත් පොලිස් නිලධාරියෙකුට කොමිෂන් සභාව වෙත අභියාචනයක් ඉදිරිපත් කළ හැකි අතර එවිට එම තීරණ අවම කිරීමට, වෙනස් කිරීමට හෝ අවලංගු කිරීමට කොමිෂන් සභාවට හැක.⁵⁸

කොමිෂන් සභාවේ තීරණයක් හේතුවෙන් අතෘප්තියට පත්වන ඕනෑම පොලිස් නිලධාරියෙකුට ව්‍යවස්ථා සංශෝධනයේ 59 වගන්තිය යටතේ පිහිටුවීමට යෝජිත පරිපාලන අභියාචන විනිශ්චය අධිකාරිය වෙත අභියාචනා කළ හැක.⁵⁹ පොලිස් කොමිෂන් සභාව වගකීමට සහ පිළිතුරු දීමට බැඳී සිටින්නේ පාර්ලිමේන්තුවට පමණි.⁶⁰

මෙකී පුළුල් බලතල තුළින් පෙනී යන්නේ දේශපානඥයන්ට ගැති නොවන ස්වාධීන පොලිස් සේවාවක් ඇති කිරීමට ප්‍රයත්න දරා ඇති බවයි. මෙම අරමුණ සාක්ෂාත් කරගත හැකිවන්නේ පොලිස්පතිවරයාගේ සිට කොමිෂන් සභාවේ බලතල පවරනු ලබන කමිටු සාමාජිකයන් දක්වා ස්වාධීන නිලධාරීන් පත්කිරීම තුළින් පමණි. පොලිස් කොමිෂන් සභාව පිහිටුවීම තුළින් 'පොලිස් රාජ්‍යයක්' ඇතිවීම දක්වා අයහපත් ප්‍රතිඵල ඇතිවිය හැකියැයි බිය පළවී තිබුණි. නමුත් මෙකී පොලිස් රාජ්‍යයේ ස්වභාවය කෙබඳු විය හැකිදැයි අර්ථ නිරූපනය වී නොතිබුණි.

⁵⁷ 155 උ (2), (3) ව්‍යවස්ථාව.

⁵⁸ 155 උ, 155 ඵ සහ 155 ඒ ව්‍යවස්ථා බලන්න.

⁵⁹ 155 ම ව්‍යවස්ථාව

⁶⁰ 155 ක ව්‍යවස්ථාව

සමහරුන් මත පළ කළේ එම පොලිස් රාජ්‍යය රුමේනියාවේ වට්ටෝස්තු පාලනය හෝ සිම්බාබ්වේ හි මුගාබේගේ පාලනය මෙන් වේවි කියාය. තවත් අය සිංගප්පූරුවේ ලී ක්වාන් යු ගේ පාලනය මෙයට සමාන කළහ. නමුත් මෙහිදී සඳහන් කළ යුත්තේ ඉහත රටවල එම තත්ත්වයන් ඇති කෙරුනේ පාලන තන්ත්‍රයෙන් විනා පොලිස් සේවයෙන් නොවන බවයි. ආණ්ඩුව කොපමණ දූෂිත වුව ද පොලිස් සේවය සමාජ-හිතමිත්‍රශීලීව පවතින රටක් ලෙස ජපානයේ උදාහරණය ද මෙහිදී සැලකිය හැක.

ශ්‍රී ලංකාවේ පොලිස් කොමිෂන් සභාවේ වගකිව යුතු භාවය පාර්ලිමේන්තුවට පැවරී ඇති අතර පාර්ලිමේන්තුව රටේ ජනතාවට වගිකිව යුතුය. එමනිසා මහජනතාවට, ඔවුන්ට සිදුවන යම් අසාධාරණයක් වෙනුවෙන් උපරිමාධිකරණවල පිහිට පැකිය හැකිය.

5. 4 රාජ්‍ය සේවා කොමිෂන් සභාව

17 සංශෝධනයේ 54(1) ව්‍යවස්ථාවට අනුව ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සභාවේ නිර්දේශය මත ජනාධිපතිවරයා විසින් පත් කරනු ලබන (9) නව දෙනෙකුගෙන් යුත් රාජ්‍ය සේවා කොමිෂන් සභාවක් පිහිටුවිය යුත්තේය. මෙම කොමිෂන් සභාව රාජ්‍ය නිලධාරීන්ගේ පත්වීම්, උසස්වීම්, ස්ථාන මාරුවීම්, විනය පාලනය සහ සේවයෙන් පහකිරීම පිළිබඳ බලතල වලින් යුක්තය.⁶¹ මෙය ව්‍යවස්ථාවේ මෙයට පෙර පැවති වගන්ති වලින් සම්පූර්ණයෙන්ම වෙනස් වූවකි. මීට පෙර මෙම බලතල පවරා තිබුනේ කැබිනට් මණ්ඩලයටය. කෙසේ වුවත් දෙපාර්තමේන්තු ප්‍රධානීන් පත්කිරීම, උසස් කිරීම, ස්ථාන මාරු කිරීම සහ සේවයෙන් පහකිරීම බවදුරටත් කැබිනට් මණ්ඩලය සතු බලතලයක් වන අතර එහිදී ඔවුන් රාජ්‍ය සේවා කොමිෂන් සභාවේ අදහස් විමසා සිටිය යුතුවේ.⁶² මෙම සංශෝධනයේ ඇති සැලකිය යුතු වර්ධනයක් නම් රාජ්‍ය සේවා කොමිෂන් සභාවේ තීරණ වෙනස් කළ හැකි යුළු වශයෙන් වෙනස් කළ හැකි සහ අහෝසි කළ හැකි පරිපාලන අභියාචනා විනිශ්චය අධිකාරියක් පිහිටුවීමට යෝජනා කිරීමයි. පෙර පැවති 55 ව්‍යවස්ථාවට අනුව කිසිදු අධිකරණයකට හෝ විනිශ්චය සභාවකට රාජ්‍ය නිලධාරියෙකුගේ, රාජ්‍ය සේවා කොමිෂන් සභාවේ, අමාත්‍යවරයෙකුගේ හෝ කැබිනට් මණ්ඩලයේ කිසිදු තීරණයක් හෝ නියමයක් පිළිබඳව විභාග කිරීමට, පරීක්ෂා කිරීමට හෝ ඒ පිළිබඳ තීරණයක් දීමට අධිකරණ බලයක් පවරා දී නොතිබුණි. මේ සම්බන්ධව

⁶¹ 55(1) ව්‍යවස්ථාව

⁶² 55(3) ව්‍යවස්ථාව

පැකිය හැකි එකම අධිකරණ බලය වූයේ මූලික අයිතිවාසිකම් සම්බන්ධව ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ අධිකරණ බලය පමණි. අවස්ථා රැසකදීම මෙම මූලික අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ අධිකරණ බලය අසාධාරණයට ලක්වූ පුද්ගලයන් විසින් යොදවාගෙන තිබිණි. ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය මේ සම්බන්ධයෙන් දිගින් දිගටම ප්‍රකාශ කර සිටියේ නීතිය හමුවේ සමාන ආරක්ෂාවට හිමිකම් කියන රාජ්‍ය සේවකයෙකුට එරෙහිව කිසිදු අත්තනෝමතික කීරණයක් මෙම කොමිෂන් සභාව විසින් ලබාදිය නොහැකි බවයි.⁶³

කොමිෂන් සභාව විසින් පනවනු ලබන කොන්දේසි සහ සීමාවන්ට යටත්ව එහි බලතල යම් කම්පූර්වකට⁶⁴ හෝ කිසියම් රාජ්‍ය නිලධාරියෙකුට⁶⁵ පවරා දිය හැක. එසේ යම්කිසි කම්පූර්වකට හෝ රාජ්‍ය නිලධාරියෙකුට, කිසියම් රජයේ සේවකයන් සම්බන්ධ බලතල පවරා දෙනු ලැබ ඇති විටක එම රජයේ සේවක කාණ්ඩයට අදාල වන කොමිෂන් සභාවේ බලතල ක්‍රියාත්මක නොකළ යුතුය.⁶⁶ මෙහිදී ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 158 ව්‍යවස්ථාවේ ප්‍රතිපාදන සමඟ පරස්පර විරෝධීතාවයක් මතුවන බව දක්නට තිබේ. එනම් 158 ව්‍යවස්ථාව අනුව ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව යටතේ පවතින බලතල ක්‍රියාත්මක කරන කිසියම් පුද්ගලයෙකු හෝ අධිකාරියක් එම බලතල වෙනත් අයෙකුට හෝ අධිකාරියකට පැවරිය හැකි යැයි ව්‍යවස්ථාමය ප්‍රතිපාදන ඇති විටක සහ එසේ බලතල පැවරීම කර ඇති විටක වුවද එම බලතල ව්‍යවස්ථාවෙන් පවරා තිබූ පුද්ගලයාට හෝ අධිකාරියට ද එකී බලතල ක්‍රියාත්මක කළ හැකි විය යුතුයි යන්න සහ ඔහුට හෝ එම අධිකාරියට අවශ්‍ය විටක එම බලතල යළි පවරා ගත හැකිය යන ප්‍රතිපාදනයයි. ඒ අනුව එකිනෙකට පරස්පර විරෝධී ප්‍රතිපාදනයන් දෙකක් මෙහිදී දැකගත හැකි අතර 60 ව්‍යවස්ථාව හෝ එය 158 ව්‍යවස්ථාවේ ප්‍රතිපාදනවල ව්‍යතිරේඛ අවස්ථාවක් යැයි ප්‍රකාශ කර නොමැත. ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය ද ස්වකීය තීන්දුවේදී මෙම පරස්පර විරෝධීතාව පිළිබඳ අදහස් ප්‍රකාශ කර නොමැත.

යෝල්බර් ව්‍යවස්ථාව යටතේ පැවතුනු අන්දමේ ස්වාධීන රාජ්‍ය සේවා කොමිෂන් සභාවක් නැවත ස්ථාපනය කිරීම නිසැකවම මේ සම්බන්ධයෙන් නිවැරදි දිශාවට කැබුළු පියවරකි. 1972 ව්‍යවස්ථාව මගින්

⁶³ එම්.පී.එම්. ඉක්බාල් විසින් රචිත “රාජ්‍ය සේවය” පිළිබඳ පරිච්ඡේදය බලන්න.

⁶⁴ 56 ව්‍යවස්ථාව.

⁶⁵ 57 ව්‍යවස්ථාව.

⁶⁶ 60 ව්‍යවස්ථාව.

රාජ්‍ය සේවා කොමිෂන් සභාව සම්පූර්ණයෙන්ම කැබිනට් මණ්ඩලයට යටත් කරමින් ප්‍රකාශ කළේ මහජනතාවගේ අවශ්‍යතාවයන් පිළිබිඹු කෙරෙන රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්ති නිලධාරීවාදයේ ග්‍රහණයෙන් ගලවා ක්‍රියාත්මක කරලීමට එසේ කරන ලද බවයි. 1972 සහ 1978 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා යටතේ ප්‍රායෝගිකව මෙම අරමුණ සඵල වී නොමැති බව ඉතා පැහැදිලිය. එම නිසා වඩාත් ස්වාධීන සහ කාර්යක්ෂම රාජ්‍ය සේවයක් බිහි කිරීම උදෙසා රාජ්‍ය සේවා කොමිෂන් සභාව පිහිටුවීම ප්‍රශස්ථ කාරණයකි.⁶⁷

5.5 වෙනත් කොමිෂන් සභා

17 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සංශෝධනය තුළ මානව හිමිකම් කොමිසම, අල්ලස් හෝ දූෂණ චෝදනා විමර්ශනය කිරීමේ ස්ථාවර කොමිෂන් සභාව, මූල්‍ය කොමිෂන් සභාව සහ සීමා නිර්ණය කොමිෂන් සභාව පිළිබඳ අර්ථනිරූපනයන් සපයා නොමැත. මෙය මෙම සංශෝධනය තුලානි හිඳැසක් වන අතර අදාළ නීති හෝ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ ප්‍රතිපාදන කෙරෙහි යම් යොමු කිරීමක් තුළින් මෙම කොමිෂන් සභා අර්ථ නිරූපනය කළ යුතුව තිබිණි.⁶⁸

6. 17 ව්‍යවස්ථා සංශෝධනය සහ උතුරු-නැගෙනහිර ගැටුම

දෙමළ එක්සත් විමුක්ති පෙරමුණ, සමස්ථ ලංකා දෙමළ කොංග්‍රසය සහ දෙමළ ඊළාම් විමුක්ති සංවිධානයට අයත් පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීවරු 15 දෙනෙක් 17 සංශෝධනයට ඡන්දය විමසන අවස්ථාවේ පාර්ලිමේන්තුවෙන් ඉවත්ව ගියහ. ඔවුන් සංශෝධනයට එකඟ නොවීමේ හේතුව වශයෙන් දැක්වූයේ එය තුළ රටේ උතුරු-නැගෙනහිර ගැටුම ඉලක්ක කරගත් කිසිදු සැලකිය යුතු ප්‍රතිපාදනයක් නොමැතිවීම යන්නයි. එමනිසා ඔවුන්

⁶⁷ ඉහත 63 සටහන පරිදිමය.

⁶⁸ 1996 අංක 21 දරණ පනත මගින් මානව හිමිකම් කොමිෂන් සභාව ද 1994 අංක 19 දරණ පනත මගින් අල්ලස් හෝ දූෂණ චෝදනා විමර්ශන කොමිෂන් සභාව ද ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 13 සංශෝධනය මගින් හඳුන්වා දුන් '155 ජ' ව්‍යවස්ථාව හා ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 95 ව්‍යවස්ථාව මගින් පිළිවෙලින් මූල්‍ය කොමිෂන් සභාව සහ සීමා නිර්ණය කොමිෂන් සභාව හඳුන්වා දී ඇත.

ව්‍යවස්ථා සංශෝධනයට විපක්ෂ වූ අතර ඔවුන් පවසා සිටියේ මෙ මගින් මධ්‍යම ආණ්ඩුව හා උතුරු-නැගෙනහිර පළාත් අතර සක්‍රීය ආකාරයෙන් රාජ්‍ය පාලන බලය බෙදා ගැනීමේ ක්‍රියාවලිය තවදුරටත් පමාවීමට හේතු වන බවයි.⁶⁹

සමහරක් දෙමළ දේශපාලන පක්ෂ යෝජිත කොමිෂන් සභාවන් ඇත්ත වශයෙන්ම එලදායි වෙයිදැයි සැක පහළ කළහ. විශේෂයෙන්ම යුද්ධය පවතින කලාපයේ ආරක්ෂක තත්ත්වය තුළ මැතිවරණ සහ පොලිස් කොමිෂන් සභාවල එලදායි ක්‍රියාකාරීත්වය සැකයට භාජනය කෙරුණි. ඔවුන් පෙන්වා දෙනු ලැබුවේ එම කලාපය තුළ ක්‍රියාත්මක වෙන නීති විරෝධී සන්නද්ධ කණ්ඩායම්වල ක්‍රියාකාරීත්වය නොනවත්වා කිසිදු ආකාරයක නිදහස් හා සාධාරණ මැතිවරණයක් පැවැත්විය නොහැකි බවයි. පොලිස් කොමිෂන් සභාව පිළිබඳ ඔවුන් මතු කළ ගැටළුව වූයේ එයට යුධ කලාපය තුළ සිටින පොලිස් නිලධාරීන් විෂයෙහි-නිත්‍යානුකූල නොවන මරා දැමීම්, අතුරුදහන් කරවීම්, වධහිංසා පැමිණ වීම් සහ නීති විරෝධී රඳවා තබා ගැනීම් නවතා දැමීම සඳහා විනයානුකූලව කටයුතු කිරීමේ බලතල තිබේද යන්නයි. මේවා අදාළ කොමිෂන් සභා විසින් සැලකිය යුතු මූලිකම ගැටළු වන අතර කොමිෂන් සභා සිය අරමුණු සාක්ෂාත් කරගැනීම සඳහා යන ගමනේදී සිය මග අවුරාලන සියළු බාධක ඉවත් කරලීමට සෑම පියවරක්ම ගත යුතුය.

17 ව්‍යවස්ථා සංශෝධනය තුළින් රටේ උතුරු-නැගෙනහිර ප්‍රශ්නය ඉලක්ක කරගෙන නොමැති බව සුපැහැදිලිය. නමුත් 17 සංශෝධනයේ එලප්‍රයෝජන දකුණට පමණක් අදාළ නොවන බව ද ප්‍රකාශ කළ යුතුය. නීතිය නිවැරදිව ක්‍රියාත්මක කරලීම තුළින් සපිරෙන ඉලක්ක භූගෝලීය සීමාවන් ඉක්මවමින් යනු ඇත. කෙසේ වෙතත් දෙමළ එක්සත් විමුක්ති පෙරමුණ පෙන්වා දුන් පරිදි රටේ දැවෙන ප්‍රශ්නය තැනින් තැනින් සිදු කරන ව්‍යවස්ථා සංශෝධන මගින් විසඳිය නොහැක. ඒ අනුව උතුරු-නැගෙනහිරට සැලකිය යුතු අන්දමේ දේශපාලන ස්වාධීනත්වයක් ලබාදීමට දැඩි ලෙස කැපවුණු ක්‍රියා පිළිවෙතක් සහිත ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා ප්‍රතිනිර්මාණයක් සිදුකිරීම අත්‍යවශ්‍යව ඇත.

⁶⁹ ඉහත 18 සටහන පරිදිමය.

7. නිගමනය

17 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සංශෝධනය නිවැරදි දිශාවට කැබු පියවරක් බවට කිසිම සැකයක් නොමැත. නමුත් බලය රඳවා ගැනීමේ උපකරණයක් ලෙස චෙනත් බලවේගයන්ගේ මෙහෙයවීම තුළින් මෙය පාර්ලිමේන්තුවට ඉදිරිපත් කිරීමට ආණ්ඩුවට සිදුවීම අවාසනාවට කරුණකි. මෙම කොමිෂන් සභා ස්වේච්ඡාවෙන් සහ බාහිර බලපෑමකට යටත් නොවී සෘජු තීරණයක් මත කෙටුම්පත් කළා නම් එය පෙළඹවීමක් හා පීඩනයක් සහිත ක්‍රියාදාමයකින් සිදු වුවාට වඩා යහපත් වනු නියතය.

මෙම ව්‍යවස්ථා සංශෝධනය සම්මත කරගැනීමේදී ආණ්ඩුව සහ ජනතා විමුක්ති පෙරමුණ දැක්වූ කඩිමුඩිය නිසා මෙයට සිවිල් සමාජයේ සක්‍රීය මැදිහත්වීම වලක්වන ලදී. ස්වාධීන කොමිෂන් සභා පිළිබඳ අදහස සිවිල් සමාජ සංවිධාන විසින් අවස්ථා ෫කකදී මතු කරන ලද්දකි. විද්වත් වෘත්තිකයන්ගේ සංගමය මෙම කොමිෂන් සභාවල අවශ්‍යතාවය යළි යළිත් ප්‍රකාශ කරන ලද අතර එහි ස්ථාවරය ආණ්ඩු පක්ෂයට සහ විපක්ෂයට දැනුම් දෙනු ලැබීය. නමුත් ආණ්ඩුව අවසන් මොහොතේදී හෝ ව්‍යවස්ථා සංශෝධනයේ පැහැදිලි කෙටුම්පතක් මහජනතාව චෙන ඉදිරිපත් කිරීමට අපොහොසත් වීමෙන් සමාජයේ සියළු ස්ථර වලින් එන යෝජනා ද ඇතුළත් වඩාත් සුදුසුම ව්‍යවස්ථා සංශෝධනයක් සම්මත කරගැනීමේ අවස්ථාව ගිලිහිණි. එසේම ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය විසින් මෙම කෙටුම්පත සලකා බැලූ ආකාරය තුළින් එහි වැදගත්කම අවප්‍රමාණයක කැබුටේ යැයි පැවසිය හැක්කේ කෙටුම්පත විවාද කිරීම සඳහා එහි ඇති සුවිශේෂීයාවය සලකා ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ පූර්ණ විනිශ්චය මණ්ඩලයක් පත් නොකිරීමෙනි. වඩාත්ම අවාසනාවන්ත සිදුවීම නම් කෙටුම්පත එක් දිනයක් තුළදී පාර්ලිමේන්තුවේ විවාදයට ගැනීම සහ අවසන් වරට සංශෝධන එකතු කරන ලද කෙටුම්පත පාර්ලිමේන්තුවේ සභාගත කිරීමක්වත් නොකර සම්මත කරගැනීමයි.

17 සංශෝධනය තුළ දැකිය හැකි අනෙක් නිශේධාර්ථය නම් ස්ත්‍රී-පුරුෂ යනාදී නියෝජනයක අවශ්‍යතාවය පිළිබඳ කිසිදු සැලකිල්ලක් දක්වා නොතිබීමයි. සුළු ජාතික නියෝජනය අවධාරණය කර තිබුන ද මෙම සංශෝධනයේ කෙටුම්පත්කරුවෝ මෙම සංශෝධනය තුළැති ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සභාවේ හෝ ස්වාධීන කොමිෂන් සභා සංයුතීන් තුළ ස්ත්‍රී-පුරුෂ යනාදී නියෝජනයක අවශ්‍යතාවය සම්පූර්ණයෙන්ම නොසලකා ඇත. මෙයින් විද්‍යාමාන වන්නේ කාන්තා මන්ත්‍රීවරියන්ගේ නියෝජනය ඉතාම අඩු මට්ටමක ඇති පාර්ලිමේන්තුවක පවතින දෘෂ්ටිවාදී සීමාවන්ය.

17 සංශෝධනයේ ඇති බොහෝ අඩු ලුහුඬුකාවයන් නීති කෙටුම්පතක් අධිකරණ විමර්ශනයට ලක් කිරීමේ පටිපාටිය පිළිබඳව 1978 ව්‍යවස්ථාවේ ඇති අඩුපාඩු දෘෂ්‍යමාන කරවයි. නීති කෙටුම්පතක් අධිකරණ විමර්ශනයට ලක් කිරීමට ඇති ඉඩකඩ ඇතිරීම තුළින් එහි ඇති අඩුලුහුඬුකාවයන් සහ රික්තයන් අධිකරණ බලාධිකාරියක් විසින් නිවැරදි කිරීමට ඇති අවස්ථාව අහිමි කරයි. එසේම ජාතික වැදගත්කමකින් යුතු හදිසි පනතක් ලෙස නම්කර ඇති පනතක් අධිකරණය හමුවේ අභියෝගයට ලක් කිරීමට ලබාදී ඇති පැය 24 ක ඉතාමත්ම සීමාසහිත කාලය එවැනි පනතක් විධිමත්ව විමර්ශනය කරවීමට අධිකරණය යොමු කරවීමේ අවස්ථාව අහිමි කරයි.

කෙසේ වුවත් මෙම ක්‍රියාවලිය තුළ දකින්නට ලැබුණු සියළු පක්ෂවල මෙම සංශෝධනයට සහභාගි වීමට දැක්වූ කැපවීම ක්‍රියාවලියේ ධනාත්මක ලක්ෂණයකි. කෙටුම්පතට ආණ්ඩු පක්ෂයන් විපක්ෂයන් එක් කළ සංශෝධන පිළිගන්නා ලද අතර එතුළින් වසර 11 පසු පාර්ලිමේන්තුවේ ව්‍යවස්ථා සංශෝධනයකට ලැබුණු අතිවිශාල වැඩි ඡන්ද ප්‍රමාණය ලැබුණි.

ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවට සිදුකරන ලද 17 සංශෝධනය මෙරට යහපත් රාජ්‍ය පාලන සංස්කෘතියක් ඇතිකිරීමේ දිශානතියට තැබූ නිවැරදි පියවරකි. කෙසේ වෙතත් ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සභාවට පත්වන පුද්ගලයන්ගේ ස්වභාවය, ඔවුන් විසින් නිර්දේශ කළ යුතු තනතුරු වලට පත්වන්නන්ගේ දැනුම් මට්ටම, එම පත්වන්නන්ගේ ස්වභාවය සහ ඔවුන්ගේ කැපවීම මත බොහෝ දෑ තීරණය වනු ඇත. ඒ අනුව අනාගතය විසින් 17 සංශෝධනය පිළිබඳ නීති ඇගයීම සිදුකරනු ඇත. සිවිල් සමාජ සංවිධාන මෙම පත්කිරීම් පිළිබඳ අවධානයෙන් සිටි මහජන යහපත උදෙසා සිදුකළ යුතු අවස්ථාවලදී ඒවා අධිකරණයන් හමුවේ අභියෝගයට ලක් කිරීමට වුවද පසුබට නොවිය යුතුය.

III

2001 වර්ෂයේදී ශ්‍රී ලංකාවේ අධිකරණය

ශීරන්ති ජයතිලක *

1. හැඳින්වීම

මෙම පරිච්ඡේදය වර්ෂ 2001 දී ශ්‍රී ලංකාවේ අධිකරණයට අදාළ විශේෂ සිද්ධීන් සාකච්ඡා කිරීමට මෙන්ම එම සිද්ධීන්ට අදාළ නීතිමය කරුණු පිළිබඳව අදහස් දැක්වීමටත් අපේක්ෂා කරයි. වෙනත් වසරවල මෙන් නොව අධිකරණය හා සම්බන්ධව විවාදයට තුඩු දුන් බොහෝ කරුණු මේ වසරේ මතුවිය. මෙහි පහත සාකච්ඡා කරනු ලබන ජාත්‍යන්තර නීතිඥ සංගමයේ වාර්තාව මගින් අධිකරණ සේවා කොමිෂන් සභාව විසින් හෝ අගවිනිසුරුතුමා විසින් පරීක්ෂණයක් හෝ විනය පරීක්ෂණයකට නිසි අවස්ථාවක් ලබා නොදී විනිසුරුවරුන් හය දෙනෙකුට ඉල්ලා අස්වීමට බල කළ අවස්ථා හයක් පෙන්වා දී තිබේ.¹ පෙත්සම්කරුවන්

* නීතිඥ, කොළඹ නීතිය හා සමාජ භාරයේ සමාන අවස්ථා වැඩසටහනේ සම්බන්ධීකාරක.

¹ “ශ්‍රී ලංකාව: නීතියේ ආධිපත්‍ය සහ අධිකරණ ස්වාධීනත්වය රැකගැනීමට අපොහොසත්වීම” ජාත්‍යන්තර නීතිඥ සංගමයේ වාර්තාව. 2001 නොවැම්බර් පිටු 23-24

කිදෙනෙකු විසින් අගවිනිසුරු සරත් සිල්වා මහතාගේ පත්වීමට අභියෝග කිරීමත්, අගවිනිසුරුවරයාට එරෙහිව දෝෂාභියෝග යෝජනාවක් ගෙන ඒම සහ ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ විනිසුරුවරයෙකුට එරෙහිව අල්ලස් චෝදනා මතුවීමත් මේ වසරේ අධිකරණයට විශාල වශයෙන් හානි සිදු කරමින් මතුවුනු අනෙක් කරුණු වේ. මේ සියළු සිද්ධීන්ට මාධ්‍ය මගින් පුළුල් ප්‍රචාරයක් ලබා දෙන ලද අතර ඒ තුළින් සාමාන්‍ය පුද්ගලයෙකු තුළ ස්වාධීන හා අපක්ෂපාති අධිකරණයකින් යුක්තිය පසිඳලීම සම්බන්ධයෙන් පැවති විශ්වාසය පිළිබඳව සැකයක් ජනිත කරලත්තට විය.

මහජනතාවගේ අයිතිවාසිකම් ආරක්ෂා කරදීම සම්බන්ධයෙන් අධිකරණය සුවිශේෂී කාර්යභාරයක් ඉටු කරන අතර විශේෂයෙන්ම රජය විසින් ජනතා අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය කරන අවස්ථාවක මේ බව වඩාත් කැපී පෙනේ. ස්වාධීන අධිකරණයක් නොමැතිව නීතියේ ආධිපත්‍යය පැවතිය නොහැකි අතර යහපත් රාජ්‍ය පාලනය පිළිබඳ අනෙකුත් මූලධර්මයන් ද ක්‍රියාවට නැංවිය නොහැක. මූලික අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය වන අවස්ථාවකදී එයට ගොදුරුවන්නාට සහන සලසාදීම සම්බන්ධයෙන් ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ කාර්යභාරය 'මානව හිමිකම් පිළිබඳ අධිකරණමය රැකවරණය' පරිච්ඡේදයෙන් සාකච්ඡා කර ඇත.

2. අගවිනිසුරුතුමාගේ පත්වීම අභියෝගයට ලක් කිරීම

විනිසුරු සරත් එන්. සිල්වා මහතා අග්‍රවිනිශ්චයකාර ධුරයට පත්කිරීම ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ ගොනු කළ පෙත්සම් තුනක් මගින් අභියෝගයට ලක් කෙරුණි.² මෙම පෙත්සම් තුනේම පෙත්සම්කරුවන් පළමුවෙනි වගඋත්තරකරු ලෙස සඳහන් කර සිටියේ අගවිනිසුරු වන අතර ඔවුන් චෝදනා කර සිටියේ පළමුවෙනි වගඋත්තරකරු අගවිනිසුරු ලෙස පත් කිරීමෙන් ආණ්ඩු ක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 12(1) හා 17 ව්‍යවස්ථා තුළින් සහතික කරදී ඇති ඔවුන්ගේ මූලික අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය වන බවයි.³ මෙම අයදුම්පත් තුනෙන්ම, ඉහත කී පත්වීම ව්‍යවස්ථා විරෝධී, ඉන්‍යා හා බලරහිත අවලංගු පත්වීමක් ලෙස ප්‍රකාශ කරන ලෙස අයැද

² මූලික අයිතිවාසිකම් අයදුම්පත්‍ර 898/99, 901/99 සහ 902/99.

³ එයට අමතරව මූලික අයිතිවාසිකම් අයදුම්පත් අංක 901/99 යේ පෙත්සම්කරු නීතිඥවරයෙකු වන හෙයින් ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 14(1) (අ) සහ 14(1) (2) ව්‍යවස්ථා මගින් නියමිත තම අයිතින් උල්ලංඝනය වී ඇතැයි පැවසීය.

තිබේ. අධිකරණය මෙම පෙත්සම් තුන විභාගයට ගැනීමට අවසර ලබා දුන්නේ නැත. අධිකරණයේ නියෝගයෙන් යළි යළිත් ප්‍රකාශ කරනු ලැබුවේ කිසිම පෙත්සම්කරුවෙකු පළමුවෙනි වගඋත්තරකරු 126 ව්‍යවස්ථාවේ සඳහන් පරිදි විධායක හෝ පරිපාලන ක්‍රියාවක් මගින් පෙත්සම්කරුවන්ගේ මූලික අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය කිරීමක් හෝ එසේ වීමට ආසන්න තත්ත්වයකට වරදකරුවෙකු ලෙස චෝදනා නඟා නොතිබුණු බවයි.⁴ සියළුම පෙත්සම්කරුවන් චෝදනා කර සිටියේ පළමුවෙනි වගඋත්තරකරු අගවිනිසුරු ලෙස පත් කළේ ජනාධිපතිවරිය විසින් බවත් එමගින් ඔවුන්ගේ මූලික අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය වූ බවත්ය.

2.1 ආණ්ඩු ක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 107(1) ව්‍යවස්ථාව

වඩුගොඩපිටිය විනිශ්චයකාරතුමා ස්වකීය නියෝගයේදී පළමුවෙන්ම සලකා බැලුවේ ජනාධිපතිනිය විසින් ආණ්ඩු ක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 107(1) ව්‍යවස්ථාව ප්‍රකාරව පළමු වගඋත්තරකරු අග්‍රවිනිශ්චයකාරවරයා ලෙස පත් කිරීම නීත්‍යානුකූල හා ව්‍යවස්ථානුකූල ද යන ගැටළුවයි. ඔහු එයට 'එසේය' යන පිළිතුර ලබා දුනි. පෙත්සම්කරුවන් වෙනුවෙන් මතු කරන ලද තර්කය වූයේ, මෙවන් අවස්ථාවල අනුගමනය කළ යුතු ක්‍රියාපටිපාටිය සිලවා ඵ්දිරිව බණ්ඩාරනායක⁵ නඩු කිත්දුවෙන් පෙන්වා දී ඇති බවත් ඒ අනුව ජනාධිපතිවරයා 107(1) ව්‍යවස්ථාව යටතේ පත්කිරීමක් සිදුකරන විට අගවිනිසුරුවරයාගේ අදහස් විමසිය යුතු බවත්ය. මෙම තර්කය ප්‍රතික්ෂේප කරමින් අධිකරණය ප්‍රකාශ කර සිටියේ 'විමසිය යුතුය' යන වචනය එකී නඩු කිත්දුවේදී ප්‍රත්‍යක්ෂ විනිසුරුතුමා භාවිතා කර නොමැති බවත් එයට පටහැනි ආකාරයෙන් එනම්, එවැනි අදහස් විමසීමක් තුළින් කීරණයකට එළඹීම වඩාත් එලඳායි යැයි එම නඩු කිත්දුවෙන් යෝජනා කර ඇති බවත්ය.

17 වන ආණ්ඩු ක්‍රම ව්‍යවස්ථා සංශෝධනයට පෙර 107(1) ව්‍යවස්ථාව මගින් අගවිනිසුරුගේ අදහස් විමසීම පිළිබඳ කිසිදු ප්‍රතිපාදනයක් නොතිබුණු අතර 'ජනාධිපතිවරයා ස්වකීය අත්සනින් යුතු අධිකාර පත්‍රයක් මගින්' උපරිමාධිකරණවලට විනිසුරුවරුන් පත්කළ යුතුය යනුවෙන් සඳහන් වේ. සිලවා ඵ්දිරිව බණ්ඩාරනායක නඩුවේදී සලකා බලනු ලැබුවේ ආචාර්ය බණ්ඩාරනායක මහත්මිය ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ විනිශ්චයකාර ධුරයට පත් කිරීමට පෙර අගවිනිසුරුතුමාගේ අදහස් විමසනු

⁴ 2001 (1) ශ්‍රී.ල.නි.වා 309

⁵ 1997 (1) ශ්‍රී.ල.නි.වා. 92

ලැබුවේද යන්නයි. කෙසේ වෙතත් එවකට අගවිනිසුරුතුමාගෙන් මේ සම්බන්ධව දිවුරුම් ප්‍රකාශයක් අධිකරණය විසින් ඉල්ලා නොසිටි නිසා මෙම ප්‍රශ්නය නොවිසඳුනි. මෙම නඩු කින්දූව මගින් අධිකරණ තනතුරු වලට පත් කිරීම් සම්බන්ධයෙන් විධායකය සහ අධිකරණය අතර අදහස් සලකා බැලීමේ ඒකාග්‍රතාවයක් අත්‍යවශ්‍ය බව ප්‍රකාශ කෙරුණි. “අදහස් සලකා බැලීමේ ඒකාග්‍රතාවය” යනුවෙන් මෙම නඩු කින්දූවේදී කුමක් අදහස් කළේද යන්න පැහැදිලි නැත. වර්තමාන අයදුම් පත්‍ර තුන සලකා බලමින් ලබා දුන් නියෝගයේදී තීරණය වූයේ සිල්වා ඵ්දිරිව බණ්ඩාරනායක නඩු කින්දූව මගින් කිසිදු අවස්ථාවක එවැනි අදහස් විමසීමක් හෝ සහයෝගයක් නීත්‍යානුකූල හෝ ව්‍යවස්ථානුකූල අවශ්‍යතාවයක් ලෙස හෝ එවැන්නක් අත්‍යවශ්‍යයෙන්ම සිදුකළ යුතුය යන්න හෝ යෝජනා කර නොසිටින බවයි. ඒ අනුව අධිකරණයේ මතය වූයේ අගවිනිසුරුතුමාගේ පත්වීම 107(1) ව්‍යවස්ථාවට අනුව ව්‍යවස්ථානුකූලව සිදුකළ එකක් බවයි.

2. 2 ජනාධිපති විනිර්මුක්තිය හෙවත් ජනාධිපතිවරයාට එරෙහිව නඩු පැවරිය නොහැකි බව

විනිසුරු සරත් සිල්වා මහතා අග්‍රවිනිශ්චයකාර ධුරයට පත්කිරීම ව්‍යවස්ථානුකූලව වලංගු බව තීරණය කළ වඩුගොඩපිටිය විනිසුරුතුමා ඉන්පසු සලකා බලනු ලැබුවේ, මෙම ප්‍රශ්න කිරීමට භාජනය වී ඇති පත්කිරීමේ ප්‍රතිලාභියා අගවිනිසුරුතුමා වන හෙයින් ජනාධිපතිනියගේ පත්කිරීමක් වුවද එම පත්කරනු ලැබූ පුද්ගලයා වන පළමුවෙනි වගඋත්තරකරු (අගවිනිසුරු) මගින් ජනාධිපතිනියගේ ක්‍රියාව ප්‍රශ්න කළ හැකිය යන තර්කයයි. ඒ අනුව තර්ක කෙරුනේ ජනාධිපතිනියගේ ක්‍රියාවේ නීත්‍යානුකූලභාවය ඔප්පු කිරීමේ භාරය පළමු වගඋත්තරකරු සතුවන බවත්, 35 ව්‍යවස්ථාවේ සඳහන් විනිර්මුක්තිය ජනාධිපතිනියට පුද්ගලිකව හිමිවෙන්නක් බවත්ය. මෙම තර්කය ප්‍රතික්ෂේප කරමින් අධිකරණය ප්‍රකාශ කර සිටියේ ජනාධිපතිනියගේ පත්කිරීමක ප්‍රතිඵලයක් ලෙස පළමු වගඋත්තරකරු අගවිනිසුරු ධුරය හෙබවීම ආණ්ඩු ක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 17 සහ 126 ව්‍යවස්ථා වලින් පිළිබිඹු කෙරෙන ආකාරයේ විධායක හෝ පරිපාලන ක්‍රියාවක් නොවන බවයි. මෙම නඩුව පූර්ව විනිශ්චිත කරුණානිලක ඵ්දිරිව දිශානායක (මැතිවරණ කොමසාරිස්)යහ වෙනත් අය⁶ නඩුවෙන් වෙන්කොට දැක්වූ අධිකරණය ප්‍රකාශ කළේ පළමු වගඋත්තරකරු ජනාධිපතිවරයාගේ ක්‍රියාවක් ජනනය කරන්නා වූ

⁶ 1999 (1) ශ්‍රී.ල.නී.වා. 157

අයෙකුට සමාන කළ නොහැකි බවත් එමනිසා කරුණාකිලක නඩුවේදී ප්‍රකාශයට පත්වූ ජනාධිපතිවරයාගේ ක්‍රියාවක් තහවුරු කිරීමේ භාරය ඇති පුද්ගලයෙකු සම්බන්ධව එකී නඩුවේදී දැක්වුණු මුලධර්ම අදාල කරගත නොහැකි බවත්ය. ඒ අනුව පෙත්සම්කරුවන් අභියෝගයට ලක්කර ඇත්තේ 35 ව්‍යවස්ථාවේ ප්‍රතිපාදන ප්‍රකාරව ජනාධිපතිනිය විනිර්මුක්තිය ලබන ක්‍රියාවක්ය.

2. 3 අග්‍රවිනිශ්චයකාරවරයා ධුරයෙන් ඉවත් කරන ක්‍රියාපටිපාටිය

ආණ්ඩු ක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 107(2) සහ 107(3) ව්‍යවස්ථා වල සඳහන් වන දෝෂාභියෝග ක්‍රියාවලියට අමතරව වෙනත් ආකාරයකින් අගවිනිසුරුවරයා ධුරයෙන් ඉවත් කළ හැකිද යන කාරණාව අධිකරණය සලකා බැලිය. නීතිපතිවරයා මතුකළ තර්කය වූයේ ඉහත ආණ්ඩු ක්‍රම ව්‍යවස්ථා විධිවිධාන වලින් පමණක් අගවිනිසුරුවරයා ධුරයෙන් ඉවත් කිරීමේ විධි ක්‍රමය සපයා ඇති බවත් වෙනයම් ක්‍රමයකින් ඔහු ධුරයෙන් ඉවත් කරන්නේ නම් එය නීත්‍යානුකූල නොවන බවත්ය. මෙම තර්කය පිළිගනිමින් අධිකරණය ප්‍රකාශ කළේ:

“ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ නිර්මාපකයන් විනිසුරුවරුන් ස්වාධීන සහ ඔවුන්ගේ ධුර කාලය පිළිබඳ සුරක්ෂිත තත්ත්වයකින් පැවතිය යුතුය යන අරමුණ යාක්ෂාත් කරගැනීම සඳහා විනිසුරුවරුන් වෙත සීමිත අවස්ථාවලදී එනම් ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 107(2) හා (3) ව්‍යවස්ථාවල ප්‍රතිපාදනවල පරිදි හැර ධුරයෙන් ඉවත් කළ නොහැකි තත්ත්වයක් ආරෝපණය කර ඇත.” යන්නයි.

3. අග්‍රවිනිශ්චයකාරවරයාට එරෙහි දෝෂාභියෝගය

වර්ෂ 2001 දී ශ්‍රී ලංකා ඉතිහාසයේ දෙවෙනි වරට අගවිනිසුරුවරයෙකුට දෝෂාභියෝග තර්ජනයට මුහුණදීමට සිදුවිය. ප්‍රථම වරට 1984 දී එවකට අගවිනිසුරු රාජ නීතිඥ නෙවිල් සමරකෝන් මහතාට කිසියම් අයහපත් හැසිරීමේ චෝදනාවක් සඳහා පාර්ලිමේන්තු තේරුම්කාරක සභාවකට මුහුණ දීමට සිදුවිය. 1984 දී ව්‍යවස්ථාදායකය මෙම පරීක්ෂණය පැවැත්වීම සඳහා 107(3) ව්‍යවස්ථාවෙන් ප්‍රතිපාදනය කර ඇති “ස්ථාවර නියෝග ක්‍රියාපටිපාටිය”, “නව නීති සම්පාදනය කිරීම” මගින් පරීක්ෂණය

පැවැත්වීම යන ක්‍රමය වෙනුවට යොදාගන්නා ලදී. එවැනි පරීක්ෂණ ක්‍රමවේදයක් එවකටත් බොහෝ විවේචනයන්ට භාජනය වූ අතර මෙවර ද ඒ පිළිබඳව එල්ල වූ විවේචනයන් වූයේ රටේ ඉහළම අධිකරණ නිලධාරීවරයා, අධිකරණමය තීන්දු හෝ අධිකරණමය ප්‍රකාශයක් හෝ තමන් ඉදිරියේ ඇති සාක්ෂි විශ්ලේෂණය කිරීමේ හෝ විශේෂ පුහුණුවක් නොමැති පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීවරු කිහිප දෙනෙකු විසින් විභාග කිරීමට භාජනය වීම පිළිබඳවයි.

3.1 අදාළ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා ප්‍රතිපාදන

ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ හෝ අභියාචනාධිකරණයේ විනිශ්චයකාරවරයෙකු වූයෙන් ඉවත් කළ හැක්කේ පාර්ලිමේන්තුවේ සියළුම මන්ත්‍රීවරුන්ගේ සංඛ්‍යාවෙන් පැහැදිලි බහුතරයක් විසින් එකී විනිසුරුවරයා හෝ විනිසුරුවරියගේ අයහපත් හැසිරීම හෝ නුසුදුසු බව පිළිබඳ යෝජනා සම්මතයක් සිදුකිරීමෙන් පසු ජනාධිපතිවරයා පාර්ලිමේන්තුව අමතා සිදු කරන නියෝගයකින් පමණි.⁷ එවැනි පාර්ලිමේන්තුව ඇමතීමක් සිදුකරන ලෙස ඉල්ලා සිටින යෝජනා සම්මතයක් පාර්ලිමේන්තුවේ මුළු මන්ත්‍රී සංඛ්‍යාවෙන් තුනෙන් එකකට නො අඩු සංඛ්‍යාවක් අත්සන් තබා තිබිය යුතුය. අධිකරණ සේවා කොමිෂන් සභාවේ නිර්දේශය මත මහාධිකරණ විනිසුරුවරයන් වූයෙන් ඉවත් කිරීමට ජනාධිපතිවරයාට පුළුවන.⁸ පහළ අධිකරණවල විනිසුරුවරයන් වූවලින් ඉවත් කිරීම සහ ඔවුන්ගේ විනය පාලනය අධිකරණ සේවා කොමිෂන් සභාවේ කාර්යයකි.⁹

3.2 ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ හෝ අභියාචනාධිකරණයේ විනිශ්චයකාරවරයෙකු පිළිබඳ චෝදනා කර ඇති අයහපත් හැසිරීම හෝ නුසුදුසුබව පිළිබඳ පරීක්ෂණය පවත්වන ආකාරය සහ තහවුරු කරගැනීම

ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 107(2) ව්‍යවස්ථාවට අනුව චෝදනා කර ඇති අයහපත් හැසිරීම හෝ නුසුදුසුබව පිළිබඳ ඉහත කී පරීක්ෂණ පවත්වන ආකාරය සහ තහවුරු කරගැනීම පිළිබඳ ක්‍රියාපටිපාටිය පාර්ලිමේන්තු

⁷ 1978 ශ්‍රී ලංකා ප්‍රජාතාන්ත්‍රික සමාජවාදී ජනරජයේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 107(2) ව්‍යවස්ථාව.

⁸ ඉහත, 111(2) ව්‍යවස්ථාව

⁹ ඉහත, 114(1) ව්‍යවස්ථාව

ස්ථාවර නියෝග මගින් දක්වා තිබේ.¹⁰ මෙම ක්‍රමවේදය 1984 දී යොදවා ගැනීම පිළිබඳ ඉතිහාසය බොහෝ කුටෝපායයන් ගෙන් ගහණය. එවකට අගවිනිසුරු වූ නෙවිල් සමරකෝන් මහතා 1984 මාර්තු 14 දින සිත්තූරේ වානිජ විද්‍යායතනයේ වාර්ෂික කෘත ප්‍රදානෝත්සවයේදී එවකට බලයේ සිටි රජය පිළිබඳ විවේචනාත්මක ප්‍රකාශයක් කළේය.¹¹ මේ පිළිබඳව අග්‍රාමාත්‍ය ආර්. ප්‍රේමදාස මහතාගේ සභාපතිත්වයෙන් යුත් පාර්ලිමේන්තු තේරීම්කාරක සභාවක් (මෙහි මිත්පසු ‘ප්‍රේමදාස කමිටුව’ ලෙස හැඳින්වේ) පත්කළ අතර එමගින් අගවිනිසුරුතුමා එවැනි ප්‍රකාශයක් සිදු කළේද, එසේ කළා නම් එම ප්‍රකාශය,

- අගවිනිසුරුතුමාගේ සදොස් හෝ නොගැළපෙන හැසිරීමක් වන්නේද යන්නත්,
- දේශපාලනය හා සම්බන්ධ කරුණු හා සම්බන්ධ හෙයින් දේශපාලන සිද්ධීන් හා සම්බන්ධ ද යන්නත්,
- පක්ෂග්‍රාහී නොවන යුක්තිය පසිඳලීමේ ක්‍රියාවලියට බලපාන්නේද යන්නත්,
- මෙම ක්‍රියාපටිපාටියේ පාර්ශ්වකරුවන්ට පිළිගත හැකි ආකාරයේ ‘පක්ෂපාතීත්වයක්’ පිළිබඳ වෝදනා නැගිය හැකිද යන්නත්,
- මෙම ක්‍රියාව මගින් සමස්ථ ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයක් විශේෂයෙන්ම අග්‍රවිනිශ්චයකාර ධුරයක් අර්බුදයකට පමුණුවා ඇතිද යන්නත්¹²

¹⁰ ශ්‍රී ලංකා ප්‍රජාතාන්ත්‍රික සමාජවාදී ජනරජයේ පාර්ලිමේන්තුවේ ස්ථාවර නියෝග. ස්ථාවර නියෝගය 78 අ.

¹¹ බලන්න, තේරීම් කාරක සභාවේ වාර්තාව, පාර්ලිමේන්තු ප්‍රකාශන 1984 අංක 71. මෙම නිරීක්ෂණයන් 1983 ජූලි කලබල පිළිබඳව ද, අධිකරණ කාර්ය මණ්ඩලයට තෝරාගැනීම් අධිකරණ සේවා කොමිසමට රැකියා බැංකුව මගින් කිරීමට සිදුවීම හා පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීවරුන්ගේ නිර්දේශ ලිපි මත නුසුදුසු යතුරු ලියන්නන් අධිකරණ සේවා කොමිසමට ලබාදීම, ඉහළ ජීවන වියදම සහ එහි ආනුෂංගික කරුණු සහ ජනාධිපතිවරයාගේ වැටුපට අදාළ විස්තර කිරීම් ද යනාදියට අදාළව විය.

¹² ඉහත 82 පිටුව.

විමර්ශනය කොට පාර්ලිමේන්තුවට වාර්තා කිරීමට බලය පවරන ලදී. අගවිනිසුරුතුමා ඉවත්කිරීම අරභයා එවකට බලයේ සිටි රජය ගෙනගිය දේශපාලනික උපාය කෞෂල්‍යය විශේෂයෙන්ම සඳහන් කිරීම වටී. 1984 අප්‍රේල් මස 04 දින - පාර්ලිමේන්තුව හමුවේ තේරීම්කාරක සභාවක් පත්කිරීමේ යෝජනාව ආර්. ප්‍රේමදාස මහතා ඉදිරිපත් කළ දිනට පසු දින ස්ථාවර නියෝග 78, 78 (අ) ස්ථාවර නියෝගය එකතු කරමින් සංශෝධනය කෙරුණි. එම නව නියෝගය මගින් ඉහළ අධිකරණ විනිශ්චයකාරවරයෙකු ඉවත් කිරීමට ජනාධිපතිවරයා ඇමතීමක් ඉදිරිපත් කරන ක්‍රියාපටිපාටිය හඳුන්වා දෙනු ලැබීය.¹³

1984 අගෝස්තු 09 දින තම වාර්තාව පාර්ලිමේන්තුවට ඉදිරිපත් කරමින් ප්‍රේමදාස කමිටුව ප්‍රකාශ කර සිටියේ අගවිනිසුරුවරයාගේ කතාවේ ඇතැම් කොටස් තුළින් සදොස් හැසිරීමක් සහ අගවිනිසුරු ධුරය දරන්නෙකුට නුසුදුසු හැසිරීමක් සංස්ථාපනය වන බවත්, ඒ අනුව සුදුසු ක්‍රියාමාර්ගයක් ගන්නා ලෙස පාර්ලිමේන්තුවට නිර්දේශ කරන බවත්ය. එය වැඩිදුරටත් ප්‍රකාශකර සිටියේ මේ පිළිබඳව ගතයුතු ක්‍රියාමාර්ගයේ ස්වභාවය පාර්ලිමේන්තුව විසින් තීරණය කළ යුතු බවත්ය.¹⁴ ආණ්ඩුව ගත් ඊළඟ පියවර වූයේ 1984 සැප්තැම්බර් මස 06 දිනදී, අවසන් පනවන ලද ස්ථාවර නියෝග මත අගවිනිසුරුවරයා ඉවත් කිරීම පිළිබඳව යෝජනා සම්මතය කථානායකවරයාට භාරදීමයි. ඉන්පසු, කථානායකවරයා විසින් එකී යෝජනා සම්මතයෙන් මතුකර තිබුණු චෝදනා පිළිබඳව පරීක්ෂා කර පාර්ලිමේන්තුවට වාර්තා කිරීම පිණිස තේරීම්කාරක සභාවක් පත් කරන ලදී.¹⁵ කෙසේ වුවත් එම තේරීම්කාරක සභාව ස්වකීය වාර්තාව පාර්ලිමේන්තුවට ඉදිරිපත් කිරීමට පෙර 1984

¹³ මෙම සංශෝධනය අනුව විනිසුරුවරයෙකු ඉවත් කිරීම සම්බන්ධව යෝජනා සම්මතයක් කථානායකවරයාට භාරදුන් විටක ඔහු එය භාරගෙන පාර්ලිමේන්තු න්‍යාය පුස්තකයේ ඇතුළත් කළ යුතුය. එසේම එහි වැඩිදුරටත් දැක්වෙන්නේ එවැනි යෝජනා සම්මතයක් න්‍යාය පුස්තකයේ ඇතුළත් කළ පසු යෝජනාවේ සඳහන් සදොස් හැසිරීම සහ අගක්ෂත්‍යාවය පිළිබඳ චෝදනා විමර්ශනය කර පාර්ලිමේන්තුවට වාර්තා කිරීම සඳහා කථානායකවරයා සාමාජිකයන් සත් දෙනෙකුට නොඅඩු සංඛ්‍යාවකින් යුත් පාර්ලිමේන්තු තේරීම් කාරක සභාවක් පත්කළ යුතු බවයි.

¹⁴ ඉහත 11 සටහන 84 පිටුව.

¹⁵ යෝජනා සම්මතයේ නඟා ඇති චෝදනා මින් පෙර 'ප්‍රේමදාස කමිටුව' විසින් සලකා බලන ලද ඒවාට සර්ව සමානය.

මක්කෝබර් 22 දින සමරකෝන් අගවිනිසුරුතුමා ස්වකීය ධුර කාලය අවසන් කරමින් විශ්‍රාම ගියේය.

මෙම තේරීම්කාරක සභා පරීක්ෂණයේදී බලතල බෙදීමේ න්‍යායය විනිසුරුවරුන්ගේ අදහස් පළ කිරීමේ නිදහස සහ 107(2) ව්‍යවස්ථාව යටතේ විනිසුරුවරුන් සම්බන්ධයෙන් පරීක්ෂණ පැවැත්වීමට පාර්ලිමේන්තුව යොදාගත් විධික්‍රමයේ ඇති ව්‍යවස්ථානුකූලභාවය වැනි වැදගත් නෛතික කරුණු රැසක් සාකච්ඡා කෙරුණි. කෙසේ වුවද තේරීම්කාරක සභාවේ අවසන් නිගමනය වූයේ:

“සියළුම කරුණු සලකා බැලීමේදී ගරු අගවිනිසුරුතුමාගේ කතාව සම්මතයන්ගේ ප්‍රබල බිඳ වැටීමක් සංස්ථාපනය කරන අතර එමගින් අධිකරණ ස්වාධීනත්වය අනතුරකට ලක් කිරීමක් ද, අධිකරණය කෙරෙහි මහජනතාව තුළැති විශ්වාසය පළුදු කිරීමකට ද ලක් කර ඇත. කෙසේ වෙතත් සෑම සම්මතයක් බිඳවැටීමක්ම තහවුරු කළ සඳොස් හැසිරීමක් ලෙස සැලකිය නොහැක. මේ පිළිබඳ ඔප්පු කිරීමේ භාරය ඉතා විශාලය. මෙම සිද්ධිය සම්බන්ධ සියළුම කරුණු සලකා බැලීමේදී මෙම කමිටුවට මෙම කතාව හෙලා දකිනවා හැරෙන්නට ගරු අගවිනිසුරුතුමා තහවුරු කරන ලද සඳොස් හැසිරීමකට වරදකරු යන නිගමනයට එළඹීමට නොහැක”¹⁶ යන්නයි.

4. 78(අ) ස්ථාවර නියෝගයේ ව්‍යවස්ථානුකූලභාවය

4.1 වර්ෂ 2001 දී 78(අ) ස්ථාවර නියෝගය අධිකරණය හමුවේ අභියෝගයට ලක්කිරීම

අගවිනිසුරු සරත් නන්ද සිල්වා මහතා එම ධුරයෙන් ඉවත් කිරීමේ යෝජනා සම්මතය පිළිබඳ නොකිසිය වර්ෂ 2001 ජුනි මස 06 දින පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීවරු 77 දෙනෙකුගේ අත්සනින් යුතුව කථානායක අනුර බණ්ඩාරනායක මහතා වෙත භාර දෙන ලදී. කෙසේ වුවත් ඒදිනම ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය විසින් 78(අ) ස්ථාවර නියෝගය යටතේ මේ පිළිබඳව තේරීම්කාරක සභාවක් පත් කරනු ලැබීමෙන් කථානායකවරයා

¹⁶ ඉහත 11 සටහන 91 පිටුව.

වලක්වාලන වාරණ නියෝගයක් නිකුත් කරන ලද අතර අධිකරණය හමුවේ ගොනුකර ඇති මූලික අයිතිවාසිකම් පෙත්සම් තුනක් විභාගයට ගෙන අවසන් තීරණයක් දෙනතුරු එම වාරණ නියෝගය බලපැවැත්වෙන බැව් නියම කෙරුණි. මෙයින් පෙත්සම් දෙකක් නීතිඥවරුන් විසින් ඉදිරිපත් කර තිබූ අතර ඒවා මගින් ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ මූලික අයිතිවාසිකම් පරිච්ඡේදයේ සඳහන් ඔවුන්ගේ අයිතින් එනම් සමානාත්මතාවයේ අයිතිය [12(1) ව්‍යවස්ථාව], අදහස් පළ කිරීමේ නිදහසේ අයිතිය [14(1)(අ) ව්‍යවස්ථාව], සහ තමන්ගේ වෘත්තියේ නියැලී සිටීමට ඇති නිදහසේ අයිතිය [14(1)(උ) ව්‍යවස්ථාව] උල්ලංඝනය වී ඇති බවට චෝදනා කරනු ලැබීය.

පෙත්සම්කරුවන්ගේ මූලික තර්කය වූයේ 78(අ) ස්ථාවර නියෝගය ව්‍යවස්ථා විරෝධී බවත්, එමගින් සාධාරණ පරීක්ෂණයකට ඉඩ නොසලසන බවත් සහ තේරීම්කාරක සභාවේ අත්තනෝමතික භාවයකට අවසර ලබාදෙන බවත්ය.¹⁷ පෙත්සම්කරුවන්ගේ නීතිඥවරයා වැඩිදුරටත් නැගූ තර්කය වූයේ මෙම පරීක්ෂණය නිදහස් සහ සාධාරණ වන්නේ එය අධිකරණය විසින් සිදු කළහොත් පමණක් බවත්, පාර්ලිමේන්තු තේරීම්කාරක සභාවක් මගින් සිදුකරන එවන් පරීක්ෂණයක් පාර්ලිමේන්තුව විසින් අධිකරණ ක්‍රියාවලිය නොමනා ලෙස යොදා ගැනීමක් වන අතරම එසේ පරීක්ෂණය පැවැත්වුවහොත් චෝදනා, පැමිණිල්ල මෙහෙයවන්නා, සහ විනිසුරුවරයා යන අංශ තුනම එකම සභාවක් විසින් සිදු කරනු ලබන බවත්ය.¹⁸

4. 2 1984 දී පැවති තේරීම්කාරක සභා විමර්ශනයේදී 78(අ) ස්ථාවර නියෝගය අභියෝගයට ලක් කිරීම

ඉහත විස්තර කෙරුණු තර්කයන්ට සමරුපී තර්කයන් 1984 කාරක සභා විමර්ශනයේදී ද මතු කෙරුණි. මෙහිදී එක් තේරීම්කාරක සභා සාමාජිකයෙකු¹⁹ මතුකළ මූලික විරෝධතාවයක් වූයේ නීත්‍යානුකූලව

¹⁷ නඩුව පවත්වාගෙන යෑමේ අවසරය සහ වාරණ නියෝගය නිකුත් කළ විනිශ්චය මණ්ඩලය ප්‍රියන්ත පෙරේරා, එච්. එස්. යාපා සහ ශිරාණි බණ්ඩාරනායක යන විනිසුරුවරුන්ගෙන් සමන්විත විය.

¹⁸ 2001 නොවැම්බර් 20 දිනැති මෝසමක් මගින් පෙත්සම්කරුවන් තම පෙත්සම් ඉල්ලා අස්කර ගැනීමට අවසර පැකිය. එයට අවසර දෙනු ලැබ ඒ අනුව පෙත්සම් නිශ්ප්‍රභා කෙරුණි.

¹⁹ සරත් මුත්තෙට්ටුවේගම මහතා මූලික විරෝධතාවයක් මතු කරනු ලැබ, අනුර බණ්ඩාරනායක සහ දිනේෂ් ගුණවර්ධන යන මහත්වරු එයට සහයෝගය ලබා දෙන ලදී.

ඔප්පු කර දක්වන තෙක් තේරීම් කාරක සභාවට “තහවුරු කරන ලද සදොස් හැසිරීම හෝ නොහැකියාව” පිළිබඳව තීරණය කිරීමට බැරි බවත්, තේරීම් කාරක සභාව පළමුව එය ඉදිරියේ ඔප්පු කරනු ලැබ ඇති සදොස් හැසිරීමක් පිළිබඳ කාරණයක් නොමැතිව ඒ ගැන විමසීමට එළඹීම අර්ථශුන්‍ය බවත්ය. අගවිනිසුරු සමරකෝන් වෙනුවෙන් තර්ක කෙරුනේ, ආණ්ඩු ක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 4(ඇ) ව්‍යවස්ථාව ප්‍රකාරව පාර්ලිමේන්තුවේ වරප්‍රසාද සම්බන්ධ කරුණකදී හැර පාර්ලිමේන්තුව විසින් අධිකරණ බලය අධිකරණ පද්ධතිය හරහා පමණක් ක්‍රියාත්මක කළ යුතු බවත් ඒ අනුව 78(අ) ස්ථාවර නියෝගය එකී අධිකරණ බලය පාර්ලිමේන්තුවටම ක්‍රියාත්මක කිරීමට බලය පැවරීම තුළින් එම ස්ථාවර නියෝගය ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ බලය ඉක්මවා ගොස් ඇති බවත්ය. නමුත් ස්ථාවර කාරක සභාව මෙම තර්කයන් හා අනුකූල වූයේ නැත. තේරීම්කාරක සභාවේ අදහස වූයේ එයට පාර්ලිමේන්තුව විසින් පවරා දෙන ලද එකී කොන්දේසි වලට යටත්ව ක්‍රියාත්මක කිරීමට බැඳී සිටින බවයි. එසේම ඔවුන් වැඩිදුරටත් ප්‍රකාශ කළේ තමන්ට පවරා දී ඇති බලය ක්‍රියාත්මක කිරීමේදී එනම්, ඉහළ අධිකරණ තනතුරු දරන්නන්ට එරෙහිව විනය පරීක්ෂණ පැවැත්වීමේදී වෙනත් බොහෝ රටවල මෙම බලතල අයිතිවාසිකමක් ලෙසම ව්‍යවස්ථාදායකයට පැවරීම තුළින් එම ක්‍රියාවලිය තවත් ශක්තිමත් කරන බවයි. තවදුරටත් ඔවුන් ප්‍රකාශ කළේ 78(අ) ස්ථාවර නියෝගය යටතේ පාර්ලිමේන්තුව භාවිතාවට ගන්නේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 107(3) ව්‍යවස්ථාව මගින් පාර්ලිමේන්තුව සතු කර ඇති බලතල බවයි.²⁰

4. 3 78(අ) ස්ථාවර නියෝගය පිළිබඳ කථානායකවරයාගේ තීරණය

2001 ජුනි 20 දින ස්වකීය තීරණය මගින් කථානායකවරයා ප්‍රකාශ කර සිටියේ 78(අ) ස්ථාවර නියෝගය මගින් පවරා ඇති බලතල මත තමා ගැනීමට නියමිත පියවර වලක්වාලන වාරණ නියෝගයක් නිකුත් කිරීමට ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයට අධිකරණ බලයක් නොමැති බවයි. එමගින් පෙන්නුම් කරන්නට යෙදුනේ එවැනි පියවරක් පාර්ලිමේන්තු ක්‍රියාදාමයේ කොටසක් බවත් එම නිසා එයට කිසිම අධිකරණයක් විසින් ප්‍රශ්න කිරීමකින් හෝ මැදිහත් වීමකින් හෝ තොරව ක්‍රියාත්මක වීමේ විශේෂ මුක්තියක් ඇති බවත්ය. එසේම කථානායකවරයා ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය ලබාදෙන නියෝග

²⁰ ඉහත 11 සටහන, 89 පිටුව.

අනුව ක්‍රියා කිරීමට කිසිදු නෛතික බැඳීමක් නොමැති බව ප්‍රකාශ කර සිටියේය. කථානායකවරයා තම තීරණය මගින් වැඩිදුරටත් ප්‍රකාශ කර සිටියේ තමා ස්ථාවර නියෝග අනුව තේරීම් කාරක සභාවක් පත්කිරීම තුළින් විධායක හෝ පරිපාලන ක්‍රියාවක් සිදු නොකරන බවත් එහිදී තමා පාර්ලිමේන්තුවේ නිලධාරියෙකු ලෙස කටයුතු කරන බැවින් තමාගේ ක්‍රියාව ආණ්ඩු ක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 17 හා 126 ව්‍යවස්ථාවන්ට අදාළ වන ක්‍රියාවක් නොවන බැවින් එම ක්‍රියාව ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ මූලික අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ අධිකරණ බලයට විෂය නොවන බවත්ය. ඒ අනුව කථානායකවරයා දෝෂාභියෝග යෝජනාව පාර්ලිමේන්තු න්‍යාය පුස්තකයට ඇතුළත් කරන මෙන් පාර්ලිමේන්තු මහලේකම්වරයාට නියෝග කළේය. මෙම දෝෂාභියෝග යෝජනාව වර්ෂ 2001 දෙසැම්බර් මස පාර්ලිමේන්තුව විසුරුවා හැරීමෙන් අහෝසි වී ගියේය. ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 70(4) ව්‍යවස්ථාව අනුව පාර්ලිමේන්තු සැසිවාරය අවසන් කිරීමේදී ඒ වනවිට නිසි පරිදි පාර්ලිමේන්තුවට ඉදිරිපත් කරනු ලැබූ නමුත් එකෙක් විවාදයට භාජනය නොවී ඇති සියළු කෙටුම්පත් සහ යෝජනා අළුත් සැසිවාරය ආරම්භ වූ පසු සැලකිල්ලට ගත යුතු වන නමුත් මෙවැනි විධිවිධානයක් පාර්ලිමේන්තුව විසිරවීම සම්බන්ධයෙන් ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව තුළ නොමැත.

5. පක්ෂපාතීභාවය සහ විනිසුරුවරු

5.1 පක්ෂපාතීභාවය පිළිබඳ නීතිමය සංකල්පය

“Nemo iudex in sua causa” හෙවත් “කිසිවෙක් තමාගේම නඩුවේ විනිසුරු නොවිය යුතුයි” යන ආප්තය ස්වාභාවික යුක්ති මූලධර්මයක් වන අතර සාමාන්‍යයෙන් පක්ෂපාතීභාවයට එරෙහි රීතිය ලෙස හඳුන්වනු ලැබේ. කෙටියෙන් පවසතොත් එමගින් පෙන්නුම් කෙරෙන්නේ කිසියම් තීරණයක් පක්ෂපාතීභාවයෙන් හෝ පක්ෂග්‍රාහීව නොගත යුතු බවයි. පරිපාලන නීතියේදී පක්ෂපාතීභාවයට එරෙහි රීතිය ස්වාභාවික යුක්ති රීතීන් ක්‍රියාත්මක කරලීමට යොදා ගනී. යුක්තිය පතා නඩුවක් ඉදිරිපත් කරන්නෙකු එසේ කරන්නේ තමාගේ හඬ කරුණ පිළිබඳ මධ්‍යස්ථව සිටින පක්ෂපාතී නොවන විනිසුරුවරයෙකු මෙම හඬ කරුණ විමසා තීරණය කරනු ඇතැයි යන පූර්ණ විශ්වාසයෙනි. තමා හමුවට ඉදිරිපත් කෙරෙන නඩු කටයුතු පිළිබඳව මධ්‍යස්ථව සලකා බැලීම විනිසුරුවරයෙකු වශයෙන් පෙන්නිය යුතු උසස්ම ලක්ෂණයයි. විනිසුරුවරයෙකුගේ මනස ව්‍යුරුමිණක්

ලෙස හෝ ඔවුන්ගෙන් 'දේව යුක්තිය' හෝ ඉටුවන්නේ යැයි අපේක්ෂා කළ යුතු නොවේ.

"... සම්බන්ධතාවයන්, ආශාවන්, මිතුරන්, තමන් සහ කාලය පිළිබඳ අමතක කිරීමේ බලය ඇති සහ වෙනත් කෙනෙකුගේ අමුත්තෙකුගේ හෝ සතුරෙකුගේ අයිතිවාසිකම් කෙරෙහි පමණක් සිතිය හැකි සුරැකයක් සහ මිනිසුන්ට ඉහළින් සිටින දෙවියන් සමඟ පමණක් සබඳතා පැවැත්විය හැකි අයෙකි."²¹

බොහෝ ඉංග්‍රීසි නඩු කීන්ද්‍රවලදී කීරණය වී තිබෙන්නේ කොතරම් කුඩා වුවද කිසියම් මූල්‍යමය සබඳතාවයක් තුළින් යම් කිසිවෙකුට විනිසුරුවරයෙකු ලෙස ක්‍රියා කිරීමට ඇති සුදුසුකම් ස්වයංක්‍රීයවම අවුරාලන බවයි. පුද්ගලික පක්ෂපාතීභාවය සැලකීමේදී තමා ඉදිරියේ ඇති හඬ කරුණක එක් පාර්ශවයකට පක්ෂපාතී විය හැකි වීමට විනිසුරුවරයෙකුට ඇති හේතුකාරණා රැසක් දැක්විය හැක. මෙම තත්ත්වයකදී විනිසුරුවරයෙකු පක්ෂපාතී වීම පිළිබඳ පොදු අවස්ථාවන් නම් එක් පාර්ශවයක් තම මිතුරෙකු හැදෑරූයෙකු හෝ තමා සමඟ වෘත්තීය හෝ ව්‍යාපාරික සම්බන්ධතාවයක් පවත්වාගෙන යන්නෙකු වීමයි. නඩු කියන්නෙක් එවැනි සම්බන්ධතාවයක් පිළිබඳ දැනුවත් නම් එවිට විනිසුරුට තමා ඉදිරිපිට ඇති හඬ කරුණ පිළිබඳ අපක්ෂපාතීව කටයුතු කළ හැකිදැයි යන සැකයක් ස්වාභාවිකවම නඩු කියන්නා තුළ ජනිත වේ. නඩුව අවසන් වූ පසු නඩු කියන්නා මෙවැනි තත්ත්වයක් පිළිබඳ දැනගතවිට තත්ත්වය බොහෝ බරපතල වේ. අවස්ථා ගණනාවකදීම ශ්‍රී ලංකාවේ ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ සහ අභියාචනාධිකරණයේ විනිශ්චයකාරවරු ඉහත සඳහන් හේතු එකක් හෝ කිහිපයක් නිසා තමන්ට විසඳීමට ඉදිරිපත් වූ නඩු විභාග කිරීමෙන් වැලකී සිටියෝය. වර්ෂ 2001 දී පක්ෂපාතීත්වයට එරෙහි රීතිය හේතු දෙකක් මත ශ්‍රී ලාංකික නීති ක්ෂේත්‍රය තුළ අවධානයට ලක් වූ අතර එම හේතු දෙකම අගවිනිසුරු සරත් එන්. සිල්වා මහතා සම්බන්ධයෙන් විය. ප්‍රථමයෙන් කථානායකවරයාට භාර දුන් දෝෂාභියෝග යෝජනාවේ (පහත විස්තර කෙරෙන පරිදි) අගවිනිසුරුවරයාගේ

²¹ 1991 ජුනි 1 දින අධිකරණ ආචාරධර්ම යන මැයෙන් විනිසුරු ආචාර්ය ඒ. ආර්. ඩී. අමරසිංහ මහතා බස්නාහිර පළාතේ දිසා විනිසුරුවරුන්ට පැවැත් වූ දේශනයකදී උපුටා දක්වන ලදී. (1991 - 'Judges Journal' හි පළ විය.)

පක්ෂපාතීත්වය පෙන්නුම් කෙරෙන ක්‍රියාවන් කිහිපයක් දක්වා තිබිණ. දෙවෙනි අවස්ථාව වූයේ අගවිනිසුරුවරයාගේ ධුරයට පත්වීමට එරෙහිව නඟා තිබුණු පෙත්සම් විභාග කිරීම පිණිස අගවිනිසුරුවරයා විසින්ම ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ විනිශ්චය මණ්ඩලයක් පත්කිරීමයි.

5. 2 විනිසුරුවරුන්ගේ පක්ෂපාතී හැසිරීම තීරණය කෙරෙනු ලබන පරීක්ෂණ

ඉංග්‍රීසි නීතිය යටතේ තීරණ ගනු ලබන්නන්ගේ පක්ෂපාතී ස්වභාවය සැබෑ ලෙසම “පක්ෂපාතීභාවය සිදුවීමේ ඉඩකඩ පැවතීම පිළිබඳ පරීක්ෂණය” හෝ “පක්ෂපාතීභාවය සිදුවීම පිළිබඳ සහේතුක සැකය” යන පරීක්ෂණ යොදා ගනිමින් මැන බලනු ලබයි. මෙහි පළමු පරීක්ෂණය වෝදනාව එල්ල කරන්නා මත විශාල ඔප්පු කිරීමේ භාරයක් පටවයි. එසේ වන්නේ මෙහිදී අධිකරණය විසින් තීරණය ලබාදීම සඳහා කරුණු විමර්ශනය කළ ආකාරය තුළින්ම සැබෑ ලෙසම පක්ෂපාතීභාවයක් සිදුවීමේ අවස්ථාවක් පැන නැග ඇතැයි යන මට්ටමට පැමිණිය යුතු බැවිනි. දෙවැනි පරීක්ෂණය එතරම් දැඩි නොවන්නේ එයට, “යුක්තිය ඉටුවීම පමණක් ප්‍රමාණවත් නොවේ, යුක්තිය ඉටුවන බවට ප්‍රදර්ශනය ද විය යුතුය” යන මූලධර්මය පාදක වන හෙයිනි.²²

මෑතකාලයේදී පිනෝෂේ නඩුව (අංක 02)²³ විනිසුරුවරුන් සහ පක්ෂපාතීභාවය පිළිබඳ ප්‍රමුඛතාවයක් ලබා දුනි. පක්ෂපාතීභාවය නිසා ස්වයංක්‍රීයවම විනිසුරුවරයෙකු ලෙස කටයුතු කිරීම වැළැක්වෙන අවස්ථාවන්ට අදාළ ඉංග්‍රීසි නීති සිද්ධාන්ත මෙම නඩු තීන්දුවෙන් වඩාත්

²² මෙට්‍රොපොලිටන් ප්‍රොසරියුට් කමිෂනි ඒදිරිව ලැනන් (1969) 1 QB 577 නඩුවේදී ඩෙනිං සාම්වරයා ‘පක්ෂපාතීත්වය පිළිබඳ සාධාරණ සැකයේ පරීක්ෂාව’ අනුමත කළේය. කෙසේ වෙතත් එහිදී එතුමා එම පරීක්ෂාව ‘පක්ෂපාතීත්වයක් සිදුවීමේ සැබෑ හැකියාවේ පරීක්ෂාව’ යමඟ අත්කර බන්ධනය කළ අතර ඒ අනුව සාධාරණ පුද්ගලයෙකු තුළ පක්ෂපාතීත්වයක් සිදුවීම පිළිබඳ සැබෑ හැකියාවක් පවතී යන විශ්වාසය පවතී නම් එවිට එම තීරණය වෙනස් කළ හැකිවේ. කෙසේ වෙතත් රජ ඒදිරිව ගෝර් (1993) AC 646 නඩුවේදී සාම් මණ්ඩලය අපරාධ නඩුවලදී පක්ෂපාතීත්වයක් සිදුවීමේ සැබෑ හැකියාවේ පරීක්ෂාව ප්‍රතිෂ්ඨාපනය කළ නමුත් එය ‘සැබෑ කර්ජනයක්’ වන අවස්ථාවකදී එනම් විය හැකි භාවය විය හැකි යැයි සැලකිය හැකි භාවයට වඩා අවධාරණය කර සිටියේය.

²³ (1999) All E.R. 577

පුළුල් කෙරුණි. සාම් මණ්ඩලය විසින් තීරණය කෙරුණේ මෙහිදී සිද්ධිගත කරුණ ආර්ථිකමය ප්‍රතිලාභයක් හෝ මුදල් සමග සම්බන්ධ නොවුන ද කිසියම් අදහසක් ප්‍රවලිත කිරීම හා බැඳීමෙන් පමණක් වුවද 'ස්වයංක්‍රීයවම වැලැක්වීම' යොදාගත හැකි බවයි.²⁴

5.3 ශ්‍රී ලාංකික අධිකරණවල යොදා ගැනෙන පක්ෂපාතීත්වයේ මට්ටම

පැරණි කිත්ථු වලට අනුව අපේ අධිකරණ “පක්ෂපාතීභාවය සිදුවීම පිළිබඳ සහේතුක සැකය” නැමති පරීක්ෂණය යොදාගෙන ඇති අතර,²⁵ මෑත කාලයේදී එය “සැබෑ ලෙසම පක්ෂපාතීත්වය සිදුවීමේ ඉඩකඩ පැවතීම” නැමති පරීක්ෂණය දක්වා එනම් සාධාරණ පුද්ගලයෙක් නඩුවේ සියළුම පරිච්ඡේදයන් තුළින් සැබෑ ලෙසම පක්ෂපාතීත්වයක් පැවතීමට ඉඩක් තිබුණදැයි විශ්වාස කිරීම දක්වා මෙම යොදා ගැනෙන පරීක්ෂණයේ මට්ටම මාරු වී ඇත.²⁶

මෙම පරීක්ෂණය සයිමන් ඒද්වර්ඩ් ජාතික නිවාස කොමසාරිස්²⁷ නඩුවේදී අනුමත කෙරුනු අතර එහිදී ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය ප්‍රකාශ කර සිටියේ කිසියම් අවලංගු කිරීම සඳහා එයින් අගතියට පත් පාර්ශවය විසින් නගන සහේතුක සැකයක් පමණක් ප්‍රමාණවත් නොවන බවත්, ඒ

²⁴ මෙම නඩුවේ ඉදිරිපත් වූ කරුණු සලකා බැලූ ගරු විනිශ්චයකාරවරුන්ගේ මතය වූයේ පිනෝෂේ ගේ අභියාචනය සලකා බැලූ අභියාචනා කමිටුවේ සාමාජිකයෙකු ලෙස සිටි හොඳමත් සාම්වරයා එම නඩුවේ පාර්ශවකාරයෙකු ලෙස සැලකිය නොහැකි බවයි. කෙසේ වෙතත් මෙම කරුණ සම්බන්ධව හොඳමත් සාම්වරයාගේ පැවති සම්බන්ධතාවය විසින් ඔහුට එකී නඩුව විමසීමේ ස්වයංක්‍රීය වාරණයක් පැනවෙන බව ප්‍රකාශ කෙරුණි. එනම් හොඳමත් සාම්වරයා මෙම නඩුවේ පාර්ශවකරුවෙකු වූ ජාත්‍යන්තර ක්ෂමා සංවිධානයට (AI) අයත් උප සමාගමක අධ්‍යක්ෂකවරයෙකු වීමයි. මෙහිදී තීරණය වූයේ හොඳමත් සාම්වරයා නඩුවේ පාර්ශවයක් වූ ජාත්‍යන්තර ක්ෂමා සංවිධානයේ අධ්‍යක්ෂකවරයෙකු නොවුවද එම සංවිධානයේම අරමුණු ඇති එහි උප සමාගමක අධ්‍යක්ෂකවරයෙකු වීමෙන් නඩුවේ පාර්ශවයක් වූ ජාත්‍යන්තර ක්ෂමා සංවිධානයේම පංගුකරයෙකු ලෙස දැකිය හැකි බවයි.

²⁵ බලන්න, රජ ඒද්වර්ඩ් පොඩ් සිංඤ්ඤෝ 16 නව නීති වාර්තා 16.

²⁶ බලන්න, ඒක පාර්ශ්වික රාජගෝපාල් 70 නව නීති වාර්තා 409.

²⁷ 75 නව නීති වාර්තා 471.

සඳහා සැබෑ ලෙසම පක්ෂපාතීත්වයක් සිදුවීමේ ඉඩකඩක් තිබුණු බව ඔප්පු කොට දැක්විය යුතු බවයි. මෙහිදී අධිකරණය “පක්ෂපාතීත්වය සිදුවීම පිළිබඳ සහේතුක සැකය” හා “සැබෑ ලෙසම පක්ෂපාතීභාවයක් සිදුවීමේ ඉඩකඩ පැවතීම” යන පරීක්ෂණ දෙකම යොදාගත් ඉංග්‍රීසි නඩු තීන්දු ගණනාවක් සලකා බලා පසුව කියැවුණු පරීක්ෂණය අනුමත කළේය. කෙසේ වෙතත් මෙහිදී අධිකරණය අවධාරණය කළේ, විමර්ශනය සිදුකරන අධිකරණය තමන්ට ඉදිරිපත් කර ඇති සියලුම සාක්ෂි මත පදනම් වෙමින් පහළ අධිකරණය හෝ විනිශ්චය සභාවට පක්ෂපාතීවීම සඳහා සැබෑ ලෙසම ඉඩකඩක් පැවතුනදැයි විෂය මූලිකව විමසා බැලිය යුතු බවයි.

5. 4 දෝෂාභියෝග යෝජනාව සහ පක්ෂපාතීභාවය පිළිබඳ චෝදනා

වර්ෂ 2001 ජුනි 06 දින කථානායකවරයාට භාර දෙනු ලැබූ දෝෂාභියෝග යෝජනාවෙන් අගවිනිසුරුවරයාට එරෙහිව පක්ෂපාතීවීම පිළිබඳව චෝදනා කිහිපයක් නඟා තිබුණි.²⁸ කෙසේ වුවත් මෙම දෝෂාභියෝග යෝජනාවේ සඳහන් පෙත්සම්වල පෙත්සම්කරුවන් කිසිදු අවස්ථාවක එකී පෙත්සම් අගවිනිසුරුවරයා විසින් විභාග කරනවාට විරෝධය දැක්වුවාද යන්නත්

²⁸ බලන්න, 2001 ජුනි 10 දින ‘සන්ඩේ ලිඩර්’ පුවත්පත, පිටු 8-9.

ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ මූලික අයිතිවාසිකම් ඉල්ලුම්පත් අංක 441/97, ලාල් ප්‍රියන්ත ලියනගේ නැමති අය විසින් ගොනු කරන ලද අතර එහි වගඋත්කරකරුවන් අතර අමාත්‍ය රිචඩ් පතිරණ ද විය. මෙම අයදුම්පත විභාගයට ගැනීම පිළිබඳ සලකා බැලූ විනිශ්චය මණ්ඩලය අගවිනිසුරු සරත් පිල්වා මහතාගේ ප්‍රධානත්වයෙන් පැවතුණු අතර පෙත්සම් විභාගයට ගැනීම ප්‍රතික්ෂේප කරමින් අගවිනිසුරුතුමා පෙත්සම්කරු අමතා මෙසේ ප්‍රකාශ කළේය. “රිචඩ් පතිරණ ඇමතිතුමා මගේ නිවසට පැමිණ හඬා වැටුනා. ඔහු තමා කිසිවිටක මෙවැන්නක් නොකළ බව පැවසුවා. මා ඔහුව දන්නවා. ඔහු කිසිවිටක මෙවැනි දෙයක් කරන කෙනෙකු නොවේ.”

ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ (අධිකරණයට අපහාස කිරීම) නඩු අංක 2/2000.

- (අ) එස්. ඩී. දිසානායක ඇමතිවරයා ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයට අපහාස කිරීම සම්බන්ධයෙන් වරදකරු නොකළ යුත්තේ මන්දැයි කරුණු දැක්වීමට නියෝගයක් ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයෙන් නිකුත් කෙරුණි. මෙය ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ ඇතැම් විනිසුරුවරුන් විසින් සිදු කරන ලදී.

එසේ නොමැති නම් අගවිනිසුරුවරයා ස්වේච්ඡාවෙන්ම ඒවා විභාග කිරීමෙන් වැළකී සිටියාද යන්න පැහැදිලි නැත.

මේ සම්බන්ධයෙන් වත්මන් අගවිනිසුරුතුමා නීතිපතිවරයා ලෙස කටයුතු කළ අවස්ථාවේ සිදුවූ කිසියම් සිද්ධියක් සඳහන් කළ යුතුය. එහිදී එවකට නීතිපතිවරයා එක්තරා නියෝජ්‍ය සොලිසිටර් ජනරාල්වරයෙකු තමාගේ මස්සිනාට එරෙහිව නීතිපති දෙපාර්තමේන්තුවේ පැවති නඩු කටයුත්තකට මැදිහත්වීම පිළිබඳව දැක්වූ අදහස් පිළිබඳව වෝදනා නඟා තිබුණි. මෙහිදී එවකට නීතිපතිවරයාගේ මතය වූයේ විනිසුරුවරුන් නඩුවක පාර්ශ්වයන් සමඟ ඇති සබඳතා නොසලකා තමාට ඉදිරිපත් වන නඩු විමසිය යුතු බවත්, එහෙත් තම ඥාතියෙකුට හෝ මිතුරෙකුට වාසිදායක වන තීන්දුවක් ලැබිය හැකි යැයි පෙනී යන අවස්ථාවක “මහජන සුභසිද්ධිය” තකා එවැන්නක් විභාග කිරීමෙන් වැළකී සිටිය යුතු බවයි.²⁹ සමහර අවස්ථාවලදී විනිසුරුවරුන් තමන් ඉදිරියේ ඇති නඩුවේ පාර්ශ්වයන් වන කිසියම් ආයතනයක් සමඟ තමාගේ ඇති සම්බන්ධතාවය මත එම නඩුව විමසීමෙන් වැළකේ. “පක්ෂපාතීභාවය පෙන්නුම් කිරීම” එවැනි ප්‍රතික්ෂේප කිරීමක් තුළින් එතරම් දුර්වල ගෙන ගිය යුතුද යන්න විවාදයට ලක්කළ හැක. කෙසේ වෙතත් අධිකරණ

-
- (ආ) මෙම සිද්ධියේදීම පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීවරුන් වන දොස්තර රාජිත සේනාරත්න, ජී. චන්ද්‍රසේකරන් සහ සේඛ ඉසදින් යන අය ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයට අපහාස කිරීම හේතුවෙන් ඉහත කී අමාත්‍ය එස්. ඩී. දිසානායකට දඬුවම් කරන ලෙස පෙත්සමක් ඉදිරිපත් කළේය. එය අංක 1/2000 (අධිකරණයට අපහාස කිරීම) අයදුමයි.
 - (ඇ) ඉහත කී ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ නියෝගය පිළිබඳ විභාග කරන විනිශ්චය මණ්ඩලයේ ප්‍රධානත්වය අමාත්‍ය දිසානායකගේ පුද්ගලික මිත්‍රයෙකු වෙමින්ම ඉහත කී අගවිනිසුරු සරත් සිල්වා මහතා විසින් දරන ලදී.
 - (ඈ) ඉහත සඳහන් මන්ත්‍රීවරුන් තිදෙනා ගොනු කළ පෙත්සම වෙනුවෙන් පෙනී සිටි නීතිඥවරයා ඒ පෙත්සම වෙනුවෙන් කරුණු දැක්වීමට ඉල්ලා සිටි විට එයට අගවිනිසුරුවරයා ඉඩ ලබාදුන්නේ නැත. ඒ වෙනුවට ඔහු ප්‍රකාශ කර සිටියේ 2/2000 නඩුවේ තීරණය තෙක් ඔවුන්ට බලා සිටි යුතු බවත්; ඉන්පසුව ඇමති දිසානායක තමා කළ ප්‍රකාශය පිළිබඳව කණගාටුව පළකරමින් පුවත්පතකට ප්‍රකාශ කළ බව සැලකිල්ලට ගෙන සම්මත විධික්‍රමයට ද පිටුපා මෙම අපහාස කිරීමේ ඇති බරපතලකම ද නොසලකා ඔහුට අවවාද කර මුදා හැරීමට කටයුතු කළේය.
- ²⁹ බලන්න 1997 අප්‍රේල් 06 දිනැති “සන්ඩේ ටයිම්ස්” පුවත්පත.

සංවිධාන පනත³⁰ අනුව කිසිදු විනිසුරුවරයෙක් තමා පාර්ශවයක් වන හෝ තමාට පුද්ගලික උනන්දුවක් ඇති කිසිදු නඩුවක් එම නඩුවේ පාර්ශවයන් දෙකෙහිම අනුමැතිය මත හැර නොවිසදිය යුතු බව කියැවේ. “පුද්ගලික උනන්දුවක් ඇති” යන පදය අර්ථ නිරූපනය කෙරෙන්නේ කෙසේද යන්න විනිසුරුවරයා තමා අභිමුඛයට පැමිණ වූ නඩුව විමසීම ප්‍රතික්ෂේප කිරීමේදී තීරණය වනු ඇති. මෙය අගවිනිසුරුවරයාගේ පක්ෂපාතීභාවය පිළිබඳව වර්ෂ 2001 දී සිදුවූ දෙවැනි සිද්ධිය හා සර්වසම ගැටළුව වේ.

5. 5 ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ විනිශ්චය මණ්ඩල පත්කිරීමේ විලාශය

විනිසුරු සරත් නන්ද සිල්වා මහතා අගවිනිසුරු ධුරයට පත්කිරීම අභියෝගයට ලක් කරමින් ගොනු කළ මූලික අයිතිවාසිකම් පෙත්සම් තුන³¹ විභාගයට ගත් මුල් අවස්ථාවේදී එය විමසා බැලූ ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ විනිසුරුවරුන් තිදෙනාගේ මඩුල්ල මෙම පෙත්සම් තුන විභාග කිරීම සඳහා ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 132(3)³² වගන්තිය ප්‍රකාරව “සුදුසු විනිශ්චය මණ්ඩලයක්” පත් කරන ලෙස අගවිනිසුරුවරයාගෙන් ඉල්ලා සිටියේය. මෙම මූලික අයිතිවාසිකම් අයැදුම් පත්‍ර තුනේ පෙත්සම්කරුවන් විසින් මෙයට පසුව අගවිනිසුරුවරයාට මෝසමක් ඉදිරිපත් කරමින් දන්වා සිටියේ “සුදුසු විනිශ්චය මණ්ඩලය” ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ යොදාගත හැකි උපරිම විනිසුරුවරුන්ගෙන් යුක්ත විය යුතු බවත් නැතහොත් මෙම

³⁰ 1978 අංක 2 දරණ අධිකරණ සංවිධාන පනතේ 49(1) වගන්තිය ප්‍රකාරව “දෙපාර්ශවයේම අනුමැතිය ඇතිව හැර කිසිම විනිසුරුවරයෙකු තමා පාර්ශවකරුවකු වන හෝ තමාට පුද්ගලික සබඳතාවක් ඇති කිසිම නඩු කටයුත්තක් පැමිණිල්ලක් හෝ විභාගයක් පිළිබඳව අධිකරණ බලය ක්‍රියාත්මක කිරීමට නුසුදුසු විය යුතු අතර එවැනි අවස්ථාවකදී ඔහුට බලකිරීමක් නොකළ යුතුය.

³¹ ඉහත 2 සටහන

³² 132(3) ව්‍යවස්ථාව අනුව අගවිනිසුරුවරයාට සිය කැමැත්තෙන්ම හෝ කිසියම් නඩුවක් විභාග කරන විනිසුරුවරු දෙදෙනෙකු හෝ වැඩි පිරිසකගේ ඉල්ලීම මත හෝ කිසියම් අභියාචනයක පාර්ශවකරුවෙකුගේ ඉල්ලීම මත හෝ අදාළ නඩු කටයුත්ත පිළිබඳව මහජන යහපත තකා අගවිනිසුරුවරයාට එම නඩු කටයුත්ත පස් දෙනෙකුට නොඅඩු ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ විනිශ්චයකාර මණ්ඩලයක් විසින් විභාග කළ යුතු යැයි නියම කළ හැක.

විනිශ්චය මණ්ඩලය සංයුක්ත කිරීම සඳහා විනිසුරුවරුන් අඩු සංඛ්‍යාවක් නම් කරන්නේ නම් ඔවුන්ගේ පත්විම් අනිවාර්යයෙන්ම ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ ඔවුන්ගේ ජ්‍යෙෂ්ඨතාවය මත පමණක්ම සිදු කළ යුතු බවත්ය. කෙසේ වෙතත් අගවිනිසුරුතුමා මෙම මෝසම ප්‍රතික්ෂේප කළ අතර, එනමුත් මෙම පෙත්සම් විභාගයට ගැනීමට නියමිතව තිබූ විනිසුරුවරුන් කිදෙනාගේ විනිශ්චය මණ්ඩලය කළ ඉල්ලීම අනුව ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ විනිසුරුවරුන් සත්දෙනෙකුගෙන් සමන්විත විනිශ්චය මණ්ඩලයක් මේ පෙත්සම් විභාග කිරීම සඳහා නම් කළේය. එම ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ විනිසුරුවරුන් සත්දෙනා ජ්‍යෙෂ්ඨතාවය අනුව අඩුම ජ්‍යෙෂ්ඨතාවයෙන් යුතු සත්දෙනා විය. මෙම විනිශ්චය මඩුල්ලේ එක් විනිසුරුවරයෙකු විශ්‍රාම ගැනීමේ හේතුවෙන් පස් දෙනෙකුගෙන් සමන්විත නව විනිශ්චය මණ්ඩලයක් පත්කළ අතර ඔවුන් පස්දෙනාම පෙර සත් පුද්ගල විනිසුරු මඩුල්ලේ සාමාජිකයන්ව සිටි අය වූහ.

මෙම විනිශ්චය මණ්ඩලය පිහිටුවීම පිළිබඳව පෙත්සම්කරුවන් මූලික විරෝධතාවයක් මතු කරනු ලැබීය. මූලික අයිතිවාසිකම් අයදුම්පත් අංක 901/99 හා 902/99 යන නඩුවල පෙත්සම්කරුවන් වෙනුවෙන් පෙනී සිටි අධිනීතිඥවරයා විසින් මතු කළ විරෝධතාවය වූයේ අගවිනිසුරුවරයා ස්වකීය සේවාදායකයන් මෝසම මගින් ඉල්ලා සිටි ආකාරයට වඩා වෙනස්ව මෙම විනිශ්චය මණ්ඩලය පත්කර ඇති නිසා එකී පත්කිරීම අධිකරණ සංවිධාන පනතේ 49 වගන්තියේ ප්‍රතිපාදන වලට පටහැනි බවයි. මෙම මූලික විරෝධතාවය ප්‍රතික්ෂේප කරමින් වඩුගොඩපිටිය විනිසුරුතුමා ප්‍රකාශ කර සිටියේ ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ සහ අභියාචනාධිකරණයේ විනිශ්චයකාරවරුන් සම්බන්ධව අදාළ වන්නේ 49(3)³³ වගන්තිය මිස 49(1)³⁴ වගන්තිය නොවන බවත් ඒ අනුව මෙහිදී පාර්ශ්වයන්ගේ කැමැත්ත සලකා බැලීම පැන නොනගින බවත්ය. එතුමා තවදුරටත් ප්‍රකාශ කර සිටියේ කවර අවස්ථාවක හෝ අගවිනිසුරුතුමා විසින් විනිසුරුවරුන් හෝ විනිශ්චය මණ්ඩලයක් නම් කිරීම මෙම නඩුව සම්බන්ධයෙන් අධිකරණ බලය ක්‍රියාත්මක කරලීමක් ලෙස නොසැලකිය

³³ කිසියම් නඩු කටයුත්තකට පාර්ශ්වකරුවෙකු වන හෝ පුද්ගලික සබඳතාවයක් ඇති විනිසුරුවරයා ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ හෝ අභියාචනාධිකරණයේ විනිසුරුවරයෙකු වනවිට එම නඩු කටයුත්ත හෝ තමාගේ නඩු කිහිපයකට එරෙහි අභියාචනයක් හෝ එම අධිකරණයේම වෙනත් විනිසුරුවරයෙකු හෝ විනිසුරුවරුන් විසින් විභාග කරනු ලැබිය හැක.

³⁴ ඉහත 30 සටහන.

යුතු බවයි. 49(3) වගන්තියට අවධානය යොමු කරමින් වඩුගොඩපිටිය විනිසුරුතුමා ප්‍රකාශ කර සිටියේ අගවිනිසුරුතුමා තමා පාර්ශ්වයක් වූ මෙම නඩු විභාග කිරීමට හා තීරණය කිරීමට හෝ එසේ කිරීමට යන්නමින් හෝ උත්සාහ දැරීමක් හෝ නොකිරීම තුළින් 49(3) වගන්තිය උල්ලංඝනය නොකර ඇති බවයි.

වැඩිදුරටත් නඟන ලද විරෝධතාවයක් වූයේ අගවිනිසුරුතුමා විනිසුරුවරුන් පස්දෙනෙකුගෙන් සමන්විත විනිශ්චය මණ්ඩලය පත්කිරීමේදී පක්ෂපාතීත්වයට එරෙහි රීතිය උල්ලංඝනය කිරීමක් සිදුකර ඇති හෙයින් ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 132 (3)(ii) ව්‍යවස්ථාවෙන් ඔහු වෙත ලබාදී ඇති බලතල නීතිය මගින් නියම කර ඇති අන්දමින් ක්‍රියාවට නංවා නැති බවයි. පෙත්සම්කරුවන්ගේ නීතිඥවරයාගේ තර්කය වූයේ ‘අත්‍යවශ්‍යභාවයේ න්‍යායය’ අනුව අගවිනිසුරුවරයා 132 (3) ව්‍යවස්ථාව ප්‍රකාරව විනිශ්චය මණ්ඩලයක් නම් කළ යුතු වුවද ඔහු එමගින් පක්ෂපාතීත්වයට එරෙහි රීතිය උල්ලංඝනය නොකළ යුතුය යන්නයි. අගවිනිසුරුවරයා පෙත්සම්කරුවන් අයුද සිටි පරිදි විනිශ්චය මණ්ඩලය නම් කළේ නම් පෙත්සම්කරුවන්ට මෙවැනි චෝදනා නැඟීමට අවස්ථාවක් නොලැබී යන්නේය. මෙම විරෝධතාවය සම්බන්ධයෙන් වඩුගොඩපිටිය විනිසුරුතුමා ප්‍රකාශ කළේ:

“ඒ අනුව අත්‍යවශ්‍යභාවයේ න්‍යායය පක්ෂපාතීත්වයට එරෙහි රීතිය අඩංගු ස්වාභාවික යුක්ති මූලධර්මයට යථාර්ථයේදී ව්‍යතිරේඛී අවස්ථාවක් ලෙස සැදෙන අතර ඒ අනුව ව්‍යවස්ථාවක් විසින් කිසියම් ක්‍රියාවක් සිදු කිරීමට බලය පවරා ඇති අයෙකුට එම බලය පක්ෂපාතීත්වයේ රීතිය උල්ලංඝනය නොකරමින් ඉටු කිරීමට අවස්ථාව ද ඉඩකඩ ද සලසා ඇත. ඒ ආකාරයෙන් මෙම ප්‍රස්තුත කරුණට අත්‍යවශ්‍යභාවයේ න්‍යාය යෙදූ විට, අගවිනිසුරුතුමා පෙත්සම්කරුවන්ගේ ඉල්ලුම් පත්‍රවල වගඋත්තරකරුවෙකු ලෙස සඳහන් වුවද ඔහු නීත්‍යානුකූලව හා වලංගු ලෙස (ඉහත බාධාව නොසලකා) විනිසුරුවරුන් නම් කිරීමට හා ඔහුට එසේ කිරීමට බලය පවරා ඇති නීතියට සම්පූර්ණයෙන්ම අවනත වෙමින් විනිශ්චය මණ්ඩල සංයුක්ත කිරීමටත් බලය පවරා ඇත. එම නීතිය නම් ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 132(3) ව්‍යවස්ථාවයි. එය සලකා බැලූ පසු වත්මන් පංචසුද්ධල විනිශ්චය මණ්ඩලය සංයුක්ත කරමින් ඔහු කළ නම් කිරීම් ඔහුගේ නෛතික බලාධිකරයේ සීමා

තුළ සිදු කෙරුණු සහ සම්පූර්ණයෙන්ම නීතියෙන් වලංගු සහ සියළුම මානවයන්ගෙන් නිවැරදි ක්‍රියාවකි. එවැනි තත්ත්වයක් තුළ අගවිනිසුරුතුමා පක්ෂපාතීභාවයට එරෙහි රීතිය උල්ලංඝනය කෙරෙන ක්‍රියාවක් සිදු කළා නොවේ.”

පෙක්සම්කරුවන්ගේ නීතිඥවරයා නඩුව විමසීමේදී එකඟ වූයේ විනිශ්චය මණ්ඩලයේ කිසිදු විනිශ්චයකාරවරයෙක් කිසිදු ආකාරයකින් පක්ෂපාතී නොවන බවත් හෝ කිසිදු ආකාරයකින් පක්ෂපාතීභාවයට එරෙහි රීතිය උල්ලංඝනය නොකරන බවත් සහ මෙම පංච පුද්ගල විනිශ්චය මණ්ඩලය අපක්ෂපාතී බවට සහතික කොට පවසන බවත්ය. ඒ අනුව වඩුගොඩපිටිය විනිසුරුතුමාගේ අදහස වූයේ අගවිනිසුරුතුමාගේ චෝදනාවට ලක්වන කිසිදු පක්ෂපාතී භාවයක් ඔහු විසින් නම් කරන ලද එසේ නම් කිරීමට පමණක් බලය පවරන ලද පංච පුද්ගල විනිශ්චය මණ්ඩලයට ගලා එන බව පැවසිය හැකි නොවන බවයි.

වඩුගොඩපිටිය විනිසුරුතුමාගේ හේතු දැක්වීමට අනුව, අගවිනිසුරුතුමා ඔහු ද වගඋත්තරකරුවෙකු කර ඇති ඉල්ලුම්පත් විභාග කිරීම සඳහා පක්ෂල විනිශ්චය මණ්ඩලයේ සාමාජිකයෙකු නොවීම තුළින් පක්ෂපාතීභාවයට එරෙහි රීතියට පටහැනි නොවේ. අගවිනිසුරුතුමා විනිශ්චය මණ්ඩලය පත් කිරීම කළ පමණින්ම එය පක්ෂපාතීභාවය පිළිබඳ සැක ඉපදවීමට කරුණක් නොවේ. වැඩිදුරටත් ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ විනිශ්චයාසන සංස්ථාපනය කිරීම සහ විනිසුරන් පත් කිරීම පරිපාලනමය ක්‍රියාවක් වන අතර එය අධිකරණමය ක්‍රියාවලියක් නොවන නිසා පක්ෂපාතීභාවයට එරෙහි රීතිය එහිදී අදාළ නොවන බව ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය තීරණය කළේය.

6. ජාත්‍යන්තර නීතිඥ සංගමයේ වාර්තාව

ලන්ඩනය මුල්කොටගෙන පිහිටුවා ඇති ජාත්‍යන්තර නීතිඥ සංගමය, 2001 අගෝස්තු 28-31 දිනවල ශ්‍රී ලංකාවේ ‘කරුණු සොයා බැලීමේ මෙහෙයුමක්’ දියත් කරනු ලැබීය. එම වාර්තාව තුළින් මෙම කාලය තුළදී එම නියෝජිත මණ්ඩලය ශ්‍රී ලංකාවේ නීතිඥවරු, ශ්‍රී ලංකා නීතිඥ සංගමය, මාධ්‍ය නියෝජිතයන්, අගවිනිසුරුතුමා ද ඇතුළුව විනිසුරුවරුන්, අධ්‍යාපනඥයන්, වෘත්තිකයන් සහ දේශපාලනඥයින් මුණගැසුනු බව ප්‍රකාශ වේ. මෙම ව්‍යාපෘතිය ජාත්‍යන්තර නීතිඥ සංගමයේ මානව හිමිකම් කමිටුව විසින් සංවිධානය කරන්නට යෙදුනි. 2001 නොවැම්බර්

මාසයේ ප්‍රකාශයට පත් කෙරුණු එම වාර්තාවෙන්³⁵ මෙම ව්‍යාපෘතිය ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා වූ එක් හේතුවක් වූයේ:

“අගවිනිසුරුවරයා නීතිඥ ධුරයෙන් තෙරපීමට ඉල්ලා ගොනුකර ඇති නඩු ද පාර්ලිමේන්තුවේ මුළු මන්ත්‍රීවරු සංඛ්‍යාවෙන් තුනෙන් එකක අත්සනින් ඔහුට විරුද්ධව දෝෂාභියෝග යෝජනාවක් ගෙන ඇවිත් තිබෙන තත්ත්වයක් තුළදී අධිකරණ ස්වාධීනත්වයට ඇති විශ්වාසනීයත්වය සහ එම විශ්වාසනීයත්වයට ප්‍රායෝගිකව ලැබෙන සැලකිල්ල පරීක්ෂා කිරීමටත් ය.”³⁶

ජාත්‍යන්තර නීතිඥ සංගමයේ නියෝජිත කණ්ඩායම ශ්‍රී ලංකාවේ අධිකරණ ස්වාධීනත්වය පිළිබඳ පැමිණි නිගමනය එතරම් සුහදායී නොවන බවට සැකයක් නොමැත්තේ මෙවැනි අගතිදායක වාර්තාවක් අවුරුදු පහක කාලසීමාවක් තුළ ප්‍රකාශයට පත් කෙරුණු දෙවෙනි අවස්ථාව මෙය වීමයි. ප්‍රථම අවස්ථාව වූයේ පීනිවා මූලස්ථානය කොටගෙන ක්‍රියාත්මක වන නීතිවේදීන් හා විනිසුරුවරුන්ගේ ස්වාධීනත්වය සඳහා වූ ආයතනයේ දූත පිරිසක් විසින් “ශ්‍රී ලංකාවේ අධිකරණ ස්වාධීනත්වය” මැයි 1997 දී ඉදිරිපත් කළ වාර්තාවයි.³⁷ 1997 ප්‍රකාශයට පත්කළ මෙම වාර්තාවේ නිර්දේශයන් අතර:

- (i) අධිකරණමය පත්වීම් සිදු කිරීම පිළිබඳව ඇති ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා විධිවිධාන වෙනස් කිරීම සලකා බැලීම.
- (අ) අධිකරණ සේවා කොමිෂන් සභාව වඩාත් ස්වාධීන වන ආකාරයට එය තෝරාපත් කරගන්නා විධි ක්‍රමය සැකසීම.
- (ආ) ඉහළ අධිකරණවලට විනිසුරුවරුන් තෝරාපත් කිරීම කොමිසම මගින්ම හෝ කොමිසම විසින් තෝරා ලැයිස්තුගත කළ සුදුසු තෝරාගත් පුද්ගලයන් අතුරින් ගැලපෙන අය ජනාධිපතිවරයා විසින් පත් කිරීම.

³⁵ ඉහත 1 සටහන.

³⁶ එම, පිටුව 09.

³⁷ ශ්‍රී ලංකාවේ අධිකරණ ස්වාධීනත්වය ව්‍යාපෘති වාර්තාව 14-23 සැප්තැම්බර් විනිසුරුවරුන්ගේ හා නීතිඥවරුන්ගේ ස්වාධීනත්වය පිළිබඳ කේන්ද්‍රය - පීනිවා (1997).

(ii) ඉහත සඳහන් යෝජනා පිළිගනු නොලැබ යොදා නොගතහොත් විනිසුරුවරුන් පත්කිරීමට පෙර ජනාධිපතිවරයා අගවිනිසුරුවරයාගේ අදහස් විමසිය යුතුයි යන සම්මුතියට ව්‍යවස්ථාමය පිටුබලයක් ලබාදීම සහ අධිකරණ සේවා කොමිෂන් සභාවට ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ සිටින ජ්‍යෙෂ්ඨතම විනිසුරුවරුන් දෙදෙනා අගවිනිසුරු සමඟ පත්විය යුතු බව.

(iii) අධිකරණ සේවා කොමිසමේ ලේකම් ජනාධිපතිවරයා විසින් නොව අගවිනිසුරුවරයා විසින් පත්කළ යුතු බව.³⁸

2001 වර්ෂයේදී ජාත්‍යන්තර නීතිඥ සංගම් වාර්තාවෙන් ඉදිරිපත් කළ නිර්දේශයන් ද මීට සමාන වන අතර ඒවා වෙනත් කරුණු අතර, මෙසේ සඳහන් කළ හැක.

එනම්, විනිසුරුවරුන් ධුරයන්ට පත්කිරීම ස්වාධීන ඇගයීම් ක්‍රමයක් හරහා විය යුතු බව. කුමන තරාතිරමක හෝ විනිසුරුවරයෙකුගේ පත්කිරීම, ස්ථාන මාරුකිරීම, විනය පාලනය, ධුරයෙන් තෙරපීම හෝ විශ්‍රාම ගැනීම විනිවිද පෙනෙන හා වගකිව යුතු ක්‍රමවේදයක් අනුව සිදුවිය යුතු බව, සහ අධිකරණ සේවා කොමිෂන් සභාවට පත්කිරීම් සිදු කළ යුත්තේ කෙසේද යන වගයි. මෙම නිර්දේශයන් සිදුකිරීමට දූත පිරිස මෙහෙය වූනේ මෑතකාලීනව අධිකරණ ක්ෂේත්‍රයේ සිදුවූ සිදුවීම් ඇසුරිනි. එම දූත පිරිසේ අවධානයට විශේෂයෙන්ම ලක්වූ අවස්ථාවන් වූයේ විනිසුරුවරුන් පත් කරන ක්‍රියා පිළිවෙල අධිකරණ සේවා කොමිසමේ ක්‍රියා කලාපය ගැන විනිසුරුවරුන්ගේ චෝදනා, සාධාරණ ඇහුම්කන් දීමකින් තොරව විනිසුරුවරුන් තෙරපීම සහ අධිකරණමය අයහපත් හැසිරීම හෝ අශක්ෂකතාවය පිළිබඳ ස්වාධීන විවාදයක් පැවැත්වීමට නුසුදුසු යැයි දූත පිරිස විශ්වාස කරන පාර්ලිමේන්තුව වැනි ආයතනයකට ඉහළම අධිකරණවල විනිසුරුවරුන්ට එරෙහිව විනය පියවර ගැනීමේ බලය පවරා තිබීම යනාදියයි. මෙම දූත පිරිසේ මතය වූයේ ස්වාධීන අධිකරණ පද්ධතියක් නොමැත යන කරුණ සම්බන්ධව ඇති දැනුවත්භාවය සිසුයෙන් පැතිර යෑමේ අවදානමක් ඇති බවත් එසේ වුවහොත් එය නීතියේ ආධිපත්‍යය පිහිටුවීමට අතිශයින්ම හානිදායකව බලපාන බවත්ය.

ජාත්‍යන්තර නීතිඥ සංගමයේ දූත මණ්ඩලය පෙන්වා දෙනු ලැබුයේ විනිසුරුවරුන් හා අධිකරණය මහජන විවාද වලින් බැහැර කරනු ලැබ නොමැති වුවද අධිකරණය සහ විශේෂයෙන්ම ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය

³⁸ එම පිටුව 47.

දේශපාලකයන් සිදුකරන දේශපාලනිකව කුළුගැන්වුණු විවේචන යුක්තියේ අරමුණු වලට හා අධිකරණයේ ස්වාධීන්වයට එරෙහිව පවතින බවයි. එමගින් යෝජනා කර සිටියේ ජනාධිපතිවරයා ද ඇතුළුව දේශපාලනඥයින් විසින් පදනම් විරහිත හා ද්වේෂසහගත චෝදනා විනිසුරුවරුන්ට එරෙහිව නොනැගිය යුතු බවයි.³⁹ දූත මණ්ඩලයට එවැනි ප්‍රකාශයක් නිකුත් කරන්නට හේතුපාදක වූ කරුණ මිළඟට සාකච්ඡා කෙරේ.

7. විනිශ්චයකාරවරයෙකුට එරෙහිව වූ චෝදනාව

ජනාධිපතිනිය විසින් වෙන් වෙන් අවස්ථා දෙකකදී වර්ෂ 2000 මුල් භාගයේදී කිසියම් ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ විනිසුරුවරයෙකු විසින් මූලික අයිතිවාසිකම් අයුෂ්මිපතක සිටි එල්.ටී.ටී.ඊ. සැකකරුවෙකුගෙන් අල්ලයක් ලබාගෙන ඇති බවට චෝදනා නැගූ බව මාධ්‍ය මගින් ප්‍රචාරය කෙරුණි.⁴⁰ මෙම සැකකරුවා මූලික අයිතිවාසිකම් පෙත්සමක පාර්ශ්වකරුවෙක් විය. ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ විනිසුරුවරු වර්ෂ 2000 ජුනි මස ජනාධිපතිනියට ලිපියක් යවමින් මෙම චෝදනා ප්‍රතික්ෂේප කර සිටි අතර තමන්ගේ කීර්ති නාමයන් ප්‍රතික්ෂාපනය කරන මෙන් ඉල්ලා සිටියෝය.⁴¹ එම ලිපිය මගින් ඔවුන් වැඩිදුරටත් පෙන්වා දී සිටියේ කිසිදු විනිසුරුවරයෙකුට එරෙහිව පිළිගත හැකි සාක්ෂි පවතිනවා නම් අදාළ සාක්ෂි සහිත ලිපිගොනුව පරීක්ෂණ කටයුතු සඳහා අදාළ අධිකාරියකට භාරදී නීත්‍යානුකූල පරීක්ෂණයක් ආරම්භ කළ හැකිව තිබූ බවයි. මෙයට පිළිතුරක් නොලැබුණු බැවින් ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ විනිසුරුවරුන් දෙවැනි ලිපියක් ජනාධිපතිනියට යවමින් සඳහන් කළේ තම මුල් ලිපියේ කරුණු පුනරුවිචාරණය කරන අතර එහි මතු කළ කරුණු වලට ප්‍රතිපක්ෂව පිළිතුරක් ජනාධිපතිනිය ලබාදී නොමැති හෙයින් එතුළින් පෙනී යන්නේ ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ විනිසුරුවරුන් අතුරෙන් කිසිවෙකු හෝ කෙරෙහි නගා ඇති එම චෝදනාව පදනම් විරහිත බවයි. පසු අවස්ථාවකදී මාධ්‍ය මගින් අනාවරණය කෙරුනේ ජනාධිපතිනිය විසින් අදාළ විනිසුරුවරයාගේ නම කීර්තිමත් නීතිඥවරුන් කිහිප දෙනෙක් ද සහභාගී වූ අවස්ථාවකදී හෙළිදරව් කළ බවයි.⁴² මෙම පසුබිම තුළදී එවකට එක්සත් ජාතික පක්ෂයේ උප නායක ගාමිණී අතුකෝරළ මහතා විසින් අල්ලස් කොමිසම

³⁹ ඉහත 1 සටහන 40 පිටුව.

⁴⁰ 2000 අප්‍රේල් 9 දිනැති 'සන්ඩේ ලිඩර්' පුවත් පත.

⁴¹ 2001 ජුනි 24 දිනැති 'සන්ඩේ ලිඩර්' පුවත් පත.

වෙන පැමිණිල්ලක් කරමින් කියා සිටියේ ජනාධිපතිනියගේ වෝදනා සත්‍ය ද අසත්‍ය ද යන්න විමසා බැලීම සඳහා මේ පිළිබඳව විධිමත් පරීක්ෂණයක් කරන ලෙසයි. අතුකෝරළ මහතා කළ පැමිණිල්ලේ ඉරණම කුමක්දැයි දැනගැනීමට හැකියාවක් නොමැති වුවද මෙම සිද්ධිය තුළින් එනම් ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ විනිසුරුවරයෙකුට එල්ල කළ දූෂණ වෝදනාව තුළින් මහජනයා තුළ අධිකරණය කෙරෙහි පැවති විශ්වාසයට පැහැදිලිවම තර්ජනයක් සිදුවී ඇති බව පැවසිය හැක.

8. ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 17 සංශෝධනය

වර්ෂ 2001 ඔක්තෝබර් මාසයේදී පාර්ලිමේන්තුවේ තුනෙන් දෙකක වැඩි ඡන්දයෙන් ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 17 වැනි සංශෝධනය සම්මත විය. මෙම මාතෘකාව මෙම පොතේ දෙවැනි පරිච්ඡේදයේ දීර්ඝ ලෙස සාකච්ඡා කර ඇති හෙයින් මෙහිදී මෙම සංශෝධනය අධිකරණය කෙරෙහි ඇති කළ යුටිශේෂී බලපෑම පමණක් කෙටියෙන් විමසා බැලේ. 17 සංශෝධනයේ 41 (ඇ)(1) ව්‍යවස්ථාවට අනුව අගවිනිසුරු ඇතුළුව ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ විනිසුරුවරුන් ද, සභාපතිවරයා ඇතුළුව අභියාචනාධිකරණයේ විනිසුරුවරුන් ද, නීතිපතිවරයා ද, අධිකරණ සේවා කොමිෂන් සභාවේ සභාපති (නිළ බලයෙන් අගවිනිසුරු) හැර සෙසු සාමාජිකයන් දෙදෙනා ද ජනාධිපතිවරයා විසින් පත්කිරීම කළ යුත්තේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සභාවට සුදුසු නම් නිර්දේශ කිරීමෙන් පසුව සහ එම සභාවේ අනුමැතිය ලැබුනු පසු ඒ මත පමණක් බවයි. අනෙක් වැදගත් ලක්ෂණය නම් 111 (ඇ) ව්‍යවස්ථාවට අනුව අධිකරණ සේවා කොමිෂන් සභාව අගවිනිසුරුවරයා සහ තවත් ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ විනිසුරුවරුන් දෙදෙනෙකුගෙන් සමන්විත විය යුතු බවත් එම දෙදෙනා 41 ඇ ව්‍යවස්ථාවේ ප්‍රතිපාදන පරිදි පත්කළ යුතු බවත්ය. පසුගිය දශක දෙකක කාලය තුළ ඇතැම් විනිසුරුවරයන් පත්කිරීම් දේශපාලනික උවමනාවන් මත සිදු වූයේ යන මතයක් මහජනතාව තුළ ඇතිවී තිබුණි.⁴² ඒ අනුව මෙම සංශෝධනය තුළින් අධිකරණයේ ස්වාධීනත්වය තහවුරු කර අධිකරණය දේශපාලන මැදිහත්වීම් වලින් ඇත් කර තබනු ඇතැයි බලාපොරොත්ත තබාගත හැක.

⁴² එම.

⁴³ බලන්න නීතිය හා සමාජ භාරය විසින් 'අධිකරණය' යන මාතෘකාව යටතේ "ශ්‍රී ලංකාවේ වසර 50 ක නීතිය යුක්තිය සහ රාජ්‍ය පාලනය" නැමැති සම්මන්ත්‍රණයට ඉදිරිපත් කළ ලේඛනය.

9. සමාජිකය

ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී සමාජයක අධිකරණය සුවිශේෂී වැදගත්කමක් උසුලන ආයතනයකි. 'අධිකරණයේ ස්වාධීනත්වය' යන සංකල්පය හුදු අධිකරණයට, ව්‍යවස්ථාදායකය හා විධායකය යන රාජ්‍යයේ අනෙක් ප්‍රධාන අංග දෙකෙන් සිදුවන මැදිහත්වීම් නොමැතිවීම, විනිසුරුවරුන්ගේ ධුර කාලයේ සුරක්ෂිතතාව, මූල්‍යමය සහ ආයතනික වශයෙන් සුරක්ෂිතතාව යන අංශ වලට පමණක් සීමා නොවේ. වර්ෂ 1959 දී නවදිල්ලියේදී 'වෙනස්වන ලෝකය තුළ නීතියේ ආධිපත්‍ය' යන්න සලකා බැලීමට ඇරඹුනු ජාත්‍යන්තර නීතීවේදී සමුළුව මෙසේ දක්වා ඇත.

"නීතියේ ආධිපත්‍යය යන්න ගතික සංකල්පයක් වන අතර එහි වර්ධනය සහ පෝෂණය නීතීවේදීන්ගේ මූලික වගකීමකි. එසේම එය නිදහස් සමාජයක ස්වාධීන පුද්ගලයෙකුගේ සිවිල් සහ දේශපාලන අයිතිවාසිකම් සුරක්ෂිත කොට වර්ධනය කිරීමට පමණක් යොදවා නොගත යුතු අතර එය එම පුද්ගලයාගේ නීත්‍යානුකූල අපේක්ෂාවන් සහ ගෞරවය සාක්ෂාත් වන පරිදි සමාජ, ආර්ථික, අධ්‍යාපනික සහ සංස්කෘතික තත්ත්වයන් ස්ථාපනය කිරීමට ද යොදාගත යුතුය."⁴⁴

මෑත කාලයේ, 1995⁴⁵ අගෝස්තු 19 දිනැති අධිකරණ ස්වාධීනත්වය පිළිබඳව වූ බෙයිජිං ප්‍රකාශය තුළින් අධිකරණ ස්වාධීනත්වය සඳහා වූ අවශ්‍යතාවයන් පෙන්වා දී ඇත. මෙම ලේඛනය මගින් අධිකරණයක අරමුණු හා ක්‍රියාකාරීත්වය වෙනත් කරුණු අතර නීතියේ ආධිපත්‍යය පිහිටුවීම සහ මානව අයිතිවාසිකම් ආරක්ෂා කිරීම බව පෙන්වා දී

⁴⁴ බානට්, හිලරි "ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සහ පරිපාලන නීතිය" (1995) පිටුව 115.

⁴⁵ අධිකරණයේ ස්වාධීනත්වය පිළිබඳ මූලධර්ම නැමැති ප්‍රකාශය, ආසියානු කලාපයේ අධිකරණයේ ස්වාධීනත්වය පිළිබඳ බෙයිජිං ප්‍රකාශනය ලෙස ද හැඳින්වෙන අතර ආසියා ශාන්තිකර කලාපයේ අගවිනිසුරුවරුන්ගේ 6 වෙනි සම්මේලනය විසින් පිළිගන්නා ලදී. ශ්‍රී ලංකාව වෙනුවෙන් විනිසුරු ප්‍රියන්ත පෙරේරා මහතා සහභාගී විය.

ඇත.⁴⁶ වර්ෂ 2001 දී ශ්‍රී ලංකාවේ අධිකරණය මූලික අයිතිවාසිකම් සුරක්ෂිත කිරීම සඳහා ගෙන ඇති ක්‍රියාත්මක වීම් මෙම පොතේ සිව් වැනි පරිච්ඡේදයේ විස්තර කර ඇති අතර මෙම පරිච්ඡේදය මගින් උත්සාහ දරා ඇත්තේ 'අධිකරණ ස්වාධීනත්වය' පිළිබඳ විරාගන සංකල්පය මත පදනම් වූ කරුණු කිහිපයක් සලකා බැලීමයි.

⁴⁶ එම 10(අ) හා 10(ආ) වගන්ති.

මහලොවකිසිම අර්ථයක් නොමැතිව පැවතුනු අතර 1979 අවසන් වන තෙක් එහි කාර්යය නොමැතිව පැවතුනු බවට සාක්ෂි ඇත. එමෙන්ම එහි කාර්යය නොමැතිව පැවතුනු බවට සාක්ෂි ඇත. එමෙන්ම එහි කාර්යය නොමැතිව පැවතුනු බවට සාක්ෂි ඇත.

IV

සමාජ ආර්ථික අයිතිවාසිකම් සහ ධරණීය සංවර්ධනය කෙරෙහි විදුලිබල අර්බුදයේ ඇති බලපෑම

සොනාලි ආර්. දයාරත්න*

1. හැඳින්වීම

1994 වර්ෂයේ පටන් කලින් කල ඇතිවන විදුලිය හිඟතාවයන්ට ශ්‍රී ලංකාව මුහුණ දෙමින් සිටී. එයේ වෙනත් මෙම විදුලිය හිඟතාවය එක් රැයකින් මතුවී ආ එකක් නොවේ. විදුලි බල අර්බුදයක් මතුවෙමින් පවතින්නේ පසුගිය දශක එකහමාරක පමණ කාලයක සිටය. බලශක්තිය සම්බන්ධව එවකට නිරායාසයෙන්ම ඒකාධිකාරයක් හිමි කරගෙන සිටි ලංකා විදුලිබල මණ්ඩලය (මින් මතුවට ලං.වි.ම ලෙසින් හඳුන්වනු ලබන) 1980 ගණන්වල ජල විදුලිය උත්පාදනය සඳහා මහාපරිමාණයෙන්

* එල්. එල්.බී. (ගෞරව) කොළඹ විශ්ව විද්‍යාලය ශ්‍රී ලංකාව, ශ්‍රී ලංකා ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ නීතිඥ, මෙම විමර්ශනය සිදු කිරීමෙහිලා ලබාදෙන ලද සහයෝගය වෙනුවෙන් ශ්‍රී ලංකා ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ නීතිඥ සහ කොළඹ විශ්වවිද්‍යාලයේ එල්.එල්.බී. (ගෞරව) උපාධිධාරී සෙනානි දයාරත්න වෙත කතුවරිය සිය කෘතඥතාවය පළ කර සිටී.

ආයෝජනය කරන ලදී. කලින් කළ විදුලිබල හිඟයන් ඇති කරනු ලබන අයහපත් කාලගුණික තත්ත්වයන් මගින් ජල විදුලිබලය ආයෝජනයට ගැනීම සීමා වී පැවති නිසා 1990 ගණන්වල ආරම්භය වන විට බල ශක්තිය සපයා ගනු ලබන පදනම විවිධාංගීකරණය කිරීමේ අවශ්‍යතාව හොඳින් හඳුනාගැනින. ආයෝජන සැලසුම් සකස් කොට තිබුණද ඒවා ප්‍රමාදවිය. නැතිනම් වෙනත් සැලසුම් ඒ වෙනුවට ආදේශකෙරිණ. එසේත් නැතිනම් පරිසරවේදීන් සහ ආගමික ආයතනවල විවිධ මැදිහත්වීම් නිසා එම සැලසුම් ක්‍රියාත්මක නොවිණ. පසුව පැය 8ක විදුලිය කප්පාදු කිරීමක් ද ඇතුළුව අත්‍යවශ්‍ය නොවන කාර්යයන් සඳහා විදුලිය පාවිච්චි කිරීම සීමා කිරීමේ නීති පැනවීම මගින් 1996 වන විට විදුලිය ඇණහිටීම් පිළිබඳ ඉතාමත් කටුක අත්දැකීම්වලට මුහුණ දීමට රටේ ජනතාවට සිදුවිය. විදුලිබල අර්බුදයට හේතු වූ ඇතැම් කරුණු නොනැසී එලෙසම පැවතියද අමතර ගාස්තු අයකිරීම, විදුලි උත්පාදක යන්ත්‍ර කුලියට ගැනීම මෙන්ම විදුලිබලය භාවිතය සීමා කිරීම මගින් ද 1996-2000 කාලපරිච්ඡේදය අතරතුරදී විදුලි බලය කප්පාදු කිරීම මහහරවාගැනීමට බලධාරීන්ට හැකිවිය.¹ කෙසේ වෙතත් උග්‍ර නියං තත්ත්වයක් යටතේ නැවත වරක් ජල විදුලිබල උත්පාදනයෙහි කැපී පෙනෙන අඩුවීමක් සටහන් විය. මෙහි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් 2001 වර්ෂය තුළදී මාස 8 ක් පුරා අඛණ්ඩව විදුලිය කපා හැරීමට සිදුවිය. මෙම බලශක්ති අර්බුදය රටේ සමාජ ආර්ථික ක්‍රියාකාරකම්වලට දැඩි බලපෑමක් ඇති කර තිබුණි. එසේම විදුලි බලශක්ති අංශයේ ආයතන සම්බන්ධයෙන් මනා පාලනයක් පවත්වාගෙන යාම පිළිබඳ ප්‍රශ්න එමගින් මතු විය.

2001 වර්ෂයේදී ශ්‍රී ලංකා ආර්ථිකය පහත් මට්ටමකට පැමිණීම සම්බන්ධයෙන් මෙන්ම රටේ ජනතාවගේ සමාජ ආර්ථික සහ සංවර්ධන අයිතිවාසිකම්වලටද සිදු වූ බලපෑම සම්බන්ධයෙන් විදුලිබල අර්බුදයෙහි හුම්කාව තක්සේරු කිරීම සඳහා මෙම පරිච්ඡේදය තුළින් උත්සාහ ගනු ලබයි. 1992 වර්ෂයේ පරිසරය සහ සංවර්ධනය පිළිබඳ රියෝ ප්‍රකාශනයෙහි (මින් මතුවට රියෝ ප්‍රකාශනය යනුවෙන් හඳුන්වනු ලබන) ප්‍රතිපාදන වලට අනුව විරස්ථායී සංවර්ධනය ළඟා කර ගැනීම සඳහා ශ්‍රී ලංකාව

මහ බැංකු මුද්‍රණාලය, කොළඹ, ශ්‍රී ලංකාව 2002, 109 පිටුව. මුදල් නීති පණත අනුව මහ බැංකුවේ මුදල් මණ්ඩලය මගින් ආර්ථිකයේ තත්ත්වය පිළිබඳව වාර්ෂික වාර්තාවක් සහ සෑම වසරකම මුදල් මණ්ඩලය විසින් යොදාගනු ලබන ප්‍රතිපත්ති පිළිබඳව වාර්ෂික වාර්තාවක් මුදල් අමාත්‍යාංශයට භාරදිය යුතුය.

සතු බැඳීම් සම්බන්ධයෙන් අදාළ බලධාරීන් විසින් ගන්නා ලද විවිධ පියවර පරීක්ෂා කිරීම මෙම පරිච්ඡේදය මගින් සිදුකෙරෙනු ඇත.² තවද විදුලිබල අංශයෙහි පාලන මූලධර්ම පිළිබඳවත් බලශක්ති අර්බුදය හා විරස්ථායී සංවර්ධනය පිළිබඳවත් තක්සේරුවක් මෙමගින් සිදු කෙරෙනු ඇත.³ මෙම පරිච්ඡේදය අවසන් වන්නේ මේ සම්බන්ධයෙන් උනන්දුවක් දක්වන විවිධ කැනුම්කරුවන්ගේ සහ කතුවරියන්ගේ නිරීක්ෂණයන් මගින් එළඹී තිබෙනයන් වෙත අවධානය යොමු කිරීමෙනි.

2001 වසර තුළදී රටේ සමාජ ආර්ථික ක්‍රියාකාරකම්වලට බාධකයක් වූ ප්‍රබල සාධකයක් ලෙස විදුලිබල අර්බුදය හඳුනාගතහැකි වුවත් රටේ ජනතාවගේ සමාජ ආර්ථික අයිතිවාසිකම්වලට සෘණ ආකාරයෙන් බලපෑම් සිදුකළ වෙනත් බොහෝ සාධකයන්ද පැවතිණි. ඉතා උනන්දුවෙන් බලාසිටි සහ ඉතා අත්‍යවශ්‍ය වූ ආර්ථික වර්ධනය මුළුමනින්ම නිශේධනය කර දැමූ වෙනත් සිද්ධි සමුදායන්ගෙන් ද ශ්‍රී ලංකා ආර්ථිකය දැඩි ලෙස කැළඹීමට ලක්ව තිබුණු අතර රටේ ආර්ථිකය අඛණ්ඩව පීඩනයට ලක්වීම එමගින් වැඩිදුරටත් පිළිබිඹු විය.

වර්ෂ 2001 ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකු වාර්තාව දක්වන පරිදි⁴ (මින්මතු මහ බැංකු වාර්තාව යනුවෙන් හඳුන්වනු ලබන) ලෝක ආර්ථිකය මන්දගාමී වීම මගින් අහිතකර බලපෑම්වලට ලක්ව තිබූ ශ්‍රී ලංකා ආර්ථිකය 2001 සැප්තැම්බර් 11 දින ඇමරිකා එක්සත් ජනපදයට එල්ලවූ ත්‍රස්තවාදී ප්‍රහාරය මගින් තවදුරටත් සීඝ්‍රයෙන් පහතට ඇද වැටුණි. ඊට අමතරව 2000 වසර ආරම්භයේ පටන් පැතිර පැවති දිගු නියඟය නිසා දේශීය කෘෂිකාර්මික නිෂ්පාදනය පහතට වැටුණු අතර දේශීය ආහාර මිල ගණන් ඉහළ යන ලදී. ජල විදුලිය නිෂ්පාදනය අඩුවිය.⁵ ජලවිදුලිය උත්පාදනය පහත වැටීමේ ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් එම වසරේ අවසන් කාලය අතරතුරදී වැඩි වශයෙන් විදුලිය කප්පාදු කිරීමක් සිදුකළ අතර එමගින් රටේ සියළුම ආර්ථික කියටකු වලට බාධා එල්ලවිය. ජූලි

² 1992 ජුනි මසදී රියෝ ඩි ජනයිරෝ හි පැවැත්වූ මිහිකක සමුළුව හෙවත් පරිසරය හා සංවර්ධනය පිළිබඳ එක්සත් ජාතීන්ගේ සමුළුව මගින් විරස්ථායී සංවර්ධනය නමැති සංකල්පය නිශ්චිතව දක්වන ලදී.

³ යහපත් පාලන මූලධර්ම පිළිබඳ මතුවට කරනු ලබන සාකච්ඡාව බලන්න. තවද බලන්න. Ambika Sathkunanathan, "State Interference with Public Institutions; A case study of the Bribery Commission in Sri Lanka: State of Human Rights 2002 (Law & Society Trust, Colombo 2002)

⁴ ඉහත 1 සටහනෙහි 1 වන පිටුව.

⁵ එහිම.

මාසයේදී. බණ්ඩාරනායක ජාත්‍යන්තර ගුවන්කොටුවපොළට එල්ලකළ ක්‍රස්තවාදී ප්‍රහාරය මගින් සංචාරකයන් ඇදී ඒම සිසු ලෙස පහත වැටීමත්, දේශීය සහ විදේශීය ආයෝජකයන්ගේ විශ්වාසනීයත්වය දුර්වලවීමත්, විදේශ වෙළඳාම අඩුවීමත් ආර්ථිකය පත්ව තිබූ පහත් තත්ත්වය වඩාත් උග්‍ර කළේය. ගුවන්කොටුවපොළට එල්ල කරන ලද ක්‍රස්තවාදී ප්‍රහාරයෙන් පසුව නැව් සහ ගුවන්සේවා වලට පනවන ලද යුධ අවදානම් අධිරක්ෂණ වාරිකය නිසා විදේශ වෙළඳාමෙහි මහා පරිමාණ අඩුවීමක් සිදුවිය. එම වසර අගභාගයේදී පැවති දේශපාලන අස්ථාවරභාවය ආයෝජකයන්ගේ විශ්වාසනීයත්වය තවදුරටත් පලදු කළ අතර එහි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් බොහෝ සෙයින් අත්‍යවශ්‍යව පැවති ආර්ථිකයේ ව්‍යුහාත්මක ප්‍රතිසංස්කරණයන් කල්දැම්මට ද සිදුවිය.⁶

ආර්ථිකය තුළ කල්පවත්නා ව්‍යුහාත්මක දුර්වලතාවයන් පැවතීම, ප්‍රතිපත්ති වලට අදාළ ප්‍රතිචාරයන් ලැබීම ප්‍රමාදවීම, ප්‍රතිපත්ති ක්‍රියාත්මක වීමේ අස්ථිරතාවයන් ඇතිවීම සහ දෙයැම්බර් මස පැවති පාර්ලිමේන්තු මහමැතිවරණ සමය තුළ ප්‍රතිපත්තිමය ක්‍රමෝපායයන් ආපස්සට ගැනීම යන කරුණු මගින් ඉහතින් සඳහන් කළ අයහපත් සිදුවීම් මගින් ආර්ථිකයට ඇති කළ සමස්ථ බලපෑම වඩාත් තීව්‍ර කර ඇත.⁷

රටක ආර්ථිකයෙහි තත්ත්වය එහි ජනතාවගේ සමාජ ආර්ථික මෙන්ම සංවර්ධන අයිතිවාසිකම් ලබාගැනීම කෙරෙහි සෘජුවම බලපාන නිසා ශ්‍රී ලංකාව තුළ සිදුවී ඇති ඉහතින් සඳහන් කළ සිදුවීම් වල ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් විශේෂයෙන් මෙහි සළකා බලනු ලබන වර්ෂය තුළදී එහි ජනතාවගේ සමාජ ආර්ථික අයිතිවාසිකම් තදින් යෝදා පාලුවට ලක්වී තිබේ.

ඉහතින් සඳහන් කරුණු අනුව රටේ ආර්ථිකය දුබල වීම සඳහා බලශක්ති අර්බුදය විශේෂයෙන්ම තීරණාත්මක භූමිකාවක යෙදෙන බව පෙනේ. ඇත්තවශයෙන්ම අඛණ්ඩව විදුලිබලය සැපයීමේ ඇති වැදගත්කම කිසියෙක් අවතක්සේරු කළ නොහැක. පැහැදිලිව නිරීක්ෂණය කර තිබෙන ආකාරයට,

විශ්වාසනීය, පිරිසිදු හා දැරිය හැකි පිරිවැයක් සහිත බලශක්ති ප්‍රභවයක් වෙත ළඟා විය හැකිවීම රටක ආර්ථික, සමාජයීය සහ මානව සංවර්ධනය සඳහා අත්‍යවශ්‍ය කරුණකි. කර්මාන්ත සහ සේවා අංශවල ආර්ථික කටයුතු වල විෂයපථය, වලංගතාවය සහ තොරතුරුවලට ප්‍රවේශවීම යන

⁶ එහිම.

⁷ එහිම.

කරුණු නූතන කාණ්ඩය මත බොහෝ සෙයින් රදාපවතින අතර ඒ සඳහා බලශක්තිය අවශ්‍ය වේ. ලබාගත හැකි විවිධ බලශක්ති මූලාශ්‍ර අතරින් විදුලිබලය පිරිසිදු බලශක්ති මූලාශ්‍රයක් වන අතර එය දුරස්ථ ප්‍රදේශ වෙත පහසුවෙන් සම්ප්‍රේෂණය කළ හැකි අතර අවම ක්ෂයවීමක් යටතේ වෙනත් ශක්ති ස්වරූපයක් බවට පත්කළ හැකිය. මෙම ලක්ෂණය සංවර්ධනය සඳහා අත්‍යාවශ්‍ය වන පූර්ව අවශ්‍යතාවයක් බවට පත්ව තිබේ.⁸

මෙම පරිච්ඡේදය මගින් මිළහට පරීක්ෂා කරන්නේ ශ්‍රී ලංකා ආර්ථිකයෙහි පහත වැටීම සඳහා විදුලිබල අර්බුදයේ බලපෑම පිළිබඳව මෙන්ම ජනතාවගේ සමාජ ආර්ථික සහ සංවර්ධනය හා සම්බන්ධ අයිතිවාසිකම් කෙරෙහි ඉන් ඇතිවූ බලපෑම පිළිබඳවයි.

2. සමාජ ආර්ථික අයිතිවාසිකම් සහ විරස්ථායී සංවර්ධනය

1996 ආර්ථික, සමාජයීය සහ සංස්කෘතික අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ ජාත්‍යන්තර සම්මුතිය (මින් මතුවට ICESCR-International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights යනුවෙන් හඳුන්වනු ලබන) ශ්‍රී ලංකාව විසින් වසර 20කට පමණ පෙර සම්මතකොට පිළිගන්නා ලදී.⁹ ඒ අනුව ලබාගත හැකි සියළුම සම්පත් හැකිතරමින් යොදා ගනිමින් සම්මුතිය මගින් පිළිගත් අයිතිවාසිකම් සම්පූර්ණ ලෙස භුක්තිවිඳීම ප්‍රගතිශීලී ආකාරයෙන් සාක්ෂාත් කර ගැනීම සඳහා පියවර ගැනීමට ශ්‍රී ලංකාව පොරොන්දු වී තිබේ.

ICESCR හි පාර්ශ්වකරුවන් වන සෑම රාජ්‍යයක්ම එහි සඳහන් කරුණු තමන්ගේ පාර්ලිමේන්තු මගින් නීති සැකසීමේදී ඇතුළත් කර ගැනීමට බැඳී සිටී. තවද සම්මුතිය මගින් පිළිගත් අයිතිවාසිකම් පූර්ණ ලෙස භුක්ති විඳීම ප්‍රගතිශීලී ආකාරයෙන් සාක්ෂාත් කර ගැනීමේ අරමුණින් තමන්ට ලබා ගත හැකි සම්පත් හැකි ඉහළම මට්ටමින් සහ සෑම

⁸ Institute of Policy Studies, Sri Lanka: *Sri Lanka: State of the Economy 2001* (Sri Lanka) at P.85.

⁹ 1980 වර්ෂයේදී

ආකාරයෙන්ම විශේෂයෙන්ම ආර්ථික හා තාක්ෂණික අංශ තුළ යෙදවීමට බැඳී සිටී.¹⁰ පිවන තත්ත්වයෙහි අඛණ්ඩ වර්ධනයක් සහ ප්‍රමාණවත් පිවන මට්ටමක් ලබාගැනීම සඳහා සෑම පුද්ගලයෙකුම සතුව ඇති අයිතිය භුක්ති විඳීම තහවුරු කිරීමට පාර්ශ්වකාර රාජ්‍යයන් විශේෂයෙන්ම සුදුසු පියවර ගත යුතුය.¹¹

විරස්ථායී සංවර්ධනයෙහි මූලධර්ම එළි දක්වන පරිසරය සහ සංවර්ධනය පිළිබඳ රියෝ ප්‍රකාශනයට ශ්‍රී ලංකාවද අත්සන් තබා ඇත. එම ප්‍රකාශනය මගින් දැක්වෙන්නේ වර්තමාන සහ අනාගත පරපුරෙහි සංවර්ධන සහ පාරිසරික අවශ්‍යතාවයන් සාධාරණව ඉටුවන ආකාරයෙන් සංවර්ධනය වීමට ඇති අයිතිය තහවුරු කළ යුතු බවයි.¹² සංවර්ධන ක්‍රියාදාමයෙහි අත්‍යාවශ්‍ය අංගයක් ලෙස පාරිසරික ආරක්ෂාව සලකා බලන ආකාරයටත්, එය සංවර්ධන ක්‍රියාදාමයෙන් හුදකලා නොකොට සලකා බලන ආකාරයටත් “විරස්ථායී සංවර්ධනය” නමැති අරමුණ පිළිගැනීමට සහ සාක්ෂාත් කර ගැනීමට වැඩ කටයුතු කිරීමට පාර්ශ්වකාර රාජ්‍යයන් කටයුතු කළ යුතුය.¹³ රියෝ ප්‍රකාශනයෙහි ඇති ආවේණික ස්වභාවය අනුව පාර්ශ්වකාර රාජ්‍යයන් වෙත එය අනුගමනය කිරීම සඳහා නීත්‍යානුකූල බැඳීමක් ඇති කළ නොහැකි වුවත් එහි මහ පෙන්වන වටිනාකමක් ඇති අතර ඒ අනුව විරස්ථායී සංවර්ධනය සාක්ෂාත් කර ගැනීම සඳහා පාර්ශ්වකාර රාජ්‍යයන් උනන්දු විය යුතුය.

රියෝ ප්‍රකාශනයෙහි 10 වන මූලධර්මය අනුව අවශ්‍ය අවස්ථාවලදී ඊට සම්බන්ධ සියළුම පුද්ගලයන්ගේ සහභාගිත්වය තුළින් පාරිසරික ප්‍රශ්න වලදී හැකි ප්‍රශස්තම ආකාරයෙන් කටයුතු කළ යුතුය. ජාතික මට්ටමේදී පරිපාලනමය ආයතන විසින් ගනු ලබන පරිසරය හා සම්බන්ධ තොරතුරුවලට ප්‍රවේශවීමට සෑම තනි පුද්ගලයෙකුටම ප්‍රමාණවත් ඉඩක් තිබිය යුතුය. ඒ සම්බන්ධ තීරණ ගැනීමේ ක්‍රියාවලියට සහභාගිවීමට සෑම තැනැත්තෙකුටම අවස්ථාවක් ලබාදිය යුතුය. ප්‍රකාශනයේ 10 වන මූලධර්මය මගින් තවදුරටත් මෙනෙහි කරන්නේ පුළුල් ලෙස තොරතුරු ලබාගැනීමට පහසුකම් සැලසීම මගින් මහජනතාව දැනුවත් කිරීම මෙන්ම තීරණ ගැනීමේ ක්‍රියාදාමය සඳහා සහභාගිවීමට ඔවුන්ට පහසුකම් සැලසීම සහ ධෛර්ය ලබාදීම පාර්ශ්වකාර රාජ්‍යයන් විසින් කළයුතු වන බවයි. සහන සලසාදීම සහ වෙනත් ප්‍රතිකර්ම සලසාදීම ඇතුළුව එලදායී ලෙස

¹⁰ 2(1) වන ව්‍යවස්ථාව.

¹¹ ICESCR හි 11 වන ව්‍යවස්ථාව.

¹² 3 වන මූලධර්මය.

¹³ 4 වන මූලධර්මය.

අධිකරණ වෙත ප්‍රවේශවීමට සහ පරිපාලන කාර්යයන් වෙත ප්‍රවේශවීමට ජනතාවට අවස්ථාවක් ලබාදිය යුතුය.¹⁴

ප්‍රකාශනයෙහි සඳහන් බැඳීම් ඉටු කරනු වස් 1992 දී පැවති මිහිකත සමුළුවේදී¹⁵ ශ්‍රී ලංකා රජය විසින් 1990 වර්ෂය සඳහා අදාළ පාරිසරික සහ සංවර්ධන ක්‍රියාකාරකම් පිළිබඳ තම න්‍යාය පත්‍රය ඉදිරිපත් කරන ලදී.¹⁶ විවිධ අමාත්‍යාංශ සහ වෙනත් අදාළ සංවිධාන වලින් තෝරාගත් ඉහළ මට්ටමේ කණ්ඩායමක් මගින් 1991 දී ජාතික වාර්තාව සකස් කළ අතර එම කටයුත්ත පරිසර අමාත්‍යාංශය මගින් සම්බන්ධීකරණය කරන ලදී. එම වාර්තාවේ බලශක්තිය පිළිබඳව දක්වන ලද කොටස මගින් බලශක්ති අංශයෙහි අයහපත් පාරිසරික බලපෑම් පාලනය කිරීම හා සම්බන්ධයෙන් මිළඟ දශකය තුළදී අනෙකුත් දෑ අතර ගතයුතු පහත සඳහන් පියවරයන් කෙරෙහි අවධානය යොමු කරන ලදී.

- සියළුම අනාගත ජලවිදුලිබල ව්‍යාපෘතින් වලදී ඒවායින් ඇතිවන සමාජ ආර්ථික සහ පාරිසරික ගැටළු පිළිබඳව අධ්‍යයනයක් සිදු කෙරෙනු ඇත.
- තාප විදුලිබල උත්පාදනයේදී වාතයට මුදාහැරෙන ද්‍රව්‍යය සම්බන්ධයෙන් ජාතික මට්ටමේ ප්‍රමිතීන්ට යටත්ව ක්‍රියාකරන අතර මෙය අත්‍යවශ්‍යයෙන්ම අවම අතිරේක පිරිවැයකින් යථාර්ථවාදී ලෙස ළඟාකර ගත හැකි ක්‍රමෝපායයන් හරහා විය යුතුය.
- දැනට (එනම් 1991 වර්ෂය තුළ) පවත්නා අවම පිරිවැය විකල්පයන් මත පදනම් වන බලශක්ති උත්පාදනය පුළුල් කිරීමේ සැලසුම් තුළට පාරිසරික පිරිවැය මෙන්ම වඩා සුදුසු විකල්පයන් සසඳා බැලීමේ ක්‍රියාවලීන්ද ඇතුළත් කරනු ඇත.
- සහනදායී මූල්‍ය පහසුකම්, ප්‍රවර්ධන වැඩසටහන් සහ පුහුණු වැඩසටහන් හරහා ප්‍රවාහන සහ කර්මාන්ත අංශයේ බලශක්ති සංරක්ෂණය කෙරෙහි අවධානය යොමු කරමින් ක්‍රියාත්මක වීම.

¹⁴ රියෝ ප්‍රකාශනයෙහි 10 වන මූලධර්මය.

¹⁵ ඉහත 2 වන සටහන බලන්න.

¹⁶ Ratnasiri. J. "Sustainable Development and the Energy Sector" in the *Daily News* of 29/11/2001, p. 45.

ඉහතින් සඳහන් කළ ජාතික වාර්තාව සැකසීමේ අවස්ථාවේ සිට පසුගිය වසර 10 ක කාලය තුළදී ඉන් කොපමණ ප්‍රමාණයක් සාක්ෂාත්කරගෙන තිබේද යන්න පිළිබඳ කරන ඇගයීමකදී පෙනී යන්නේ බාර ගනු ලැබ ඇති සියළුම ආකාරයේ කාර්ය හා කර්තව්‍යයන් ඉටු කිරීමේදී විරස්ථායී සංවර්ධනයේ මූලධර්ම අනුගමනය කොට නොමැති බවය.¹⁷

1986 සංවර්ධනය වීමට ඇති අයිතිය පිළිබඳ එක්සත් ජාතීන්ගේ ප්‍රකාශනයද (මින් මතුවට සංවර්ධනය පිළිබඳ ප්‍රකාශනය යනුවෙන් හඳුන්වනු ලබන) මෙහිදී අදාළ වේ. සියළු මානව අයිතිවාසිකම් සහ මූලික නිදහස පූර්ණ ලෙස භුක්තිවිඳිය හැකි සහ ආර්ථික, සමාජයීය, සංස්කෘතික හා දේශපාලන සංවර්ධනය භුක්තිවිඳීමට, ඊට දායකවීමට හා ඊට සහභාගිවීමට සෑම පුද්ගලයකුටම හා සියළු තැනැත්තන්ට ඇති අයිතිය මගින් සංවර්ධනය වීමට ඇති අයිතිය යන්න අහිමි කළ හැකි එකක් නොවන බව ඉන් ප්‍රකාශ වේ.¹⁸

සංවර්ධනය වීමට ඇති අයිතිය භුක්තිවිඳීම සඳහා අවශ්‍ය කරන සියළුම පියවර පාර්ශවකාර රාජ්‍යයන් විසින් ජාතික මට්ටමේදී ගතයුතු බවට ප්‍රකාශනයෙන් වැඩිදුරටත් දක්වා සිටී.¹⁹ සංවර්ධනයේ වැදගත් සාධකයන් ලෙස සියළුම ක්ෂේත්‍රවල සහභාගිත්වය දිරිගැන්වීම හා සියළු මානව අයිතිවාසිකම් සම්පූර්ණ ලෙස භුක්ති විඳීම දිරිගැන්වීම ජනප්‍රිය කිරීම සඳහා රාජ්‍යයන් කටයුතු කළ යුතු බවට මෙම ප්‍රකාශනය මගින් තවදුරටත් දක්වා සිටී.²⁰ ජාතික මට්ටමේදී ප්‍රතිපත්ති සැකසීම, පිළිගැනීම, ක්‍රියාත්මක කිරීම, ගණන් සම්මත කිරීම සහ චෙතත් පියවරයන්ද ඇතුළුව සංවර්ධනය වීමට ඇති අයිතිය ප්‍රගතිශීලී ලෙස පුළුල් කිරීම සහ එය පූර්ණ ලෙස ක්‍රියාත්මක කිරීම තහවුරු කිරීම සඳහා පියවර ගැනීමට අවශ්‍යව තිබේ.²¹

කෙසේ වුවත් මෙහිදී සඳහන් කිරීමට අවශ්‍ය කරුණක් වන්නේ අනිකුත් සියළුම ප්‍රකාශන මෙන්ම සංවර්ධනය පිළිබඳ ප්‍රකාශනය ද පාර්ශවකාර රාජ්‍යයන් නීත්‍යානුකූල ලෙස ඉන් බඳවා තැබීමට බැඳීම් සහගත නොවූ බවයි. එම ප්‍රකාශනය ජාතික මට්ටමේදී බොහෝ විවාද සහ මතභේදවලට භාජනය වී තිබේ. මෙම ප්‍රකාශනය 1986 වර්ෂයේදී පිළිගෙන තිබුණ ද ජාත්‍යන්තර මට්ටමේදී ලබාගතහැකි එකඟතාවයක් එමගින් පිළිබිඹු නොකරයි. එසේම සංවර්ධනය වීම සඳහා ඇති අයිතියෙහි

¹⁷ එහිම.

¹⁸ 1(1) වන ව්‍යවස්ථාව.

¹⁹ 8(1) වන ව්‍යවස්ථාව.

²⁰ 8(1) වන ව්‍යවස්ථාව.

²¹ 10 වන ව්‍යවස්ථාව.

නීත්‍යානුකූල තත්ත්වය අවිනිශ්චිතව පවතී. කෙසේ නමුත් සම්මුති, ප්‍රකාශන සහ යෝජනා ආදියෙහි පවතින්නේ මග පෙන්වන සුළු බලයක් වුවද මානව හිමිකම් පිළිබඳ විශ්ව ප්‍රකාශනය²² සහ ස්වෛරීත්ව ප්‍රකාශනය²³ වැනි ඇතැම් ප්‍රකාශන පසුව ජාත්‍යන්තර වාරික්‍රමය නීතියෙහි කොටසක් බවට ද පත්ව තිබේ.

2.1 සමාජ ආර්ථික අයිතිවාසිකම් සහ විරස්ථායී සංවර්ධනය පිළිබඳව ශ්‍රී ලංකාව තුළ නීතියෙන් කටයුතු කිරීමට ඇති හැකියාව

ශ්‍රී ලංකා ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ²⁴ මූලික අයිතිවාසිකම් පරිච්ඡේදය මූලික වශයෙන් සිවිල් සහ දේශපාලන අයිතිවාසිකම්²⁵ පිළිගෙන තිබේ. එම පරිච්ඡේදයෙන් සමාජ ආර්ථික අයිතින් ඉවත්කොට තිබේ. එමගින් සර්වසාධාරණත්වයේ අයිතිය (එම අයිතිය සිවිල්, දේශපාලන, සමාජ, ආර්ථික සහ සංස්කෘතික අයිතිවාසිකම් වලදී යොදා ගත හැකිය).²⁶ වෘත්තීය සමිති පිහිටුවීමේ හා වෘත්තීය සමිතිවලට බැඳීමේ අයිතිය,²⁷ පීඩිතව කර ගැනීම සඳහා නීත්‍යානුකූල ලෙස රැකියාවක නියුක්තවීමේ නිදහස²⁸ සහ සංස්කෘතික අයිතිවාසිකම් පිළිගෙන තිබේ.²⁹ මෙහිදී පැන නගින ප්‍රශ්නය නම් මෙම අයිතිවාසිකම් පිළිගන්නා දේශීය ව්‍යවස්ථාවක් (Enabling Legislation) පාර්ලිමේන්තුව විසින් පනවන්නේ නොමැතිව ICESCR මගින් පිළිගෙන ඇති සමාජ ආර්ථික අයිතිවාසිකම් බලාත්මක කරවා ගැනීමට ශ්‍රී ලංකා වාසිත්ට අයිතියක් තිබේද යන්නයි.

²² 1948 දෙසැම්බර් 10 වන දින එක්සත් ජාතීන්ගේ මහා මණ්ඩලය මගින් ප්‍රකාශයට පත් කරන ලදී.

²³ මිනිස් පරිසරය පිළිබඳ එක්සත් ජාතීන්ගේ සමුළුවෙහි ප්‍රකාශනය 1972 ජුනි 16 දින ස්වෛරීත්ව හි දී පිළිගන්නා ලදී.

²⁴ 1978 අගෝස්තු 31 දින සම්මත වූ ශ්‍රී ලංකා ප්‍රජාතාන්ත්‍රික සමාජවාදී ජනරජයේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව.

²⁵ සිවිල්, හෘදය යාන්ත්‍රණය සහ ආගමික නිදහස (10 වන ව්‍යවස්ථාව); වධ සිංසාවලින් නිදහස (11 වන ව්‍යවස්ථාව); අත්කනෝමතික ලෙස හිරහාරයට ගැනීමෙන්, රඳවා තබාගැනීමෙන් හා දඬුවම් කිරීමෙන් නිදහස සහ අතීතයට බලපාන දෘෂ්ටිකෝණ නීති තහනම් කිරීම (13 වන ව්‍යවස්ථාව); භාෂණයේ, රැස්වීමේ, සමාගමේ, රැකියාවේ සහ යාමේ රීමේ නිදහස ආදිය (14 වන ව්‍යවස්ථාව).

²⁶ 12(1) 12 (2) යන ව්‍යවස්ථාව.

²⁷ 14 (1) (ඇ) ව්‍යවස්ථාව.

²⁸ 14 (1) (උ) ව්‍යවස්ථාව.

²⁹ 14 (1) (ඊ) ව්‍යවස්ථාව.

සංවර්ධනය පිළිබඳ ප්‍රකාශනය ප්‍රකාශ කරනු ලබන්නේ සියළුම මිනිස් අයිතිවාසිකම් සහ මූලික නිදහස බේදය නොහැකි. අන්තර් යැපීමක් සහිත අයිතීන් වන බවත්, සිවිල්, දේශපාලන, ආර්ථික, සමාජයීය සහ සංස්කෘතික අයිතිවාසිකම් ක්‍රියාත්මක කිරීම, ප්‍රවර්ධනය කිරීම හා ආරක්‍ෂා කිරීම සඳහා සමාන අවධානයක් මෙන්ම කඩිනම් සැලකිල්ලක්ද දැක්විය යුතු බවත්ය.³⁰

මේ අනුව සිවිල් සහ දේශපාලන අයිතිවාසිකම් මෙන්ම ආර්ථික, සමාජයීය හා සංස්කෘතික අයිතිවාසිකම් නිරීක්ෂණය කිරීමට අයුරින් විමේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙස සංවර්ධනයට ඇතිවන බාධක ඉවත් කිරීමට පාර්ශ්වකාර රාජ්‍යයන් විසින් පියවර ගත යුතුය.³¹

ශ්‍රී ලංකා ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්ති මෙහෙයවීමේ මූලධර්ම හා මූලික යුතුකම් පිළිබඳ පරිච්ඡේදය අනුව එහි අන්තර්ගත මූලධර්ම මගින් නීති සම්පාදනයේදී මෙන්ම රට පාලනය කිරීමේදී පාර්ලිමේන්තුව වෙත ජනාධිපති සහ කැබිනට් අමාත්‍ය මණ්ඩලය වෙත මග පෙන්වීම සිදු කරනු ඇත.³² එම පරිච්ඡේදයේ 27(4) ව්‍යවස්ථාව තවදුරටත් ප්‍රකාශ කරන්නේ, පරිපාලනය විමධ්‍යගත කිරීම තුළින් සහ මහජන කටයුතු වලට හා පරිපාලන කටයුතු වලට සෑම විටම ජනතාව සහභාගීකරවා ගැනීම තුළින් ආණ්ඩුවේ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පදනම සහ ජනතාවගේ ප්‍රජාතන්ත්‍රීය අයිතිවාසිකම් රජය විසින් ශක්තිමත් කොට පුළුල් කළ යුතු බවයි.

මූලික අයිතිවාසිකම් පරිච්ඡේදයෙහි වෙන් කොට ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 29 වන ව්‍යවස්ථාව මගින් ප්‍රකාශ කර සිටින්නේ රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්ති මෙහෙයවීමේ මූලධර්ම අධිකරණයක් මගින් හෝ විනිශ්චය අධිකාරියක් මගින් ක්‍රියාත්මක කරවාගත නොහැකි බවයි.³³ එහෙත් 13 වන ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා කෙටුම්පත සහ පළාත්සභා පනත් කෙටුම්පත පිළිබඳ කරුණෙහිදී³⁴ ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය විසින් රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්ති මෙහෙයවීමේ මූලධර්ම වල වැදගත්කම අවධාරණය කරන ලදී. අධිකරණයේ බහුතර මතය අනුව තීරණය කළේ රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්ති මෙහෙයවීමේ මූලධර්ම

³⁰ 6(2) වන ව්‍යවස්ථාව.

³¹ 6(3) ව්‍යවස්ථාව.

³² ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ VI වන පරිච්ඡේදය.

³⁴ වෙනත් වචන වලින් පවසනොත් ඉහත කී ප්‍රතිපාදන නීතිමය අයිතිවාසිකම් ලබාදෙන්නේ හෝ වගකීම් පනවන්නේ නැත. ඒවා අධිකරණයක් හෝ විනිශ්චය අධිකාරියක් මගින් ක්‍රියාත්මක කරවාගත නොහැක.

³⁵ 1987 2 ශ්‍රී. නී. වා 512.

බලාත්මක කරවාගත නොහැකි වුවද එමගින් ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සම්පාදකවරුන් විසින් අපේක්ෂා කළ සැලසුම් ක්‍රියාත්මක කිරීමේ දිශාව විද්‍යාමාන වෙනවාද යන්න දැනගැනීම සඳහා පණත් කෙටුම්පත් එම මූලධර්ම ඇසුරින් පරීක්ෂාකළ හැකි බවයි.³⁶ ඉහත නඩු කින්දුවේ බහුතර මතය වෙනුවෙන් ඡර්චානන්ද අග්‍රවිනිශ්චයකාරකුමා ප්‍රකාශ කළේ රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්ති මෙහෙයවීමේ මූලධර්ම අධිකරණයක් ඉදිරියේ බලාත්මක කරවා ගත නොහැකි වුවත් ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී රජයක අරමුණු සහ බලාපොරොත්තු පිළිබිඹු කිරීම සඳහා ඒවායෙහි ඇති වටිනාකම අවතක්සේරු කළ නොහැකි බවයි. අග්‍රවිනිශ්චයකාරකුමාගේ මතය වූයේ රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්ති මෙහෙයවීමේ මූලධර්ම පණත් තුළින් පිළිගෙන ක්‍රියාත්මක කරවිය හැකි බවත් මෙම පණත් කෙටුම්පත් දෙක ඒ සම්බන්ධයෙන් වන වැදගත් පියවරක් ලෙස දැකිය හැකි බවත්ය.³⁷

ඒ ආකාරයටම සෙනෙවිරත්න සහ වෙනත් අය එදිරිව විශ්වාසදායක ප්‍රතිපාදන කොමිසම සහ වෙනත් අය³⁸ නඩුවේදී වනසුන්දර විනිශ්චයකාරකුමා ප්‍රකාශ කළේ;

අර්ථනිරූපණ නීතියෙහි භාග්‍යවත් තහවුරුවී ඇති මූලධර්මයක් නම් යම් නීතිය ලේඛණයක් අර්ථනිරූපණය කරන විට සමස්ථ ලේඛණයම සලකාබැලීමට ඇතිවිටක සහ එය අදාළ වන විටක ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ ඊට අදාළ සියළුම ප්‍රතිපාදන සැලකිල්ලට ගත යුතුය යන්නය. එනම් එතුලට අනිවාර්යෙන්ම රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්ති මෙහෙයවීමේ මූලධර්මද ඇතුළත්විය යුතුය. රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්ති මෙහෙයවීමේ මූලධර්ම යනු ව්‍යවස්ථාදායකය මෙන්ම විධායකය විසින්ද අවශ්‍යයෙන්ම ගෞරවකළ යුතු සහ අනුගමනය කළ යුතු වන උපදෙස් සහිත උපකරණයකි. [අදාළ ඉන්දීය නඩු කින්දුවල] සඳහන් ප්‍රකාශිත වචන මගින් තහවුරු කිරීමට උත්සාහ දරා ඇත්තේ රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්ති මෙහෙයවීමේ මූලධර්ම ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේම කොටසක් වන බවත් එම ප්‍රතිපාදන වෙත නිසි පිළිගැනීමක් අධිකරණය විසින් ලබා දිය යුතු අතර ඒවායේ නිසි භාවිතයට සහ ක්‍රියාකාරීත්වයට අධිකරණය විසින් ඉඩ ලබාදිය යුතු බවත්ය.³⁹

³⁶ බලන්න Wickramaratne, J, Fundamental Rights in Sri Lanka (Navrang, Booksellers & Publishers, India: 1996) 30 වන පිටුව.
³⁷ එම 326 පිටුව.
³⁸ (1978-79-80) 1 SriLR 182.
³⁹ එම 216 පිටුව.

ඒ ආකාරයටම රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්ති මෙහෙයවීමේ මූලධර්ම ක්‍රියාත්මක කිරීමට විශ්ව විද්‍යාල ප්‍රතිපාදන කොමිෂම තුළ පැවති අදහස සෙනෙට්‍රික්ත නඩුවෙහිදී ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය විසින් සාධාරණ පදනමක් මත කළ වර්ගීකරණයක් ලෙස පිළි ගන්නා ලදී.⁴⁰

ඉහත සඳහන් කළ නඩු තීරණ වලින් මතුවන කරුණු අනුව සම්පත්වල ඇති සීමාසහිත ස්වභාවයට යටත්ව රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්ති මෙහෙයවීමේ මූලධර්ම යටතේ හඳුනාගෙන ඇති ප්‍රමාණයටම ශ්‍රී ලංකාව තුළ සමාජ ආර්ථික අයිතිවාසිකම් බලාත්මක කළ හැකිද යන්න තර්කයට තුඩු දී ඇත.

සර්වසාධාරණත්වයේ ප්‍රතිපාදනය තුළින්⁴¹ සමාජ ආර්ථික අයිතිවාසිකම් ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය විසින් ක්‍රියාත්මක කරනවාද නැද්ද යන කරුණ නොවිසඳී ඇති බව පෙනෙන්නට තිබේ. ICESCR මගින් ශ්‍රී ලංකාවට ඇති ජාත්‍යන්තර බැඳීම අනුව ශ්‍රී ලාංකිකයන්ට සමාජ ආර්ථික අයිතිවාසිකම් සඳහා සමාන අයිතිවාසිකමක් ඇති අතර (ලබාගතහැකි ඉහළම සම්පත් ප්‍රමාණය අනුව) එම අයිතිය ප්‍රගතිශීලී ලෙස සහ පූර්ණ ලෙස භුක්ති විඳීමට ඉඩ සැලැස්වීම සඳහා ශ්‍රී ලංකා රජය පොරොන්දු වී තිබේ.

අනෙක් අතට විරස්ථායී සංවර්ධනය නමැති මූලධර්මය ශ්‍රී ලංකා අධිකරණය විසින් අඩුම තරමින් අවස්ථා දෙකකදී වත් පිළිගෙන ක්‍රියාත්මක කොට තිබේ. එම වැදගත් තීරණයන් වනුයේ ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය විසින් තීරණය කළ විනාශයේ දොන් සුසිල් ගුණරත්න එදිරිව හෝමාගම ප්‍රදේශීය සභාව සහ වෙනත් අය⁴² (විරස්ථායී සංවර්ධනය නමැති මූලධර්මයට අධිකරණය විසින් බලයක් ලබා දුන් ප්‍රථම තීන්දුව ලෙස බොහෝ විට මෙම නඩු තීන්දුව සැලකිය හැකිය) සහ විකිරි බණ්ඩා බුලත්කුලම සහ වෙනත් අය එදිරිව කර්මාන්ත සංවර්ධන අමාත්‍යාංශයේ

⁴⁰ ඉහත 36 සටහනෙහි 34 වන පිටුව

⁴¹ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යස්ථාවේ 12(1) ව්‍යවස්ථාව මගින් ප්‍රකාශ කරන්නේ නීතියේ ඉදිරිය සියළු තැනැත්තන් සමාන ලෙස සලකන බවත් නීතියේ රැකවරණය සඳහා සමාන ලෙස අයිතිවාසිකම් ඔවුන්ට හිමි බවත්ය.

⁴² ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ අයදුම්පත් අංක No. 210/97, 1998.04.03 දරණ ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ තීන්දුව, තවද බලන්න de Silva, S.R. "Investing in Sustainable Development: Judgments of the Supreme Court of Sri Lanka & International Court of Justice" Moot Point, Legal Review 1999, Volume 3 (Centre for Policy Alternatives, Sri Lanka: December 1999), පිටුව 20.

ලේකම් සහ වෙනත් අය (මින් මතුවට එප්පාවල පොස්පේට් කැණීමේ නඩුව යනුවෙන් හඳුන්වනු ලබන) යන තීරණයන්ය.⁴³

විකානගේ දොන් සුනිල් ගුණරත්න නඩුවෙහිදී ඉතාම වැදගත් නිරීක්ෂණයක් කළ ඒ.ආර්.බී අමරසිංහ විනිශ්චයකාරතුමා ප්‍රකාශකළේ විරස්ථායි සංවර්ධනයෙහි අරමුණු සාක්ෂාත් කර ගැනීමට අවශ්‍ය නම් මහජනතාවගේ සහභාගිත්වය, පාරදෘෂ්‍යභාවය සහ සාධාරණත්වය ඉතාම අත්‍යවශ්‍ය අංග වන බවයි.⁴⁴ මෙම තත්ත්වය යහපත් පාලනයෙහි ඇති ඇතැම් ප්‍රධාන මූලිකාංග වෙත අවධානය යොමු කරවීමකි. එප්පාවල පොස්පේට් කැණීමේ නඩුවෙහිදී අමරසිංහ විනිශ්චයකාරතුමා පිළිගත්තේ, එප්පාවල පොස්පේට් නිධිය කැණීම සඳහා රජය සහ විදේශීය සමාගම අතර වූ යෝජිත ගිවිසුම ස්ටොක්හෝම් සහ රියෝ ප්‍රකාශ වලින් ඇතිවුණු විරස්ථායි සංවර්ධනය නමැති සංකල්පයේ මූලධර්ම ඔස්සේ සලකා බැලිය යුතු බවයි.⁴⁵ අමරසිංහ විනිශ්චයකාරතුමා තවදුරටත් පෙන්වාදුන්නේ ඉහතින් දැක්වූ ප්‍රකාශයන්ගෙන් දෙක ඊට පාර්ශ්වකරුවන් වන රටවල් නීතිමය වශයෙන් බඳවා තබන ලේඛණ නොවුනත් එක්සත් ජාතීන්ගේ සංවිධානයේ සාමාජිකයෙකු ලෙසට ඒවායෙහි අත්කරගත මූලධර්ම නොසලකා හැරීම ශ්‍රී ලංකාවට දුෂ්කර කරුණක් වන බවයි.

3. විදුලි බල අර්බුදය

3.1 සමාලෝචනයක්

2001 වර්ෂයේ මැද භාගයේ පටන් විදුලි බලය කැපීම ආරම්භවීමත් සමඟම ශ්‍රී ලංකාව වසර 5ක් තුළදී දෙවන වතාවටත් විදුලිබල අර්බුදයකට මුහුණ දුන්නේය. බොහෝ විශේෂඥයන් තදින්ම තර්ක කරයිවි ආකාරයට එම තත්ත්වය ඇති වූයේ එක දිගටම වසර දෙකක් පුරා පැවති අඩු වර්ෂාපතනය සහ ඉහළගිය ඉන්ධන මිල වැනි පුරෝකථනය කළ නොහැකි

⁴³ ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ අයදුම්පත් අංක No. 884/99, 2000.06.02 දරණ ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ තීන්දුව, තවද බලන්න Amaratunga, K., "Phosphate Mining at Eppawala: Some Salient Features of the Judgment " Moot Point, legal Review 2000, Volume 4 Centre for Policy Alternatives, Sri Lanka: December 2000), පිටුව 3.

⁴⁴ ඉහත 42 සටහනෙහි 5 වන පිටුව.

⁴⁵ ඉහත 43 සටහනෙහි 21 වන පිටුව.

බාහිර සාධක නිසා පමණක් නොවන බවයි. (අඩු වර්ෂාපතන මට්ටම ප්‍රජානුකූල වක්‍රයන්ට අනුව පැවති අතර කාලගුණ විද්‍යා දෙපාර්තමේන්තුව විසින් පිළියෙල කළ අනාවැකි වලට ද අනුකූල විය).⁴⁶ ඒ වෙනුවට පෙන්වා දී තිබුනේ අර්බුදය ජාතික විදුලිබල ආයතනය වන ලංකා විදුලිබල මණ්ඩලයෙහි කළමනාකරණ අර්බුදයක් වන බවයි. එමගින් ප්‍රකට වූයේ එම ආයතනය එහි විදුලි උත්පාදනය කිරීම් පිළිබඳව අර්බුදයකට සහ මූල්‍ය අර්බුදයකට මුහුණ පා ඇති බවයි.⁴⁷

ශ්‍රී ලංකාවේ විදුලිබල උත්පාදනයෙහි ප්‍රධාන මූලාශ්‍රය ලෙස සම්ප්‍රදායිකව සලකනු ලබන්නේ ජල විදුලි බලයයි. මස්කෙලියෙහි ලක්ෂ්‍යාන විදුලිබල උත්පාදන ස්ථානය ආරම්භ කිරීමත් සමඟම 1950 දී ප්‍රථම වරට මහාපරිමාණයෙන් වාණිජ පදනම මත ජල විදුලිය හඳුන්වා දෙන ලදී. 1950 සිට 1974 දක්වා කාලය තුළ කැළණි ගඟේ ප්‍රධාන ශාඛා 2ක් උපයෝගී කරගනිමින් මෙඟාවොට් 275ක සම්පූර්ණ ධාරිතාවයෙන් යුතු ජල විදුලිබලාගාර 4ක් පිහිටුවන ලදී. 1976-1990 කාලය තුළදී ජලවිදුලිය උත්පාදනය කිරීමේ හැකියාව කැපීපෙනෙන ලෙස ඉහළ නංවමින් කඩිනම් මහවැලි සංවර්ධන ව්‍යාපෘතිය යටතේ මෙඟාවොට් 660 ක මුළු ධාරිතාවයෙන් යුතු (වාර්ෂිකව ගිගාවොට් පැය 2032 ක් උත්පාදනය කළ හැකි) බලාගාර 6 ක් ඉදි කෙරුණි.⁴⁸

කෙසේවුවත්, 1990 පටන් ජාතික විදුලි පද්ධතියට අවතින් එකතුවීම් සීමා වී තිබේ. ඒ වෙනුවට 1990 සිට 1995 දක්වා විදුලිය අලෙවිය 50% කින් වැඩිවුණු අතර මෙඟාවොට් 210 ධාරිතාවයකින් යුතු වූ සමනල වැව ජල විදුලිබල යෝජනා ක්‍රමය එම වකවානුව තුළ ජාතික විදුලිබල පද්ධතියට එකතු වූ විශාලතම බලාගාරය විය.⁴⁹

කෙටිකාලීන විදුලි හිඟය මහහරවා උත්පාදන ධාරිතාවය වැඩි කිරීමට තිබූ ක්ෂණික අවශ්‍යතාවය මත 1997 දී මෙඟාවොට් 155 ක ධාරිතාවයක් ඇති කැළණිකිස්ස සහ සපුගස්කන්ද යන ස්වයංක්‍රීය ඩීසල් තාප විදුලිබලාගාර දෙක ගොඩනංවන ලදී.⁵⁰ විදුලිය උත්පාදනය කිරීම සඳහා දැරීමට සිදුවන ඉහළ පිරිවැය සහ පාරිසරිකමය කරුණු වැනි සාධක මත එම විදුලිබලාගාර ගොඩනැගීමට එරෙහිව ආ විරෝධය එහි ඉදිරිකිරීම පමාවීමට හේතුවිය.⁵¹ බණිජ කෙල් වලට සාපේක්ෂව ගල්

⁴⁶ ඉහත 8 සටහනෙහි 85 වන පිටුව.

⁴⁷ එහිම.

⁴⁸ එම 86 වන පිටුව.

⁴⁹ එම 88 වන පිටුව.

⁵⁰ එහි.

⁵¹ එහිම.

අතුරු වල ඇති ඓතිහාසික අවම පිරිවැය සලකා බලමින් ලං.වි.ම. විසින් මූලික වශයෙන් ගල් අතුරු බණිජ කෙල් පදනම් කරගන්නා විදුලි බලාගාර යැලසුම් සකසා ක්‍රියාත්මක කිරීමට වසරකටත් වඩා අඩු කාලයක් ගතවුවත් ගල් අතුරු බලාගාරයක කටයුතු ඇරඹීම සඳහා වසර 4 සිට 6 දක්වා කාලයක් ගත වේ.⁵² 1999 වන විට පෞද්ගලික අංශයේ සුළු පරිමාණ කුඩා ජල විදුලිබලාගාර සහ සුළු බලයෙන් ක්‍රියාකරන බලාගාර විදුලිබල පද්ධතියට එක්වී තිබුණ ද මේ වන විටත් අපේ රට මූලික වශයෙන් උත්පාදන ධාරිතාවය වැඩි කිරීම සඳහා විශ්වාසය තබා තිබෙන්නේ ඩීසල් භාවිතා කරන අධික පිරිවැයක් සහිත තාප බලාගාර කෙරෙහිය.⁵³ 2001 වර්ෂයේදී බලශක්ති සැපයුමෙහි කැපී පෙනෙන අඩුවක් දක්නට ලැබුනේ නියඟයෙහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස ජලවිදුලිබල උත්පාදනය නිර්ණාත්මක ලෙස පහත වැටීම, බලාගාර අළුත්වැඩියා කිරීමට ප්‍රමාදවීම සහ කුලී පදනම මත ලබාගත් විදුලිබල යන්ත්‍ර භාවිත කිරීම නතර කිරීම ආදී හේතු නිසාය. ඊට අමතරව විදුලිබලය සඳහා ඇති පාරිභෝගික අවශ්‍යතාවය දළ වශයෙන් 7% කින් වැඩිවීමද, 65% කින් පමණ නිවෙස්වලට නව විදුලි සම්බන්ධතා ලබාදීම් වැඩිවීමද බලශක්ති සැපයුමෙහි අඩුවීම සඳහා හේතුවිය.⁵⁴ ඒකාබද්ධ වක්‍රීය විදුලිබලාගාරය ආරම්භ කිරීමත් සමඟම 2001 දී බලශක්ති උත්පාදනය 7% කින් මෙඟවොටි 1901 ක් දක්වා වර්ධනය විය. එමගින් ජලවිදුලිය මත යැපීම 6% කින් අඩු විය. එහෙත් බලාගාර ආශ්‍රිත ජලාශවල පවතින අඩු ජලමට්ටම නිසා උත්පාදනය කරන විදුලිය ධාරිතාවය එමගින් උත්පාදනය කළහැකි මුළු ධාරිතාවයට වඩා බොහෝසෙයින් අඩු මට්ටමක පවතී. මෙලෙස ජලවිදුලිය උත්පාදන ධාරිතාවයෙහි පුළුල් කිරීමක් සිදුකළද, ආර්ථිකය තුළ විදුලිබල පරිභෝජනයෙහි වැඩිවීම මගින් වර්ධනය වී ඇති ඉල්ලුමට සරිලන ආකාරයෙන් විදුලිය සැපයීමට නොහැකි වී තිබේ.⁵⁵

තවදුරටත් ශ්‍රී ලංකා මහබැංකුව ප්‍රකාශ කරන්නේ 2001 වසරේදී ලං.වි.ම බලශක්ති අර්බුදය සහ මූල්‍යමය අර්බුදය වශයෙන් අර්බුදයන් දෙකකට මුහුණ දුන් බවයි.

තාපබලය කෙරෙහි දැඩිලෙස රඳාපැවතීම නිසා සහ කුලීපදනම මත බලශක්තිය ලබාගැනීම නිසා බලශක්ති උත්පාදන පිරිවැය ඉක්මනින් ඉහළ නැංවින. එහෙත් අතිරේක

⁵² එහිම.

⁵³ එහිම.

⁵⁴ ඉහත 1 සටහනෙහි 13-14 වන පිටුව.

⁵⁵ එහිම.

පිරිවැය ආවරණය කර ගැනීම පිණිස ගාස්තුවල ප්‍රමාණාත්මක ඉහළ දැමීමක් සිදු නොවිණ. අය කරනු ලබන සාමාන්‍ය ගාස්තුව (ඒකකයකට රුපියල් 5.53) සාමාන්‍ය පිරිවැයට (ඒකකයකට රු. 7.20) වඩා අඩුවෙන් බොහෝ කලක් පැවතීම නිසා මෙහෙයුම් සේවා සැපයීමේදී ලං.වි.ම.ට සිදුවූ පාඩුව රු. බිලියන 12ක් වූ අතර එය පියවීමට සිදුවූයේ බැංකු ණය මගිනි. ඒ අතරතුර විදුලි බල පද්ධති වලදී සිදුවන ක්ෂයවීම් 21% වැනි ඉහළ අගයක පැවතීම නිසා එකී මූල්‍ය අර්බුදය තවදුරටත් දරුණු අතට හැරී ඇත.⁵⁶

මීලඟ වසර 10 තුළදී විදුලි බලය සඳහා ඇති ඉල්ලුම 10%-12% අතර සාමාන්‍යයකින් වැඩිවන බවට ලං.වි.ම. ඇස්තමේන්තු කර තිබේ. එම නිසා විදුලි බලය සඳහා ඇති ඉල්ලුම වසරකට ගිගොවොට් පැය 650 කින් වැඩි වේ. එම වර්ධනය පවත්වා ගැනීම සඳහා වර්තමාන විදුලි සැපයුම් ධාරිතාවය වසරකට මෙගාවොට් 160 කින් පමණ වැඩි කළ යුතුව ඇත.⁵⁷ කුකුළේ ගඟ, ඉහළ කොත්මලේ, බ්‍රොන්ඩිලන්ඩ් හා උමාමය යන ආර්ථිකමය වශයෙන් පහසු සහ මහා පරිමාණයෙන් උත්පාදනය කළ හැකි විදුලි බලාගාර 4ක් ලං.වි.ම. විසින් හඳුනාගෙන තිබේ. එහෙත් රටතුළ මහාපරිමාණ ලෙස ජල විදුලිය උත්පාදනය කිරීමේ හැකියාව බොහෝ සෙයින් අවසන් වී ඇති බවට මත පළ වී තිබේ. කුකුළේ ගඟ හා ඉහළ කොත්මලේ යන බලාගාර 2හි ඉදිකිරීම් කටයුතු දැනටමත් ආරම්භ වී ඇත. එහෙත් එම බලාගාර දෙකම සමස්ථ වශයෙන් උත්පාදනය කරනු ඇත්තේ මෙගාවොට් 200ක පමණ ධාරිතාවයක් වන අතර එමගින් විසඳුම් ලැබෙනු ඇත්තේ කෙටි කාලීන ගැටළු සඳහා පමණි. තවද ප්‍රමාදය නිසා මෙම බලාගාර දෙකෙහි ඉදිකිරීම් කටයුතු මන්දගාමී වී තිබේ. කුඩා පරිමාණ ජලවිදුලි බලාගාර කීපයක් විදුලිබල පද්ධතියට එක් කිරීමට හැකියාව තිබෙන නමුත් එම විදුලිබලාගාර මගින් විදුලි උත්පාදන ධාරිතාවය වැඩි කරනු ලබන්නේ සුළු වශයෙනි.⁵⁸

ලං.වි. මණ්ඩලයෙහි 1999 වර්ෂයට අදාළ දීර්ඝකාලීන විදුලි උත්පාදනය පුළුල් කිරීමේ සැලසුම මගින් පෙන්නවන්නේ සැලසුම් ගත අනාගත පුළුල් කිරීම් වලින් හරි අඩකටත් වඩා යොජිත ගල් අඟුරු

⁵⁶ එම 14 වන පිටුව.

⁵⁷ ඉහත 8 සටහනෙහි 86 වන පිටුව.

⁵⁸ එම, 90 වන පිටුව.

බලාගාරයෙන් ආවරණය වන බවයි. කෙසේ නමුත් ඉහතින් කී පරිදි ඒවායේ කටයුතු තවම ඇරඹීමට නියමිතය. සැලසුම් කළ වෙනත් ව්‍යාපෘතීන් කිහිපයක් ද ප්‍රමාද වී තිබේ. කෙටිකාලීන වශයෙන් සැලැස්ම වී ඇත්තේ බණිජ ඉන්ධන මගින් විදුලි උත්පාදනය කිරීම වුවද එමගින් විදුලි ගාස්තු කෙරෙහි දැඩි උද්ධමනකාරී බලපෑම් ඇති විය හැකිය. මෙහිදී නිගමනය කර ඇත්තේ අනවශ්‍ය ප්‍රමාදයන් මග හරින ආකාරයට අනාගත විදුලිබල උත්පාදන සැලසුම් සම්බන්ධයෙන් තීරණ ගැනීමේ ක්‍රියාවලිය මනාව සංවිධානය කළේ නැත්නම් සැපයුමේ ධාරිතාවය හිඟවීම පිළිබඳව සහ අධික මෙහෙයුම් පිරිවැය පිළිබඳව දැනට ඇති ප්‍රශ්න වඩාත් අහිතකර අන්දමින් ක්‍රියාත්මක වනු ඇත⁵⁹ යන්නයි.

3. 2 විරස්ථායී සංවර්ධනය පිළිබඳ ගැටළු සහ පාරිසරික ගැටළු පිළිබඳ මහජන ක්‍රියාකාරීත්වය

වසර කීපයක ප්‍රමාදයෙන් පසුව කුකුළේ ගඟ ව්‍යාපෘතිය මේ වන විට ක්‍රියාත්මක වෙමින් පැවතියද පසුගිය දශකයේ බොහෝ කාලයක පටන් ඉහළ කොත්මලේ ජලවිදුලිබල ව්‍යාපෘතිය නතර වී පවතී. මෙහිදී සඳහන් කළ යුතු කරුණක් වන්නේ රියෝ ප්‍රකාශනයෙහි විරස්ථායී සංවර්ධනය පිළිබඳ මූලධර්ම විශේෂයෙන් එහි 10 වන මූලධර්මය ව්‍යාපෘතිය ආරම්භයේ සිටම අනුගමනය කර තිබුණානම් මේ අවස්ථාව වනවිට මෙම ව්‍යාපෘතිය නිම කිරීමට ආසන්නව හෝ දැනටමත් නිමකළ හැකිව තිබිණ.⁶⁰ ශක්‍යතා අධ්‍යයන සිදුකළ ජපාන උපදේශකයන් 1994 මාර්තු මසදී පාරිසරික බලපෑම් තක්සේරු වාර්තාව ඇතුළුව ව්‍යාපෘතියේ පළමු අදියර සම්පූර්ණ කරන ලදී. ඔවුන් විසින් යෝජනා කළ විකල්ප හතරක් අතරින් එක් විකල්පයක් තෝරා ගනු ලැබූ අතර ඒ පිළිබඳව ඔවුන්ගේ අවසන් සැලසුම් අනුව කටයුතු කිරීමට එම උපදේශකයන්ට බලය ලබාදෙන ලදී.⁶¹ මෙකී විකල්ප මගින් බලශක්ති උත්පාදනය උපරිම කළද සෙන්ටි ක්ලෝයාර් සහ ඩෙඩෝන් ඇතුළුව සංචාරකයින්ගේ සිත් ඇදගන්නා ප්‍රධාන දිය ඇලි කිහිපයකට ජලය ලැබීම අහිමි කරනු ඇත.

අධික මුදලක් වැය කිරීමෙන් පසුව සහ දීර්ඝ කාලයක් ගතවීමෙන් පසුව ජනතාවගේ ප්‍රතිචාර ලබා ගැනීම සඳහා අවසන් ව්‍යාපෘතියෙහි පාරිසරික බලපෑම් තක්සේරු වාර්තාව පමණක් මහජනතාව වෙත නිකුත්

⁵⁹ එම 92-93 පිටු.

⁶⁰ ඉහත 16 වන පටහත.

⁶¹ එම, ඉහළ කොත්මලේ ජල විදුලිබල ව්‍යාපෘතියේ පාරිසරික බලපෑම් තක්සේරු වාර්තා.

කරන ලදී. ජපන් උපදේශකයන් විසින් යෝජනා කරන ලද මූලික විකල්ප හතර පිළිබඳව තොරතුරු ලබා ගැනීම සඳහා ඉඩ ප්‍රස්ථාව ජනතාවට ලබාදී තිබුණේ නැත. අවසාන පාරිසරික බලපෑම් තක්සේරු වාර්තාව විභාගයේදී පැන නැගුණු ගැටළු (නැවත පදිංචි කරවීම, ජලයෙන් යටවන බිම් ප්‍රමාණය සහ දිය ඇලි වලට ඇතිවන බලපෑම වැනි) පිළිබඳව මූලික අදියරයේදීම ප්‍රසිද්ධියට පත් කර තිබුණානම් එහි ඇති බලපෑම අදාළ බලධාරීන්ට, විද්‍යාඥයන්ට සහ පාරිසරික කණ්ඩායම් වලට මෙන්ම ඒ පිළිබඳ උනන්දුවක් දක්වන පුද්ගලයන් හට තෝරාගත් විකල්පය පිළිගතහැකිව තිබුණානම් සහ ඒ පිළිබඳ යෝජනාවක් ස්ථර වී තිබුණි නම් කිසිදු ප්‍රමාදයකින් තොරව ව්‍යාපෘතිය ඉදිරියට කරගෙනයාමට හැකියාව තිබුණි. රටේ ජනතාවට අධික වියදමක් දැරීමට සිදු වූ ඉහළ කොත්මලේ ජලවිදුලිබල ව්‍යාපෘතියෙහි පස් වසරක ප්‍රමාදයට බලපෑ සැබෑ හේතුව වූයේ මෙම මූලික කතිකාවතෙහි සිදු වී තිබෙන අඩුපාඩුවයි.⁶²

ත්‍රිකුණාමලය ගල් අඟුරු බලාගාරය (1980 ගණන් වල අගභාගයේ), නව ඉහළ කොත්මලේ ජලවිදුලිබල ව්‍යාපෘතිය (1995 සිට), නොරොච්චෝලේ ගල් අඟුරු බලාගාරය (1999 සිට) සහ අනුරාධපුරයේ ඉදිකළ කුඩා විදුලිබලාගාරයක් (2001 කළදී) ඇතුළුව විදුලිබලාගාර ව්‍යාපෘති කිහිපයකම ඉදි කිරීමේ අවහිරතා සඳහා විවිධ කරුණු ඉදිරිපත් කළ පරිසර ක්‍රියාකාරිකයන් වගකිවයුතු බවට චෝදනා එල්ල වී තිබේ.⁶³ වාර්තාවන අන්දමට පසුව සඳහන් කළ බලාගාර තුනටම මධ්‍යම පරිසර අධිකාරියෙහි සම්පූර්ණ අනුමැතිය ලැබී ඇති අතර ඊට අදාළ සැලසුම් සහ මුදල් වසර කිහිපයක් පුරාම සුදානම් කිරීමට දැනට සිදුකර ඇති තක්සේරුවකට අනුව එමගින් ලැබෙන ප්‍රතිඵල වලට වඩා ඉන් සිදුවන අයහපත් ප්‍රතිඵල වඩාත් වැඩි බවත්, මධ්‍යම පරිසර අධිකාරිය මගින් පත්කළ මණ්ඩලයක් මගින් ඉහළ කොත්මලේ ජලවිදුලි ව්‍යාපෘතිය තෙවරක්ම ප්‍රතික්ෂේප කර ඇති බවත් දක්වමින් පාරිසරික ක්‍රියාකාරිකයන් එම චෝදනාවලට ප්‍රතිචාර දක්වා තිබේ.⁶⁴ ව්‍යාපෘතිය ප්‍රතික්ෂේප කළ මණ්ඩලයෙහි විශ්වසනීයත්වය සහ සම්බන්ධතාවයන් දැඩි ලෙස ප්‍රශ්න

⁶² එහිම.

⁶³ Siyambalapitiya, T, "Three Power Plants Blocked by Environment NGO" in *"The Island"* of 1st September 2001.

⁶⁴ එහිම.

⁶⁵ Algama, R, "Electricity Crisis and the Environmental Foundation" in *The Island* of 6th September 2001.

කළ හැකි බවට කරන තර්ක මගින් පරිසර ක්‍රියාකාරීත්වයන්ට ප්‍රති
 උත්තර සපයා තිබේ.⁶⁶ පරිසර අමාත්‍යාංශයේ ලේකම් වෙත ලං.වි.ම
 මගින් ඉදිරිපත් කළ අභියාචනයක් මගින් ඉහළ කොත්මලේ ජල විදුලිබල
 ව්‍යාපෘතිය අවසාන වශයෙන් අනුමත විය.⁶⁷ අනාගත පරපුර වෙනුවෙන්
 ආරක්‍ෂා කිරීමට අවශ්‍ය දිය ඇලි කිහිපයකම පැවැත්මට මෙම ව්‍යාපෘතිය
 තර්ජනයක් වන නිසාත්, රටට විශාල වශයෙන් විදේශ විනිමය උපයා
 දෙන සංචාරක කර්මාන්තයට මෙම ව්‍යාපෘතිය තර්ජනයක් වන නිසාත්
 පරිසරවේදීන් තර්ක කර සිටින්නේ ශ්‍රී ලංකාවේ බහුතර ජනතාව මෙම
 ව්‍යාපෘතිය පිළිබඳව ඉතා සැලකිල්ලෙන් බලා සිටින බවයි.⁶⁸ තවද ඔවුන්
 වැඩිදුරටත් පෙන්වා සිටින්නේ ඉහළ කොත්මලේ ජලවිදුලි බලාගාරය
 ඉදිකරනවා වෙනුවට පහළ කොත්මලේ ජල විදුලිබල ව්‍යාපෘතියෙහි
 කැන්පත් වී ඇති රොන්මඩ ඉවත් කිරීම ඉතාමත් යෝග්‍ය වන බවයි.
 මන්දයත් රොන්මඩ නිසා පහළ කොත්මලේ බලාගාරයෙහි උත්පාදන
 ධාරිතාවය 40% කින්ද වික්ටෝරියා බලාගාරයෙහි උත්පාදන ධාරිතාවය
 25% කින්ද අඩුවී ඇති හෙයිනි.⁶⁹

යෝජිත ගල් අතුරු බලාගාරය ඉදිකිරීම සම්බන්ධව තිබෙන අධික
 ප්‍රමාදය විශාල ගැටළුවක්ව පවතී. 1980 ගණන්වල අගභාගයේදී පළමු
 ගල් අතුරු බලාගාරය පිළිබඳ යෝජනාව ඉදිරිපත් වූ අතර ලැබුණු
 ආධාර ප්‍රදානයන් යොදාගනිමින් එහි ශක්‍යතා වාර්තාව අවසන් කරන
 ලදී. කෙසේ නමුත් අවශ්‍යතරම් ආරක්‍ෂාව පිළිබඳ අවධානය යොමු
 කරමින් සැලසුම්කළ ගල්අතුරු බලාගාරයක් ඉදිකිරීම තවමත් ආරම්භ
 වී නැත.⁷⁰ මෙම විකල්ප ත්‍රම පිළිබඳ නිසි ලෙස දැනුවත් නොවුණු

⁶⁶ Siyambalapitiya, T, "Ushering in intermittent darkness" in *'The Island'*
 of 21 st September 2001.

⁶⁷ ඉහත 65 සටහන.

⁶⁸ එහිම.

⁶⁹ එහිම.

⁷⁰ මේ ක්‍ෂේත්‍රය සම්බන්ධයෙන් නූතන තාක්‍ෂණය සලකා බලමින් ලං.වි.ම.
 විසින් ගල්අතුරු බලාගාර හඳුනාගෙන ඇත්තේ ඉතා ලාභදායී මෙන්ම
 හොඳ පරිසර හිතකාමී බලශක්ති උත්පාදන ක්‍රමයක් ලෙසටය. ගල්
 අතුරු මිල පහත වැටීමේ නැමියාවක් තිබෙන අතර මිළඟ ශතක දෙකක
 කාලයක් පුරා ගල් අතුරු සැපයුම බලාපොරොත්තු විය හැකිවේ. එහෙත්
 බණිපතෙල් මූලාශ්‍ර සැපයීම වටා විවිධ අවිනිශ්චිතතාවයන් ගොඩනැගී
 ඇත. ගල් අතුරු බලාගාර මගින් ලෝක විදුලිබලයෙන් 40ක් ලබාදෙන
 අතර ඇමරිකා එක්සත් ජනපදය, එක්සත් රාජධානිය, ජර්මනිය,
 ඕස්ට්‍රේලියාව, ජපානය හා කැනඩාව වැනි සංවර්ධිත රටවල් විසින් ගල්
 අතුරු ශක්තිය පාවිච්චි කරනු ලබයි.

පරිසර වේදිනගෙන් සහ උනන්දුවක් දක්වන වෙනත් තැනැත්තන්ගේ අඛණ්ඩ විරෝධය ගල් අඟුරු බලාගාරයක් ඉදිකිරීම ප්‍රමාද වීමට ඇති ප්‍රධාන හේතුව බවට මත පලවී තිබේ. තාප බලශක්තිය තුළින් අධික ලාභ ලබන පෞද්ගලික අංශයේ බලපෑම් නිසා විදුලි බලශක්ති පිළිබඳ දේශපාලනඥයන් දරණ ආකල්පය පැවරලියහගත එකක් බවට පත්ව තිබේ.⁷¹

ගල් අඟුරු බලාගාර ඉදිකිරීම පසෙකින් තැබීම සඳහා බලපෑ යැබෑ හේතු සෙවීම සඳහා ලියවුණු බොහෝ පුවත්පත් වාර්තා ඇති අතර උණුසුම් වාද විවාද ද ඇති වී තිබේ. 1980 ගණන් වල අග භාගයේදී පරිසර බලපෑම් කක්සේරු වාර්තාව පිළියෙල කොට අවසන් වූ විට පවා පාරිසරිකමය හේතූන් මත ක්‍රියාණාමලයේ ගල් අඟුරු බලාගාරය ඉදිකිරීමට රාජ්‍ය නොවන පරිසර සංවිධානයක් විරුද්ධ විය.⁷² 1999 සිට නොරොච්චෝලෙහි ගල් අඟුරු බලාගාරයක් ඉදිකිරීම සම්බන්ධයෙන් පාරිසරික ක්‍රියාකාරිකයින් විසින් කරනු ලැබූ අසත්‍ය ප්‍රචාරය නිසා බෞද්ධ භික්ෂූන් සමඟ ක්‍රියාකාරී පුජකවරුන් එක්වී මහජන විරෝධයක් ගොඩනැගූ බවට ද චෝදනා එල්ල වී තිබේ. පසුව එය දේශපාලන ප්‍රශ්නයක් බවට පත්වුණු අතර එය අවසානයේ දේශපාලඥයන් විසින් එම ව්‍යාපෘතිය නවතන ලෙසට ලං.වි.ම. ට නියෝග නිකුත් කිරීමෙනි.⁷³

අනික් අතට පාරිසරික ක්‍රියාකාරීන් විසින් අදහස් ප්‍රකාශ කරමින් විදුලිය කැපීමට ඇතුළත්වන කරුණු කිහිපයක් මතු කරමින් තමන්ට එල්ල වූ චෝදනා වෙත ප්‍රතිචාර දැක්වීය.

විදුලිබල කප්පාදුවට හේතුවන කරුණු බොහොමයක් ඔවුන් විසින් ඉදිරිපත් කර තිබේ. ඒ අනුව කැළණිකිස්ස මෙගාවොට් 150ක පියවි බලාගාරය සහ මෙගාවොට් 2x20 ක බලාගාරයක් ක්‍රියාත්මක නොවීම, අක්‍රමවත් ටෙන්ඩර් කාර්යපටිපාටිය නිසා පෞද්ගලික පොසිල ඉන්ධන බලාගාර අක්‍රියවීම, නිලධාරීන් කිහිපදෙනෙකුගේම වැඩ තහනම් කිරීමට පවා හේතු වූ ලං.වි. මණ්ඩලයෙහි වංචා හා දූෂණ, අක්‍රමවත් ටෙන්ඩර් පටිපාටිය නිසා ජපන් OECF බලාගාරය සහ කැළණිකිස්ස ZAES ව්‍යාපෘතිය ක්‍රියාත්මක වීම ප්‍රමාද වීම යන කරුණු විදුලි කප්පාදුවට හේතු වී තිබේ.⁷⁴ පරිසරවේදීන් තවදුරටත් තර්ක කර සිටින්නේ ජාත්‍යන්තර

⁷¹ ඉහත 8 සටහනෙහි 92 පිටුව.

⁷² Withanage, H, "Reason for Power Cuts: Low rainfall or breakdown & delay of Power plants" in the Island of 5th September 2001.

⁷³ ඉහත 8 සටහනෙහි 63 වන පිටුව.

⁷⁴ ඉහත 7 සටහන තවද ඉහත 65 වන සටහන බලන්න.

මූල්‍ය අරමුදල සමඟ ඇති කර ගත් ගිවිසුම අනුව මිලහට පොද්ගලීකරණයට හසුවන ප්‍රථම ජනසතු අධිකාරිය වන්නේ ලං.වි. මණ්ඩලය වන බවයි. තවද ලං.වි.ම. පොද්ගලීකරණයට ලක් කිරීම යාධාරණීකරණය කිරීම සඳහා 1996 වර්ෂයේ පටන් එය බංකොලොත්වන ආකාරයෙන් චේතනාත්මකව කටයුතු කර ඇති බව ඔවුන් පවසයි.⁷⁵ පරිසර ක්‍රියාකාරීකයින් තවද ප්‍රකාශ කර සිටින්නේ, ස්වාභාවික වායුවට වඩා ජල බලය හා ගල් අඟුරු බලය වඩා ලාභදායී වුවත් ගල් අඟුරු ශක්තියෙහි පාරිසරික පිරිවැය සැලකිල්ලට ගැනීමේදී සුළං ශක්තිය, සූර්යශක්ති සහ ස්වාභාවික වායුවට වඩා වැඩිපිරිවැයක් ගල්අඟුරු සඳහා දැරීමට සිදුවන බවයි.⁷⁶ තව දුරටත් දක්වා සිටින්නේ ලංකා විදුලිබල මණ්ඩලය තුළම ගල් අඟුරු ශක්තිය භාවිතා කළ යුතු බවට පොද්ගලීකවම කරුණු දක්වන පිරිසක් සිටින බවයි.⁷⁷

පරිසර ක්‍රියාකාරීකයන් ප්‍රකාශ කර තිබෙන්නේ බලශක්ති මූලාශ්‍රයක් ලෙස ගල් අඟුරු භාවිත කිරීමට තමන් එරෙහි නොවන බවත්, පාරිසරික හේතු මත ගල් අඟුරු බලාගාරය ක්‍රිකුණාමලයෙහි ඉදිකිරීමට තමන් විරුද්ධවන බවත්ය. තවදුරටත් ඔවුන් තර්ක කර සිටින්නේ නොරොච්චෝලේ ගල් අඟුරු බලාගාරය සම්බන්ධයෙන් වූ අනුමැතිය ලබාදීමේ ක්‍රියාපටිපාටිය සම්බන්ධයෙන් රාජ්‍ය නොවන පරිසර සංවිධානයක් විසින් ලං.වි.ම. අධිකරණය ඉදිරියට පමුණුවනු ලැබුවද එහිදී ලං.වි.ම. ප්‍රකාශ කළේ එම ව්‍යාපෘතිය ඉදිරියට කරගෙන යාමට තමන් බලාපොරොත්තු නොවන බවයි.⁷⁸ කෙසේ නමුත් ඉහතින් සඳහන් කළ දෑ ද ඇතුළත්ව පරිසර ක්‍රියාකාරීකයන්ගේ මතයට එරෙහිව ඉදිරිපත් වුනු ප්‍රබල ප්‍රතිකර්ම බොහොමයක් තිබේ. පරිසරවේදීන්ගේ තර්කයන් අනුව විදුලිය උත්පාදනය කිරීම සඳහා ද්‍රව බවට පත් කළ ස්වාභාවික වායුව යොදාගැනීම ගල්අඟුරු යොදාගැනීමට වඩා ලාභදායී වන අතර එම තත්ත්වය මෙතෙක් සැබෑ සංඛ්‍යා ලේඛණ මගින් තහවුරු කර නැත.⁷⁹

පරිසර ක්‍රියාකාරීන් විසින් ගල්අඟුරු බලාගාරවලට එරෙහි ඔවුන්ගේ අනාගත විරෝධතා ව්‍යාපාරවලදී ප්‍රවේශම්කාරීව කටයුතු කළ යුතු බවට මත පළ වී තිබේ. ප්‍රධාන විදුලි බලාගාරයක් ඉදිකිරීම නතර කිරීමක ප්‍රතිඵලය වන්නේ වසර 4-5ක් පමණ කාලයක් සඳහා අඛණ්ඩව

75 එහිම.

76 එහිම.

77 එහිම.

78 ඉහත 72 සටහන. තවද බලන්න R, "EFL replies "Cost of NGO activities" in The Island 11th October 2001.

79 ඉහත 66 සටහන.

විදුලිබල ඇණහිටීම් සිදුවීමයි. සිදු කරන ලද ඇස්තමේන්තු මගින් පෙන්නුම් කරන්නේ මිළහ විදුලිබල අර්බුදයන් වසර 2004 සිට 2006 දක්වා කාලය තුළ පවතින බවයි. මීට හේතුව ලෙස දක්වන්නේ නොරොච්චෝලේ බලාගාර ව්‍යාපෘතියට අනුමැතිය දීමේදී අනුගමනය කර ඇති ක්‍රියාපටිපාටිය ප්‍රශ්න කරමින් පරිසර පදනම විසින් නීතිමය ක්‍රියාමාර්ග වලට එළඹීම නිසා එම ව්‍යාපෘතිය අතරමග නතර වීමයි. මෙහිදී පෙත්සම්කරු වන රාජ්‍ය නොවන සංවිධානය පාරිසරිකමය කරුණු මත නොරොච්චෝලේ ගල් අහුරු බලාගාරයට විරුද්ධ නොවුණද ගල් අහුරු බලාගාරය සඳහා අනුමැතිය දීමේ ක්‍රියාපටිපාටියෙහි සිදු වූ අඩු පාඩු එනම් අදාළ බලාගාරය වයඹ පළාත්සභාව, මධ්‍යම පරිසර අධිකාරියේ හා වෙරළ සංරක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුව යන ආයතන තුනෙහි බල ප්‍රදේශය තුළ පවතින බැවින් එම ආයතනවල අනුමැතිය ව්‍යාපෘතිය සඳහා ලබා නොගැනීම නිසා අනුමැතිය දීමේ කාර්යපටිපාටිය ප්‍රශ්න කළේය.⁸¹

මේ අනුව ගල් අහුරු බලාගාරය ඉදිරියට කරගෙන යාමට කිබුණු සැලසුම් පාරිසරික සහ ආගමික ක්‍රියාකාරිකයන්ගේ කටයුතු නිසා කලින් කළ පසුපසට ගියද ගල් අහුරු බලාගාරය ඉදිකිරීමට ස්ථාන 3කදී දැනටමත් සිදුකරන ලද ශක්‍යතා අධ්‍යයනයන් සඳහා රටේ බදු ගෙවන ජනතාවගේ රුපියල් මිලියන ගණනක මුදලක් වියදම් විය. රියෝ ප්‍රකාශනය අනුව විරස්ථායී සංවර්ධනය සාක්ෂාත් කර ගැනීම සඳහා සංවර්ධන ක්‍රියාදාමයෙහි අත්‍යවශ්‍ය අංගයක් ලෙස පරිසර ආරක්ෂාව සහතික කළයුතු වීම අවශ්‍ය වන අතර එය තනිව ගෙන සළකා බැලිය නොහැක.⁸² කෙසේ වුවත් රියෝ ප්‍රකාශනයේ 11 වන මූලධර්මය මගින් මෙනෙහි කරන පාරිසරික ප්‍රමිතීන්, කළමණාකරන අරමුණු හා ප්‍රමුඛතාවයන් ඒවා යොදාගනු ලබන පාරිසරික හා සංවර්ධන සංදර්භය තුළින් පිළිබිඹු විය යුතු බව මතකයේ තබා ගැනීම සමාන ලෙස වැදගත් වේ. එක් රටක යොදාගන්නා ප්‍රමිතීන් විශේෂයෙන්ම සංවර්ධනය වෙමින් පවතින තවත් රටක ආර්ථික හා සමාජ පිරිවැය තත්ත්වයන් යටතේ යොදාගැනීමට නුසුදුසු සහ අයෝග්‍ය විය හැකිය. පසුව සඳහන් කළ මූලධර්මය රටවල් අතර යොදා ගන්නවාට වඩා රටක් තුළ යොදාගැනීම කළ හැකිය. මේ අනුව පරිසරවේදීන් විරස්ථායී සංවර්ධනය නමැති සංකල්පය තේරුම් ගැනීමට අසමත් වී ඇති අවස්ථාවකට නිදසුනක්.

⁸⁰

එම.

⁸¹

Algama, R, "EFL replies "Cost of NGO activities" "in *The Island* 11th October 2001.

⁸²

4 වන මූලධර්මය.

හැටියට විදුලිබල අර්බුදය සැලකිය යුතුද යන ප්‍රශ්නය පැන නගී. එසේම විරස්ථායී සංවර්ධනයෙහි මූලධර්ම ක්‍රියාවට නැංවීම සඳහා පරිසරවේදීන් විසින් වගකීමකින් තොරව කටයුතු කර ඇත්ද යන ප්‍රශ්නයද පැන නගී.

4. සමාජ ආර්ථික අයිතිවාසිකම් කෙරෙහි විදුලිබල අර්බුදයෙහි බලපෑම

බලශක්ති අර්බුදයෙහි සෘජු පිරිවැය පිළිබඳව ඇස්තමේන්තු ලබා ගැනීමට නොහැක. කෙසේ නමුත් වර්ෂය ආරම්භයේදී පෙන්නුම්කළ 4.5% අපේක්ෂිත වර්ධන අනුපාතය වෙනුවට 2001 වර්ෂයේ දළ දේශීය නිෂ්පාදිතය (මින් මතුවට ද.දේ.නි. හැටියට හඳුන්වනු ලබන) 4.1% ක සෘණ වර්ධන වේගයක් වාර්තා කළේය. 1948 වර්ෂයේදී නිදහස නැවත ලබාගත් තැන් පටන් ශ්‍රී ලංකාව විසින් වාර්ෂික සෘණ වර්ධන අගයක් වාර්තාකළ ප්‍රථම අවස්ථාව මෙය විය. (කෙසේ නමුත් වසර 2001 දී බොහෝ රටවල් සෘණ වර්ධන අගයන් වාර්තා කළ නිසා මේ තත්ත්වය ශ්‍රී ලංකාවට පමණක් බලපෑ කරුණක් නොවේ) ලෝක ආර්ථික පසුබෑමට අමතරව⁸³ 13% කින් පමණ දළ දේශීය නිෂ්පාදිතයෙහි අඩුවීමක් සඳහා සෘජුවම බලපෑ දෙවැනි විශාලතම පසුබෑමේ සාධකය වන්නේ කෘෂිකාර්මික නිෂ්පාදනයට සහ ජල විදුලිබල උත්පාදනයට අහිතකර ලෙස බලපෑ දිගු කාලීන නියඟයයි.⁸⁴ මහ බැංකුව වාර්තා කරන අන්දමට විදුලිබලය කපා හැරීම නිසා එහි අනියම් බලපෑම ආර්ථික කටයුතු කෙරෙහි මෙන්ම සාමාන්‍ය ජන පිවිසියේ දෛනික කටයුතු වලට ද බාධා ඇති කරන ලදී.⁸⁵ මෙලෙස බලන විට අවසාන වශයෙන් පැවසිය හැක්කේ වසර අගභාගයේදී දිගුකාලීනව පැවති විදුලිබල කප්පාදුව ජනතාවගේ සමාජ ආර්ථික අයිතිවාසිකම් වලට අයහපත් ලෙස බලපෑම් කර ඇති බවත් කර්මාන්ත, වෙළඳාම, ආයෝජන, සේවාවන්, සෞඛ්‍ය, අධ්‍යාපනය හා රැකියා වැනි ප්‍රධාන ක්ෂේත්‍රවලටද බලපෑම් ඇති කළ බවත්ය.

⁸³ ඉහත 1 සටහනෙහි 2 වන පිටුව
⁸⁴ එහිම 2-3 පිටු
⁸⁵ එහිම 107 පිටුව

4. 1 කර්මාන්ත

කර්මාන්ත අංශයේ ගැටළුවලට⁸⁶ විසඳුම් ඉදිරිපත් කිරීම සඳහා රජය විසින් පත් කළ කමිටුවක් මගින් සිදු කරන ලද අධ්‍යයනයක් මගින් පෙනී ගියේ කර්මාන්ත අංශයේ වර්ධනය කියුණු ලෙස අඩුවීම සඳහා බලපෑ ප්‍රශ්න අතර විදුලිය සඳහා අධික වියදම් දැරීමට සිදුවීම සහ විදුලිබලය වියන්ධි කිරීමේ ප්‍රශ්න පවතින බවයි.⁸⁷ අපනයන කර්මාන්තවල නිෂ්පාදනයේ සීඝ්‍ර පහත වැටීම නිසා සහ දේශීය වෙළෙඳ පොලට භාණ්ඩ සපයන කර්මාන්ත වල සැලකිය යුතු මන්දගාමීත්වයක් ඇතිවීම නිසා නිෂ්පාදන අංශයෙහි විශාලතම උප කොටස වන කර්මාන්ත නිෂ්පාදන අංශය 3.9% කින් පහත වැටීමක් වාර්තා කරන ලදී. වසර 2000 දී කර්මාන්ත නිෂ්පාදන අංශයේ නිමවුම් වල (11% ක) වර්ධනයට වඩා සහ පසුගිය වසර 10ක කාලය තුළ පවත්වාගෙන ගිය (වාර්ෂිකව 9.5% ක) වර්ධනයට වඩා කැපී පෙනෙන වෙනසක් එමගින් සනිටුහන් කළේය. මහ බැංකු වාර්තාව සඳහන් කරන පරිදි පසුගිය දශක දෙක තුළදී කර්මාන්ත අංශයේ අවසන් නිමවුමෙහි 7% කට වඩා වැඩි අඛණ්ඩ යාමාන්‍ය වාර්ෂික වර්ධන අනුපාතයක් වාර්තා කළද පළමු වතාවට එය 2001 දී පහත වැටුණි.⁸⁸

කාර්මික උප අංශ අතර කැපී පෙනෙන අඩුවීම් වාර්තා වුණි. එනම් රෙදි පිළි හා ඇඟලුම් අංශය (8.5% කින්) පිළිගත් නිෂ්පාදන අංශය (11.9% ක් වේ) සහ ඉන්ධන නිෂ්පාදන අංශය (11.3% ක්) යනාදී වශයෙනි.⁸⁹ ඇස්තමේන්තු ලබා ගැනීමට නොහැකි වුවද රැකියා සහ වැටුප් කෙරෙහි අයහපත් දිගුකාලීන බලපෑම් ඇති වී තිබුණු අතර එමගින් ICESCR යටතේ සහතික කරන ලද ප්‍රමාණවත් ජීවන මට්ටමක් සඳහා ජනතාවට ඇති අයිතිය උල්ලංඝනය කිරීම සහ ඔවුන්ගේ ජීවන තත්ත්වයට බලපෑම් ඇති කර තිබුණි.

⁸⁶ ඉහත 1 සටහනෙහි 80 වන පිටුව, මහ බැංකු වාර්තාව මගින් කර්මාන්ත වල දුර්වලතාවය නිර්වචනය කර ඇත්තේ කාර්මික ව්‍යාපාරවල ශුද්ධ වටිනාකමට වඩා එහි සමුච්චිත පාඩුව ඉක්මවා තිබීමත් එනිසා එහි පැවැත්ම සඳහා නිරන්තරවම බාහිර මූල්‍ය සහන ලබා ගැනීමට පෙළඹීමක් ලෙසය.

⁸⁷ කර්මාන්ත වල දුර්වලතා පිළිබඳ සමීක්ෂණය (2001) - මෙය දැනටමත් වසා ඇති කර්මාන්ත පිළිබඳ සහ ආර්ථික වෙනස්කම් හා බාහිර කරුණු වල වෙනස්කම් වලට මුහුණ දිය නොහැකි කර්මාන්ත පිළිබඳ තක්සේරුවක් කිරීමට පත් කළ කමිටුවේ වාර්තාවයි (Survey on Sick Industries (2001)).

⁸⁸ ඉහත 1 සටහනෙහි 13 සහ 77 වන පිටුව.

⁸⁹ එම 13 වන පිටුව.

මහබැංකු වාර්තාව නිරීක්ෂණය කරන පරිදි විදුලිබල කප්පාදුව කාර්මික නිමවුම් නිෂ්පාදනයෙහි සහ ශ්‍රමඵලදායීතාවය කෙරෙහි සෘජුවම බලපායි. කාල සටහන් මත සිදු කරන විදුලිබල කප්පාදුව මගින් යන්ත්‍ර හා උපකරණවලට හානි වන අතර එමගින් ප්‍රාග්ධන හාණිඩවල ගුණාත්මකභාවයෙහි පහත වැටීමක් ඇති කරයි. කෙසේ නමුත් මහා පරිමාණ කර්මාන්තවලට විදුලි බලය ඇණ හිටීමෙන් සිදුවන හානිය ඔවුන්ගේම විදුලි උත්පාදක යන්ත්‍ර භාවිතා කිරීමට පෙළඹීම නිසා අඩු වී තිබේ. ලෝක ආර්ථිකය මන්දගාමී වීම නිසා අපනයන කර්මාන්තවල නිමැවුම් පරිමාව අඩුවීමට හේතු වී ඇත. එහෙත් කුඩා සහ මධ්‍ය පරිමාණ කර්මාන්ත මෙන්ම අධික ලෙස විදුලි බලය පරිභෝජනය කරන කර්මාන්ත ද බොහෝ සෙයින් බලපෑම්වලට ලක්වී තිබේ.⁹⁰

වාර්තාවේ සඳහන් කරන පරිදි 2002 වසර තුළ සිදුකළ අඛණ්ඩ විදුලිබල කප්පාදුව රටේ ආර්ථිකය යහපත් අතට හැරීම සඳහා අහිතකර ලෙස බලපෑ අතර 2002 මැද භාගය තුළදී ලෝක ආර්ථිකය යහපත් අතට හැරීමෙන් සිදු වූ වාසි උපරිම ලෙස භුක්තිවිඳීමට කිබූ අවස්ථාවද එමගින් මග හැරුණි.⁹¹

4. 2 සේවාවන්

මහ බැංකුව දක්වා තිබෙන ආකාරයට දළ දේශීය නිෂ්පාදිතයෙන් 53% ක් ව පැවති සේවා අංශය වසර තුළදී 0.5% ක සෘණ වර්ධනයක් වාර්තා කළේය. සංචාරක කර්මාන්තයට දැඩි පහරක් මෙමගින් එල්ල වූ අතර එය 16% කින් පහතට වැටුණි.⁹²

4. 3 රැකියා

ICESCR ට පාර්ශ්වයන් වන රටවල් ජනතාව සතුව ඇති වැඩ කිරීමට ඇති අයිතිය පිළිගනී. තමන් විසින් නිදහස්ව තෝරාගනු ලබන හෝ පිළිගනු ලබන රැකියාවක් කිරීම මගින් ජීවිතාව කර ගැනීමට සෑම දෙනාටම ඇති අයිතිය මේ තුලට වැටෙන අතර මෙම අයිතිවාසිකම අනාරක්ෂා කිරීම සඳහා පාර්ශ්වකාර රාජ්‍යයන් විසින් යෝග්‍ය පියවර ගත යුතුය.⁹³ තවදුරටත්

⁹⁰ එම 109 වන පිටුව.

⁹¹ එම.

⁹² එම 15 වන පිටුව.

⁹³ 8(1) වන ව්‍යවස්ථාව.

එමගින් දක්වන ආකාරයට ස්ථාවර වූ ආර්ථික, සමාජයීය හා සංස්කෘතික සංවර්ධනයක් ලභාකරගැනීම සඳහා ගනු ලබන එම යෝග්‍ය පියවර තුළ මනා ප්‍රතිපත්ති සහ ක්‍රමවේදයන් අන්තර්ගත කළ යුතුය.

ආර්ථික වර්ධනයෙහි සහ ආයෝජනයන්හි මන්දගාමී ස්වරූපය නිසා අඩු රැකියා අවස්ථා බිහිවන අතර එමගින් විරැකියා ප්‍රතිශතය වැඩි කරනු ලබයි. සංචාරක කර්මාන්තය ආශ්‍රිත සේවා සහ ඇඟලුම් අපනයනය වැනි අභිතකර බලපෑම්වලට ලක්වූ ඇතැම් අංශවල තාවකාලික සේවා කප්පාදුකිරීම් සිදු කෙරිණි.⁹⁴ විදුලිය කැපීම් නිසා ඇතැම් ඇඟලුම් කම්හල් වසා දැමීමට සිදුවුණු අතර ඇතැම් කම්හල්වලට අර්ධ ධාරිතාවයෙන් යුතුව වැඩ කිරීමට සිදු විය. මෙම තත්ත්වය අවසාන නිමවුමෙහි අඩුවක් ඇතිවීමට හේතු පාදක විය. සේවකයන්ගේ හා ඔවුන්ගේ පවුල්වල මූල්‍යමය තත්ත්වය කෙරෙහි සෘජු බලපෑමක් ඇති කරන වැටුප් හා පාරිභෝගික අඩු කිරීමට ඇඟලුම් කම්හල් අර්ධ ධාරිතාවයෙන් යුතුව වැඩ කිරීමට සිදුවිය.⁹⁵ ආසියානු සංවර්ධන බැංකුවේ වැඩමුළුවකදී අනාවරණය වූ අන්දමට ණය දෙන ආයතන වලට ආපසු ණය ගෙවීමට නොහැකිවීම, රැකියා විප්ලවය ඇතිවීම, කැපීපෙනෙන ආකාරයේ මූල්‍ය පාඩු සිදුවීම වැනි ප්‍රතිඵල ගෙන දෙමින් සිදුවුණු විදුලිබල කප්පාදුව හේතු කොටගෙන ඉස්සන් අභිජනන මධ්‍යස්ථාන වසා දැමීමට සිදුවිය.⁹⁶

වසර 2001 හි තුන්වන කාර්තුව අවසාන වනවිට ශ්‍රම බලකාය මිලියන 6.7ක් ලෙස තක්සේරු කර තිබුණි.⁹⁷ පසුගිය වසර කීපය පුරාම පැවති ක්‍රමාණුකූල පහත වැටීම අනුවම ශ්‍රම බලකායෙහි දායකවීමේ ප්‍රතිශතය වසර 2000 දී 50.3% දක්වා අඩුවිය.

4. 4 සෞඛ්‍යය

මහ බැංකු වාර්තා පවසන්නේ රාජ්‍ය අංශයේ සෞඛ්‍යාරක්ෂක සේවාවන් පුළුල්වීම සඳහා අය වැය ගත සීමා කිරීම් බාධා වූ බවයි.⁹⁸ වාර්තාව නිරීක්ෂණය කරන ආකාරයට ඇතැම් ප්‍රධාන යටිතල සේවා පහසුකම්වල පැවති කැපී පෙනෙන ඌනතාවයන් 2001 වසර තුළදී ආර්ථිකය තුළ

⁹⁴ ඉහත 1 සටහනෙහි 18 වන පිටුව.

⁹⁵ Jinadasa, "Social impact of Power Crisis", ඩේලිනිව්ස් පුවත් පත 2001 දෙසැම්බර් 11.

⁹⁶ එම.

⁹⁷ ජන හා සංඛ්‍යාලේඛණ දෙපාර්තමේන්තුව මෙහෙයවන ලද ක්‍රමෝපායික ශ්‍රම බලකා සමීක්ෂණය.

⁹⁸ ඉහත 1 සටහනෙහි 99 වන පිටුව.

සවිශාල බරක් පැවැති අතර දළ වශයෙන් අඩ වසරක් පමණ පැවති විදුලිබල කප්පාදුව ඉන් එක් යටිතල සේවාවක් බවයි.⁹⁹

වසර 2001 තුළදී සෞඛ්‍ය සේවා සඳහා වන රජයේ වියදම රුපියල් මිලියන 1872 ක් හෝ දළ දේශීය නිෂ්පාදිතයෙන් 1.5% ක් දක්වා¹⁰⁰ අඩුවන අතර වසර 2000 තුළදී පිළිවෙලින් එය රුපියල් මිලියන 20696 ක් හා 1.6% ක් විය. මෑත වසර වලදී දළ දේශීය නිෂ්පාදිතයෙහි ප්‍රතිශතයක් ලෙස සෞඛ්‍යාරක්ෂක සේවාවන් මත රජයේ වියදම 1.5% මට්ටම පවතී. වසර 1999/2000 ලෝක සංවර්ධන වාර්තාවට අනුව මධ්‍යම පාන්තික ආදායම් ලබන රටවල සෞඛ්‍ය සඳහා වන රාජ්‍ය අංශයේ වියදමෙහි සාමාන්‍ය අගය දළ දේශීය නිෂ්පාදිතයෙන් 2.4% ක් පමණ විය.¹⁰¹

විදුලිබල කප්පාදුව පැවති සමයේ හුමිකෙල් ලාම්පු දැල්වීමේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙස සිදුවන අනතුරු වලින් කොළඹ ජාතික රෝහලේ පමණක් පුද්ගලයන් 15ක් පමණ මසකට මියයන බව වාර්තා විය.¹⁰² හුමිකෙල් ලාම්පු අනතුරු ආශ්‍රිතව සිදුවන මරණ හෝ තුවාල පිළිබඳව රටේ අනෙකුත් පලාත් වලින් තොරතුරු ලබාගත නොහැක. විද්‍යාගාර ආශ්‍රිතව සිදු කරන රෝග විනිශ්චයන්, ශල්‍ය කර්ම සිදු කිරීම කල් දැම්ම වැනි ඵ්දිනෙදා සාමාන්‍ය සෞඛ්‍ය සේවාවන් පවත්වා ගැනීම පිළිබඳවද විදුලිබල අර්බුදය වක්‍රාකාරයන්ගෙන් බලපෑම් ඇති කරන ලදී.¹⁰³

සාමාන්‍ය කාලයෙන් අඩක් පමණක් වැඩ කිරීමට සිදුවූ නිසා හෝ ඇතුළත්ගේ සේවය අත්හිට වූ නිසා හෝ විදුලිබල කප්පාදුව පැවති මාස කීපය තුළ මන්ද පෝෂණ මට්ටම ඉහළ ගිය බවද වාර්තා විය.¹⁰⁴

4. 5 අධ්‍යාපනය

විදුලිය කප්පාදු කිරීමේ ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් අධ්‍යාපන කටයුතු වල යෙදෙන පාසල් ළමුන්ගේ වටිනා කාලය අපතේ ගිය බව වාර්තා විය. විදුලිය කප්පාදුව නිසා අධ්‍යයන පොදු සහතික පත්‍ර උසස්පෙළ විභාගය කල් දැම්මට සිදුවූ බවද වාර්තා විය. විද්‍යාගාර තුළ කෙරෙන පරීක්ෂණ, සමීක්ෂණ, ඉලෙක්ට්‍රොනික මාධ්‍ය හරහා තොරතුරු භාවිතය ආදී කටයුතු

⁹⁹ එම.

¹⁰⁰ එම 100 වන පිටුව.

¹⁰¹ එම.

¹⁰² ඉහත 95 වන සටහන.

¹⁰³ එම.

¹⁰⁴ එම.

වලදී විශ්වවිද්‍යාල අධ්‍යාපනය ද විදුලි කප්පාදුවෙහි අහිතකර ප්‍රතිඵල වලින් පීඩා විඳි බව වාර්තා විය. විනෝදාශ්වාදය ගෙන දෙන ක්‍රියාකාරකම් වලටද විදුලිය කප්පාදු නිසා අහිතකර බලපෑම් එල්ල විය.¹⁰⁵

මෙම පරිවිෂේදය මගින් මිළහට තක්සේරු කරන්නේ පාලනය පිළිබඳ මූලධර්ම සහ විදුලිබල අර්බුදය මත ඒවායෙහි යෙදීම සම්බන්ධ විදුලිබල අංශයෙහි නියාමන යාන්ත්‍රණයෙහි තත්ත්වය පිළිබඳවය.

5. විදුලිබල අංශයෙහි පාලනය සහ නියාමනය

යහපත් කළමනාකරනයෙහි මූලධර්ම ලෙස “පාලනය” යන්න හඳුනාගෙන තිබේ. යහපත් කළමනාකරණ මූලධර්ම ලෙස හඳුනාගෙන ඇත්තේ: සංවිදි ආර්ථික හා සමාජ ප්‍රතිපත්ති, ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ලෙස තීරණ ගැනීම, රාජ්‍ය අංශයේ ප්‍රමාණවත් විනිවිද භාවය, මූල්‍යමය වශයෙන් වගකීමට ඇති බැඳියාව, සංවර්ධනය සඳහා වෙළඳපොළ හිතකාමී පරිසරයක් නිර්මාණය කිරීම, වංචා දූෂණ වලට එරෙහිව සටන් කිරීමේ පියවර ගැනීම මෙන්ම, නීතියේ බලය සහ මානව අයිතිවාසිකම්වලට ගරු කිරීම යන කරුණුද ඇතුළත් මූලධර්ම සමුදායකි.¹⁰⁶ සංවර්ධනය වෙමින් පවත්නා රටවල් නිර්වචනය කිරීමේ එක් නිර්ණායකයක් ලෙසද දුර්වල පාලන ක්‍රමවේදයන් හඳුනාගෙන තිබේ.¹⁰⁷

ආචාර්ය කමල් හුසේන් නිරීක්ෂණය කරන අන්දමට:

විරස්ථායී සංවර්ධනය නමැති සංකල්පයෙහි ආවේණික ස්වභාවය වන්නේ තීරණ ගැනීමේදී සහ යහපත් පාලනය සඳහා ඵලදායී මහජන සහභාගීත්වය සලසා දීමයි. එනම් විරස්ථායී සංවර්ධනයේ අරමුණු වලට පහසුවෙන් ප්‍රතිචාර දක්වන ප්‍රතිපත්ති සැකසීමේ, තීරණ ගැනීමේ සහ ඒවා ක්‍රියාත්මක කිරීම සම්බන්ධයෙන් වන ආයතන පැවතීමයි.¹⁰⁸

¹⁰⁵ එම

¹⁰⁶ Ginther, K.Denters, F and de waart, PJIM (eds), *Sustainable Development and Good Governance* (Martinus Nijhoff Publishers, The Netherlands: 1995&, p.1.

¹⁰⁷ Nye, J.S.Jr. and Donahue, J.D. (Editors), *Governance in a Globalizing World, Visions of Governance for the 21st Century* (Brookins Institution Press, Washington DC: 2000), P.188.

¹⁰⁸ ඉහත 106 සටහනෙහි 20 වන පිටුව.

විරස්ථායී සංවර්ධනය නමැති අරමුණ තුළ යහපත් පාලනය යන්නෙන් හැඟෙන්නේ සංවර්ධන ව්‍යාපෘති සහ වැඩසටහන් සැලසුම් කිරීමේදී රියෝ ප්‍රකාශනයෙහි මූලධර්ම වලට ගරු කිරීමයි. මෙලෙස සංවර්ධන ව්‍යාපෘති සහ වැඩසටහන් වල ඵලදායකත්වයෙහි පටු ආර්ථික ඇගයීමක් මෙකී කාර්යය සඳහා පැහැදිලි ලෙසම ප්‍රමාණවත් නොවනු ඇත. ව්‍යාපෘතිවල සහ වැඩසටහන් වල පාරිසරිකමය හා සමාජමය බලපෑම පිළිබඳව තක්සේරුවක් අවශ්‍යයෙන්ම කිබිය යුතු වන අතර විරස්ථායී සංවර්ධනයේ අරමුණු සහ පරමාර්ථ සඳහා ඒවා යොදා ගත යුතුය.¹⁰⁹

මේ අනුව රජයක ක්‍රියාකාරීත්වය සඳහා යහපත් පාලනයෙහි මූලධර්ම කොතෙක් දුරට යොදා ගන්නවාද යන කරුණ මත රචනා විරස්ථායී සංවර්ධනයෙහි බලපෑම විද්‍යාමාන වනු ඇත. නිදසුනක් ලෙස දුර දක්නා නුවණින් තොරව සාදනු ලබන ආර්ථික හා සමාජ ප්‍රතිපත්තින්, අත්තනෝමතික තීරණ ගැනීම් සහ දූෂණ රචනා සංවර්ධනයට අහිතකර වනු ඇති අතරම එහි ජනතාවගේ සමාජ, ආර්ථික අයිතිවාසිකම් වලට ද අයහපත් ලෙස බලපානු ඇත. මෙය යාක්ෂාත් කර ගැනීම සඳහා යහපත් පාලනයට ඇති අයිතිය ජාත්‍යන්තර නීතියෙහි මූලධර්මයක් බවට පත්වෙමින් ඇත.

ICESCR ට අනුව තම දේශපාලන තත්ත්වය නිදහසේ තීරණය කර ගැනීමට සහ තම ආර්ථික හා සමාජ සංවර්ධනය සැලසුම් සහගතව ඉදිරියට ගෙනයාමට තමන්ට කිබෙන බලය අනුම සෑම පුද්ගලයෙකුටම එකට පිවිසීමේ වෙමින් එකට පාලනය වීමේ අයිතිය (සවයංනිර්ණය අයිතිය) ඇත.¹¹⁰ එම ස්වයංනිර්ණය සඳහා අයිතිය භුක්තිවිඳීම ප්‍රවර්ධනය කිරීමට සම්මුතියට පාර්ශවකරුවන් වන රටවලට බැඳීමක් ඇත.¹¹¹

සංවර්ධනය සඳහා ඇති අයිතිය පිළිබඳ ප්‍රකාශනය අනුව සංවර්ධනයේ ප්‍රධාන විෂය වස්තුව වන්නේ මිනිසා වන අතර සංවර්ධනය වීමට ඇති අයිතියෙහි ක්‍රියාශීලී සහභාගිවන්නා විය යුත්තේද, එහි අර්ථලාභියා විය යුත්තේද ඔහුය.¹¹² ප්‍රකාශනය තවදුරටත් ප්‍රකාශ කරවන්නේ තම මූලික අයිතිවාසිකම් සහ මූලික නිදහසට මෙන්ම ප්‍රජාව වෙත ඇති තම යුතුකම්වලටද පූර්ණ ගෞරවකිරීමේ අවශ්‍යතාවය සැලකිල්ලට ගනිමින් සියළුම මනුෂ්‍යයන් වෙත සංවර්ධනය සඳහා වගකීමක්

¹⁰⁹ එහිම 21 වන පිටුව.
¹¹⁰ 1(1) වන ව්‍යවස්ථාව.
¹¹¹ 1(3) වන ව්‍යවස්ථාව.
¹¹² 2(1) වන ව්‍යවස්ථාව.

පැවරී ඇති අතර එනිසා ඔවුන් සංවර්ධනය උදෙසා යෝග්‍ය දේශපාලන, සමාජ හා ආර්ථික විනයක් වර්ධනය කොට ආරක්‍ෂා කළ යුතුය.¹¹³ සංවර්ධනය වීමට ඇති අයිතිය භුක්ති විඳීම සඳහා උචිත ජාතික හා ජාත්‍යන්තර පරිසරයක් නිර්මාණය කිරීමේ මූලික වගකීම පැවරී ඇත්තේ රාජ්‍යයන් වෙතය.¹¹⁴

සංවර්ධන සැලසුම් සඳහා වන එක්සත් ජාතීන්ගේ කමිටුවේ වාර්තාවක් මගින් යහපත් පාලනයෙහි ලක්‍ෂණයක් ලෙස අනෙකුත් දේ අතර පහත සඳහන් දෑ හඳුනාගෙන තිබේ.¹¹⁵

- නිළධාරීන්ද ඇතුළුව දේශපාලනඥයන්ගේ සිට අනෙක් තැනැත්තන් වගකිවයුතු වීමේ පැහැදිලි සීමාවන්,
- නීතිය මත සහ කැමැත්ත මත පොදු නිළතල පදනම් වන බව තහවුරු කෙරෙන්නාවූ ද මහජනතාවට වගකියන රාජ්‍ය පාලන සැකිල්ලක් තුළ ක්‍රියාශීලී යන අවධියෙන් සිටින සිවිල් සමාජයක අයිතිවාසිකම් තහවුරු කරන්නාවූ ද විවෘත දේශපාලන ක්‍රමයක්,
- වගකීමකින් යුතු, රිකී අනුගමනය කරන රාමුවක් තුළ ක්‍රියාත්මක වන මෙන්ම කුසලතා මූලධර්ම හා මහජන හිතෙහි බව උතුම් කොට සලකන මනා වෘත්තීමය දක්ෂතාවයකින් යුතු මනා භාණ්ඩාවක් ඇති අවංක රාජ්‍ය සේවකයන්,

හොඳින් ආදායම් සැලසුම් කිරීම, වියදම් සහ ආර්ථික කළමණාකරණය භාර ගැනීමට ඇති භාණ්ඩාව සහ මූල්‍ය සම්බන්ධයෙන් වගකියනු ලබන මෙන්ම රාජ්‍ය අංශයේ ක්‍රියාකාරකම් අගය කරනු ලබන ක්‍රමයකි. පාලනය නමැති සංකල්පයෙන් මෙලෙස රාජ්‍ය හා පෞද්ගලික යන අංශයන් දෙකම සම්බන්ධයෙන් සංවර්ධන ක්‍රියාදාමයේදී කළමණාකරණය පිළිබඳව සැලකිල්ලක් යොමු කරනු ලබයි. රාජ්‍ය අංශයේ ක්‍රියාකාරීත්වය සහ භාණ්ඩාව පාලනය තුළට වැටෙන අතරම රාජ්‍ය අංශයේ හා පෞද්ගලික අංශයේ කටයුතු මෙහෙයවීම සඳහා වැඩ රාමුවක් සකසන රීතීන් සහ

¹¹³ 2(2) වන ව්‍යවස්ථාව.

¹¹⁴ 3(1) වන ව්‍යවස්ථාව.

¹¹⁵ Report of the United Nations Committee for Development Planning, *Poverty Alleviation and Sustainable Development: Goals in Conflict?* (1992), PP. 72-3

ආයතනයන්ද පාලනය තුළට අයත් වේ.¹¹⁶ ආර්ථික සහ මූල්‍ය ක්‍රියාකාරීත්වය පිළිබඳ වගකීමට ඇති බැඳියාව මෙයට ඇතුළත්වන අතර සමාගම්, සංස්ථා සහ හවුල්චාරාපාර සම්බන්ධයෙන් නියාමන ක්‍රමයක්ද ඊට ඇතුළත්වේ. නියාමනය (regulation) යන පදය බ්ලැක්ස් නීති ශබ්ද කෝෂය¹¹⁷ (Black's Law Dictionary) මගින් නිර්වචනය කරන්නේ රීති හෝ සීමා කිරීම් මගින් පාලනය කරනු ලබන ක්‍රියාවක් හෝ ක්‍රියාපටිපාටියක් ලෙසය.¹¹⁸ මේ අනුව අනිකුත් දේ අතර පාලනය යන්න සලකා බලනුයේ නියාමන ආයතනවල සම්ප්‍රදායික ඇසුරින් සහ ආණ්ඩුව, පෞද්ගලික අංශය සහ මහජනතාව යන පාලනයට හවුල්වන සියලු දෙනාගේම අයිතින් අතර සාධාරණ සමබරතාවයක් ඇති කර ගැනීමේ ක්‍රියාපටිපාටියක් ඇසුරින්ය. පාලකයාගේ සම්ප්‍රදායික සඳහා අවශ්‍ය ප්‍රධානතම මූලිකාංගයක් වන පාලකයාගේ සුභාකාරීත්වය පුළුල් සහ වර්ධනය කිරීමේ හේතුව මත නියාමන ආයතනයන් තුළ යහපත් පාලනයක් පැවතීම ඉතා වැදගත්වේ.

ආචාර්ය හුයේන් නිරික්ෂණය කර තිබෙන ආකාරයට;

දූෂණය සහ වංචාව සමඟ සටන් කිරීම සඳහා මහජන මත ඒකරාශී කළ හැකි, නිදහස් මාධ්‍ය සහ ප්‍රජා සංවිධාන වැනි ආයතනයක් මගින් මෙහෙයවනු ලබන, ඉහළ මට්ටමේ විනිවිදභාවය සහ වගකීමට ඇති බැඳියාව මෙන්ම සත්‍ය වශයෙන්ම නීතිය බලාත්මක කිරීමේ යනුක්‍රණයක් සපයනු ලබන නීතිමය රාමුවක් ඇති කිරීමේ අවශ්‍යතාවයක් පැන නැගී ඇත. මෙලෙස ප්‍රජා ආයතනවල ශක්තිමත්භාවය වැඩි කිරීමෙන් විරෝධය සංවර්ධනය සාක්ෂාත් කර ගැනීම සඳහා අත්‍යවශ්‍ය වන යහපත් පාලනයක් ඇති කර ගැනීම අත්‍යවශ්‍ය සාධකයක් වනු ඇත.¹¹⁹

¹¹⁶ The World Bank, *Managing Development: The Governance Dimension* (June 1991), P.1.

¹¹⁷ Garner, BA, 7th Edition (West Group, St. Paul, Minn: 1999)

¹¹⁸ එහිම 1289 වන පිටුව.

¹¹⁹ ඉහත 106 සටහනෙහි 22 වන පිටුව.

5. 1 විදුලිබල අංශය නියාමනය කිරීම සම්බන්ධයෙන් ඇති ව්‍යවස්ථාපිත ප්‍රතිපාදන

වසර 2001 අවසන්වන විටත් විදුලිබල අංශයෙහි ඵලදායී නියාමනයක් නොතිබිණ. නිදසුනක් ලෙස ගතහොත් විදුලි සංදේශ අංශයෙහි මෙන් නොව විදුලිබල අංශය සඳහා ව්‍යවස්ථාපිතව පත්කළ නියාමකවරයෙකු නොසිටීම ඊට මූලික හේතුවයි (නියාමකයෙකු පත්කළ ද නියාමන ක්‍රියාපටිපාටිය තුළ පාලන මූලධර්ම භාවිතා නොවේනම් එමගින් ඵලදායී නියාමනයක් සහතික කළ නොහැක). පසුව සංශෝධනය වී ඇති 1950 අංක 19 දරණ විදුලිබල පණත පනවන ලද්දේ විදුලිය උත්පාදනය, සම්ප්‍රේෂණය, පරිවර්තනය, බෙදාහැරීම, සැපයුම සහ විදුලිබල ශක්තිය භාවිතයට ගැනීම යන කරුණු නියාමනය කිරීම සඳහා වුවත් විදුලිබල අංශය සඳහා නියාමකයෙකු පත්කිරීම සඳහා කිසිදු ප්‍රතිපාදනයක් එහි ඇතුළත් කොට නොමැත.

ඊට අමතරව සංශෝධිත 1969 අංක 17 දරණ ලංකා විදුලිබල මණ්ඩල පණත (මින් මතුවට ලං.වි.ම. පණත යනුවෙන් හඳුන්වනු ලබන) අනුව මුලු ශ්‍රී ලංකාව පුරාම විදුලිබල සැපයුම කාර්යක්ෂමව, මනා සම්බන්ධීකරණයෙන් යුතුව සහ ලාභදායී ආකාරයෙන් සංවර්ධනය කිරීම සහ නඩත්තු කිරීම සඳහා වන වගකීම ව්‍යවස්ථාපිතව පවරා ඇත්තේ ලං.වි.ම. ට පමණි.¹²⁰ මෙම පණත ක්‍රියාවට නැගීමත් සමඟම රජයේ විදුලිබල කටයුතු සියල්ල ලං.වි.ම. වෙත පවරන ලදී.¹²¹ අමාත්‍යවරයාගේ අනුමැතිය සහ ලං.වි.ම. හි ලිඛිත අවසරය ඇතිව විනා කිසිදු පුද්ගලයකු හෝ කිසිදු ආයතනයක් විසින් අධි වෝල්ටීයතාවයකින් යුතු විද්‍යුත් ශක්තිය විශාල ප්‍රමාණ වශයෙන් එක්තැනක සිට තවත් තැනකට සම්ප්‍රේෂණය කිරීම පණතින් විශේෂයෙන්ම තහනම් කර තිබේ.¹²² එමගින් විදුලිබලය උත්පාදනය, බෙදාහැරීම හා සම්ප්‍රේෂණය සම්බන්ධයෙන් ඒකාධිකාරයක් ලං.වි.ම. ට ලබාදී තිබේ. මේ අනුව අවධාරණය කළ යුතු කරුණක් නම් ලංකාවේ විදුලිබල පාරිභෝගිකයන් මිලියන 2.1 කගෙන් 80% ක පාරිභෝගිකයකින් සංඛ්‍යාවකට ලං.වි.ම. විසින් සෘජුවම විදුලිය අලෙවි කරන බවයි. තවද රජයට අයත් විදුලිය බෙදාහැරීමේ ආයතනයක් වන ලංකා විදුලිබල පෞද්ගලික සමාගම (ලෙකෝ) විසින් ලං.වි. මණ්ඩලයෙන් මධ්‍යම වෝල්ටීයතාවයෙන් යුතු විදුලිබලය මිලට

¹²⁰ 11 වන වගන්තිය.

¹²¹ 18 වන වගන්තිය.

¹²² 16 වන වගන්තිය.

ගෙන බටහිර මුහුදු බඩ ඇතුළු පළාත්වල පාරිභෝගිකයන් වෙත සිල්ලර වශයෙන් අලෙවිකරනු ලබයි.¹²³

ලං.වි.ම. පණත කියවීමේදී පැහැදිලි වන්නේ තම ස්වාධීනත්වයට බරපතල ලෙස අතපොවන ආකාරයෙන් රජයේ සහ අමාත්‍යවරුන්ගේ පාලනය ලං.වි.ම සාමාජිකයන් සත් දෙනෙකුගෙන් සැදුම්ලත් අතර ඉන් සතර දෙනෙක් පත් කරනු ලබන්නේ අමාත්‍යවරයා විසිනි. එනම් අමාත්‍යවරයාට පෙනී යන ආකාරයට ඉංජිනේරු, වාණිජ, පරිපාලන සහ ගිණුම්කරණ යන අංශවල මනා පළපුරුද්දක් ඇති සහ මනා හැකියාවක් පෙන්වන තැනැත්තන් සතර දෙනෙක් අමාත්‍යවරයා විසින් පත්කරනු ලබයි.¹²⁴ ඉතිරි සාමාජිකයන් තිදෙනා අතරින් එක් අයෙකු පළාත්පාලන අමාත්‍යවරයා සමඟ අදහස් විමසීමකින් පසුව පළාත් පාලන ආයතන නියෝජනය කිරීමට පත් කරන අතර තවත් තැනැත්තෙකු කාර්මික ක්ෂේත්‍රය නියෝජනය කිරීම සඳහා කර්මාන්ත අමාත්‍යවරයාගේ අදහස් විමසීමෙන් පසුව විදුලි බල අමාත්‍යවරයා විසින් පත් කරනු ලබයි.¹²⁵ සත්වන සාමාජිකයා මුදල් අමාත්‍යවරයා විසින් නම්කරනු ලබන මහා භාණ්ඩාගාරයේ නිලධාරියෙකු විය යුතුය.¹²⁶

මණ්ඩලයේ සාමාන්‍යාධිකාරීවරයා ලෙස “දකුණ සහ පළපුරුදු” තැනැත්තෙකු පත් කිරීමේ බලය ඉහත සඳහන් සත් සාමාජික මණ්ඩලයට බලය පවරා දී තිබේ. (අමාත්‍යවරයාගේ අනුමැතියට යටත්ව)¹²⁷ ප්‍රතිපත්ති සම්බන්ධයෙන් වූ මගපෙන්වීම් වලට යටත්ව, සාමාන්‍ය අධිකාරීවරයා වෙත මණ්ඩලයේ ක්‍රියාකාරීත්වය, වගකීම් සහ ඒ හා සම්බන්ධ කරුණු සම්බන්ධයෙන් ක්‍රියාකිරීමේ බලයද ලබා දී ඇත.

ලං.වි.ම. පණත අනුව යම් තැනැත්තෙකු මණ්ඩලයේ සාමාජිකයෙකු ලෙස පත් කිරීමට පෙර මණ්ඩලයේ සාමාජිකයකු ලෙස ක්‍රියාකිරීම නැවැත්වීම වලක්වන ආකාරයේ මූල්‍යමය හෝ වෙනත් බැඳීමක් ඇති තැනැත්තෙකු නොවන බවට අමාත්‍යවරයා සැසීමට පත්ව තිබිය යුතුය. තමන් එම මණ්ඩලයට පත් කිරීමට පෙර එවැනි තොරතුරු පිළිබඳව අමාත්‍යවරයාට දැනුම් දීමට ඕනෑම පුද්ගලයකු ව්‍යවස්ථාපිතව බැඳී සිටී.¹²⁸

¹²³ Siyambalapitiya, T, “Regulation in Sri Lanka’s Electric Power Sector” in *Competition Policy and Utility Regulation, Sri Lankan Experience* (Law & Society Trust, Colombo, August 2002).

¹²⁴ ලං.වි.ම. පණතේ 3(1) (a) වගන්තිය.

¹²⁵ එහිම 3(1) (b) සහ (c) වගන්ති.

¹²⁶ එහිම 3(1) (d) වගන්ති.

¹²⁷ 5(1) වගන්තිය.

¹²⁸ 3(3) වගන්තිය.

පාරදෘශ්‍යභාවය සහතික කිරීම සඳහා මෙන්ම කීරණ ගන්නා ආයතනයෙහි ස්වාධීනත්වය තහවුරු කිරීම සඳහා අත්‍යවශ්‍ය වන ස්වාධීනත්වය පිළිබඳ කරුණු කලින් හෙළිදරව් කිරීමට ජනතාවට ඉඩ ලබාදෙන (නිදසුනක් ලෙස පාර්ලිමේන්තු තේරීම් කාරක සභාවක් හරහා) කිසිදු ප්‍රතිපාදනයක් මෙහිදී ද හඳුන්වා දී නොමැත.

එහෙත් මණ්ඩලය විසින් ඇති කරගත් ඕනෑම ගිවිසුමකට සෘජුව හෝ වක්‍රාකාරයෙන් සම්බන්ධතාවයක් දක්වන මණ්ඩලයේ ඕනෑම සාමාජිකයෙක් එම සම්බන්ධතාවයේ ස්වභාවය පිළිබඳව හෙළිදරව් කිරීම ලං.වි.ම. පණත මගින් අනිවාර්ය කර තිබේ. එවැනි ගිවිසුමක් පිළිබඳව කිසිදු ආකාරයේ සාකච්ඡාවකට සහභාගී වීමට හෝ කීරණ ගැනීමකට සහභාගී වීමට එවැනි සම්බන්ධතාවයක් තිබෙන සාමාජිකයෙකුට නොහැකිය.¹²⁹ කෙසේ වෙතත් මෙම ප්‍රතිපාදනවල ප්‍රායෝගිකත්වය සහ ක්‍රියාත්මක කිරීමේ හැකියාව පිළිබඳ ප්‍රශ්න මතු වී තිබේ.

අමාත්‍යවරයා සහ මණ්ඩලය අතර කාර්යභාරයන් සහ පරමාර්ථයන් බෙදා ගැනීමේ ක්‍රියාපටිපාටිය සම්බන්ධයෙන් ලං.වි.ම. පණතේ ආවේණික ගැටළු රැසක් පවතී. නිදසුනක් ලෙස මණ්ඩලයේ අදහස් විමසීමකින් පසුව, ජාතික සහපතට බලපාන බවට අමාත්‍යවරයාට පෙනී යන කරුණු සම්බන්ධ බලය ක්‍රියාත්මක කිරීමේ සහ වැඩකටයුතු වල ක්‍රියාකාරීත්වය පිළිබඳව සාමාන්‍ය හෝ විශේෂ උපදෙස් මණ්ඩලයට ලබාදීමට අමාත්‍යවරයාට හැකිය. එවිට එවැනි උපදෙස් ක්‍රියාවට නැංවීම මණ්ඩලයේ අනිවාර්ය වගකීමක් වනවා ඇත.¹³⁰ “ජාතික සහපත” යනු කුමක්ද යන කරුණ කීරණය කිරීමේ තනි අභිමතය අමාත්‍යවරයා සතුවේ. පණතේ ප්‍රතිපාදන ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා රෙගුලාසි සැකසීමටද අමාත්‍යවරයාට බලයක් තිබේ.¹³¹ කෙසේ වෙතත් මෙම බලය පාර්ලිමේන්තුවේ අනුමැතියට යටත්ව ක්‍රියාත්මක වේ.¹³²

මණ්ඩලයේ සාමාජිකයෙකු එම නිළයෙන් ඉවත් කිරීමේදී ලං.වි.ම. තුළ දරුණු අන්දමින් ක්‍රියාත්මක වන රාජ්‍ය හා අමාත්‍ය මට්ටමේ බලය භාවිත වන අයුරු පැහැදිලිව දක්නට ලැබෙන්නකි. ලං.වි.ම. පණතට අනුව මණ්ඩලයේ කාර්යයන් කාර්යක්ෂමව ඉටු කිරීම හා එහි මනා ක්‍රියාකාරීත්වය සඳහා අමාත්‍යවරයා එසේ කළ යුතු යැයි සිතන අවස්ථාවක මණ්ඩලයට සාමාජිකයන් පත් කරන අවස්ථාවේදී ඊට සම්බන්ධ වූ

¹²⁹ 3(4) වගන්තිය.

¹³⁰ 8(1) වගන්තිය.

¹³¹ 56(1) වගන්තිය.

¹³² 56(4) වගන්තිය.

අමාත්‍යවරයා සමඟ සාකච්ඡා කිරීමෙන් පසුව ඕනෑම සාමාජිකයෙකු ඉවත් කිරීමට අමාත්‍යවරයාට බලය තිබේ.¹³³ පරිපාලන නීතිය යටතේ වූ නඩුවක දී එවැනි අවස්ථාවක් අභියෝගයට ලක් කළ හැකි වුවත් පණත අනුව මෙසේ සාමාජිකයකු ඉවත් කිරීමට අදාළ හේතුව ඉදිරිපත් කිරීමට අමාත්‍යවරයා බැඳී නොසිටී.

ලං.වි. මණ්ඩලයේ තීරණ ගැනීමේ ක්‍රියාවලියේදී මහජන සහභාගීත්වය ලබාගැනීම සහ වගකීම දැරීම අවම මට්ටමක පවතින බවද පැහැදිලිව පෙනේ. අවශ්‍යයෙන්ම එම තීරණ ගනු ලබන්නේ අමාත්‍යවරුන්ගේ සහ ඔවුන් විසින් පත්කළ ලං.වි.ම. සාමාජිකයන්ගේ අවශ්‍යතා අනුවය. මීට ඇති එකම ව්‍යාකර්මය වන්නේ, මණ්ඩලය මගින් අය කිරීමේ ගාස්තු නියම කිරීමට පෙර ඒ පිළිබඳ ප්‍රචාරයක් ලබාදිය යුතු බවට වන ප්‍රතිපාදනයන්, එවැනි ගාස්තු අය කිරීමක් පිළිබඳව මහජනතාව නියෝජනය කිරීම සඳහා මාසයක කාලයක් ලබාදිය යුතු බවට වන ප්‍රතිපාදනයන්ය.¹³⁴ මෙලෙස මෙම ප්‍රතිපාදනය හැරෙන්නට ලං.වි.ම. පණතේ හෝ සංශෝධිත 1950 අංක 19 දරණ විදුලිබල පණතේ ප්‍රතිපාදන මගින් බලශක්ති අංශයට බලපාන ප්‍රධාන ප්‍රශ්න වලදී මහජන සහභාගීත්වය ලබා ගැනීම සඳහා කිසිදු ප්‍රතිපාදනයක් සලසා නොමැත. අමාත්‍යවරයා සහ/හෝ මණ්ඩලය මෙම අංශයට බලපාන ප්‍රධාන තීරණ ගන්නා අවස්ථාවලදී ඊට හේතු ඉදිරිපත් කළ යුතු බවට සඳහන් කරන ප්‍රතිපාදනද දක්නට නොමැත. කෙසේ නමුත්, බලශක්ති අංශයේ නව ව්‍යාපෘතියක පාරිසරික තත්ත්ව වාර්තාවක් පිළියෙල කරන විට 1980 අංක 47 දරණ මධ්‍යම පරිසර අධිකාරිය පණත (1988 අංක 56 දරණ පණතින් සංශෝධනය වී ඇත) යටතේ ලැබෙන බලකල අනුව මහජනතාවට ඊට සම්බන්ධ විය හැකිවේ. එම මධ්‍යම පරිසර අධිකාරිය පණතින් පවසන්නේ පරිසර බලපෑම් තක්සේරු වාර්තාවක් පොදු ලේඛණයක් වන බවත් මහජනතාවගේ සහභාගීත්වය ඒ සඳහා ලබාගත යුතු බවත්ය. ඇතැම් නිශ්චිත අවස්ථාවලදී මහජන අදහස් විමසිය යුතු බවට ජාතික පරිසර පණතින්ද ප්‍රතිපාදන සලසා ඇති අතර එවැනි මහජන අදහස් විමසීමක් ඉහළ කොත්මලේ ජලවිදුලිබල ව්‍යාපෘතිය සම්බන්ධයෙන් පවත්වන ලදී.

¹³³ 3(7) වගන්තිය.

¹³⁴ 52(2) වගන්තිය.

5. 2 පාරදෘශ්‍යභාවය සහ තොරතුරු සඳහා ඇති නිදහස

මේ සම්බන්ධයෙන් ද ලං.වි. මණ්ඩලයෙහි තීරණ ගැනීමේ ක්‍රියාවලිය තුළ පාරදෘශ්‍යභාවයක් නොමැතිබව කිව හැක. ශ්‍රී ලංකාවේ රාජ්‍ය තන්ත්‍රයේ ස්වභාවය නම් ජනතාවට බලපාන ප්‍රතිපත්ති පිළිබඳ හෙළිදරව් කිරීම් සිදුවන්නේ ඉතා අල්ප වශයෙන් වීමයි.

තමන්ගේ පිවිස වලට බලපෑමක් ඇති වන ආකාරයේ රජය සතුව ඇති ඒකාක්ෂරී තමන්ට ප්‍රවේශවීමට අසීරු තොරතුරු පිළිබඳව ශ්‍රී ලංකාවේ බහුතරයක් සංකෘතියට පත්ව සිටින බව පෙනේ. ප්‍රතිපත්තිමය තීරණ සම්බන්ධයෙන් රහස්‍යභාවය ආරක්ෂා කිරීමේ සංස්කෘතියක් වසර ගණනාවක් තිස්සේ රජය විසින් ඇතිකොට තිබෙන බවද පෙනේ. මෙම තත්ත්වයට හේතුවක් වන්නේ අපගේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව හෝ වෙනත් පණතක් මගින් තොරතුරු සඳහා ඇති මූලික අයිතිය ප්‍රකාශිතව පිළි නොගැනීමයි. එසේ වුවද මූලික අයිතිවාසිකම් නඩු පැවරීම තුළින් රජය සතු තොරතුරු ලබා ගැනීමට උත්සාහ කළ අවස්ථා කිහිපයක් තිබේ.¹³⁵

විශ්වලිංගම් එ. ලියනගේ¹³⁶ හි දී ප්‍රකාශනයේ නිදහස සඳහා ඇති මූලික අයිතිවාසිකම තුළට තොරතුරු වලට ඇති අයිතිය ඇතුළත්වන බවට ශ්‍රී ලංකා ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය අදහස් ප්‍රකාශ කර තිබේ. මෙම නඩුවේදී පුද්ගලයාගේ තොරතුරු ලබාගන්නා අයිතිය රජයේ සියළුම ආයතන මගින් හඳුනාගැනීම හා වර්ධනය කිරීම සැබෑ පුළුල් මහජන සාකච්ඡාවකට මං පාදන බව ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය පිළිගන්නා ලදී.¹³⁷ කෙසේ නමුත් පසුව තීරණය කළ නඩුවකදී ඉතා සරලව තොරතුරු වලට ඇති අයිතිය පිළිගැනීම ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ විසින් ප්‍රතික්ෂේප කරන ලදී. එනම් භාෂණයේ නිදහසට සම්බන්ධ කාර්යයන් සඳහා තොරතුරු ලබා ගැනීමේ අයිතිය සම්බන්ධ නොවන බවයි.¹³⁸ එහෙත් අධිකරණය ප්‍රකාශ කළේ සෑම දෙනාගේම සිතීමේ නිදහස ආරක්ෂා කරන ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 10 වන ව්‍යවස්ථාව තුළට තොරතුරුවලට ඇති අයිතිය අන්තර්ගත වන බවයි. 10 වන ව්‍යවස්ථාව තුළට තොරතුරු සඳහා ඇති අයිතිය ද පැහැදිලිව ඇතුළත් කිරීමෙන් ජාත්‍යන්තර නීතිය යටතේ හදිසි අවස්ථාවක් පවතින

¹³⁵ ඩී. උඩගමගේ ශ්‍රී ලංකාව: මානව හිමිකම් තත්ත්වය නීතිය හා සමාජ භාරය කොළඹ 1999, 139 පිටුව බලන්න.

¹³⁶ 1984 2 ශ්‍රී.ලං.නි.වා 123 පිටුව, ඉහත 86 සටහන බලන්න, 141-143 පිට

¹³⁷ විමල් ප්‍රනාන්දු ඒදී. ශ්‍රී ලංකා විකාශන අධිකාරිය 1996 : ශ්‍රී.ලං.නි.වා 157 පිටුව, ඉහත 86 සටහන බලන්න, 143-147 පිටුව.

¹³⁸ ඉහත 137 සටහන බලන්න, 145 පිටුව.

වකවානුවක හෝ සීමා කිරීමට හෝ අඩු කිරීමට හෝ නොහැකිවන අයිතියක් ලෙසින් තොරතුරු සඳහා ඇති අයිතිය ඉදිරියට ගෙන ගොස් ඇති බව දැක්විය හැකිය.¹³⁹ තවදුරටත් විකාශන අධිකාරී පණත් කෙටුම්පත¹⁴⁰ පිළිබඳ නඩුවේදී ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය භාෂණයේ හා ප්‍රකාශයේ නිදහස වෙත විශේෂයෙන් අවධානය යොමු කළේ තොරතුරු ලබා ගැනීමට ඇති අයිතිය ද ආවරණය ලෙස දක්වමිනි. මෙලෙස අධිකරණ ක්‍රියාකාරීත්වය තුළින් තොරතුරුවලට ඇති අයිතිය ශ්‍රී ලංකා අධිකරණය මගින් පිළිගෙන තිබේ. කෙසේ වුවත් මෙහිදී තුන් වන පාර්ශ්වයකින් තොරතුරු ලබා ගන්නා අවස්ථාවන් පිළිබඳ තීන්දු වී තිබුණද රජය සතුව පවතින තොරතුරු ලබාගැනීම සම්බන්ධයෙන් මූලික වශයෙන් ඉහත කී අධිකරණ තීරණවලින් අවධානය යොමුකොට නැති බව දැක්විය යුතුය.¹⁴¹ ඊට අමතරව ඇතැම් පණත්¹⁴² කිහිපයක් මගින් තොරතුරුවලට ප්‍රවේශවීම හොඳින් තහනම් කිරීම මගින් හෝ ඇතැම් ආකාරයේ තොරතුරු රැගත් ප්‍රකාශන වාරණය කිරීම මගින් හෝ රජය සතුව පවතින තොරතුරුවලට ප්‍රවේශවීම සීමා කරයි.

එප්පාවල පොස්ට් කැණීමේ නඩුවේ දී¹⁴³ පෙත්සම්කරුවන් තර්ක කර සිටියේ යෝජිත එකඟතාවයෙහි රහසිගත ප්‍රතිපාදන සහ අධිකරණ විමර්ශනය වෙනුවට බේරුම්කරණය ආදේශකර තිබීම මගින් මහජන සහභාගීත්වය ඉවත් කර ඇති බවයි. එබැවින් පෙත්සම්කරුවන් තර්ක කර සිටියේ එම එකඟතාවයෙහි පැහැදිලි පක්ෂපාතීභාවයක් ඇති නිසා ව්‍යාපෘතිය ක්‍රියාවේ යෙදවීමට ගත් රජයේ තීරණය අත්තනෝමතික සහ අසාධාරණ එකක් වන බවයි. යෝජිත ව්‍යාපෘතිය සම්බන්ධයෙන් අංග සම්පූර්ණ සම්ක්ෂණයක් සිදු කොට එහි ප්‍රතිඵල ප්‍රසිද්ධ කිරීමට තිබූ බව ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය තීරණය කළේය. ජාතික පරිසර පණතෙහි පාරිසරික බලපෑම් තක්සේරු වාර්තා පිළිබඳ ප්‍රතිපාදන ක්‍රියාත්මක කරන ලෙසට

¹³⁹ එම 146 පිටුව.

¹⁴⁰ ගාමිණී අනුකෝරුෂු එදි. නීති පති, ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ අයදුම් පත් අංක 1/97-15/97. ඉහත 137 සටහන බලන්න, 147-149 පිටු.

¹⁴¹ ඉහත 157 සටහන බලන්න, 149 පිටුව.

¹⁴² මෙයට 1995 අංක 32 දරණ නිල රහස්‍යභාවය පණත, 1973 අංක 5 දරණ ශ්‍රී ලංකා පුළුල්පත් මණ්ඩල පනත, 1950 අංක 41 දරණ අසහන ප්‍රකාශන පණත, 1927 අංක 4 දරණ අසහන ප්‍රකාශන ආඥා පණත, 1912 අංක 7 දරණ මහජන රැහැම් ආඥා පනත, 1979 අංක 48 දරණ ත්‍රස්තවාදය වැළැක්වීමේ පනතල මහජන ආරක්ෂක ආඥා පනත යටතේ පනවා ඇති හිඳි නීති රෙගුලාසි අයත් වේ. ඉහත 102 සටහන.

¹⁴³ ඉහත 43 සටහන.

පාර්ශවයන්ට තවදුරටත් එමගින් දැන්විය. මෙලෙස තමන්ගේ පීඩිතවලට බලපෑම් කොට තිබුණු කීරණ වලදී ඊට සහභාගී වීම සඳහා මහජනතාවට තිබූ අයිතිය ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය විසින් පිළිගත් අතර තමන්ට බලපෑම් ඇති කරන රජය භාරයේ පවත්නා තොරතුරු වලට මහජනතාවට ඇති අයිතිය ද පිළිගන්නා ලදී.¹⁴⁴

මෙහිදී පාරදෘශ්‍යභාවය සඳහා ඇත්තේ අවම ව්‍යවස්ථාපිත ප්‍රතිපාදනයන්ය. මෙහිදී ඉල්ලා සිටින්නේ තම බලතල හා කාර්යයන් ඉටු කිරීම පිළිබඳ හා ක්‍රියාත්මක කිරීම පිළිබඳ මෙන්ම වසර තුළදී කරන වැඩසටහන් හා ප්‍රතිපත්ති පිළිබඳව ලං.වි. මණ්ඩලයෙහි වාර්තාවේ පිටපත් පමණකි. විගණකාධිපතිගේ වාර්තාව, ගිණුම් පිළිබඳ ප්‍රකාශනය හා මණ්ඩලයේ සංඛ්‍යා ලේඛණ දත්ත මහජනතාවට මිලදී ගැනීමට හැකිය.¹⁴⁵

මහ බැංකු වාර්තාවෙන් නිගමනය කරන ආකාරයට,

2001 වර්ෂයේදී ප්‍රධාන යටිතල සේවාවන්හි දක්නට ලැබුණ සැලකිය යුතු පසුබෑම ආර්ථිකය කෙරෙහි ඉතා අහිතකර ලෙස බලපෑවේය. වර්ෂයේ හරි අඩක් පමණම විදුලිය කපාහැරීමට ලක්විය. මීට අමතරව යටිතල පහසුකම් ප්‍රමාණවත් නොවීම, මෙහෙයුම් අකාර්යක්ෂමතාවන් මෙන්ම කළමණාකරණය, මිල සම්බන්ධ ගැටළු රාශියක් යටිතල පහසුකම් අංශයෙහි අඛණ්ඩව පවතිනු දක්නට ලැබුණි.

වේගවත් ආර්ථික වර්ධනයක් හා සමාජ සුභසාධනය වැඩි දියුණු කිරීම සඳහා කාර්යක්ෂම හා ප්‍රමාණවත් යටිතල පහසුකම් පද්ධතියක් පැවතීම පූර්ව අවශ්‍යතාවයක් වේ. එහෙයින් යටිතල පහසුකම් වර්ධනය සඳහා විශේෂ අවධානයක් යොමු කිරීම අවශ්‍යය. යටිතල පහසුකම් අංශයෙහි ආයෝජනය, කළමණාකරණය, නීතිරීති පැනවීම සහ බෙදාහැරීම පිළිබඳව රජය පුළුල් ලෙස මැදිහත්වී තිබීම නිසා විවිධ අකාර්යක්ෂමතාවයන් ඉස්මතුව ඇත.

කළමණාකරුවන්ගේ මූල්‍යමය හා මෙහෙයුම් කටයුතු සම්බන්ධ අදක්ෂතාවයන්, කීරණ ගැනීමේ ප්‍රමාදයන්, දේශපාලනීයකරණය, ප්‍රශස්ථ නොවුණු මිල, අතිරික්ත සේවක සංඛ්‍යාව හා යෝග්‍ය නොවන තාක්ෂණය යනාදිය මෙම අකාර්යක්ෂමතාවයන්ගෙන් කීපයකි. යටිතල සේවා පහසුකම්

¹⁴⁴ එම, 53 පිටුව

¹⁴⁵ ලං. වි. ම. පණත 51(4)වගන්තිය

සඳහා දැනටමත් සිදුකර ඇති මහාපරිමාණ ආයෝජනයන් තුළින් ආයතනික ප්‍රතිසංස්කරණයන් හරහා අමතර වාසි ලබාගත හැකිව තිබේ.¹⁴⁶

5. 3 විදුලිබල අංශයෙහි පාලනය හා සම්බන්ධ අර්බුදයන්

ජලවිදුලි බලය කාලගුණික තත්ත්වය මත රඳා පැවතීම නිසා 1980 ගණන් වල අගභාගය වැනි ඇත කාලයේ පටන් තාප බලය කෙරෙහි එය විවිධාංගීකරණය කළයුතු බවට ලං.වි.ම. විසින් විවිධ කණ්ඩායම් විසින් අදහස් ඉදිරිපත් කරන ලද නමුත් කාර්යපටිපාටිය ප්‍රමාදයන්, විවිධ කණ්ඩායම් විසින් කරන හෙළඹවීම්¹⁴⁷ හා දේශපාලනික වශයෙන් ලැබෙන සහය අඩුවීම¹⁴⁸ වැනි කරුණු නිසා එම කිසිදු යෝජනාවක් ක්‍රියාත්මක වූයේ නැත.

ලං.වි.ම. විසින් අනාවැකි පළකළ ආකාරයට 1996 වසරේ වැසි නොලැබීම නිසා බරපතල බලශක්ති අර්බුදයකට රට මුහුණ පෑ අතර එහි උග්‍ර අවස්ථාවේදී දිනකට පැය 8ක් දක්වා විදුලිය කපාහැරීමට ද සිදුවිය. විදුලිබල අර්බුදයෙහි සෘජු පිරිවැය පිළිබඳව ඇස්තමේන්තු ලබාගත නොහැකි වූණත් කලින් වසර දෙක තුළදී දළ දේශීය නිෂ්පාදිතයේ සාමාන්‍ය වර්ධන වේගය වූ 5.5% අනුපාතය 1996 වර්ෂය තුළදී 3.8% ක් දක්වා අඩුවිය.¹⁴⁹ ඒ හා සමානවම 2001 වර්ෂය පුරා පැවති නියඟය කෘෂිකාර්මික නිෂ්පාදනයට මෙන්ම ජල විදුලිබලය උත්පාදනයටද අහිතකර ලෙස බලපෑ අතර එය දළ දේශීය නිෂ්පාදිතය 13% කින් පමණ සෘජුවම පහත හෙළීමට බලපෑ දෙවැනි විශාලතම සාධකය විය.¹⁵⁰

නිරීක්ෂණය කර තිබෙන ආකාරයට:

අවසානයේදී 2000 සහ 2001 වර්ෂවල ප්‍රතිඵලය වී තිබෙන්නේ ලං.වි. මණ්ඩලයට අයත් වියදම් අධික තාප විදුලි උත්පාදක යන්ත්‍ර අධික ලෙස යොදා ගැනීමත්, පාරිභෝගිකයන් තම වාසස්ථානවල මිල අධික වූ විදුලිබල උත්පාදනය කිරීමේ යන්ත්‍ර අධික ලෙස යොදාගැනීමත්, කෙටි කාලීන ගිවිසුම් පදනම මත පුද්ගලික අංශයේ විදුලිබල උත්පාදකයන්ගෙන් අධික මිලක් ගෙවා විදුලිබලය ලබා ගැනීමත්ය.¹⁵¹

¹⁴⁶ ඉහත 1 සටහන 99 පිටුව.

¹⁴⁷ පරිසර සහ ආගමික කණ්ඩායම් ද ඇතුළුව.

¹⁴⁸ ඉහත 8 සටහන, 88 පිටුව.

¹⁴⁹ එම.

¹⁵⁰ ඉහත 1 සටහන, 2-3 පිටු.

¹⁵¹ ඉහත 8 සටහන, 88 පිටුව.

ලං.වි.ම. විසින් මුහුණ දුන් අර්බුදයට තවදුරටත් දායක වී තිබෙන අයථා කළමණාකරණය, සම්පත් අනිසි භාවිතය සහ දූෂණ¹⁵² පිළිබඳ විවිධ වාර්තා ලැබී තිබේ. පෞද්ගලික සැපයුම්කරුවන්ගෙන් කෙටිකාලීන ගිවිසුම් මත ඉහළ පිරිවැයක් යටතේ ජංගම විදුලි උත්පාදක යන්ත්‍ර කුලියට ගැනීමට ජාතික විදුලිබල ආයතනය වන ලං.වි.ම. ට බලපෑම් කෙරිණ. හදිසියේ එළඹී ගිවිසුම් තුළින් ඉහළ මිලක් යටතේ විදුලිබලය බෙදාහැරීම නිසා බලශක්ති සැපයුම අඛණ්ඩව පවත්වා ගැනීමට හැකිවිය.¹⁵³ වාර්තා වී තිබෙන ආකාරයට මේ වන විට ලං.වි.ම බරපතල මූල්‍ය අර්බුදයකට මුහුණ පා සිටී. 2000 වර්ෂය අවසාන වන විට එහි ආදායම රුපියල් බිලියන 33ක් වීමේ ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් රුපියල් බිලියන 6.7ක පාඩුවකට මුහුණ දීමට සිදුවිය. ලං.වි. මණ්ඩලයෙහි සමුච්චිත පාඩුව රුපියල් බිලියන 12 ඉක්මවන අතර වසරකට රුපියල් බිලියන 1.7ක් බැගින් ගෙවියුතු පොලිය මත ලබාගත් බැංකු අයිරාණය වලින් මෙම පාඩුව මූල්‍යයනය කර තිබේ.¹⁵⁴

ලං.වි.ම. ට අනුව මේ තත්ත්වයට බලපෑ ප්‍රධාන කාරණා වන්නේ ලෝකයේ කෙල් මිල ඉහළ ගොස් පවතින අවස්ථාවක (අඩු වර්ෂාපතනය නිසා) තාප ශක්තිය යොදා ගැනීම අධික වීමත්, රජයේ කාර්යපටිපාටිමය ප්‍රමාදයක් නිසා තාප බලාගාර දෙක ක්‍රියාවට නැංවීම ප්‍රමාද වීමත්, සහ රාජ්‍ය ආයතන මගින් ගෙවීම් ප්‍රමාද කිරීමත් නිසාය. ලංකා බණිජකෙල් නීතිගත සංස්ථාව වසර 2000 ට කලින් කෙල් මිල පාලනය කළද 2000 වර්ෂයේදී ලෝක වෙළෙඳපොළේ මිල ගණන් අනුව බණිජ කෙල් සංස්ථාවට ගෙවීම් කිරීමට ලං.වි.ම. අලුත් ගිවිසුමකට එළඹුණු නිසා තත්ත්වය වඩාත් තරක අතට හැරිණ.¹⁵⁵

ඉතා ඉහළ මිලකට පෞද්ගලික අංශයේ විදුලි උත්පාදක යන්ත්‍ර කුලියට ගැනීම සම්බන්ධයෙන් සිදු වූ දූෂණ පිළිබඳ චෝදනාද ලං.වි.ම. වෙත එල්ල විය.¹⁵⁶ අඩුම තරමින් මෙම ගණුදෙනු මගින් පිළිබිඹු කරන්නේ ලං.වි.ම. මණ්ඩලයෙහි මූල්‍ය හා ගණුදෙනු කිරීමේ හැකියාවෙහි ඇති අපරිණතභාවය යැයි අදහස් දක්වා තිබේ. කුලියට ගත් යන්ත්‍ර අක්‍රීයව පවතිනවිට පවා සතියකට වරක් ඉහළ බදු මුදලක් ගෙවිය

¹⁵² ඉහත 65 සටහන බලන්න, ඉහත 72 සටහන.

¹⁵³ ඉහත 8 සටහන, 88 පිටුව.

¹⁵⁴ එම 88 පිටුව.

¹⁵⁵ එම.

¹⁵⁶ 2000 දී කිලෝවොට් 1 ක සාමාන්‍ය පිරිවැය රු. 9.53 ක් වන අතර 2001 ජනවාරියේදී ඇස්තමේන්තුකොට ඇති ආකාරයට කිලෝවොට් 1 ක පිරිවැය රු. 12.40 කි.

යුතු වීම, බදු නිදහස් වීම ඒ සඳහා ලබාදීම, එම යන්ත්‍ර ප්‍රවාහනය කිරීම සඳහා ලං.වි.ම. වියදම් දැරීම, මුළු ඉන්ධන පිරිවැය දැරීම මගින් බණිසක තෙල් මිල උච්ඡාවචනය වීමේ අවදානම භාරගැනීම වැනි ප්‍රශ්න මත හේදයට තුඩු දුන් ගැටළු අතර විය. රාජ්‍ය ව්‍යවසාය පිළිබඳ කමිටුව මගින් කරන ලද පරීක්ෂණයකදී හෙළි වූයේ පෞද්ගලික අංශයෙන් ලබාගත් බොහෝ උත්පාදන යන්ත්‍ර පාවිච්චි කරන ලද ඒවා වූ බවත් අකාර්යක්ෂම හා අධික වශයෙන් ඉන්ධන පරිභෝජනය කරන ඒවා වූ බවත්ය.¹⁵⁷

මෙලෙස ජල විදුලිබලයෙහි අඩු පිරිවැය මට්ටම මගින් පවා වියදම් අධික කාප බල විදුලි උත්පාදනයේදී ලබාදෙන විශාල සහනාධාරය පියවා ගත නොහැකි විය. 2001 මාර්තු මාසයේදී ලං.වි.ම. විසින් 35% අධිභාරයක් පැනවීම මගින් යාමාන්‍ය පාරිභෝගික මිල කිලෝවොට් පැයකට රු. 4.75 සිට කිලෝවොට් පැයකට රු. 5.70 දක්වා වැඩි කරන ලද. කෙසේ නමුත් වාර්තාවී ඇති ආකාරයට පෞද්ගලික උත්පාදන යන්ත්‍ර මගින් ලබාදුන් විදුලි බලය සම්බන්ධයෙන් මේ වනවිටත් කිලෝවොට් පැයකට රු. 6.70 ක පාඩුවක් සිදුවන බවයි. 2001 දී ලං.වි.ම. විසින් දරණ ලද රුපියල් බිලියන 12ක පාඩුවට විශාල දායකත්වයක් ඉහත පරතරය මගින් ලබාදී ඇති බව පෙනේ.¹⁵⁸ නියං සමයේදී දරණ ලද අධික පිරිවැය නියා පමණක් ලං.වි. මණ්ඩලයෙහි මූල්‍ය ක්‍රියාකාරීත්වය අපේක්ෂිත මට්ටමට වඩා පහත ගොස් ඇති බව ප්‍රකාශ කළ නොහැක. විදුලි පාරිභෝගික මනු 400,000 ක් සඳහා ප්‍රදානය කළ ටෙන්ඩරය ප්‍රමාද වීම මගින් උග්‍ර අතට පත්වුණු බිල් එකතු කිරීමේ අකාර්යක්ෂමතාවය ග්‍රාමීය විදුලිබල යෝජනා ක්‍රම මගින් ලැබෙන අඩු ආදායම, ගාස්තු නියම කිරීම ප්‍රතිව්‍යුහගත කිරීමේ හා වැඩි කිරීමේදී ඇති වන ප්‍රශ්න ද ලං.වි.මණ්ඩලයෙහි දුර්වල මූල්‍ය ක්‍රියාකාරීත්වයට හේතු වී තිබේ.¹⁵⁹

කාර්මික අධිපණභාවය සඳහා වියදම් යෝජනා කිරීමට පත් කළ කමිටුව මගින් කර තිබෙන අධ්‍යයනයකට අනුව පහත සඳහන් දෑ අධික විදුලි මිල සහ විදුලි බල ඇණහිටීම් වලට වියදම් සඳහා අනිකුත් දේ අතර හඳුනාගත හැකි බව දක්වා ඇත.

- විදුලිබලය මිලට ගැනීමේ යෝජනාක්‍රම නැවත හඳුන්වාදීම.
- විදුලිබලය සොරකම් කිරීම නැති කිරීම.

¹⁵⁷ ඉහත 8 සටහන, 89 පිටුව.

¹⁵⁸ එම.

¹⁵⁹ එම, 89-90 පිටු.

- (වසර 2ක් තුළදී) පද්ධතිය තුළ නැතිවන විදුලිය ප්‍රමාණය දැන් පවතින මට්ටමේ සිට 20% සිට 15% කින් අඩු කිරීමත්, වසර 5 සිට 7ක් තුළදී 12% කින් අඩු කිරීමත් සිදු කිරීම.
- බලශක්තිය ආරක්ෂා කිරීමේ උපකරණ සහ නැවත යොදාගත හැකි බලශක්තිය, කාර්මික අපද්‍රව්‍ය ආදී ඉන්ධන මත පදනම් නොවන බලශක්තිත් භාවිතා කිරීම ජනප්‍රිය කිරීම, සහ දිරිමත් කිරීම.
- පාරිසරික ගැටළුවලට නිසි අවධානයක් යොමු කරමින් පෞද්ගලික අංශයේ මෙඟවොට් 10 සිට මෙඟවොට් 25 දක්වා ප්‍රමාණයකින් ජලවිදුලිබලය උත්පාදනය කිරීමේ මුළු ධාරිතාවය සීමා කිරීම වෙනස් කිරීම.¹⁶⁰

5. 4 බලශක්ති අංශය තුළ පාරිභෝගිකයාගේ කාර්යභාරය

සංවර්ධනය සඳහා ඇති අයිතිය පිළිබඳ ප්‍රකාශනයෙන් ප්‍රතිපාදන සලසන ආකාරයට සංවර්ධනය සඳහා මුළුමනක් ජනතාවගේ ක්‍රියාශීලී, නිදහස් හා ඵලදායී සහභාගිත්වය ලබා ගැනීමේ සහ ඉන් ඇතිවන ප්‍රතිඵල සාධාරණ ලෙස බෙදාදීමේ පදනම මත සියලු පුද්ගලයන්ගේ සහ මුළුමනක් ජනතාවගේ ශුභ සාධනයෙහි අඛණ්ඩ දියුණුවක් අරමුණු කරගත් යෝග්‍ය ජාතික සංවර්ධන ප්‍රතිපත්තින් සැකසීමට රාජ්‍යයන් වෙත අයිතියක් හා යුතුකමක් තිබේ.¹⁶¹

නියාමක කාර්යාලවලියේදී පාරිභෝගිකයන්ගේ සහ රජයේ මැදිහත්වීම තුළින් පාලන මූලිකාංග වන සහභාගිත්වය සහ වගකීමේ බැඳියාව සාක්ෂාත් කරගත හැකිය. ශ්‍රී ලංකාව තුළ පාරිභෝගික ආරක්ෂාව වෙත යොමු වී ඇත්තේ ඉතා සුළු අවධානයකි. ප්‍රමාණවත් නොවන සහ ඵලදායී නොවන පාරිභෝගික ආරක්ෂක නීති වර්තමානයේ පවතින තත්ත්වයට විශාල වශයෙන් දායක වී ඇත.¹⁶² කලාපීය සහ ජාත්‍යන්තර නීති සමඟ සාපේක්ෂව ගෙන බලන කල පාරිභෝගික ආරක්ෂාව සම්බන්ධයෙන් ශ්‍රී ලංකාවේ නීතීන් නැති කරමිය.

2001 වන විට බලශක්ති අංශයේ කොටස්කරුවන් ලෙස ක්‍රියා කරන්නා වූ පාරිභෝගික සමාජ/කණ්ඩායම් නීත්‍යානුකූලව පිළිගැනීමට

¹⁶⁰ ඉහත 1 සටහන, 81 පිටුව.

¹⁶¹ ප්‍රඥප්තිය සහ සංවර්ධනය පිළිබඳ 2(3)ව්‍යවස්ථාව.

¹⁶² එස්. කැලැගම සහ වයි. කාසිවෙට්ටිගේ, නීතිය හා සමාජ භාරය කොළඹ අගෝස්තු, 1993.

කිසිදු ව්‍යවස්ථාපිත ප්‍රතිපාදනයක් නොතිබිණි. සංගම් සහ සමාජවලට අදාළවන සාමාන්‍ය නීතියෙහි ප්‍රතිපාදන අනුව එවැනි පාරිභෝගික සමාජ/කණ්ඩායම් පිහිටුවා ගත හැකිව තිබිණ. බලශක්ති අංශය නියාමනය කිරීමේදී එලදායි ලෙස සහභාගී විය හැකි ආකාරයේ පාරිභෝගික කණ්ඩායම් බිහිවීම හා සංවිධානගතවීම, ඊට අදාළ දැනුම අවමවීම, සම්පත් සහ ආයතනික ආරක්‍ෂාව නොමැති වීමෙන් වැළකී ගොස් මේ සම්බන්ධයෙන් නීති කෙටුම්පත් කිරීමට පියවර ගත්තද වසර අවසන්දීත් එය කෙටුම්පතක් ලෙස පැවතිණි.

ආචාර්ය කිලන් සියඹලාපිටිය නිරීක්ෂණය කරන පරිදි,

විදුලිබල ආයතනයන් දෙක වන ලං.වි.ම. සහ ලෙකෝ රාජ්‍ය අංශයට අයිති ඒකාධිකාරී ආයතනයක් ලෙස පවතී. අභ්‍යන්තර පාලන කටයුතු වලදී මෙන්ම පාරිභෝගිකයන්ට සෘජුවම බලපාන ආකාරයේ ඔවුන්ගේ කිරණ ගැනීමේ ක්‍රියාවලිය තනි පුද්ගලයන්ගේ හා වෙනත් විවිධ රාජ්‍ය ආයතනයන්ගේ දැඩි බලපෑමට ලක්ව තිබේ. අඩු පිරිවැයට විද්‍යුත් සේවාවන් සැපයීමෙන් සහ විශ්වාසදායී මෙන්ම අඩු පිරිවැය සහිත විදුලි බල සම්බන්ධතා සහ ඊට ඇති කැපවීම හෝ සැලකිලිමත්භාවය මගින් එම ඒකාධිකාරයන් සංකේතවත් කර තිබේ. ශ්‍රී ලංකාවේ එම විදුලිබල ආයතනයන් දෙකෙහි කිසිදු වෙනසක් නොමැත.¹⁶³

තවදුරටත් මෙහිදී දැක්විය හැක්කේ සමහර අංශ සම්බන්ධයෙන් වන දුර්වල නියාමනය සහ ඇතැම් අංශ වල දක්නට ලැබෙන අධික නියාමනය සහ විදුලිබල ආයතනයන්හි හිමිකාරත්වය සම්බන්ධයෙන් වූ ඒකාධිකාර ව්‍යුහය එක්ව ගත් කළ පාරිභෝගිකයන් හට එමගින් විශාල අහිතකර තත්ත්වයන්ට මුහුණ දීමට ඇති බවය.¹⁶⁴ ධාරිතාවය පිළිබඳ අර්බුදයේ ස්වභාවය 1979, 1983, 1987, 1992 හා 1996 වර්ෂවල සිදු වූ විදුලිය ඇණහිටීම් වලින් මනාව පෙනෙන්නට විය. 2001 සහ 2002 කාලය අතරතුර මාස 8ක් පුරා විදුලිබල පද්ධතිය අඛණ්ඩව විදුලිය ඇණහිටීම් වලට ලක් විය. පාරිභෝගික ආරක්‍ෂාව දුර්වලවීම සහ පැමිණිලි සම්බන්ධව ක්‍රියාත්මකවීම පහළ මට්ටමක පැවතිම සම්බන්ධවද වාර්තා වී තිබේ.¹⁶⁵

¹⁶³ ඉහත 123 සටහන, 103 පිටුව

¹⁶⁴ එම

¹⁶⁵ එම

ලං.වි.ම. වග උත්තරකරු කරමින් පාරිභෝගිකයන්ට අඛණ්ඩ විදුලිය සැපයීමට ලං.වි.ම. අපොහොසත්වීම පිළිබඳව පැමිණිලි කරමින් මහජන සහජන අරමුණු කොටගෙන නීතිඥවරයෙකු විසින් රිච් ආඥා අයදුමක් ගොනු කරන ලදී.¹⁶⁶ විදුලි බලයෙහි අඛණ්ඩ සැපයුමක් ලබාදීම මගින් ලං.වි.ම. පණතේ ප්‍රතිපාදනයන් සමඟ අනුකූලවීමට ලං.වි.ම. පෙළඹවීම සඳහා රිච් ආඥාවක් නිකුත් කරන ලෙස පෙත්සම්කරු අධිකරණයෙන් ඉල්ලා සිටියේය. පෙත්සම්කරු ප්‍රකාශ කර සිටියේ ජල විදුලිබල ප්‍රමාණය පහත වැටෙන විට නියං සමයට පිළිතුරු වශයෙන් ලං.වි.ම. විසින් විකල්ප බලශක්ති මූලාශ්‍ර ගබඩාකොට තබාගත යුතු බවයි. පෙත්සම්කරු සිය පෙත්සමින් පරිසරවේදීන්ටද දෝෂාරෝපණය එල්ලකර තිබුණි. මන්දයත් තමන්ගේ රාජ්‍ය නොවන සංවිධානවලට මූල්‍යාධාර සපයන විදේශීය තැනැත්තන්ගේ හිතසුව පිණිස කටයුතු කිරීමේ අරමුණින් ඩිසල් භාවිතා කරන විදුලි උත්පාදක යන්ත්‍ර සවි කිරීමට ධෛර්යදීම නිසාය.¹⁶⁷

මෙය සිය කාර්යයන් ඉටු කිරීම සඳහා විදුලිබල බලධාරීන් පෙළඹවීමට පාරිභෝගිකයන් විසින් අධිකරණ වෙත ගිය එක් අභ්‍යුක්ති සිදු වීමකි. මෙම පෙත්සම ද ගොනුකර ඇත්තේ නීතිඥයකු විසින් වන අතර මෙයින් පැහැදිලිවම පෙනෙන්නේ පොදුමහජනතාවගෙන් බහුතරයකට සිය පාරිභෝගික ගැටළු වලට අධිකරණයේ පිහිට පැකීමට නොහැකි තත්ත්වයක් නොමැති බවයි. මෙම තත්ත්වයට බලපාන හේතු අතර ගැටළු, සිය අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ ඇති අල්ප දැනීම, නීතිමය ප්‍රමාදයන් සහ අධිකරණ බලය අයැදීමට තිබෙන සංකීර්ණ ක්‍රියාවලිය වැනි හේතුන් ප්‍රධාන වන බව පෙනේ.¹⁶⁸

යෝජිත විදුලිබල උත්පාදන සැලසුම් අගය කිරීම සඳහා පූර්ණ බලය ලබාදීමට සහ ඒවායේ ක්‍රියාත්මකවීම පරීක්ෂා කර බැලීම සඳහා බලධාරී ආයතනයක් පිහිටුවීම විදුලිබල අංශයේ ප්‍රතිසංස්කරණ සඳහා යෝජනා වී තිබේ. රටේ තාක්ෂණික, මූල්‍යමය, සමාජයීය හා පාරිසරිකමය අවශ්‍යතාවයන් සම්බන්ධයෙන් විදුලිබල උත්පාදන සැලසුම් අතිශය තාක්ෂණික වන නිසා කීරණ ගන්නා තැනැත්තන් විශේෂඥයන් ලෙස පුහුණු කළ යුතුය. ලං.වි.ම. නිර්දේශපාලනීකරණයකට ලක් කිරීම තුළින් එහි මූල්‍ය තත්ත්වය වැඩි දියුණු කළහැකි වනු ඇත. එසේම ලාභ උපයන වර්ෂවලදී රජයට අනිවාර්යෙන්ම ණය ලබාදිය යුතු වීම

¹⁶⁶ සී.වීරරත්නගේ 'ද අයිලන්ඩ්' පුවත් පත් ලිපිය, 2001 ඔක්තෝබර් 23.

¹⁶⁷ එම.

¹⁶⁸ ඉහත.

නැවැත්වීමට සහ රජයේ මූල්‍ය සීමා කිරීමක් මගින් ගෙවීම් ප්‍රමාදවීම අවම කිරීමට එමගින් හැකිවේ. මෙකී ප්‍රතිසංස්කරණයන් සඳහා පූර්ව අවශ්‍යතාවයන් ලෙසට ආයතනික ස්වාධීනත්වය සහ විශේෂඥතාවය දක්වා තිබේ.¹⁶⁹

ආයෝජන ගෙන්වා ගැනීම සඳහා රටෙහි ඇති තරඟකාරී තත්ත්වය වර්ධනය කිරීමේ අරමුණින් පරිපාලන නීති හා සීමා ඉවත් කිරීම පිණිස 1990 අංක 46 දරණ කර්මාන්ත සංවර්ධන පණත අනුව රජය විසින් 2001 ජනවාරි නියාමනී කමිටුව පිහිටුවන ලදී. එමගින් බලශක්තිය සම්බන්ධයෙන් පහත සඳහන් නිර්දේශයන් ඉදිරිපත් කරන ලදී.

- ආයෝජන සහ තරඟකාරීත්වය නිරීක්ෂණය සඳහා නීතිමය රාමුවක් ස්ථාපනය කිරීම.
- ප්‍රති සහනාධාර, මිල පාලනය හා අයවැය මගින් කරනු ලබන ප්‍රදානයන් ඉවත් කිරීම.
- විදුලිය උත්පාදනය බෙදාහැරීම හා සම්ප්‍රේෂණ කටයුතු සඳහා ප්‍රවිෂ්ටවීමට ඇති සීමා කිරීම් ඉවත් කිරීම.
- බණිජ තෙල් අංශයට පෞද්ගලික අංශයේ සහභාගීත්වය සීමා කරන ඇති බාධා ඉවත් කිරීම.
- යෝජිත ගල්අඟුරු බලාගාරයේ කටයුතු වහාම ක්‍රියාවට නැංවීම හා මෙවැනි බලාගාර පිහිටුවිය හැකි තවත් ස්ථාන 3ක් පිළිබඳ පරිසර බලපෑම් අධ්‍යයනය කිරීම.¹⁷⁰

තවදුරටත් කමිටුව විසින් නිර්දේශ කර ඇත්තේ මහජන යහපත තහවුරු කිරීම සඳහා සියළුම රෙගුලාසිවල පාරදෘශ්‍යභාවය සහ ස්වාධීනත්වය සම්බන්ධයෙන් පවත්නා වැඩසටහන් සමාලෝචනය කිරීමේ නියාමනයක් රජය විසින් ඇතිකළ යුතු බවයි.¹⁷¹

කණගාටුවට හේතුවන තවත් ප්‍රශ්නයක් නම් බලශක්ති අර්බුදය නැවත ඇතිවිය හැකිද යන්නයි. මහ බැංකු වාර්තාව දක්වන අන්දමට:

¹⁶⁹ එම, 97 පිටුව.

¹⁷⁰ ඉහත 1 සටහනෙහි 58 වන පිටුව.

¹⁷¹ එම පි. 50.

විදුලිබල විශේෂඥයන්ගේ අදහස් අනුව ඉදිරියේදී ඉතාමත් අහිතකර තත්ත්වයක් ඇතිවිය හැකි අතර මිළඟ බලශක්ති අර්බුදය 2004/2005 දී ඇතිවිය හැකිය. දැනට පවත්නා ස්ථාපිත ධාරිතාවය 2002 අවසාන වනවිට මෙඟාවොට් 200කින් ප්‍රසාරණය වන අතර 2002-2004 අතර කාලය තුළදී එකතුවන ප්‍රධාන ව්‍යාපෘතිය වනුයේ මෙඟාවොට් 80කින් සමන්විත කුකුළේ ගඟ ව්‍යාපෘතියයි. මෙඟාවොට් 300 කින් සමන්විත පුත්තලමේ ඉදිකිරීමට යෝජිත ගල්අතුරු බලාගාරයේ ප්‍රථම අදියර 2004 දී ක්‍රියාත්මක කිරීමට ලං.වි.ම ආරම්භයේදී අපේක්ෂා කර තිබුණි. මෙම විදුලිබල ව්‍යාපෘතියෙහි ප්‍රගතිය සැලසුම් කළ කඩදාසිවලින් ඔබ්බට නොගියේය. මෙඟාවොට් 150ක ඒකාබද්ධ වක්‍රීය විදුලි බලාගාරයක් 2004 ජනවාරි මාසයට පෙර ක්‍රියාත්මක කිරීමට ලං.වි.ම. සැලසුම් කරන ලදී. කෙසේ නමුත් මේ දක්වා ඒ පිළිබඳ කිසිදු පියවරක් ගෙන නැත. යෝජිත ගල්අතුරු බලාගාරය ඉදිකිරීම සඳහා පියවර නොගන්නේ නම් සහ විශාල ප්‍රමාණයේ අඩු පිරිවැය විදුලි බලාගාරයක් ඉදිකිරීම සඳහා කඩිනම් පියවර නොගන්නේ නම් මෙම අර්බුදය තවත් වසර ගණනාවක් පවතිනු ඇත.¹⁷²

ශ්‍රී ලංකා මහබැංකු වාර්තාව නිවැරදිව පෙන්වා දෙන පරිදි විදුලිබල අර්බුදය විසඳීම ඉතා සංකීර්ණ ප්‍රශ්නයකි. දිගු කාලීන විදුලිබල අර්බුදයක් වලක්වා ගැනීමට යෝග්‍ය පියවර ගන්නා අවස්ථාවේම විදුලිබල අංශයේ බලධාරීන් විසින් වර්තමාන ධාරිතාවය පිළිබඳ අර්බුදයට හා මූල්‍යය පිළිබඳ අර්බුදයට ක්ෂණික විසඳුම් ලබාදීම අවශ්‍ය වනු ඇත. වත්මන් ප්‍රශ්න විසඳා ගැනීම සඳහා අනිකුත් දෑ අතර පහත සඳහන් පියවර බලධාරීන් විසින් ගත යුතුව ඇති බව එම වාර්තාවේ දක්වා ඇත.

- විශේෂයෙන්ම කාර්මික කලාපවල ප්‍රයෝජනය පිණිස විදුලිබල උත්පාදනයෙහි සහ බෙදාහැරීමෙහි මුදල් ආයෝජනය කිරීමට පෞද්ගලික අංශයට අවසර දීම සහ පහසුකම් ලබාදීම.
- පවත්නා මූල්‍ය අර්බුදයෙන් ගොඩ ඒමට වැඩි කළ යුතු අය කෙරෙහි ගාස්තු ප්‍රමාණය කල්කියාම ක්‍රියාත්මක කිරීම සහ ලං.වි.

¹⁷² ඉහත 146 වන පිටුව.

මණ්ඩලයෙහි අලාභ හැකි තරමින් මණ්ඩලයක් හරහාම අවම කිරීම.

- ටෙන්ඩර් පටිපාටිය ඉක්මන් කිරීම සහ බලාගාරවල නඩත්තුව සහ අප්තවැඩියා වල දී වන ප්‍රමාදය අවම කර ගැනීමට කාලසටහනක් මත එම කටයුතු කිරීමට වගබලාගැනීම.¹⁷³

තවදුරටත් විදුලිබල අර්බුදය මඟහරවා ගැනීම සඳහා විදුලිබල අංශයෙහි නිලධාරීන් විසින් පහත සඳහන්වන ඝණික පියවර ගැනීම අවශ්‍යව තිබෙන බව එම වාර්තාව වැඩිදුරටත් දක්වයි.

- තරඟකාරීභාවය පවත්වා ගැනීම සඳහා විශ්වාසදායී සහ ප්‍රමාණවත් බලශක්ති සැපයුමක් තරඟකාරී මිල ගණන් යටතේ ලබාදෙන බවට ආයෝජකයන් තුළ විශ්වාසයක් ඇති කළ යුතුය.
- සැලසුම්වලට වඩා වසර 6කින් ආපස්සට ගොස් ඇති ඉහළ කොත්මලේ ජල විදුලිබල ව්‍යාපෘතිය ඉක්මනින්ම ක්‍රියාත්මක කළ යුතුය.
- බලශක්ති ක්ෂේත්‍රය තුළ සිටින වෘත්තිකයන්, පෞද්ගලික අංශයේ සිටින බලශක්ති ක්ෂේත්‍රය පිළිබඳ උනන්දුවක් දක්වන තැනැත්තන්, ආර්ථික විශේෂඥයින්, රජයේ නිලධාරීන් ආදී තැනැත්තන්ගෙන් සමන්විත ස්වාධීන උපදේශක කමිටුවක් ඇති කළ යුතු අතර එමගින් දිගු කාලීන බලශක්ති අවශ්‍යතා පිළිබඳ තක්සේරු කිරීම, ප්‍රතිපත්ති සහ උපායයන් සැලසුම් කිරීම, විදුලිබල අංශය කෙරේ නිර්දේශ ඉදිරිපත් කිරීම ආදිය කළ යුතුය.
- (විදුලිබල ප්‍රධානීන් විසින් සමාජය කෙරෙහි) වගකීමට ඇති බැඳියාව වර්ධනය කළ යුතුය.
- විදුලිබල පද්ධතිය තුළදී බලශක්තිය අඩුවීම අවම කිරීමට වැඩසටහන් කඩිනමින් දියත් කළ යුතුය.

- බලශක්තිය කාර්යක්ෂම ලෙස භාවිතා කිරීම පුළුල් කිරීම සඳහා ඵලදායී කළමනාකරණ ප්‍රතිපත්ති ක්‍රියාත්මක කළ යුතුය.
- අනාගත විදුලි බලශක්ති ධාරිතාවය පුළුල් කිරීම සඳහා සහ සම්ප්‍රේෂණය කිරීම සඳහා යෝග්‍ය වන පරිදි ස්වාධීන නියාමන අධිකාරියක් පිහිටවිය යුතු අතර විදුලි බලය බෙදාහැරීම ප්‍රධාන වශයෙන් පෞද්ගලික අංශය මත රඳා පැවතිය යුතුය.¹⁷⁴

මෙහි, මේ පිළිබඳ උනන්දුවක් දක්වන රටේ සිටින විවිධ කණ්ඩායම් විසින් පුනපුනා ඉදිරිපත්කරන නිර්දේශ සමූහයක් ඇති බව පෙනේ. ආයෝජනයෙහි සහ තරඟකාරීත්වයෙහි වැදගත්කම සිහියේ තබා ගනිමින් විදුලිබල අංශය සඳහා ස්වාධීන මෙන්ම දේශපාලනයෙන් තොර නියාමන වැඩපිළිවෙලක් ඇතිකිරීමට රජය වහා ක්‍රියා කිරීමේ අවශ්‍යතාවය එම නිර්දේශ අතරින් ප්‍රමුඛ වේ. මෙලෙස මූල්‍ය අලාභ, අකාර්යක්ෂමතාවය, දූෂණ සහ තීරණ ගැනීම ප්‍රමාදවීම මගින් වන දුෂ්කර තත්ත්වයන්ගෙන් මිදීමට රජය මෙය අවස්ථාවක් කරගන්නේ නම් ඒ සඳහා නිසි නීතිමය රාමුවක් සැකසීම ඉතාම අවශ්‍ය වේ. යහපත් පාලනයෙහි මූලික කරුණක් ලෙස ගත හැකි නීතිමය රාමුවක් තුළ සැදුම්ලත් ස්ථාවර ස්වාධීන නියාමන ආයතනයක් පිහිටුවීම අත්‍යවශ්‍යම කරුණකි. මෙමගින් නියාමන ආයතනයන්හි නීත්‍යානුකූලභාවය සඳහා වෙනස් නොවන පදනමක් සැකසෙන අතර එය එහි ඵලදායීත්වය සඳහා අත්‍යවශ්‍යම කරුණකි. මහබැංකු වාර්තාව නිරීක්ෂණය කරන අන්දමට,

විදුලිබල අධිකාරයන්හි වගකීම් වලින් සහ විදුලිබල අංශයට විශේෂ වූ තාක්ෂණික ගැටළු සම්බන්ධව (යෝග්‍යතම බලශක්ති සංයුතිය තොරා ගැනීම, ස්ථානය තෝරාගැනීම, විදුලිගාස්තු තීරණය කිරීමේදී) ක්‍රියාකිරීමේදී ඒවා මෙහෙයවීමට, වෘත්තිකයන් යොදාගැනීම දේශපාලනඥයන් හෝ පරිසරවේදීන් යොදාගැනීමට වඩා සුදුසුය. අත්දැකීම් වලට අනුව එවැනි මැදිහත්වීම් නිසා ඉතා අධික වූ වියදම් දැරීමට සිදුවේ.¹⁷⁵

¹⁷⁴ එහිම පිටු 110-1.

¹⁷⁵ එහිම 111 වන පිටුව.

විදුලිබල අංශයට අයත් විවිධ සමාජ, ආර්ථික සහ පාරිසරිකමය සාධක තුළනය කිරීම සඳහා උනන්දුවක් දක්වන සියලුම කණ්ඩායම් (රජය, පෞද්ගලික අංශය, පාරිභෝගිකයන්, ආර්ථික විද්‍යාඥයන්, පරිසරවේදීන් හා පොදු මහජනතාව ඇතුළත්ව) වැඩකටයුතු කිරීම අවශ්‍යතාවයකි. සංකීර්ණ පරිසරයක් තුළ අවශ්‍යයෙන්ම පැන නැඟෙන විවිධ ගැටුම් ඵලදායී ලෙස සහ කාර්යක්ෂමව විසඳීමේ යන්ත්‍රණයක් හඳුන්වා දිය හැක.

උනන්දුවක් දක්වන සියළුම කණ්ඩායම් වල අවසාන පරමාර්ථය විය යුත්තේ විරස්ථායී සංවර්ධනය අරමුණු කරගත් වැඩ රාමුවක් තුළින් සමාජ ආර්ථික අයිතිවාසිකම් සාක්‍ෂාත් කර ගැනීමයි.

ඊට අමතරව සිවිල් සමාජ සංවිධාන සහ රජය විසින් මහජනතාව දැනුවත් කිරීම අරමුණු කරගත් වැඩසටහන් සහ විශේෂයෙන්ම පාරිභෝගික ආරක්‍ෂාව සම්බන්ධයෙන් වැඩ සටහන් පැවැත්වීම කළ යුතුය. කීරණ ගැනීමේ ක්‍රියාවලියට මහජනතාවට සහභාගිවිය හැකි පරිදි සංසදයක් ඇති කළ යුතු අතර වගකිවයුතු ආකාරයෙන් එය ඉටු කිරීමට ජනතාව දැනුවත් කළ යුතුය. සෑම ආකාරයේම යල් පැනගිය නීති ප්‍රතිසංස්කරණය කළ යුතුය. ඊට සිවිල් සමාජයේ සහභාගිත්වය ලබාගත යුතුය. පරිපාලනය පිළිබඳ සෑම අවස්ථාවකදීම යහපත් පාලනයෙහි මූලධර්ම පිළිපැදිය යුතුය.

V

මානව අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ අධිකරණමය රැකවරණය

සුමුදු අකපත්ත *

1. හැඳින්වීම

මූලික අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය වීම් පිළිබඳ අධිකරණ බලය ක්‍රියාත්මක කරලීමේ නිරවශේෂ අධිකරණ බලය පවතින ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය¹ විසින් වර්ෂ 2001 දී ද එය සතුව ඇති පුරවැසියන්ගේ මූලික අයිතිවාසිකම්² සුරක්ෂිත කරලීමේ භාරදුර වගකීම කවුදුරටත් ක්‍රියාත්මක කරන ලදී. මෙම වසරේදී අධිකරණය විසින් වැදගත් නඩු තීන්දු රැසක් ලබාදෙන

* බාහිර පර්යේෂක, නෛතික අධ්‍යයන ආයතනය, විස්කොන්සින්-මැඩිසන් විශ්ව විද්‍යාලයීය නීති විද්‍යාලය- ඇමරිකා එක්සත් ජනපදය, උපදේශිකා, නීතිය හා සමාජ භාරය කොළඹ සහ කොළඹ විශ්ව විද්‍යාලයේ නීති පීඨයේ හිටපු ජ්‍යෙෂ්ඨ කථිකාවාරිය.

¹ මෙහි මින්පසු අධිකරණය යනුවෙන් හැඳින්වේ.

² 1978 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 126(1) ව්‍යවස්ථාව අනුව, ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව මගින් සුරක්ෂිත කරනු ලැබ ඇති මූලික අයිතිවාසිකමක් හෝ භාෂා අයිතිවාසිකමක් හෝ උල්ලංඝනය වීමක් නැතහොත් උල්ලංඝනය වීමට ආසන්න වීමක් සම්බන්ධ ඕනෑම ප්‍රශ්නයක් සම්බන්ධව තීරණයක් ලබාදීමේ එකම සහ පරම අධිකරණ බලය ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය සතුවේ.

ලද අතර එයින්ද එක් නඩු තීන්දුවක් සුවිශේෂී වන්නේ එය වත්මන් අගවිනිසුරුවරයාගේ පත්වීමට එරෙහිව ගොනු කළ මූලික අයිතිවාසිකම් පෙත්සම් සම්බන්ධයෙන් වූ හෙයිනි. සාමාන්‍යයෙන් මෙම පරිච්ඡේදයේදී නඩුව පවත්වාගෙන යාමට අවසරය නොලැබුනු නඩු තීන්දු පිළිබඳ සාකච්ඡා නොකළත් මෙහිදී ඉහත කී පෙත්සම් තුනේ ස්වභාවය සලකා ඒ පිළිබඳව අධිකරණයේ තීන්දුව මෙහි සාකච්ඡා කරනු ලැබේ. මෙහි සාකච්ඡා කෙරෙන වසරේ අවධානයට යොමු විය යුතු ලක්ෂණයක් වන්නේ, 11 වන ව්‍යවස්ථාව එනම්, වධහිංසා සහ කෲර අමානුෂික හා අවමන් සහගත සැලකිලි සහ දඩුවම් පැමිණ වීමෙන් නිදහස්ව සිටීමේ අයිතිය සම්බන්ධ ප්‍රතිපාදනය යටතේ ගොනුකළ පෙත්සම් සංඛ්‍යාවේ විශාල වැඩිවීමක් පැවතීමයි.

කෙසේ වෙතත් මෙම මතය සනාථ කරලීමට නිල සංඛ්‍යා ලේඛන නොමැති වුවත් එම වසර තුළදී තීන්දුව ලබාදුන් නඩු 22 න් නඩු 8ක් 11 වන ව්‍යවස්ථාව උල්ලංඝනය කිරීමට අදාළ නඩු වන අතර එයින් 75% සාර්ථක වී ඇත. පෙර පරිච්ඡේද වලදී ද සාකච්ඡා කර ඇති පරිදි ක්‍රස්තවාදය වැලැක්වීමේ පනත හෝ හදිසි නීති රෙගුලාසි යටතේ අත්අඩංගුවට පත්වුවත් වධහිංසා වලට ලක් කිරීම සාමාන්‍ය පුරුද්දක් වී තිබුණි. නමුත් ජුනි මාසයේ සිට හදිසි අවස්ථාව අහෝසි වීමත් ඒ අනුව ඒ යටතේ පැවති හදිසි නීති රෙගුලාසි ද අහෝසි වී යාමත් නිසා හදිසි නීති රෙගුලාසි යටතේ අත්අඩංගුවට ගැනීම කවදුරටත් නොහැකි විය. අපරාධ යුක්තිය පයිදලීමේ ක්‍රියාවලියේදී වධහිංසා පැමිණවීම කවදුරටත් පවතින සංසිද්ධියක් බව පහත සාකච්ඡා කෙරෙන නඩු තීන්දු මගින් පෙනී යයි. පොලිස් අත්අඩංගුවේ පසුවීමේදී වධහිංසා පැමිණවීම පිළිබඳව පවතින චෝදනා සම්බන්ධයෙන් නඩු පැවරීම් වැඩිවී ඇති බව සැලකිල්ලට ගත යුතු කරුණකි.

මෙම පරිච්ඡේදයේදී අවධානයට ලක්වන කාලපරිච්ඡේදය තුළ අධිකරණය විසින් ලබාදුන් වර්ධනීය ලක්ෂණයන්ගෙන් යුත් නඩු තීන්දු පිළිබඳ සාකච්ඡා කෙරේ. ඉහතදී ද පෙන්වුම් කළ පරිදි මෙම පරිච්ඡේදය තුළ විරාගතව පැවති සම්ප්‍රදාය වූයේ තීරණය වූ නඩු තීන්දු පිළිබඳව සාකච්ඡා කිරීම පමණක් වුවද, මෙවර ඉන් මිදී මූලික විරෝධතා සහ නඩුව පවත්වාගෙන යාමේ අවසරය නොලැබුණු නඩු තීන්දු එනම්, අගවිනිසුරුවරයාගේ පත්වීමේ වලංගුභාවය අභියෝගයට ලක් කළ නඩුව ද සාකච්ඡා කෙරෙන්නේ එතුළින් වැදගත් නීතිමය ගැටළු පැන නැගී ඇති බැවිනි.

2. 11³ 13(1)⁴ සහ 13(2)⁵ ව්‍යවස්ථා යටතේ පැවරූ නඩු

සාකච්ඡා කිරීමේ පහසුව සඳහා ඉහත සඳහන් ව්‍යවස්ථා තුන යටතේ පැවරූ නඩු මෙහිදී පොදුවේ සලකා බැලෙන අතර එම සියළුම නඩු මෙම ව්‍යවස්ථා තුනේම සඳහන් අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය වූ අවස්ථා ලෙස නොසැලකිය යුතුය.

හැඳින්වීමේදී ද පෙන්වා දී ඇති පරිදි පෙර වර්ෂ හා සැසඳීමේදී 11 ව්‍යවස්ථාව උල්ලංඝනය වීම සම්බන්ධයෙන් පැවරූ නඩු සංඛ්‍යාව ඉහළ ගොස් ඇති බව සැලකිය යුතු කරුණකි. බොහෝ අවස්ථාවලදී වධදීම සඳහා යොදාගත් ක්‍රමවේදයන් භයාංකර වූ අතර එමඟින් පෙත්සම්කරුවන්ට සිදු වූ තුවාල බරපතල ඒවා විය. මෙය වඩාත් බරපතල වන්නේ මෙම ක්‍රමවේදයන් අපරාධ විමර්ශන ක්‍රියාවලියේ “අනිවාර්ය කොටසක්” ලෙස දැකිය හැකි වීමයි.

මෙම ව්‍යවස්ථාව යටතේ වූ පෙත්සම්කරුවෝ බොහෝ දෙනෙක් පොලිස් අත්අඩංගුවේ පසුවෙත්දී වධහිංසාවට භාජනය වූවෝ වෙති. එන්. කේ. එල්. විදානගේ ඒදිරිව උදය සෙනෙවිරත්න පොලිස් පරීක්ෂක, මිටියගොඩ පොලීසිය සහ තවත් දෙදෙනෙක් නඩුවේදී,⁶ කර්මාන්ත ශාලාවක සහකාර කළමනාකාරවරියක වූ පෙත්සම්කාරියට පළවන වගඋත්කරකරු අවමන් සහගත වචනයෙන් බැන වැදී දොරකට තබා විලංගුලා මැදියම් රැස වනතුරු පොලිස් ස්ථානයේ බංකුවක් මත හිඳගෙන බලා සිටීමට සැලැස්වූ බවත්, ඇයගේ කම්මුලට පහර දුන් බවත් ප්‍රකාශ කෙරුණි. ඇය මහේස්ත්‍රාත්වරයා වෙත ඉදිරිපත් කෙරුණේ අත්අඩංගුවට ගෙන දින තුනකට පසුවයි. පොලීසිය යොදාගන්නා අශිෂ්ට සහ අවමන් සහගත අපරාධ විමර්ශන ක්‍රමවේදයන් පිළිබඳව සිය

³ මෙම ව්‍යවස්ථාව වදහිංසා වලට හෝ කෲර අමානුෂික හෝ අවමන් සහගත සැලකිල්ලකට හෝ දඬුවමකට යටත් වීමෙන් නිදහස්ව සිටීමට ඇති අයිතිය ස්ථාපනය කරයි.

⁴ මෙම ව්‍යවස්ථාව අත්තනෝමතිකව අත්අඩංගුවට ගැනීමෙන් හා රඳවා ගැනීමෙන් නිදහස්ව සිටීමට ඇති අයිතිය ස්ථාපනය කරයි.

⁵ මෙම ව්‍යවස්ථාව රඳවාගෙන සිටින තැනැත්තෙකු නීත්‍යානුකූල ප්‍රතිපාදන අනුව විනිසුරුවරයෙකු වෙත ඉදිරිපත් කිරීමට ඇති අයිතියක්, තමා අත්අඩංගුවට ගන්නා කාරණය දැනගැනීමට ඇති අයිතියක් ස්ථාපනය කරයි.

⁶ ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ අයදුම්පත් අංක 148/99 සහ 2001-9-26 ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ තීන්දුව.

නඩු කින්දුව මගින් ඵය්සුරිය විනිසුරුතුමා පොලීසියට දැඩිව පහර එල්ලකර ඇත.

“පොලිස් විමර්ශන බුද්ධිමත්ව විනා ගුවි බැට දීමෙන් සිදුකළ නොහැකි බව පළමු වගඋත්තරකරු විසින් තේරුම් ගැනීමට දැන් කාලය පැමිණ තිබේ. බොහෝ අවස්ථාවලදී පොලිස් විමර්ශනයන් හිසක් ඇති මිනිසුන් විසින් මිස කඳක් පමණක් ඇති මිනිසුන් විසින් නොකළ යුතු බව සුනරුවිචාරණය කෙරී ඇත.”

අධිකරණය වැඩිදුරටත් සඳහන් කළේ පළමු වගඋත්තරකරු පොලිස් වාර්තා පොත්වල ඇති සටහන් වෙනස් කර ඇති බවත් සදොස් දිවුරුම් ප්‍රකාශ අධිකරණයේ ගොනුකර ඇති බවත් ඔහු අධිකරණය නොමග යැවීමට උත්සාහ දරා ඇති බවත්ය. පළමු වගඋත්තරකරු තම පෞද්ගලික මුදලින් රු. 20,000 ක් පෙත්සම්කාරියට ගෙවිය යුතු බව නියම කළ ඵය්සුරිය විනිසුරුතුමා, තවදුරටත් මෙසේ ප්‍රකාශ කළේය. “මෙරට ජනතාව නීතිය පිළිබඳව තැකීමක් හෝ බියක් නොමැතිව මෙවන් අඥාන අන්දමින් ක්‍රියා කරන පොලිස් නිලධාරීන්ගේ අනුකම්පාව යටතේ ජීවත් වන බව දක්නට ලැබීම බොහෝ කනගාටුවට කරුණකි.”

එන්. සෙල්වකුමාර් ජ්‍යෙෂ්ඨ ස්ථානාධිපති විශේෂ කාර්ය බලකා කඳවුර, වෙට්ටිපලායම් සහ තවත් පස් දෙනෙක් නඩුවේදී ද කෲර වධහිංසා පැමිණවීම පිළිබඳව වූ චෝදනාවක් තිබුණු අතර එයට චෝදනා ලැබුවේ විශේෂ කාර්ය බලකායයි. මෙම නඩුවේ පෙත්සම්කරු ත්‍රස්තවාදය වැලැක්වීමේ පනත යටතේ රඳවාගෙන සිටි අතර ඔහුට මතු දැක්වෙන අකාරයෙන් වධහිංසා පමුණුවා ඇත. පොලු වලින් පහරදීම, බඩට සහ පපුවට පහරදීම, ඔහුගේ හිසට පෙට්‍රල් සහ මිරිස් කුඩු අඩංගු පොලිකින් කවරයක් දැමීම, හුස්ම හිරවෙනතුරු දියෙහි ගිල්වා තැබීම, ඉඳුල් වතුර ටැංකියක ගිල්වා තැබීම, සිගරට් කොට වලින් පිළිස්සීම සහ පෙත්සම්කරුගේ ශිෂ්‍නය හා වෘෂණ කෝෂය ඇද මිරිකා දැමීම. මෙම තුවාල සිදුවීම් වෛද්‍ය සාක්ෂි මගින් තහවුරු විය. මෙහිදී 11 වන ව්‍යවස්ථාව යටතේ ප්‍රතිපාදිත පෙත්සම්කරුගේ මූලික අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය වී ඇති බව තීරණය කළ බණ්ඩාරනායක විනිසුරුතුමිය

⁷ ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ අයදුම්පත් අංක 363/2000 සහ 2001-10-01 ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ කින්දුව.

පෙත්සම්කරුට වන්දි වශයෙන් රු. 30,000 ගෙවීමට රජයට නියම කළාය. එයට අමතරව මෙම පහරදීම් වලට සම්බන්ධ වූවන්ට එරෙහිව අවශ්‍ය පරීක්ෂණ පවත්වා ඔවුන්ට එරෙහිව නීති මගින් කටයුතු කිරීම සඳහා නඩු කිහිපයක් පිටපත් නීතිපතිවරයා සහ පොලිස්පතිවරයාට යැවීමට ද ඇය නියම කළාය. එසේම ඇය අතුකෝරල විනිසුරුතුමාගේ නඩු කිහිපයක් වූ අමල් සුදන් සිල්වා ඒදිරිව කොඩිතුට්තු පොලිස් පරීක්ෂක සහ තවත් අය⁸ යන නඩු කිහිපය හා එකඟ වෙමින් එය උපුටා දැක්වූවාය:

"පෙත්සම්කරු අනුකම්පාව අපේක්ෂා කළ නොහැකි අන්දමේ දාමරිකකම් වලට සම්බන්ධ දරුණු අපරාධකරුවෙකු විය හැක. නමුත් අපගේ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී රාමුව තුළ, ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාමය රැකවරණයන්ට වටිනාකමක් සහ අර්ථයක් ලබාදීමට නම්, එවැන්නෙකුට වුවද අපගේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවෙන් සහතික කර ඇති රැකවරණය අහිමි නොවිය යුතු වීම අත්‍යවශ්‍යය."

මෙම නඩුව හයාකර අන්දමේ වධදීමකට සම්බන්ධ වූ සහ ඒ සම්බන්ධයෙන් විශාල වන්දි නියම කිරීමක් සිදුවූවක් බව නොකිවමනාය.⁹ පෙත්සම්කරු අත්වින්දා වූ තුවාලවල ස්වභාවය පමණක් සලකා බලා ඒ තුළින් ඔහු ලැබූ ප්‍රබල මානසික කම්පනය (මුළු ජීවිත කාලය පුරා අත්විඳිනු ලබන) සැලකිල්ලට නොගෙන නොසැලකිය හැකි තරම් වූ රු. 30,000 මුදලක්

⁸ (1989) 2 ශ්‍රී ලංකා නී. වා. 119, 127 පිටුව.

⁹ බලන්න, යූ. ඩබ්. ඒ. නිල් අජන්ත හා තවත් දෙදෙනෙක් ඒදිරිව පොලිස් පරීක්ෂක කෝරලගේ සහ තවත් පස් දෙනෙක් (ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ අයදුම්පත්‍ර අංක 966/97, 967/97 හා 9968/97 සහ 2001-10-01 ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ කීන්ද්‍රව) මෙහිදී පෙත්සම්කරුවන්ගේ 11 හා 13(2) ව්‍යවස්ථා මගින් ප්‍රතිපාදිත මූලික අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය වීම උදෙසා ඔවුන් කිදෙනාට රු. 5,000/- බැගින් වන්දි ලබාගැනීමට හැකි විය.

වන්දි වශයෙන් ලබාදීම සමානුපාතිකත්වයේ මූලධර්මයට¹⁰ එනම්, අත්විඳින ලද හානිය සහ වන්දිය අතර සාධාරණ අන්දමේ සමානුපාතිකත්වයක් පැවතීමට¹¹ පටහැනි වී ඇත.

මෙයට ප්‍රතිවිරුද්ධ ලෙස ජී. කේ. ලියනාර්ට් විර්විස් ස්ථානාධිපති, රිමාන්ඩ් බන්ධනාගාරය ඇබ්ලිටිටිය සහ තවත් හය දෙනෙක්¹² නඩුවේදී පෙත්සම්කරුට රුපියල් ලක්ෂයක මුදලක් වන්දි හා නඩු ගාස්තු වශයෙන් ප්‍රදානය කළ අධිකරණය හේතු වශයෙන් ප්‍රකාශ කර සිටියේ පෙත්සම්කරු අත්විඳි තුවාල ඉතාම දරුණු පහරදීමක ප්‍රතිඵල පමණක් විය හැකි යැයි ස්ථීර වන බවයි. මෙම මුදල ඇත්ත වශයෙන්ම සුවිශාලම මුදලක් වන්නේ කෲර වධහිංසා පැමිණවීම් සම්බන්ධ නඩුවලදී නියම කෙරෙන ඉතා සුළු වන්දි මුදල් ප්‍රමාණය සහ එම අයිතිය උල්ලංඝනය කිරීමේ ඇති බරපතල ස්වභාවය හා 12 ව්‍යවස්ථාව උල්ලංඝනය වීමකදී ප්‍රදානය කෙරෙන වන්දි මුදල සැසඳීමේදීය.¹³

¹⁰ සමානුපාතිකත්වයේ මූලධර්මය විශේෂයෙන්ම අත්කර් ජාතික නීතියේදී යෙදෙන නීතියේ සාමාන්‍ය මූලධර්මයකි. එතුලින් අදහස් කෙරෙන්නේ මූලික ක්‍රියාව හා එයට සිදු කෙරෙන ප්‍රතික්‍රියාව අතර සාධාරණ සමානුපාතිකභාවයක් තිබිය යුතු බවයි. එනම්, උදාහරණයක් වශයෙන් අත්කර්ජාතික නීතිය තුළ ආත්මාරක්ෂාවේ අයිතිය සමානුපාතිකත්වයේ මූලධර්මයට යටත් වන්නකි. මෙම මූලධර්මය මෙම පරිච්ඡේදයේ පහත සාකච්ඡා කෙරෙන ඩී. ඒ. නෙත්සිංහ විර්විස් රත්නසිරි වික්‍රමනායක සහ තවත් සිව්දෙනෙක් (ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ අයදුම්පත් අංක 770/99 සහ 2001-07-13 දිනැති ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ තීන්දුව) නඩුවේදී අධිකරණය විසින් යොදා ගැනුනි. එහිදී අධිකරණය පෙන්වා සිටියේ: වැඩිදුරටත් සඳහන් කළ හැක්කේ, වරද හා සැසඳීමේදී කිසියම් එයට සමානුපාතික නොවන ආකාරයේ දඬුවමක් අසාධාරණ අත්තනෝමතික සහ නොසිතු විරුවක් වන හෙයින් 12(1) වගන්තියේ ප්‍රතිපාදන රැකවරණ සීමාවට ගැනෙන බවය."

¹¹ මේ සම්බන්ධව මෙම පරිච්ඡේදයේ පහත සාකච්ඡා කෙරෙන සහනයන් පිළිබඳ කොටස බලන්න.

¹² ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ අයදුම්පත් අංක 971/99 සහ 2001-01-19 දිනැති ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ තීන්දුව.

¹³ බලන්න: දිපිකා උඩගම හේ "මූලික අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ අධිකරණ තීන්දු" පරිච්ඡේදය ශ්‍රී ලංකාවේ මානව හිමිකම් තත්ත්වය 2001 (එළිසබත් නියාන් සංස්කරණය) 2001. (නීතිය හා සමාජ භාරය, කොළඹ) 147 පිටුව.

තවත් නඩුවකදී ද වන්දි වශයෙන් රුපියල් ලක්ෂයක් ගෙවීමට නියම කෙරුණු අතර එහිදී ද චෝදනා නැඟුනේ 11, 13(1) හා 13(2) ව්‍යවස්ථා යටතේ වූ මූලික අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය වීම් පිළිබඳවයි. එම්. එච්. සික්කි මරිලියා එදිරිව මල්ලවකුමාර, ස්ථානාධිපති (යුළු පැමිණිලි) නිව්ටන්ව පොලීසිය සහ තවත් හත් දෙනෙක්¹⁴ යන නඩුවේදී ප්‍රනාන්දු විනිසුරුතුමා ප්‍රකාශ කළේ පෙත්සම්කාරිය අත්අඩංගුවට ගන්නා අවස්ථාවේදී පමණ ඉක්මවා යොදවා ඇති බවත්, ඇයට නිග්‍රහ වන ආකාරයෙන් සලකා ඇති බවත්, ඉන්පසු ඇයට දරුණු ලෙස පහරදී ඇති බවත් සහ කිසිදු හේතුවක් නොමැතිව මුළු රැයක් පුරා ඇය සිරකර තබා ඇති බවත්ය. මෙයට අමතරව 13(1) හා 13(2) ව්‍යවස්ථා වලින් ප්‍රතිපාදිත ඇගේ මූලික අයිතිවාසිකම් ද උල්ලංඝනය වී ඇති බව කීරණය කෙරුණි.

ප්‍රථමා ප්‍රියන්ති ඩයස් එදිරිව ඒකනායක (පොලීස් ස්ථානය, පොල්පිතිගම) සහ තවත් නිදෙනෙක්¹⁵ නඩුව පාසැල් ගුරුවරයෙකු වධහිංසාවට ලක් කිරීම සම්බන්ධව වූවකි. පෙත්සම්කරු පොලීස් ස්ථානයට රැගෙන ගොස් ඇත්තේ ඔහු මඩකලපුවේ උපත ලද අයෙකු හෙයින් ඔහු කොටි ත්‍රස්තවාදියෙකු විය හැකිය යන උපකල්පනය මතයි. වෛද්‍ය සාක්ෂි අනුව පෙත්සම්කරුගේ ශරීරයේ තුවාල 23 පෙන්නුම් කළ අතර ඒ අනුව ඔහුට 11 සහ 13(1) ව්‍යවස්ථා මගින් සහතික කරදී ඇති මූලික අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය වී ඇති බව පැකිලිමකින් තොරවම අධිකරණය කීරණය කළේය. පෙත්සම්කරු වෙනුවෙන් කළ කරුණු දැක්වීමට අනුව වගඋත්තරකරුවන් පෙත්සම්කරුට ඔහුගේ රැකියාව තවදුරටත් කරගෙන යෑමට ඉඩ නොතබන බවත් පෙත්සම්කරුගේ සත්තකයට ගංචා පාර්සලයක් දමා, ඔහු ගංචා ළඟ තබාගත් බවට නඩු පවරා ඔහුව සිරගෙයට යවන බවටත් තර්ජනය කර ඇත. පෙත්සම්කරු සිය නිර්දෝෂීභාවය පිළිබඳව කරුණු පැවසූ සෑම විටකම වගඋත්තරකරුවන් පවසා ඇත්තේ ඔවුන් පොලීස් නිලධාරීන්ගේ බලය සහ හැකියාව පෙන්නුම් කිරීමට මෙය අවස්ථාවක් කරගන්නා බවයි. තමන් විසින් ක්‍රියාත්මක කළ යුතුව ඇති නීතිය පිළිබඳ අල්ප සැලකිල්ලක් දක්වමින් අත්තනෝමතික ආකාරයෙන් පොලීස් නිලධාරීන් මෙම නඩුවට අදාළ සිද්ධියේදී හැසිරී ඇති ආකාරය ද අතාවශ්‍යයෙන්ම සැලකිල්ලට ගතයුතු කරුණකි.

¹⁴ ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ අයුද්ධපත් අංක 293/99 සහ 2001-09-21 ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ තීන්දුව.

¹⁵ ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ අයුද්ධපත් අංක 860/99 සහ 2001-03-27 ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ තීන්දුව.

3. 12 වන ව්‍යවස්ථාව යටතේ පැවරූ නඩු

මින් පෙර වර්ෂ වලදී මෙම පරිච්ඡේදය තුළින් පෙන්වා දුන් ආකාරයේ සැලකිය යුතු වර්ධනයක් මෙවර 12 ව්‍යවස්ථාව යටතේ නඩු පැවරීම්වල දක්නට නැත. එමගින් පෙනී යන්නේ බොහෝ නඩු, නඩු විභාග කිරීමේ අවසරය නොලැබී යාමෙන් අහෝසි වී ඇති බවයි. 12(1) ව්‍යවස්ථාව යටතේ සමානාත්මතාවය සහ නීතිය මගින් සමාන රැකවරණයක් ලබාදීම පිළිබඳව වැදගත් නඩු තීන්දු කිහිපයක් ලබාදී තිබේ. කෙසේ වෙතත්, කිසිදු පෙත්සම්කරුවෙකු 12(2) ව්‍යවස්ථාව එනම්, වර්ගය, ආගම, ස්ත්‍රී පුරුෂ හේදය, දේශපාලන මතය යනාදිය මත වෙනස් කොට සැලකීම සම්බන්ධයෙන් චෝදනා නඟා නැත. එසේම ඇතැම් විනිසුරුවරුන් සිය නඩු තීන්දු සනාථ කිරීම සඳහා අන්තර්ජාතික සම්මුතීන්හි සඳහන් මූලධර්මයන් ද නිර්දේශ කරගෙන තිබීම විශේෂ කරුණක් ලෙස සඳහන් කළ හැක.

ඒ. එච්. වික්‍රමතුංග සහ තවත් තිදෙනෙක් එදිරිව එච්. ආර්. ද සිල්වා ප්‍රධාන තත්සේරුකරු, තත්සේරු දෙපාර්තමේන්තුව සහ තවත් 14 දෙනෙක්¹⁶ නඩුවේදී ප්‍රනාන්දු විනිසුරුතුමා උසස්වීම් ලබාදීම පිළිබඳව වූ කාරණාව සැලකිල්ලට ගනු ලැබීය. පෙත්සම්කරුවන් සඳහන් කළේ 12 සහ 15 වගඋත්තරකරුවන්ට උසස්වීම් ලබාදීම අසාධාරණ සහ අත්තනෝමතික ක්‍රියාවක් බවත් එමගින් 12(1) ව්‍යවස්ථාවෙන් ප්‍රතිපාදිත තමන්ගේ මූලික අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය වී ඇති බවත්ය. පෙත්සම්කරුවන්ගේ මතය පිළිගනිමින් සහ අදාල වගඋත්තරකරුවන්ගේ උසස්වීම් අවලංගු කරමින් ප්‍රනාන්දු විනිසුරුතුමා අන්තර්ජාතික මානව හිමිකම් නීති මූලධර්ම සඳහන් කරමින් මෙසේ පැවසීය.

“ආර්ථික, සමාජයීය සහ සංස්කෘතික අයිතීන් පිළිබඳව අන්තර්ජාතික සම්මුතියේ 7 වගන්තිය අනුව ‘ජ්‍යෙෂ්ඨත්වය සහ හැකියාව පිළිබඳ සාධක හැර වෙනත් කිසිදු පදනමක් නොසලකා තම රැකියාවේ සුදුසු ඉහළ මට්ටමට උසස්වීම් ලබාගැනීම සඳහා සෑම අයෙකුටම සමාන අවස්ථාවක් තිබේ’ යන අයිතිය පිළිගෙන ඇත.”

¹⁶ ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ අයුම්පත් (මූලික අයිතිවාසිකම්) අංක 551/98 සහ 2001-08-31 ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ තීන්දුව.

දන් නමුත්, තමාට එහිදී සමාන ආකාරයෙන් සලකා නොමැති බවයි. කෙසේ වෙතත් මෙහිදී අසමාන ආකාරයෙන් සලකා ඇති බවට සාක්ෂි නොමැති බව පෙන්වා දෙමින් අධිකරණයේ තීන්දුව ප්‍රකාශයට පත්කළ බණ්ඩාරනායක විනිසුරුතුමිය ජේන් කාශ්මිරි උපුටා දක්වන ලදී:

“සමානයන් අසමාන ආකාරයෙන් නොකැබිලි යුතුය. එසේම අසමානයන්ට, උසස්වීම්, විශ්‍රාම ගැනීමේදී වරප්‍රසාද යනාදිය උදෙසා සමාන ආකාරයෙන් නොසැලකිය යුතුය. සමාන අවස්ථාවන් යන්නෙන් සමාන පුද්ගලයන්ට සමාන ලෙස සැලකීම අදහස් වේ. මෙම රීතිය අසමානයන් උදෙසා උසස්වීම් ලබාදීමේදී සහ පාරිකෝෂිකයන් හා විශ්‍රාම වැටුප් ගෙවීමේදී යොදාගැනීම මගින් එම තීරණ එනයින්නම් වෙනස් කොට සැලකීම් නොවිය යුතුය. ‘සමානයන්ට සමාන අවස්ථා’ එනම් ජීවිතයේ සමාන අවස්ථාවන්ට මුහුණ දුන් අයටයි.”¹⁹

බණ්ඩාරනායක විනිසුරුතුමිය වැඩිදුරටත් ප්‍රකාශ කරන්නේ 12(1) වන ව්‍යවස්ථාව නීතියේ සමාන රැකවරණය සහතික කළ ද එය වෙනස් ආකාරයෙන් සැලකීමේ සෑම ක්‍රියාවක්ම එකී අයිතිවාසිකම උල්ලංඝනයක් ලෙස සැලකීමකට ඉඩ නොසලසන බවයි. “සාධාරණ පදනමක් මත සිදු කරන වර්ගීකරණයක් හෝ වෙන්කිරීමක් නීත්‍යානුකූල සහ වලංගු විය හැක.” මේ සම්බන්ධයෙන් ඇය ඇමරිකානු නඩුවක් වන අර්කන්සාස් ගැස් සමාගම ඒද්රිව දුම්රිය මාර්ග කොමිසම²⁰ නඩුව උපුටා දක්වයි.

“අසමානත්වය එනයින්නම් සමානාත්මතාවයේ රැකවරණය උල්ලංඝනය නොකරයි. කිසියම් රෙගුලාසියකට අනුව කරන සෑම කෝරාගැනීමකම යම්කිසි ප්‍රමාණයකට අසමානත්වය පැවතිය හැක. සමානාත්මතාවයේ මූලධර්මය අහිමිව යෑමට නම් එකී අසමානත්වය සත්‍ය ලෙසම හා ප්‍රකටවම අසාධාරණ සහ අත්තනෝමතික විය යුතුය.”

ඒ අනුව අධිකරණය සාධාරණ වර්ගීකරණයේ මූලධර්මය ප්‍රතික්ෂාපනය කරමින් කියා සිටියේ මෙමගින් සාධාරණත්වයේ රැකවරණය සඳහා වන 12(1) වන ව්‍යවස්ථාව උල්ලංඝනය වීමක් ලෙස නොවන බවයි.

¹⁹ ඉන්දියානු ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව, 5 සංස්කරණය 238 පිටුව.
²⁰ 261 යූ. එස්. 379 හි 384 පිටුව.

සඳහාත්ත ගාමන්ට්ස් (පුද්ගලික) සමාගම ඒදිරිව ඇතළුම් කෝටා මණ්ඩලය සහ තවත් සිව් දෙනෙක්²¹ තඩුවේදී පෙත්සම්කරු චෝදනා කරනු ලැබුයේ 1 වන වගඋත්තරකරු විසින් 1999 වර්ෂය සඳහා තමාගේ ඇතළුම් කෝටාව දැඩි ලෙස කප්පාදු කිරීමෙන් තමාගේ ව්‍යාපාරය බිඳ වැටෙන තත්ත්වයක් මතු වූ බවත් එතුළින් 12(1) වන ව්‍යවස්ථාව සහ 14(1)(උ) වන ව්‍යවස්ථාව එනම්, කිසියම් වෘත්තීයක හෝ ව්‍යාපාරයක යෙදී සිටීමට ඇති අයිතිය උල්ලංඝනය කර ඇති බවයි.

ප්‍රනාන්දු විනිසුරුතුමා මේ සම්බන්ධව ආකාර කිහිපයකින්ම විග්‍රහ කොට ඇත. පළමුවෙන් පෙත්සම්කරුට එරෙහි කීරණය ගැනීමට පෙර වගඋත්තරකරුවන් ඔහුට අදහස් ප්‍රකාශ කිරීමට අවස්ථාවක් ලබා නොදීම තුළින් ස්වභාවික යුක්ති මූලධර්ම උල්ලංඝනය කර ඇති බව එතුමා කීරණය කළේය. දෙවනුව, පෙත්සම්කරුගේ ගැටළුවට අදාළ කරුණු නිසි ලෙස සලකා නොබැලීම තුළින් වගඋත්තරකරු තමාගේ අභිමතය නිසි පරිදි යොදවා නොමැති බව ප්‍රකාශ කළ අතර තෙවනුව යම් අවස්ථාවලදී කෝටාව අඩුකිරීම අත්‍යවශ්‍ය වුවත් ඇතළුම් කෝටා මණ්ඩලයේම මූලධර්ම හා පිළිවෙත් අනුව සැලකූව ද පෙත්සම්කරුගේ කෝටාව අඩුකර ඇති ප්‍රමාණය අතිශයින්ම වැඩි බව සිව්වෙනුව පෙත්සම්කරුගේ කෝටාව අඩුකිරීම පැහැදිලිවම වෙනස් ආකාරයෙන් සැලකීමක් බවත්, අවසාන වශයෙන් ඇතළුම් කෝටා මණ්ඩලයේ පිළිවෙත් වලට අනුව අපනයනකරුවන් අතර කෝටාවන් හුවමාරු කරගැනීම දණ්ඩනයට ලක්කිරීම අසාධාරණ බව ද ප්‍රකාශ කරන ලදී.

12(1) ව්‍යවස්ථාවෙන් ප්‍රතිපාදිත පෙත්සම්කරුගේ මූලික අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය වී ඇති බව ප්‍රකාශ කළ ප්‍රනාන්දු විනිසුරුතුමා, එවැන්නක් තුළින් පෙත්සම්කරුට අතිවිශාල හානියක් සිදුවන ආකාරයෙන් මෙම කෝටාව අඩුකිරීම සිදුවී ඇති බවත් එනිසා පෙත්සම්කරුගේ ව්‍යාපාරය කරගෙන යෑමට නොහැකි තත්ත්වයක් උද්ගතවී ඇති බවත් ප්‍රකාශ කළේය. රුපියල් පනස් ලක්ෂයක වන්දි මුදලක් පෙත්සම්කරුට ප්‍රදානය කිරීමට නියෝග කෙරුණු අතර එය බොහෝ විට ශ්‍රී ලංකාවේ මූලික අයිතිවාසිකම් පෙත්සමක නියම කළ විශාලම වන්දි මුදල විය හැක. මෙම මුදල ගන්නා කළේ 1 වගඋත්තරකරුගේ ක්‍රියාව නොවන්නට පෙත්සම්කරුට උපයාගත හැකිව තිබූ සාමාන්‍ය ලාභය ගන්නා කිරීමෙනි.

14(1)(උ) ව්‍යවස්ථාවෙන් ප්‍රතිපාදිත මූලික අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය වීමේ චෝදනාව පිළිබඳව අදහස් දැක්වූ ප්‍රනාන්දු විනිසුරුතුමාගේ මතය

²¹ ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ අයුම්පත් (මූලික අයිතිවාසිකම්) අංක 869/99 සහ 2001-12-11 ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ තීන්දුව.

වුයේ එකී අයිතීන් පුරවැසියන් විසින් විනා වෙනත් පුද්ගලයන් විසින් හුක්කි නොවිදින බවයි.

“පුරවැසියන්ට වෙනත් අය සමඟ සහභාගිත්වයෙන් ඕනෑම නීත්‍යානුකූල ව්‍යාපාරයක යෙදීමේ අයිතිය ඇත. එවැනි ‘සමාගමයේ නිදහසක්’ ආකාර කිහිපයකින් විය හැක. වගකීම් සීමාසහිත සමාගමක්, හවුල් ව්‍යාපාරයක්, සමිතියක් යනාදී වශයෙනි. ඒ අනුව පෙත්සම්කරුගේ කොටස්කරුවකු වන ඕනෑම පුරවැසියෙකුට 14(1)(c) වගන්තියෙන් ප්‍රතිපාදිත ඔවුන්ගේ මූලික අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනයක් පිළිබඳව පැමිණිලි කිරීමට ඉඩ තිබේ. විශේෂයෙන්ම පෙත්සම්කර සමාගමේ කොටස්කරුවන් සියළු දෙනාම හෝ ඉන් බහුතරයක් පුරවැසියන් බව ප්‍රකාශ වන අන්දමේ ඡේදයක් පෙත්සමේ නොමැති කළ එම සමාගමටම ඉහත කී පැමිණිල්ල කිරීමට යෝග්‍යතාවයක් ඇතුළු මම නොසිතමි.”
(අවධාරණය නඩුනිත්‍යවෙනි)

ඩී. ඒ. නෙත්තසිංහ ඊදිරිව රත්නසිරි වික්‍රමනායක, රාජ්‍ය පරිපාලන ස්වදේශ කටයුතු සහ වැවිලි කර්මාන්ත ඇමති සහ තවත් සිවු දෙනෙක්²² නඩුව ද විශේෂ කාරණා කිහිපයක් සාකච්ඡා කෙරුණකි. සංස්ථාපිත මණ්ඩලයක සභාපතිවරයෙකුට ඉවත් කිරීමට ඇමතිවරයාට බලයක් තිබේද, ඔහුට ඒ සඳහා නීතියෙන් පිළිගත හැකි හේතුවක් තිබුණාද? ඔහුගේ ක්‍රියාව විමර්ශනයට ලක්කළ හැකිද? සහ ඔහු විසින් දෙපාර්තමේන්තු කන්දිය යුතුය යන රීතිය අනුව ක්‍රියා කළ යුතුද? යන කරුණුය.

ජාත්‍යන්තර කීර්තියට පත් විද්‍යාඥයෙකු වන පෙත්සම්කරු 2 වගඋත්තරකාර පොල් සංචර්ධන මණ්ඩලයේ වැඩ බලන සභාපති ධුරයෙන් කිසිදු හේතුවක් නොදක්වා හදිසියේ සේවයෙන් පහකිරීම තුළින් 12(1) ව්‍යවස්ථාව යටතේ ප්‍රතිපාදිත ඔහුගේ මූලික අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය වී ඇති බවට චෝදනා නැඟීය.

අදාළ පනතේ ඇති නියමිත ප්‍රතිපාදන එනම් 1971 පොල් සංචර්ධන පනත මගින් ඇමතිවරයාට හේතු දැක්වීමකින් තොරවම මණ්ඩලයේ අධ්‍යක්ෂක මණ්ඩල සාමාජිකයෙකුට ධුරයෙන් ඉවත් කළ හැකිය යන ප්‍රතිපාදනය විග්‍රහ කළ ප්‍රනාන්දු විනිසුරුතුමා තමාගේම පැරණි නඩු කිත්‍යුවකට අවධානය යොමු කරයි.

²² ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ අයුරුමත් අංක 770/99 සහ 2001-07-13 ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ තීන්දුව.

“55(1) ව්‍යවස්ථාවට 12 ව්‍යවස්ථාවේ සර්ව සාධාරණත්වයේ මූලධර්මයන් අඩංගු කළ විට සාධාරණත්වය අනිවාර්ය කෙරෙන අතර අත්තනෝමතිකත්වය බැහැර කෙරෙයි. පත්කිරීමේ සහ සේවයෙන් පහකිරීමේ බලතල ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව මගින් අධිකාරීන් රැසකට පවරා දී ඇත්තේ මහජන යහපත පිණිස මිස පුද්ගලික වාසි තකා නොවේ; එසේම එම බලතල යොදාගැනීම සහේතුකව විය යුතු අතර හිතූමතයේ නොවිය යුතුය; අදාල විධිවිධාන විසින් එවැනි ඇති කිරීමක් අරමුණු කරගනියි නම් විනා එවා පරම, අනම්‍ය හෝ අත්තනෝමතික ලෙස නොසැලකිය යුතුය.”²³

ප්‍රනාන්දු විනිසුරුතුමා තවදුරටත් තීරණය කරනු ලැබුයේ පෙත්සම්කරු ධුරයෙන් ඉවත් කිරීම පිළිබඳව හේතු දැක්විය යුතු බවත්, ඇමතිවරයාගේ තීරණය මෙම නඩු කටයුත්ත මගින් විමර්ශනය කළ හැකි බවත් සහ නීතිය පිළිගනු ලබන සහ 12(1) ව්‍යවස්ථාව තුළින් පිළිබිඹු වන එක් වැදගත් ආරක්ෂණයක් නම් කරුණු විභාග කිරීමක් සඳහා ඇති අයිතියයි. පෙත්සම්කරුට තමාගේ කරුණු දැක්වීමට ඉඩක් ලබා නොදීම ඔහුට සිය ධුරයෙන් තෙරපීම තුළින් ‘දෙපාර්ශ්වයටම සවන් දිය යුතුයි’ යන රීතිය උල්ලංඝනය වී එම ක්‍රියාව බිඳ වැටේ. වැඩිදුරටත් සිදුකළ වරදට සම්පූර්ණයෙන්ම සමානුපාති නොවන දඬුවමක් ලබාදීම අහේතුක, පිළිගත නොහැකි හා අත්තනෝමතික වන අතර එවැන්නක් 12(1) ව්‍යවස්ථාව මගින් සහන සැලසිය හැකි විෂය පථයට අයත් වේ. මේ සම්බන්ධව ප්‍රනාන්දු විනිසුරුතුමාගේ මතය වූයේ පෙත්සම්කරුට කරුණු දැක්වීමට ඉඩක් ලබා නොදීම ඔහුට වැඩබලන සභාපති ධුරයෙන් හා අධ්‍යක්ෂක මණ්ඩල සාමාජිකත්වයෙන් ක්ෂණිකවම තෙරපා දැමීමට ගත් තීරණය අසාධාරණ පමණක් නොව හේතු රහිත දැඩි තීරණයක් බවයි. ධුරය දැරීමට පෙත්සම්කරුට ඉතිරිව තිබූ කාලය ඒ වනවිට අවසන්ව තිබූ බැවින් නඩු ගාස්තු හා වන්දි වශයෙන් රුපියල් ලක්ෂයක මුදලක් පෙත්සම්කරුට ගෙවන මෙන් රජයට නියෝග කළේය.

ඒ අනුව 12(1) ව්‍යවස්ථාව තුළ අඩංගු කර ඇති සර්ව සාධාරණත්වයේ මූලධර්මය විධායකය විසින් ගන්නා ලද තීරණයක් මගින් ජනිත කරන දණ්ඩනීය තත්ත්වයකට පවා බලපාන බව සහ එම තීරණය සමානුපාතික භාවයේ පරීක්ෂණය තෘප්ත කළ හැකි මට්ටමක

²³ බණ්ඩාර එදිරිව ප්‍රේමව්‍යා (1994) ශ්‍රී ලංකා නී. වා. 301.

එකක් නොවේ නම් තීරණය අත්තනෝමතික සහ අසාධාරණ යනාදී ලෙසින් කටුගා දැමීමකට භාජනය වීමේ අවදානම ද පවතී.

4. 14 වන ව්‍යවස්ථාව යටතේ වූ නඩු

14 වන ව්‍යවස්ථාව යටතේ ප්‍රතිපාදිත මූලික අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය වීම් පිළිබඳව ගොනු කළ නඩු කිහිපයක් වන අතර ඒවා ද 14(1)(අ) සහ (උ) එනම්, භාෂණයේ සහ ප්‍රකාශනයේ නිදහස සහ නීත්‍යානුකූල රැකියාවක හෝ වෘත්තීයක නියැලීමේ අයිතිය සම්බන්ධ නඩු වේ.

ජේ. ඒ. එගොඩවෙල සහ තවත් තිදෙනෙක් එදිරිව දයානන්ද දිසානායක, මැතිවරණ කොමසාරිස් සහ තවත් පහළොස් දෙනෙක්²⁴ නඩුව ඡන්දය ප්‍රකාශ කිරීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ වැදගත් කරුණ හා සම්බන්ධව විය. මහනුවර දිස්ත්‍රික්කයේ ලියාපදිංචි ඡන්දදායකයන් වන පෙත්සම්කරුවන් ප්‍රකාශ කර සිටියේ මැතිවරණ දිනයේදී තම ප්‍රදේශයේ හඳුනාගත් ඡන්ද මධ්‍යස්ථාන 25 කදී සිදු වූ විවිධ නීතිවිරෝධී ක්‍රියා නියමිත වේලාවට පෙර ඡන්ද මධ්‍යස්ථාන වසා දැමීම, හොර ඡන්ද දැමීම, ඡන්ද පොළ නියෝජිතයන් පලවා හැරීම සහ අන්‍යයන් බියවැද්දීම ආදී ක්‍රියාමාර්ග මගින් ඔවුන්ට 12(1) හා 14(1)(අ) ව්‍යවස්ථා මගින් ප්‍රතිපාදනය කර ඇති මූලික අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය සිදුවූ බවයි.

ප්‍රනාන්දු විනිසුරුතුමාගේ තවත් සුවිශේෂී නඩු කීන්ද්‍රවත් ප්‍රකාශ වූනු මෙම නඩුවේදී අදහස් ප්‍රකාශ කිරීමේ නිදහසට ඡන්දය ප්‍රකාශ කිරීමේ අයිතිවාසිකම ද ඇතුළත් බවට තීරණය කෙරුණු නඩු කීන්ද්‍රව²⁵ තවත් පියවරක් ඉදිරියට ගනු ලැබීය. ප්‍රනාන්දු විනිසුරුතුමා අත්තර්ජාතික මානව අයිතිවාසිකම් නීති මූලධර්ම කෙරෙහි ද සැලකිල්ල යොමු කළේය.

ඉහත සඳහන් අන්දමේ මැතිවරණ ප්‍රවණිඩ ක්‍රියා සිදුවූනු බව පිළිගනිමින් විනිසුරුතුමා එම ක්‍රියාවල ප්‍රතිඵලය පරීක්ෂා කරමින් මෙසේ ද ප්‍රකාශ කළේය.

“එවැනි ක්‍රියා තුළින් ඇත්ත වශයෙන්ම ඡන්ද පත්‍රිකා හෝ ඡන්ද පොළ නියෝජිතයන් සංඛ්‍යාව අභිබවා යූරට පැතිරෙන ප්‍රතිඵලයක් පවතී. ඒ තුළින් අනෙකුත් ඡන්දදායකයන්ට ඇතිවන බලපෑම ද විග්‍රහ කළ යුතුය.”

²⁴ ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ අයදුම්පත් අංක 412/99 සහ 2001-04-03 ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ කීන්ද්‍රව.

ජන්දය ශූන්‍ය කිරීම සහ නැවත ජන්ද විමසීමක් ප්‍රකාශයට පත්කිරීම යන දෑ සලකා බැලීම සඳහා ප්‍රනාන්දු විනිසුරුතුමා කරුණු කිහිපයක් කෙරෙහි අවධානය යොමු කළේය.

(අ) නිවැරදි ජන්ද විමසීමක් පැවැත්විනිද?

1988 අංක 2 දරණ පළාත් සභා මැතිවරණ පනත (සංශෝධනයන් ද සමඟ) වෙත අවධානය යොමු කරමින් ප්‍රනාන්දු විනිසුරුතුමා දැක්වූ අදහස නම් එකී පනතේ බොහෝ ප්‍රතිපාදනයන් තුළින් ජන්ද විමසීමක් නිදහස්, සමාන සහ රහස්‍ය විය යුතු යැයි ව්‍යවස්ථාදායකය අදහස් කර ඇති බවයි. ඔහු ‘ජන්ද විමසීම’ යන්න මෙලෙස අර්ථ නිරූපනය කර ඇත.

“ප්‍රතිවිරුද්ධ මතධාරීන් අතුරින් ජන්දයක් මගින් සත්‍ය තෝරා ගැනීමක් සිදු කිරීමට ඉඩ සලසා දෙන ක්‍රියාවලියක් වූ මෙහිදී අනිවාර්යයෙන්ම අනිසි බලපෑම් හෝ පීඩනයන්ගෙන් නිදහස් විය යුතුය, සමානත්වය සමාන අවස්ථාවන් යටතේ කරන කරන පක්ෂ හෝ අපේක්ෂකයන් අතරින් කෙනෙකුට තෝරා ගැනීමේ අවස්ථාව ජන්දය දීමට හැකියාව ලැබූ (වෙනත් අය නොවේ) තැනැත්තන්ට පමණක් ලැබිය යුතුය; සහ ජන්දයේ රහස්‍යභාවයට ගරු කළ යුතුය.”
(අවධාරණය නඩු කීන්ද්‍රවෙනි)

එයට අමතරව එවැනි ජන්ද විමසීමක් දිගින් දිගටම සිදුවිය යුතු බව පැවසීය. එනම් ආරම්භයේ සිට අවසානය දක්වා කිසිදු බාධා කිරීමකින් තොරවූ ක්‍රියාවලියක් විය යුතු බවයි.

(ආ) ජන්ද විමසීමක් ශූන්‍ය කිරීම

නීතිය මගින් ජන්ද විමසීමක්, එහි මැතිවරණ නීති උල්ලංඝනය වීම් තිබූ පමණින්ම ශූන්‍ය කිරීමක් සිදු කළ හැකි බවට ප්‍රකාශ නොවන නමුත්

²⁵ කරුණාකිලක සහ තවත් අයෙක් ඒදිරිව දයානන්ද දිසානායක මැතිවරණ කොමසාරිස් සහ තවත් අය මෙම නඩු කීන්ද්‍රව පිළිබඳව ශ්‍රී ලංකාවේ මානව හිමිකම් තත්ත්වය:2000 (නීතිය හා සමාජ භාරය, කොළඹ 2000) වාර්තාවේ සුමුදු අතපත්තු “මානව හිමිකම් පිළිබඳව අධිකරණමය රැකවරණය” පරිච්ඡේදයේ පිටුව 79 හි යාකව්ජා කර ඇත.

පනතේ වචන යොදා ඇති ආකාරය සලකා බැලීමේදී 1 වගඋත්තරකරුට අභිමතයක් ඇති බවත් කිසියම් අවස්ථාවක මැතිවරණ නීති උල්ලංඝනය කිරීමක් සිදු වූ විට ඒවා නිදහස්, සමාන හා රහස්‍ය ඡන්ද විමසීමක් පැවැත්වීමට බාධාවක් වන විට ඉහත අභිමතය පාවිච්චි කළ යුතුය. ඒ අනුව 1 වගඋත්තරකරු ඡන්ද මධ්‍යස්ථාන 23 ට අදාළ ප්‍රදේශවල පැතිර පැවති ප්‍රචණ්ඩත්වයන් සලකා බැලීමේදී එම මධ්‍යස්ථානවල ඡන්ද විමසීම් ශුන්‍ය කළ යුතුව තිබුණු බව තීරණය විය.

(ඇ) නැවත ඡන්ද විමසීමක් පැවැත්වීම

මැතිවරණ කොමසාරිස්වරයා විසින් ඡන්ද මධ්‍යස්ථානයක ඡන්ද විමසීමක් ශුන්‍ය කළ අවස්ථාවකදී, ඔහු එම ඡන්ද විමසීම ශුන්‍ය කළ ඡන්ද මධ්‍යස්ථානයේ ඡන්ද සංඛ්‍යාව අදාළ දිස්ත්‍රික්කයේ අවසාන ප්‍රතිඵලයට තීරණාත්මකව බලපාන බවට විශ්වාස කරන්නේ නම් එම මධ්‍යස්ථානයට නැවත ඡන්ද විමසීමක් පැවැත්වීමට තීරණය කළ හැක. 1 වගඋත්තරකරු විසින් එකී ඡන්ද මධ්‍යස්ථානවල සිදුවූ බවට ප්‍රකාශයට පත්වූ අක්‍රමිකතා විසින් අවසන් ඡන්ද ප්‍රතිඵලයට බලපෑමක් සිදු නොවූ බවට පැමිණි නිගමනයට සාධාරණව එළඹිය නොහැකිව තිබුණු බව තීරණය විය. ඒ අනුව 1 වගඋත්තරකරු විසින් නැවත ඡන්ද විමසීමක් නියම කළ යුතුව තිබිණ.

ප්‍රනාන්දු විනිසුරුතුමාගේ මතය වූයේ 1 වගඋත්තරකරු ‘ප්‍රමාණවත් ආරක්ෂාවක් සැපයිය යුතුය’ යන ප්‍රතිපාදනයේම එල්බගෙන සිටීම ඉහත කී මූලික අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය සඳහා බලපෑ බවයි. “විධායකයේ එක් අංශයක් ලෙස 1 වගඋත්තරකරුට විධායකයේ තවත් අංශයක් සාවද්‍ය ආකාරයෙන් අක්‍රියව සිටීම තුළින් ඉහත කී උල්ලංඝනය වීම් සිදුවීම් යැයි චෝදනා කර සිටීම අපහසුතාවයේ පදනමින් ප්‍රතිඵලදායක නොවීමයි.”

(ඈ) පෙත්සම්කරුවන් විසින් අයැද සිටි සහනයේ ස්වභාවය

මහනුවර දිස්ත්‍රික්කයේ ලියාපදිංචි ඡන්දදායකයන් වූ පෙත්සම්කරුවන්ට මැතිවරණයකදී ඡන්දය පාවිච්චි කිරීමට නීත්‍යානුකූල හිමිකමක් තිබෙන අතර, ඡන්දය පාවිච්චි කිරීම 14(1)(අ) ව්‍යවස්ථාව යටතේ ගැනෙන අදහස් ප්‍රකාශ කිරීමේ අයිතිය යොදා ගැනීමේ එක් අකාරයක් බව කරුණාකිලක එදිරිව දිශානායක නඩුවේදී තීරණය විය. ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 4(ඉ) සහ 93 ව්‍යවස්ථාවල පළාත් සභා ඡන්ද විමසීමක් පිළිබඳව නිශ්චිතව

සඳහන් නොවුන ද ප්‍රනාන්දු විනිසුරුතුමා ප්‍රකාශ කළේ මැතිවරණයන් නිදහස, සමාන සහ රහස් ඡන්දයකින් විය යුතු බවයි.

“(එය) ජනතා පරමාධිපත්‍ය, නියෝජිත ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය සහ නීතියේ ආධිපත්‍යය පිළිගන්නා කවර හෝ ජාතියක කුමන ඡන්ද විමසීමකට වුව මූලික වන්නකි. ඒ අනුව මෙම නිදහස් සමාන සහ රහස් ඡන්දයකට ඇති අයිතිය පුරවැසියෙකුගේ අදහස් ප්‍රකාශ කිරීමේ නිදහස සමඟ අනුල්ලංඝනය ලෙස බැඳුනක් බව තීරණය කරන අතර ඔහු එම නිදහස තමාගේ ඡන්දය ප්‍රකාශ කිරීමට ඇති අයිතිය එය ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවෙන් හෝ වෙනත් පනතකින් පනවා ඇත්ද යන්න නොසලකා ක්‍රියාත්මක කරලීමේදී යොදා ගනී.”

එතුමා වැඩිදුරටත් ප්‍රකාශ කළේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 4(ඇ) ව්‍යවස්ථාව මගින් ආණ්ඩුවේ සියළුම ආයතන මත මූලික අයිතිවාසිකම් ගරු කිරීමට ආරක්ෂා කිරීමට හා වර්ධනය කිරීමට පනවා ඇති වගකීමට මැතිවරණ කොමසාරිස්වරයා ද යටත් වන බවයි. කොමසාරිස්වරයා ඒ අනුව සෑම ලියාපදිංචි ඡන්දදායකයෙකුගේම මූලික අයිතිවාසිකම් සුරැකෙන පරිදි ඡන්දයක් පැවැත්වීමේ වගකීමෙන් බැඳේ.

මේ බව ප්‍රකාශ කිරීමෙන් පසු අධිකරණයට විසඳිය යුතු වූයේ පෙත්සම්කරුවන්ට පුද්ගලිකවම ඡන්දය දීමේ අයිතිය ක්‍රියාත්මක කරලීමේදී අල්පමාත්‍ර හෝ අපහසුතාවයකට මුහුණ දීමට සිදු නොවූ නිසා ඔවුන් වෝදනා කර සිටින පරිදි ඔවුන්ගේ මූලික අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය වූයේද යන ගැටළුවයි. මෙහිදී වෝදනා කෙරුණු අක්‍රමිකතා නිසා නීතිය ඉදිරියේ 12(1) හා 14(1)(උ) ව්‍යවස්ථා මගින් සහතික කර ඇති පෙත්සම්කරුවන්ගේ මූලික අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය වී ඇතිද යන කාරණය විමසා බැලීම සඳහා ප්‍රනාන්දු විනිසුරුතුමා පුරවැසියෙකුගේ ඡන්දය සඳහා ඇති අයිතියේ නියම ස්වභාවය කෙසේද යන්න විමර්ශනයට ලක් කළේය.

ප්‍රනාන්දු විනිසුරුතුමා මූලික සලකා බැලූයේ සිවිල් සහ දේශපාලන අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ අන්තර්ජාතික සම්මුතියේ 25 වගන්තියයි. ඒ අනුව සෑම පුරවැසියෙකුටම තමන් විසින් නිදහසේ තෝරාගත් නියෝජිතයන් මාර්ගයෙන් පොදු පාලන කටයුතු වලට සම්බන්ධ වීමේ නිදහස ද; සමාන රහස්‍ය හා සර්වජන ඡන්ද බලය නියමිත කාලවකවානු වලදී පැවැත්වෙන මැතිවරණ වලදී යොදා ගනිමින් ඡන්දය දීමේ නිදහස ද සහ

ජන්දයකයන්ගේ නිදහස් අදහස් ප්‍රකාශ කිරීම සුරක්ෂිත වීමේ අයිතිය ද පවතී. ශ්‍රී ලංකාව මෙම අන්තර්ජාතික සම්මුතියට හා එහි යොමුරු සම්මුතීන්ට පාර්ශ්වයක් ලෙස බැඳී සිටින බැවින් විනිසුරුතුමා ප්‍රකාශ කළේ එම අන්තර්ජාතික නීති හා සම්මුතීන්ගේ ප්‍රතිපාදන වලට ගරු කිරීමට මෙරට බැඳී සිටින බවයි.

“පළාත් සභා මැතිවරණ සම්බන්ධව අපගේ මැතිවරණ නීති පුරවැසියන්ට පාලන කටයුතු වලට තමන් විසින් රහස් ඡන්දයක් මගින් සමාන සර්වජන ඡන්ද බලය පාවිච්චි කොට තම නිදහස් මත පළකිරීම සහතික කොට ගෙන පිරිසිදු මැතිවරණයකදී තමන් විසින් නිදහසේ තෝරාගත් තම නියෝජිතයන් මගින් සහභාගී වීමට ඇති අයිතිවාසිකමේ පදනම මත පිහිටා නැතැයි තර්ක කිරීම නිෂ්ඵලය. කිසියම් මැතිවරණයක් පිළිබඳව පනවා ඇති නීතිය අඩංගු පනතක් අර්ථනිරූපනය කිරීමේදී අධිකරණය විසින් ඒ තුළ අනිවාර්යයෙන් අර්ථනිරූපනය විය යුතු ආකාරයේ යෙදුමක් නොමැති නම් ජාත්‍යන්තර නීතිය මගින් රජයට ඇති බැඳීම වලට විශේෂයෙන්ම අන්තර්ජාතික මානව හිමිකම් ප්‍රඥප්තියේ ප්‍රතිපාදන වලට අනුකූල වන ආකාරයට එකී අර්ථනිරූපනය සිදුකළ යුතුය. මෙම අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ පදනම 14(1)(අ) ව්‍යවස්ථාවෙන් සහතික කර ඇති අදහස් ප්‍රකාශ කිරීමේ නිදහසේ අනිවාර්ය අංගයක් බව මම කීරණය කරමි.”
(අවධාරණය නඩු කිතුදුවෙහි)

ජන්දය ප්‍රකාශ කිරීමේ අයිතිය පිළිබඳ තවත් ගැඹුරට අර්ථ දක්වමින් ප්‍රනාන්දු විනිසුරුතුමා ප්‍රකාශ කළේ පුරවැසියෙකුට නිදහස්, සමාන සහ රහස් ඡන්දයක් සඳහා ඇති අයිතිය තමා අයත් සමස්ථ ඡන්ද ප්‍රදේශයේම මතය නිදහසේ පළකිරීම සහතික කෙරෙන නිවැරදි (පිරිසිදු) මැතිවරණයක් පැවතීම දක්වා විහිදෙන බවයි. ඒ අනුව මෙම අයිතිය ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 14 ව්‍යවස්ථාව මගින් සහතික කර ඇති බොහෝ අයිතීන් මෙන්ම සාමූහික හුක්කි විදිය හැකි අයිතියකි.

එතුමා වැඩිදුරටත් ප්‍රකාශ කළේ පුරවැසියෙකුගේ ඡන්දය ප්‍රකාශ කිරීමට ඇති අයිතියේ නියම වටිනාකම හුදු නිරපේක්ෂ තක්සේරුවකට ලක්කළ නොහැකි බවයි. 1 වගඋත්තරකරුට නිවැරදි, නිදහස්, සමාන සහ රහස්‍ය ඡන්ද විමසීමක් පැවැත්වීමට නොහැකි වීමත් ඉන්පසු ඔහුට ඡන්දය ශුන්‍ය කිරීම නොහැකිවීම සහ ඊටත් ඡන්ද විමසීමක් පැවැත්වීමට නොහැකිවීම තුළින් පෙත්සම්කරුවන්ට 14(1)(අ) ව්‍යවස්ථාව මගින්

ප්‍රතිපාදිත අදහස් ප්‍රකාශ කිරීමේ නිදහස සහ 12(1) ව්‍යවස්ථාවෙන් ප්‍රතිපාදිත සමානාත්මතාව සහ සර්ව සාධාරණත්වයේ රැකවරණය යන මූලික අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය වූ බවයි.

තවදුරටත් ප්‍රනාන්දු විනිසුරුතුමා, සමාන සහ සර්වජන ඡන්ද බලය මත පදනම් වූ නිවැරදි ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී මැතිවරණයක් සහතික කරලීමට අවශ්‍ය රැකවරණයක් කිහිපයක් පනවන ලදී.

- නිසි කලට නිසි අන්දමින් පවත්වන ලියාපදිංචි කිරීමේ ක්‍රියාපටිපාටියක්,
- පූර්ව මැතිවරණ සමයේදී සියළුම ඡන්ද අපේක්ෂකයන් සමාන ආකාරයෙන් තම ප්‍රචාරණ කටයුතු කිරීම සහතික කිරීම සහ එහිදී රාජ්‍ය මාධ්‍ය හෝ දේපළ අනිසි පරිහරණයකින් තොරවීම සහ මැතිවරණ නීති නිසි පරිදි බලපැවැත්වීම,
- මැතිවරණ වැරදි සිදුකිරීම, වැලැක්වීම සහ එවන් වැරදි පිළිබඳව නිසි විමර්ශන පවත්වා වූදිකයන්ට විරුද්ධව නීතිය ක්‍රියාත්මක කරලීම.

මෙහි සඳහන් කළයුතු තවත් එක් වැදගත් කරුණක් ඇත. වගඋත්කර්කරුවන් වෙනුවෙන් නැගුණු තර්කයක් වූයේ මැතිවරණ ගැටුම් පිළිබඳව ඇති එකම පිළියම පනතේ VII කොටසේ සඳහන් ආකාරයට මැතිවරණ පෙත්සමක් (ඡන්ද පෙත්සමක්) ඉදිරිපත් කිරීම විනා ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 126 ව්‍යවස්ථාවේ ප්‍රතිපාදන මත ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ පිහිට පැකීම නොවන බවයි. නොඑසේ නම් ඒ තුළින් ගම්‍ය වන්නේ මැතිවරණ ගැටුම් සම්බන්ධව 126 ව්‍යවස්ථාව යටතේ ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයට අධිකරණ බලය නොමැති බවයි. මෙම තර්කය ප්‍රතික්ෂේප කරමින් ප්‍රනාන්දු විනිසුරුතුමා ප්‍රකාශ කළේ මැතිවරණ පෙත්සම් සහ මූලික අයිතිවාසිකම් අයැදීම්, අදාල ගැටුම් සහ ඒවාට ලැබෙන පිළියම් යන දෙ අංශයෙන්ම සලකා බැලීමේදීත් එකිනෙකට සහමුලින්ම වෙනස් ස්වරූපයන් ගන්නා බවයි. එතුමා ප්‍රකාශ කළේ, තමාට ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවෙන්ම සහතික කර දී තිබෙන අයිතිවාසිකමක් විධායක ක්‍රියාවක් මගින් උල්ලංඝනය වී ඇති විටෙක ඕනෑම පුරවැසියෙකුට සහනයක් පතා මූලික අයිතිවාසිකම් අයැදුමක් කළ හැකි බවයි. නමුත් මැතිවරණ පෙත්සමක් ගොනු කළ හැක්කේ ඡන්ද අපේක්ෂකයෙකු විසින් පමණක් වන අතර එහිදී අදාල උල්ලංඝනයන් විධායකයේ වැරදි ක්‍රියාවකින් පැන නොනගින්නක් විය යුතුය.

ඉහත නඩු තීන්තුව මගින් කරුණාකරන ඒදිරිව දිශානායක නඩුවෙන් මතු කෙරුණු නීති විද්‍යාත්මක සිද්ධාන්ත පියවර කිහිපයක් ඉදිරියට වර්ධනය වූ බවත් සහ නිදහස් හා සාධාරණ මැතිවරණයකට අවශ්‍ය පූර්ව කොන්දේසි හා ඡන්දය දීමේ අයිතියේ පරිධිය ගැඹුරින් සාකච්ඡා කෙරුණු බවට සැකයක් නැත. එසේම මෙය අන්තර්ජාතික නීතියේ දෘෂ්ඨිකෝණයෙන් සලකා බැලූවිද වැදගත් වන අතර ප්‍රනාන්දු විනිසුරුතුමා අන්තර්ජාතික සිවිල් හා දේශපාලන අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ සම්මුතිය ගුරු කොට ගෙන ඡන්දය දීමේ අයිතියේ මූලිකාංග විමර්ශනය කළ බැවින් හා අපගේ නීති අර්ථනිරූපනය කිරීමේදී ඒවා අන්තර්ජාතික නීති හා නොගැටෙන ආකාරයෙන් මෙන්ම අපගේ ජාත්‍යන්තර වගකීම් විශේෂයෙන්ම අන්තර්ජාතික මානව අයිතිවාසිකම් ප්‍රඥප්තිය පිළිබඳව ද සැලකිල්ලට ගත යුතු බව ප්‍රකාශ කෙරුණු බව සැලකිය යුතුය. මෙය අනිවාර්යයෙන්ම අන්තර්ජාතික නීතියේ ජයග්‍රහණයක් වන අතර එතුලින් අමරසිංහ විනිසුරුතුමාගේ සුවිශේෂී නඩුතීන්තුවක් වූ එජපාවල නඩුතීන්තුව තහවුරු කෙරී ඇත. (මෙය ශ්‍රී ලංකාවේ මානව හිමිකම් තත්ත්වය: 2001 වාර්තාවේ සාකච්ඡා කෙරී ඇත).²⁶

14(1)(අ) හා (උ) සහ 12(1) ව්‍යවස්ථා උල්ලංඝනය වීම පිළිබඳ චෝදනා නැගුණු තවත් වැදගත් නඩුතීන්තුවක් වූයේ සම්මානලාභී චිත්‍රපටයක් වූ 'පුරහඳ කළුවර' චිත්‍රපටය සම්බන්ධයෙන් පැන නැගුණු නඩුවයි. මෙම නඩුව මගින් 2000.05.03 දින සිට ක්‍රියාවට නැගුණු 2000 අංක 1 දරණ හදිසි අවස්ථා (විවිධ විධිවිධාන සහ බලතල) රෙගුලාසි පිළිබඳව විමර්ශනය කිරීම ද සිදු කෙරුණි. 'පුරහඳ කළුවර' චිත්‍රපටයට විවිධ අන්තර්ජාතික සම්මාන ලැබුණු අතර හොඳම චිත්‍රපටයට හිමි සම්මානය ද දිනාගන්නා ලදී. මෙම චිත්‍රපටය ප්‍රසිද්ධ රැගුම් පාලක මණ්ඩලයට ඉදිරිපත් කෙරුණු අතර එමගින් මෙම චිත්‍රපටය කිසිදු සීමා කිරීමකින් තොරව මහජන ප්‍රදර්ශනයට යුද්ධ බවට සහතිකයක් නිකුත් කෙරුණි. මෙම සහතිකය කිසිදු විටෙක අවලංගු කෙරුණේ නැත.

1 වගඋත්තරකරු වූ ජනමාධ්‍ය ඇමතිවරයා පිළිතුරු වශයෙන් ප්‍රකාශ කළේ මෙම චිත්‍රපටය ප්‍රදර්ශනය කිරීම ඉහත සඳහන් කෙරුණු හදිසි අවස්ථා නියෝගවල 14 වෙනි නියෝගය උල්ලංඝනය වීමක් විය හැකි බවත්, එමගින් යොල්දායුවන්ගේ මානසිකත්වය බිඳවැටීම හා එවකට පැවතුණු අවතින් හටයන් බඳවා ගැනීමේ ක්‍රියාවලියට හානිදායක වීමෙන් යුද ක්‍රියාදාමයට අහනියක් සිදුවිය හැකි බවත්ය. ඒ අනුව ඔහු රාජ්‍ය

චිත්‍රපට සංස්ථාවේ සභාපතිවරයාට (3 වගදන්කරකරුව) නියෝගයක් නිකුත් කරමින් පවතින ආරක්ෂක වාතාවරණය යථා තත්ත්වයට පත්වනතුරු මෙම චිත්‍රපටය මුදා නොහරින ලෙස දැන්විය. මෙම කාලයේදී රට යුධ සුදානමක තැබීමට කැබිනට් මණ්ඩලය තීරණය කර තිබුණි.

මෙම චිත්‍රපටය මුදාහැරීම සඳහා අවසරය නිසි බලධාරියාගෙන් (4 වගදන්කරකරු) ඉල්ලා සිටි අවස්ථාවේදී ඔහු මෙම චිත්‍රපටයේ කේමාව සහ තවත් දර්ශන කිහිපයක් හදිසි අවස්ථා නියෝග යටතේ අනුමත කළ නොහැකි බව දන්වන ලදී. *ලීඩර් ප්‍රකාශන සමාගම ඒදීරිව රුබයිංහ්*²⁷ නඩුවේ නීන්ද්‍රවෙන් පසු, - එම නඩු නීන්ද්‍රව මගින් හදිසි අවස්ථා නියෝග යටතේ නිසි බලධාරියෙකු පත්කළ නොහැකි බව තීරණය විය - පෙත්සම්කරු 4 වගදන්කරකරුගේ ඉහත තීරණය වලංගු නොවන බව 3 වගදන්කරකරුව දැන්විය, පෙත්සම්කරු 3 වගදන්කරකරු සමඟ පැවැත්වූ යාකච්ඡාවකින් අනතුරුව 5 වගදන්කරකරු - ජාතික චිත්‍රපටි සංස්ථාවේ සහකාර සාමාන්‍යාධිකාරී (ප්‍රදර්ශන) - පෙත්සම්කරුව දන්වා සිටියේ ඔහුගේ චිත්‍රපටය 2000 අගෝස්තු 21 දින සිට ප්‍රදර්ශනයට මුදාහැරිය හැකි බැවින් නියමිත පිටපත් ප්‍රමාණයක් මුද්‍රණය කරගන්නා ලෙසයි.

පෙත්සම්කරු ඒ අනුව රුපියල් මිලියන 1.5 ක ණය මුදලක් 2 වගදන්කරකරුගෙන් ලබාගෙන ඔහුගේ චිත්‍රපටයෙන් පිටපත් 15 ක් ඉන්දියාවෙන් මුද්‍රණය කරවා ගන්නා ලදී.

නඩුනීන්ද්‍රව ප්‍රකාශයට පත්කරමින් ප්‍රනාන්දු විනිසුරුතුමා ප්‍රකාශ කළේ පෙත්සම්කරුගේ චිත්‍රපටය මුදාහැරීම කාල නියමයක් නොමැතිවම අත්හිටුවීම මගින් බැඳූ බැල්මටම ඔහුට 14(1)(අ) ව්‍යවස්ථාව මගින් සහතික කොට දී ඇති භාෂණයේ සහ අදහස් පළකිරීමේ නිදහස උල්ලංඝනය කර ඇති බවයි. මූලික අයිතිවාසිකම් සීමා කිරීම සඳහා ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවෙන් අවසර ලබාදී ඇති සීමාකිරීම් 15(7) ව්‍යවස්ථාවේ දක්වා ඇති අතර එවැනි සීමා කිරීමක් ජාතික ආරක්ෂාව උදෙසාම සිදුකළ යුතුය. සුනිලා අබේසේකර ඒදීරිව රුබයිංහ්²⁸ නඩුවේදී මෙවැනිම ප්‍රතිපාදන ගැබ්ව තිබුණු 1998 අංක 01 දරන හදිසි අවස්ථා (යුධමය වශයෙන් යංවේදී තොරතුරු ප්‍රකාශනය හා විකාශනය කිරීම තහනම් කිරීමේ) රෙගුලාසි සැලකිල්ලට ගනු ලැබූ අතර එහිදී අමරසිංහ විනිසුරුතුමා පෙන්වා සිටියේ 14(1)(අ) ව්‍යවස්ථාවට යම් සීමාකිරීමක් සිදුකෙරෙනවා නම් එය සියුම්ව පැහැදිලි කළ යුතු බවයි.

²⁷ ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ අයදුම්පත් අංක 362/2000 සහ 2000-06-30 ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ නීන්ද්‍රව.

මෙම නඩුවේ කරුණු රැසක් පිළිබඳව ප්‍රනාන්දු විනිසුරුතුමා සාක්ෂි අවධානය යොමු කළේය.

- 14(2) හදිසි අවස්ථා රෙගුලාසිය භාෂණයේ නිදහස මත පැනවුණු අවසරලත් සීමා කෙරීමක් ද?
- 14(2) හදිසි අවස්ථා රෙගුලාසිය අවසරලත් සීමාකිරීමක් වුවද 14(2) රෙගුලාසිය විත්‍රපට සම්බන්ධයෙන් යොදාගත නොහැකි ද, නැතහොත් මෙම විත්‍රපටය ප්‍රදර්ශනය වලක්වනු ලැබුයේ එහි අන්තර්ගතය නිසාද එසේ නැතිනම් නිසි බලධාරියාගේ මතය නිසාද?
- 1 වගඋත්තරකරු විසින් කරන ලද නියෝගය සහ/හෝ 2000-07-21 දිනැති 3 වගඋත්තරකරුගේ තීරණය ජාතික විත්‍රපට සංස්ථා පනතේ 6 වගන්තිය යටතේ නීත්‍යානුකූලද?
- නියෝගය සහ තීරණය “දෙපාර්ශවයටම සවිනිදිය යුතුය” යන රීතිය උල්ලංඝනයක්ද?

වගඋත්තරකරුවන් ප්‍රකාශ කර සිටියේ මෙම විත්‍රපටයේ හමුදා සෙබලන්ගේ විත්ත ධෛර්යය බිඳ වැටෙන සුළු දර්ශන කිහිපයක් අන්තර්ගත බවයි. හදිසි අවස්ථා නියෝග කළ හැක්කේ ජාතික ආරක්ෂාවේ උත්තරීතා භා මහජන පැවැත්ම ආරක්ෂා කිරීම ආදිය උදෙසා පමණක් බැවින්, හදිසි අවස්ථා නියෝග 14(2)(අ) නියෝගය මගින් යොල්දායුවන්ගේ විත්ත ධෛර්යයට බලපාන පියවර ප්‍රකාශ, ඒවා ජාතික ආරක්ෂාවට බලපානවාද නැත්ද යන්න නොසලකා තහනම් කළ හැකිද එසේ නැතහොත් මෙම නියෝග මගින් තහනම් කළ හැක්කේ ජාතික ආරක්ෂාවට බලපාන ආකාරයේ ප්‍රකාශ පමණක් ලෙස එය අර්ථ නිරූපනය කළ යුතුද යන ප්‍රශ්නය පැන නැගුණි. මෙහිදී විනිසුරුතුමා ප්‍රකාශ කර සිටියේ හමුදා හටයන්ගේ විත්ත ධෛර්යය බිඳ වැටෙන අන්දමේ සෑම ප්‍රකාශයක්ම ජාතික ආරක්ෂාවට තර්ජනයක් වීම අනිවාර්ය නොවන බවයි. එසේම 14(2)(ආ) නියෝගය මගින් අපැහැදිලි සහ පුද්ගල මූලික ස්වාභාවයක් ඇතිකර තිබෙන බවයි. ඒ අනුව තහනම් කළ යුතු යැයි යෝජනා කෙරෙන දර්ශන/ප්‍රකාශන නිසි බලධාරියා විසින් ජාතික ආරක්ෂාවට තර්ජනයක් විය හැකි යැයි තීරණය කෙරෙන ප්‍රකාශන විය යුතුය.

හදිසි අවස්ථා නියෝග 14(2), අපැහැදිලි සහ අනිසි ලෙස පුළුල් යැයි දැක්වූ ප්‍රනාන්දු විනිසුරුතුමා ප්‍රකාශ කළේ හදිසි අවස්ථා නියෝග

²⁸ (2000) 1 ශ්‍රී ලංකා නී. චා. 314.

දැන් බල නොපැවැත්වෙන නිසාත් මෙම නඩුව වෙනත් පදනම් මත තීරණය කළ හැකි නිසාත් 14(2) දරණ හදිසි අවස්ථා නියෝගය භාෂණයේ සහ ප්‍රකාශනයේ නිදහසට පැනවුණු වලංගු සීමා කිරීමක්දැයි මේ අවස්ථාවේදී තීරණය කිරීමට අවශ්‍ය නොවන බවයි.

හදිසි අවස්ථා නියෝග 14(2) දරණ නියෝගයන්හි බලපෑම පිළිබඳ කරුණු දක්වන විනිසුරුතුමා ප්‍රකාශ කර සිටින්නේ එය ආකාර දෙකක පුද්ගලයන් විෂයෙහි බලපාන බවයි. එනම් පුවත්පතක කර්තෘවරු හා ප්‍රකාශකයින් සහ ඉවත් වීදුලි හා රූපවාහිනී මධ්‍යස්ථාන ක්‍රියා කරවන පුද්ගලයින් යන දෙ කොට්ඨාශයයි. වික්‍රපට නිෂ්පාදකවරු වික්‍රපට බෙදාහරින්නන් සහ සිනමාහල් හිමියන් මෙයට ඇතුළත් නොවන බවයි. වගඋත්තරකරුවන්ගේ නීතිඥවරයා මතුකළ තර්කයක් වූ 14(3) හා (4) හිදී නීති රෙගුලාසි මගින් මෙම හදිසි නීති නියෝග බලපාන පුද්ගල කොට්ඨාශ පුළුල් කළ හැකිය යන්නට පිළිතුරු වශයෙන් විනිසුරුතුමා ප්‍රකාශ කර සිටියේ එම ප්‍රතිපාදන මගින් හිදිසි නීති නියෝග බලපාන පුද්ගලයන් විසින් සිදුකිරීම තහනම් කර ඇති ක්‍රියාවක් පුළුල් කිරීමක් පමණක් සිදුවී ඇති බවයි.

එසේම, ජාතික වික්‍රපටි සංස්ථා පනතේ 6 වගන්තිය මගින් වික්‍රපට කර්මාන්තය සම්බන්ධව ආණ්ඩුවේ සාමාන්‍ය ප්‍රතිපත්තියට අදාළව නියෝග හෝ මහපෙත්වීම් සිදුකිරීමට බලය පවරා ඇත. ඒ අනුව අධිකරණය තීරණය කරනු ලැබුයේ 1 වගඋත්තරකරුට ජාතික ආරක්ෂාව සම්බන්ධව රජයේ ප්‍රතිපත්තිය පිළිබඳ නියෝග නිකුත් කිරීමට බලයක් නොමැති බවයි. අධිකරණය පැහැදිලිවම ප්‍රකාශ කර සිටියේ 6 වගන්තිය මගින් 1 වගඋත්තරකරුට එවැනි නියෝග/මහපෙත්වීම් නිකුත් කිරීමට බලය පවරා ඇත්තේ එතුලින් පෙත්සම්කරුගේ භාෂණයේ සහ අදහස් ප්‍රකාශ කිරීමේ නිදහස සීමා කළ හැකි බවයි. එවැනි සීමා කිරීම් නීතිය මගින් මිස නීතිය යටතේ සිදුකළ නොහැකි බවයි. එයට අමතරව 3 වගඋත්තරකරු ස්වාධීන තීරණයක් ගැනීමට කිසිදු උත්සාහයක් දරා නොමැති බවත් ඔහු කර ඇත්තේ 1 වගඋත්තරකරුගේ නියෝගයට මුද්‍රා තැබීමක් පමණක් බවත් එමගින් ඔහු තම තීරණය පූර්ව තීරණයටම මිශ්‍රකර ගැනීමක් සිදුකර ඇති බවයි.

පෙත්සම්කරු තම වික්‍රපටය ප්‍රදර්ශනය සඳහා නිකුත් කරවා ගැනීමට අවශ්‍ය සියළු අත්‍යවශ්‍ය පියවර ගෙන තිබූ බවත්, එය ප්‍රචාරණය සඳහා කටයුතු සූදානම් කර තිබූ බවත්, මේ නිසා සැලකිය යුතු වියදමක් ඔහු දරා තිබුණු බවත්, හදිසි අවස්ථා නියෝග පිළිබඳ සම්පූර්ණ දැනුමක් ඇති ව 2 වගඋත්තරකරු වික්‍රපටය නිකුත් කරන දිනය ලෙස 2000 අගෝස්තු 28 දින නියම කර තිබූ බවත් ප්‍රකාශ වී තිබේ. අධිකරණය තීරණය කළේ පෙත්සම්කරුගේ නෛතික අපේක්ෂාවන් නිත්‍යානුකූල

අයිතියක් දක්වා වර්ධනය වී තිබුණු බවත් එක් අයිතිය කිසිදු දැනුම දීමක් හෝ පරීක්ෂණයක් නොමැතිව ඉවත් කිරීම තුළින් පෙත්සම්කරුගේ මූලික අයිතිවාසිකම් සහ නීතිය හමුවේ සමාන ආරක්ෂාව ලැබීම උල්ලංඝනය වී ඇති බවත්ය.

අධිකරණයේ තීරණය

මේ අනුව අධිකරණය තීරණය කරනු ලැබුයේ පෙත්සම්කරුට හෝ 2 වගඋත්තරකරුට 14(2) නැමැති හදිසි නීති රෙගුලාසියේ බලපෑමක් නොමැති බවත්, 1-3 වගඋත්තරකරුවන්ට විත්‍රපටය මුදාහැරීම අත්හිටුවීමට කිසිදු බලයක් නොමැති බවත්, එසේ විත්‍රපටය මුදා හැරීම අත්හිටුවීම තුළින් 1-3 වගඋත්තරකරුවන් 'දෙපාර්ශවයටම සවන් දිය යුතුය' යන රීතිය උල්ලංඝනය කර ඇති බවත්ය. තවදුරටත් ප්‍රකාශ කරනු ලැබුයේ 1 වගඋත්තරකරු 6 වගන්තිය යටතේ ඔහු වෙත ලබාදී ඇති බලතල ඉක්මවා ප්‍රසිද්ධ රැහුම් පාලක මණ්ඩලය සතු බලතල දුරු ගැනීමට තැත්කර ඇති බවත් එම නිසා මෙම නඩු කටයුත්තට ඔහු මූලිකව වගකිව යුතු බැවින් නඩු ගාස්තු ඔහු පුද්ගලිකවම දරාගත යුතු බවයි.

සහනය තීරණය කිරීමේදී සිදුවුනු අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනයේ ස්වභාවය තීරණය කළ යුතු යැයි අධිකරණය ප්‍රකාශ කළේය. විත්‍රපට ප්‍රදර්ශනයට නිකුත් කිරීමේ ඒකාධිකාරය 2 වගඋත්තරකරු සතුවන බැවින් විත්‍රපටය නිකුත් කිරීම ප්‍රතික්ෂේප කිරීම පෙත්සම්කරුගේ ජීවිතා වක්තියට දැඩිව බලපා ඇත. මේ සම්බන්ධයෙන් අධිකරණය ප්‍රතික්ෂේපනය කළ යුතුය යන සිද්ධාන්තය සහනය ලබාදීමේදී සලකා බලා ප්‍රකාශ කළේ: "මෙම අධිකරණය විත්‍රපටය නියමිත පරිදි මුදාහැරියේ නම් පෙත්සම්කරු සිටිය යුතු තත්ත්වයට එම තත්ත්වයට හැකි තාක් ළඟා වන පරිදි පෙත්සම්කරු පිහිටුවීමට අපේක්ෂා කරයි" යන්නයි.

පෙත්සම්කරු ලද සහනයන්ට 12(1), 14(1)(අ) සහ 14(1)(උ) ව්‍යවස්ථා මගින් ප්‍රතිපාදනය කර දී ඇති ඔහුගේ මූලික අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය වී ඇතැයි යන තීරණය ද; 2001-09-15 දිනට ප්‍රථම පෙත්සම්කරුගේ විත්‍රපටය මුදාහරින ලෙසට 2 වගඋත්තරකරුට නියෝගයක් ද; ඒ සඳහා කිසියම් ප්‍රමාදයක් වන්නේ නම් මසකට රුපියල් ලක්ෂයක මුදලක් ගෙවීමට ද; 2 වගඋත්තරකරු පෙත්සම්කරුට ප්‍රදානය කළ ණය මුදල වන රුපියල් ලක්ෂ 15 මුදලට කිසිදු පොලියක් අය නොකළ හැකි බව ද; ණය ආපසු ගෙවීම විත්‍රපටය මුදාහැර වසරකට පසු ආරම්භ වන ලෙස ද; 2 වගඋත්තරකරු විසින් රුපියල් ලක්ෂ පහක වන්දියක් ගෙවන ලෙස ද; 1 වගඋත්තරකරු විසින් තම පුද්ගලික මුදලින් රු. 50,000/- වන්දියක් 2001-09-15 දිනට පෙර ගෙවන ලෙස ද අධිකරණය නියම කළේය.

මෙම නඩු තීන්දුව මගින් අමාත්‍යවරයාට සහ වෙනත් පොදු ආයතන වලට තීරණ ගැනීමේදී ඒවා නීත්‍යානුකූල විය යුතු සහ ස්වාභාවික යුක්ති මූලධර්ම ගරු කරමින් ගතයුතු සහ ස්වාභාවික යුක්ති මූලධර්ම ගරුකරමින් ගත යුතු බවටත් එසේ නොමැති නම් විදින්නට සිදුවන දඬුවමය ඉතා විශාල බවටත් අනතුරු හැඟවීමක් සිදුවන්නට ඇතැයි අපේක්ෂා කෙරේ.

5. විධායක / පරිපාලන ක්‍රියාව

විධායක හෝ පරිපාලන ක්‍රියාව යන්න නිර්වචනය කිරීම ජී. ඩී. ඩී. ලියෝ සැමසින් ඒදිරිව ශ්‍රී ලංකන් ගුවන් සේවය සහ තවත් පස් දෙනෙක්²⁹ නඩුවේදී මතුවිය. මෙම අර්ථනිරූපනය සඳහා ඉස්මයිල් විනිසුරුතුමා මේ පිළිබඳව ඉන්දියාවේ නීතිමය තත්ත්වය විමසා බැලූ අතර ඉන්දියානු නඩු තීන්දු කිහිපයක්ම විමසීමට ලක් කරන ලදී. ශුක්දේව් සිං ඒදිරිව හගවුම්³⁰ නඩුවේදී නියෝජිතත්වය සහ රජයේ උපකාරීත්ව සාධකය යන සිද්ධාන්තය පිළිගත් අතර අපේ භාසියා ඒදිරිව කාලිඩ් මුර්බි³¹ නඩුවේදී හගව් විනිසුරුතුමා විසින් සංස්ථාවක් ආණ්ඩුවේ නියෝජිතයෙක් ද නැතහොත් උපකරණයක් විදැයි තීරණය කිරීමට සලකා බැලිය යුතු කරුණු පෙන්වා දෙන ලදී. ඒ අනුව, සම්පූර්ණ කොටස් ප්‍රාග්ධනය රජය සතු ද යන්නත්; ආයතනයේ සමස්ථ වියදම පියවා ගැනීම සඳහා රජයෙන් මූල්‍යාධාර සපයයිද යන්නත් සංස්ථාව රජය විසින් ප්‍රදානය කළ ඒකාධිකාරී තත්ත්වයක් හුක්කි විදින්නේද යන්නත් සහ එම සංස්ථාව කෙරෙහි ගැඹුරු සහ පැතිරුණු රාජ්‍යයේ පාලනයක් පවතී ද යන්නත් සලකා බැලිය යුතුය.

1987 දී තීරණය වුනු රාජරත්න ඒදිරිව එයාර් ලංකා³² නඩුවේදී එයාර් ලංකා ආයතනය විධායක හෝ පරිපාලන යන කොට්ඨාශයට අයත් වන බව තීරණය වුවද ඉස්මයිල් විනිසුරුතුමා ප්‍රකාශ කළේ මේ වනවිට ඒ තත්ත්වය වෙනස් වී එම්චේට්ස් ගුවන් සේවය එයාර් ලංකා සමාගමේ කොටස් වලින් 26% අත්පත් කරගෙන ඇති බවයි. මේ හේතුවෙන් ආණ්ඩුවට එහි අධ්‍යක්ෂක මණ්ඩලය පාලනය කිරීමේ හැකියාව අහිමි වී

²⁹ ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ අයුම්පත් (මූලික අයිතිවාසිකම්) අංක 791/98 සහ 797/98 සහ 2001-01-11 ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ තීන්දුව.

³⁰ ජී. අයි. ආර්. (1975) එස්. සී 1331 පිටුව.

³¹ ජී. අයි. ආර්. (1981) එස්. සී 487 පිටුව.

³² (1987) 2 ශ්‍රී ලංකා නී. වා. 128 හි 146 පිටුව.

ඇති බවයි. රජයේ උපකාරීත්ව සාධකය සහ නියෝජිතත්වය පිළිබඳ පරීක්ෂණය මෙම නඩුවේ කරුණු වලට යෙදූ අධිකරණය ප්‍රකාශ කර සිටියේ ආණ්ඩුවට සමාගම කෙරෙහි ගැඹුරු සහ පැතිරුණු පාලනයක් තවදුරටත් නොමැති බවත් ඒ අනුව 1 වගඋත්තරකරුගේ ක්‍රියාව විධායක හෝ පරිපාලන ක්‍රියාවක් ලෙස නොසැලකිය හැකි බවත්ය. ඒ අනුව පෙත්සම් නිෂ්ප්‍රභා කරන ලදී.

මෙම නඩුව මේ මූලධර්ම මතම පදනම් වූ තවත් නඩුවක් වන ඩී ආර්. ඒ. ශ්‍රීකුමාර ජයකොඩි ඒදිරිව ශ්‍රී ලංකා රක්ෂණ සහ රොබින්සන් හෝටල් සමාගම හා තවත් එකොළොස් දෙනෙක්³³ සමඟ සන්නිවේදනය කර බැලිය යුතුය. මෙහිදී ප්‍රනාන්දු විනිසුරුතුමා ප්‍රකාශ කර සිටියේ 2 වගඋත්තරකරු රොබින්සන් ක්ලබ් බෙන්තොට සමාගමෙන් 80% රජයේ පාලනය යටතේ පවතින ශ්‍රී ලංකා රක්ෂණ සංස්ථාව මගින් රජය සතුව පවතින බවයි. හිමිකාරත්වයේ සහ පාලනයේ පුරුක් කොතරම් දිගු වුවද ඒ සෑම පුරුකක්ම රජයේ නියෝජිතයෙක් වීම සහ අවසානයේ ක්‍රියාකාරී හිමිකාරත්වය සහ පාලනය රජය සතු විය යුතුය. ඒ අනුව 2 වගඋත්තරකරු සම්පූර්ණයෙන්ම වානිජ කටයුතුවල යෙදුන ද එය රජයේ නියෝජිතයෙක් බව තීරණය විය.

රජයේ සහ රජයේ නියෝජිත ආයතනවල සේවකයන්ගේ පත්වීම්, විනය පාලනය යනාදිය විධායක හෝ පරිපාලන ක්‍රියාවකට අයත් ද යන්න සලකා බැලීම සඳහා අධිකරණය 55(5) ව්‍යවස්ථාව කෙරෙහි අවධානය යොමු කරන ලදී.³⁴ එම ව්‍යවස්ථාවේ මූලිකම අධිකරණ බලය පිළිබඳ කොටස ප්‍රකාශිතවම ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ මූලික අයිතිවාසිකම් අධිකරණ බලයට යටත්ව පවරා ඇති බව පෙනී යයි.

“55(5) ව්‍යවස්ථාව මගින් සියළුම රජයේ නිලධාරීන් ඔවුන් නියුතු සේවයේ ස්වභාවය නොසලකා මෙම අධිකරණයේ අධිකරණ බලයට යටත් වන බව තහවුරු කර ඇති බව මා ප්‍රකාශ කළ යුතුය. ඒ අනුව රජයේ නිලධාරියෙකුගේ කාර්යයන් වානිජ හෝ වෙළඳ කටයුතු වලට සම්බන්ධ නොවන බවට ඔහුගේ පත්වීම (නැතහොත් ඔහුගේ ස්ථාන මාරුව, සේවයෙන් තෙරපීම හෝ විනය පාලනය) විධායක හෝ පරිපාලන ක්‍රියාවක් නොවේ යැයි කිව නොහැක.”
(අවධාරණයෙන් නඩු කිතුදොව)

³³ ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ අයුරුමත් අංක 769/98 සහ 2001-07-13 ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ කිත්දුව.

³⁴ නොකසිංහ ඒදිරිව රක්ෂකයිරි වික්‍රමනායක නැමති ඉහතදී සාකච්ඡා කෙරුණු නඩු කිත්දුව බලන්න.

ප්‍රනාන්දු විනිසුරුතුමා වැඩිදුරටත් පැවසුවේ රජය ව්‍යාපාරික හෝ ආර්ථික කටයුත්තක් සෘජුව හෝ වක්‍රව (සංස්ථාවක් හෝ නියෝජිත ආයතනයක් මගින්) ක්‍රියාත්මක කිරීමට අදහස් කරන්නේ නම්, එවැනි ආයතනයක සේවයේ යොදවන සේවකයින්ට මූලික අයිතිවාසිකම්වල රැකවරණයට අයිතියක් ඇති බවයි. මීට වෙනස් තීරණයක් ලබාදුන හොත් එය එවැනි සේවකයන් ඔවුන්ගේ මූලික අයිතිවාසිකම් සම්බන්ධව රැවටීමකට ලක් කිරීමක් විය හැක. මෙහිදී ප්‍රනාන්දු විනිසුරුතුමා ඉහතදී සාකච්ඡා කරන ලද ඉස්මයිල් විනිසුරුතුමාගේ සැමසන ඵ්දිරිව ශ්‍රී ලන්කන් එයාර් ලයින්ස් නඩුව අවධානයට යොමුකර ඇත.

වක්‍ර ක්‍රියාවක් හා සම්බන්ධ ඉහත මූලධර්ම යොදා ගනිමින් ප්‍රනාන්දු විනිසුරුතුමා තීරණය කරනු ලැබුවේ 2 වගඋත්තරකරු විසින් පුද්ගලික නියෝජිතයෙකු හරහා පෙත්සම්කරුගේ සේවය අත්හිටුවීම ක්‍රියාත්මක කරනු ලැබුව ද 2 වගඋත්තරකරුගේ එම ක්‍රියාව නීතිය හමුවේ විධායක හෝ පරිපාලන ක්‍රියාවක් නොවන්නේ නැති බව ද “සෘජු ක්‍රියාවක් ආසන්න කරගන්නා වගකීමක් වක්‍ර ක්‍රියාවක් මගින් සිදුකිරීමක් තුළින් නොවැළැක්විය හැකි” බවයි.

සැමසත් නඩු තීන්දුව විමර්ශනය කරමින් ප්‍රනාන්දු විනිසුරුතුමා වක්‍ර ක්‍රියාව සම්බන්ධ කරුණ මතු කරමින් ප්‍රකාශ කර සිටියේ වගඋත්තරකරු සමාගම විසින්ම (ශ්‍රී ලංකන් ගුවන් සමාගම) පෙත්සම්කරු සේවයෙන් පහ කළේ නම් එය නිසැකවම විධායක හෝ පරිපාලන ක්‍රියාවක් වන බැවින් සමාගම නියෝජිතයෙකු මගින් එම ක්‍රියාවම සිදු කළේ නම්, එමගින් කිසියම් වෙනසක් මෙහිදී සිදුවේද? යන්නයි.

ඉහත සාකච්ඡා කරන ලද රොබින්සන් හෝටල් නඩු තීන්දුව මගින් ඉදිරිපත් කෙරුනු වක්‍ර ක්‍රියාවක් සම්බන්ධ මූලධර්මය මගින් බොහෝ නීති කෘත්‍ය අධිකරණයේ මූලික අයිතිවාසිකම් අධිකරණ බලය තුළට පමුණුවනු ඇත. එහෙත්, අධිකරණයේ විවිධ විනිසුරුවරු, ඔවුන් විසින් එකම මූලධර්ම යොදා ගැනීම කළ යුතු යැයි පෙනුනද එකිනෙකට වෙනස් තීරණ වලට එළඹෙන ලද බව සැලකිල්ලට ගත යුතු කරුණකි.

6. අගවිනිසුරුවරයාට එරෙහි පෙත්සම්

ජනාධිපතිනිය විසින් අගවිනිසුරුවරයා එම ධුරයට පත්කිරීම ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා විරෝධී සහ වලංගු නොවන ක්‍රියාවක් බවත් එමගින් තමන්ගේ මූලික අයිතිවාසිකම්, විශේෂයෙන්ම 12, 14(1)(අ) හා (උ) සහ 17 ව්‍යවස්ථා වලින් ප්‍රතිපාදිත අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය වී ඇතැයි චෝදනා කරමින් පෙත්සම්කරුවන් තිදෙනෙකු අධිකරණයේ පෙත්සම් ගොනු කරන

ලදී.³⁵ මෙම නඩු වූයේ වික්ටර් අයිවන් ඵ්දිරිව ගරු සරත් එන්. සිල්වා සහ තවත් දෙදෙනෙක්³⁶, රාජපාල අබේනායක ඵ්දිරිව ගරු සරත් එන්. සිල්වා සහ තවත් දෙදෙනෙක්³⁷ සහ ඩබ්ලිව්. ඩී. ඒ. ජයසේකර ඵ්දිරිව ගරු සරත් එන්. සිල්වා සහ තවත් අයෙක්³⁸ දරණ නඩුය. මෙම නඩු තුනම එක හා සමාන කරුණු මත පදනම් වූ නිසා මෙම නඩු තුනම එක්ව විමසන ලදී.

6.1 මූලික විරෝධතා පිළිබඳ විභාගය

මූලික විරෝධතාවයන් විභාග කිරීම සඳහා විනිසුරුවරුන් 5 දෙනෙකුගෙන් සමන්විත විනිසුරු මඩුල්ලක් පත් කරන ලදී. විනිසුරු මඩුල්ල අභිවිනිසුරුතුමා විසින් පත්කිරීම සම්බන්ධව මූලික විරෝධතාවය මතුවිය. 910/99 හා 902/99 දරණ පෙත්සම්වල පෙත්සම්කරුවන් වෙනුවෙන් මතු කළ තර්කය වූයේ පෙත්සම්කරුවන් එකඟ වූ ආකාරයට වඩා වෙනස් ආකාරයකින් අභිවිනිසුරුවරයා මෙම විනිසුරු මඩුල්ල පත්කර ඇති බවත් එනිසා එය 1978 අංක 02 දරණ අධිකරණ සංවිධාන පනතේ 49 වගන්තියට පටහැනි බවත්ය.

අධිකරණයේ තීරණය ප්‍රකාශයට පත් කරමින් වඩුගොඩපිටිය විනිසුරුතුමා ප්‍රකාශ කර සිටියේ මෙම විරෝධතාවය වරදවා වටහා ගැනීමක් බවයි. අධිකරණ සංවිධාන පනතේ 49(1) වගන්තියෙන් කියවෙන්නේ: “නඩුවේ දෙපාර්ශවයේම අනුමැතිය ඇතිව මිය, කිසිදු විනිසුරුවරයෙකු තමන් පාර්ශවයක් වන හෝ ඒ සම්බන්ධයෙන් තමාට යම් සම්බන්ධතාවයක් පවතින කිසිදු නඩු කටයුත්තක් හෝ පැමිණිල්ලක් සඳහා අධිකරණ බලය ක්‍රියාත්මක කිරීමට බල නොකළ යුතු අතර එසේ කිරීමට ද එම විනිසුරුවරයාට නොහැකිය”³⁹ (අවධාරණයන් යොදන ලදී)

³⁵ 17 ව්‍යවස්ථාව තුළින් අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය වීමක් සම්බන්ධව ප්‍රතිකර්මය දක්වා ඇත. එනම්, එකී උල්ලංඝනයට ලක්වුණු පාර්ශවයට ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 126 ව්‍යවස්ථාව යටතේ ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයට පෙත්සමක් ඉදිරිපත් කළ හැක.

³⁶ ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ අයදුම්පත් (මූලික අයිතිවාසිකම්) අංක 898/99 සහ 2001-02-28 ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ තීන්දුව.

³⁷ ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ අයදුම්පත් (මූලික අයිතිවාසිකම්) අංක 901/99 සහ 2001-02-28 ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ තීන්දුව.

³⁸ ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ අයදුම්පත් (මූලික අයිතිවාසිකම්) අංක 902/99 සහ 2001-02-28 ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ තීන්දුව.

³⁹ අවධාරණයන් මුල් නඩු තීන්දුවෙනි.

වඩුගොඩපිටිය විනිසුරුතුමා ප්‍රකාශ කර සිටියේ ඉහත ප්‍රතිපාදනය අදාළ වන්නේ විනිසුරුවරයෙකු තමාට සම්බන්ධ නඩු කටයුත්තකදී අධිකරණ බලය ක්‍රියාත්මක කිරීමකදී වන අතර, මෙම අවස්ථාවේදී අගවිනිසුරුතුමා මෙම නඩුව විමසීමට සම්බන්ධ නොවන නිසා එහිදී 49 වගන්තිය බල නොපාන බවයි. ඒ අනුව අගවිනිසුරුතුමා සිතාමතාම තමන් මෙම නඩු විමසීමට නියමිත මණ්ඩලයට පත් කරගෙන නොමැති බවයි.

898/99 දරණ අයදුම්පත්‍රයේ පෙත්සම්කරු වෙනුවෙන් පෙනී සිටි ජනාධිපති නීතිඥ රංජිත් අබේසිංහ රාජකාරි මහතා නැගූ විරෝධතාවය වූයේ වර්තමාන විනිශ්චය මණ්ඩලය අගවිනිසුරුතුමා විසින්ම පත්කිරීම, එතුමා මෙම වගදන්තරකරුවෙකු වන නිසාම පක්ෂපාතීත්වයට එරෙහි රීතිය උල්ලංඝනය කරන්නක් බවයි. වඩුගොඩපිටිය විනිසුරුතුමා ප්‍රකාශ කර සිටියේ අගවිනිසුරුතුමා විසින් විනිශ්චය මණ්ඩලය පත්කිරීම හුදු පරිපාලන ක්‍රියාවක් පමණක් බවත් එය 132(3)(ii) ව්‍යවස්ථාව මගින් අගවිනිසුරුවරයාට පවරා දී ඇති බලයක් එම ප්‍රතිපාදන යටතේම ක්‍රියා කළ විනිසුරුවරුන් තිදෙනෙකුගෙන් යුතු විනිශ්චයායනයක් කළ ඉල්ලීමක් මත ක්‍රියාත්මක කිරීමක් බවයි. විනිශ්චය මණ්ඩලය පත්කළ යුතු ආකාරය පිළිබඳව සඳහන් කරමින් පෙත්සම්කරුවන් ගොනු කළ මෝසම් පිළිබඳව අදහස් දක්වමින් වඩුගොඩපිටිය විනිසුරුතුමා ප්‍රකාශ කළේ එසේ පෙත්සම්කරුවන් තම නඩුව විනිශ්චය කළ යුතු විනිසුරුවරුන් සංඛ්‍යාව හෝ ඔවුන් කුමන ජ්‍යෙෂ්ඨත්වයක් මත පත්කළ යුතුද යන්න යෝජනා කිරීම සම්පූර්ණයෙන්ම දෝෂ සහගත සහ අදාළ නොවන ක්‍රියාවක් බවයි.

“කුමන තත්ත්වයක් යටතේ වුවද නඩුවක පාර්ශ්වකරුවෙකු විනිශ්චය මණ්ඩල පත්කළ යුත්තේ කෙසේදැයි අගවිනිසුරුවරයාට මහපෙනහිමි ලබාදීම කිසියෙක්ම එකඟවිය නොහැකි පූර්වාදර්ශයකි. එසේම, ඔහුගේ නඩුවේ කරුණු කෙබඳු වුවද, එම නඩුව විනිශ්චය කළ යුතු විනිසුරුවරුන් සංඛ්‍යාව හා ඔවුන්ගේ ජ්‍යෙෂ්ඨත්වය එම පාර්ශ්වකරුවාගේ අභිමතය පරිදි කෝරාපත් කරගැනීමට ඉල්ලා සිටීම හෝ එම ඉල්ලීමට ඉඩදීම කෙසේත් ඉවසිය හැකි නොවේ.”

ඒ අනුව පෙත්සම්කරුවන් වෙනුවෙන් නඟන ලද මූලික විරෝධතා ප්‍රතික්ෂේප කරන ලදී.

6.2 නඩුව පවත්වාගෙන යෑම සඳහා අවසර ලබාගැනීම සඳහා වූ විභාගය

නැවත වරක් පෙත්සම් තුනම එක්වර විමර්ශනය කරන ලදී. පෙත්සම්කරුවන් තිදෙනාම ප්‍රකාශ කර සිටියේ 1 වගඋත්තරකරු අගවිනිසුරු ලෙස පත්කිරීම මගින් 12(1) හා 17 ව්‍යවස්ථාවලින් ප්‍රතිපාදිත ඔවුන්ගේ මූලික අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය වී ඇති බවයි. එසේම 901/99 දරණ ඉල්ලුම් පතේ පෙත්සම්කරු නීතිඥවරයෙකු වන බැවින් ඔහු මෙයට අමතරව ඔහුට 14(1)(අ) සහ (උ) ව්‍යවස්ථා මගින් ප්‍රතිපාදිත මූලික අයිතිවාසිකම් ද උල්ලංඝනය වී ඇති බවට චෝදනා නැගීය. කෙසේ වුවත් කිසිදු පෙත්සම්කරුවෙකු 1 වගඋත්තරකරු ඔවුන්ගේ මූලික අයිතින් උල්ලංඝනය වන ආකාරයේ කිසිදු විධායක හෝ පරිපාලන ක්‍රියාවකට වරදකරු යැයි චෝදනා නැගූයේ නැත. තවදුරටත් පෙත්සම්කරුවන් අයුද සිටියේ 1 වගඋත්තරකරු අගවිනිසුරුවරයා ලෙස පත්වීම ව්‍යවස්ථා විරෝධී බවත්, වලංගු නොවන බවත් සහ ශුන්‍ය හා බලරහිත බවටත් ප්‍රකාශ කරන ලෙසයි.

මේ සම්බන්ධයෙන් නීතිපතිවරයා මූලික විරෝධතා තුනක් මතු කරන ලදී.

- අගවිනිසුරුවරයාගේ පත්වීම මෙම නඩු කටයුතු මගින් ප්‍රශ්න කළ නොහැක.
- පෙත්සම්වල පවතින දෝෂ; සහ
- කිසිදු අවස්ථාවකදී පෙත්සම්කරුවන්ගේ මූලික අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය වීමක් සිදුවී නැත.

6.3 අගවිනිසුරුවරයාගේ පත්වීම මූලික අයිතිවාසිකම් නඩු කටයුත්තකදී ප්‍රශ්න කිරීම

මෙම මූලික කරුණට අදාළව ඒ හා සම්බන්ධ තවත් උප කරුණු තුනක් අධිකරණය විසින් මතු කරන ලදී. ඒවා නම් ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 107(1) ව්‍යවස්ථාව යටතේ ජනාධිපතිනිය විසින් අගවිනිසුරුතුමාව පත්කිරීම; 35(1) ව්‍යවස්ථාව යටතේ ජනාධිපතිනියට ඇති විනිර්මුක්තිය සහ 107(2) හා (3) ව්‍යවස්ථාවල සඳහන් දෝෂාභියෝග ක්‍රමවේදයකින් කොරව මිස අගවිනිසුරුවරයා ධුරයෙන් ඉවත් කිරීමට ඇති නොහැකියාව යන කරුණුය.

වඩුගොඩපිටිය විනිසුරුතුමා ප්‍රකාශ කර සිටියේ 107(1) ව්‍යවස්ථාව පැහැදිලි සහ නිරවුල් බවත් සහ එහි සාමාන්‍ය කියවීමක් තුළින් පෙනීයන්නේ කිසිදු මාර්ගෝපදේශකත්වයක අවශ්‍යතාවයක් එයට නොමැති බවත්ය.

“මෙයට නියැකවම එහි ස්වභාවික තර්කානුකූල සහ එකම අර්ථනිරූපනය ලැබිය යුතුය; එනම් පැහැදිලි වචන, පැහැදිලි භාෂාව මගින් පැහැදිලි තේරුම සහ ඒ අනුව මෙම ව්‍යවස්ථාමය ප්‍රතිපාදනය සකස් කළ යුතුය අපට ඒ අනුව 107(1) ව්‍යවස්ථාව අර්ථනිරූපනය කළ යුතු අන්දම පිළිබඳව එහි ගැබ් විය යුතු යැයි පෙන්වීමකරුවන් යෝජනා කරන නමුත් එහි නොමැති මාර්ගෝපදේශකත්වයන් මත පිහිටා කියවිය නොහැක.”

මේ අනුව අධිකරණය තීරණය කළේ 1 වගඋත්තරකරු අගවිනිසුරුවරයා ලෙස ජනාධිපතිනිය විසින් පත්කිරීම ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ බලය නොඉක්මවා කරන ලද්දක් බවත් ඒ හේතුවෙන් එය ව්‍යවස්ථානුකූලව වලංගු සහ නීත්‍යානුකූල පත්වීමක් බවයි.

ජනාධිපතිනියගේ විනිර්මුක්තිය පිළිබඳව කරුණු දක්වමින් නීතිපතිවරයා ප්‍රකාශ කර සිටියේ 35(1) ව්‍යවස්ථාව තුළින් ධුරය දරන කෙක් ජනාධිපතිවරයා නිළ වශයෙන් හෝ පෞද්ගලිකව සිදු කරන සියළුම ක්‍රියාවන් වලින් නිරපේක්ෂ විනිර්මුක්තියක් පවතින බවයි. මේ තුළින් ජනාධිපතිවරයා නීතියට ඉහලින් සිටින බවක් කිසියෙක් නොහැඟෙන අතර ජනාධිපතිවරයෙකු ධුරයෙන් ඉවත් කරන්නේ කෙසේදැයි ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවෙන්ම දක්වා ඇත. *යෝසප් පෙරේරා ඒදිරිව නීතිපත*⁴⁰ සහ *කරුණානිලක ඒදිරිව දියානායක*⁴¹ යන නඩු තීන්දු ගෙනහැර දක්වමින් අධිකරණය ප්‍රකාශ කර සිටියේ ජනාධිපතිනියගේ විනිර්මුක්තිය නොසෙල්වී පැවතුන ද ඇයගේ ඇතැම් ක්‍රියාවන්ට විශේෂ තත්ත්වයන් යටතේදී එම රැකවරණය බල නොපාන බවයි. ඒ අනුව කිසියම් නිලධාරියෙකු සිදුකළ මූලික අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනයක් ඔහු තම ක්‍රියාව ජනාධිපතිවරයාගේ ක්‍රියාවක් තුළින් සාධාරණීයකරණය කිරීමට තැත් කරනවා නම් ජනාධිපතිවරයාගේ එකී මූලික ක්‍රියාව අධිකරණමය විමර්ශනයට භාජනය කළ හැක.

⁴⁰ (1992) 1 ශ්‍රී ලංකා නී. වා. 199.

⁴¹ (1999) 1 ශ්‍රී ලංකා නී. වා. 157.

මෙම නඩු කටයුතුවලදී විවාදයට තුඩුදුන් එකම ක්‍රියාව වූයේ ජනාධිපතිතුමා විසින් 1 වගන්තියකට අගවිනිසුරු ලෙස පත්කරනු ලැබීමයි. මේ සම්බන්ධයෙන් ජනාධිපතිතුමා විනිශ්චයකට පත්වන බව තීරණය කරමින් වඩුගොඩපිටිය විනිසුරුතුමා ප්‍රකාශ කළේ:

“පෙත්සම්කරු මෙම අධිකරණයෙන් සිදුකළ යුතු යැයි අපේක්ෂා කෙරෙන්නේ 35 ව්‍යවස්ථාව අධිකරණමය ක්‍රියාවක් තුළින් සංශෝධනය කරමින් ජනාධිපතිවරයා හුක්කි විදින විනිශ්චයකට කිසියෙක් විනිශ්චයකට නොවේද යන්න ප්‍රකාශ කරවා ගැනීම බව මාතෘකාව පැවසීමට සිදුවී තිබේ. මෙය ඇත්ත වශයෙන්ම මෙම අධිකරණයේ බලයට අඩංගු වන කර්තව්‍යයක් නොවේ. විශේෂයෙන්ම ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවට සම්බන්ධ කටයුතු වලදී විනිසුරුවරුන්ට අධිකරණමය කිත්තු තීරණ උපයෝගී කරගනිමින් ව්‍යවස්ථාදායකයේ කාර්යභාරය උදරා ගැනීමට හැකියාවක් හෝ සුදානමක් නොමැති බව ප්‍රකාශ කළ යුතුවේ.”

අගවිනිසුරුවරයා ධුරයෙන් ඉවත් කිරීම සම්බන්ධ කාරණය පිළිබඳව ප්‍රකාශ කරමින් වඩුගොඩපිටිය විනිසුරුතුමා ප්‍රකාශ කළේ අගවිනිසුරුවරයා ධුරයෙන් ඉවත් කිරීමේ පටිපාටිය 107(2) හා (3) ව්‍යවස්ථා යටතේ නඩු කටයුත්තක් මගින් ඒ සම්බන්ධයෙන් ක්‍රියා කිරීමට ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයට බලයක් නොමැති බව සහ පෙත්සම්කරුවන් අයුද සිටි ආකාරයේ කිත්තු ප්‍රකාශයක් නිකුත් කිරීමට අධිකරණයට අධිකරණ බලය නොමැති බවයි.

නීතිපතිවරයා මතු කළ දෙවන විරෝධතාවය වූ පෙත්සම්වල පවතින දෝෂ සම්බන්ධව මෙහිදී සාකච්ඡා කිරීම අනවශ්‍ය වන්නේ ඒවා බොහෝ සෙයින් සාක්ෂිමය කරුණු පිළිබඳව විම කෙරුණි. තුන්වැනි විරෝධතාවය වූයේ කිසිදු පෙත්සම්කරුවෙකුගේ මූලික අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය වී නොමැති බවයි. මේ සම්බන්ධව අධිකරණය ප්‍රකාශ කළේ පෙත්සම්කරුවන් සියළු දෙනාටම අනුව සිදුවූ අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය මෙම පත්වීම බවත් එසේ උල්ලංඝනය කළ පුද්ගලයා ජනාධිපතිතුමා බවත්ය. අධිකරණය තවදුරටත් ප්‍රකාශ කළේ 126(2) වගන්තියෙන් අදහස් කරන පරිදි කිසිදු පෙත්සම්කරුවෙකුට ජනාධිපතිතුමාගේ ක්‍රියාව බල නොපාන නිසා ඔවුන් එක් අයෙකුටවත් මෙම අයුදම සඳහා නෛතික අයිතියක් නොමැති බවයි. අවසානයේ අධිකරණය ප්‍රකාශ කළේ:

“ඒ නිසා පෙත්සම්කරුවන් කොතෙක් පැතුරුණු මෙම අධිකරණයට, ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ ප්‍රතිපාදනයන්ට නිවැරදි සහ නීත්‍යානුකූල ලෙස නිරුක්තීන් දීමේ පැහැදිලි

වගකීමෙන් ඔබ්බට ගොස්, පෙත්සම්කරුවන් ඉල්ලා සිටින ආකාරයේ සහනයක් එනම් අභියාචනාධිකරණයේ හෝ ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ විනිශ්චයකාරවරයෙකු - අගවිනිසුරු ද ඇතුළුව - ඉවත් කිරීම සඳහා නව ක්‍රමවේදයක් හඳුන්වාදෙන අන්දමින් ව්‍යවස්ථාවේ වචන ලබාදී ඇති සීමාවෙන් පිට පැන ඇදීමෙන් අධිකරණමය අර්ථනිරූපනය තුළ සහවා එවැනි තීරණයක් ලබාදීමට නොහැක. ඕනෑම තැනැත්තෙකුට ජනාධිපති සිදුකරන උපරිමාධිකරණ විනිසුරුවරයෙකුගේ පත්වීමක් සම්බන්ධව මූලික අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනයක් සිදුවීම් යැයි චෝදනා නැගිය හැකි වනවා නම් 35 ව්‍යවස්ථාව අර්ථ ශුන්‍ය වනු ඇත. කෙනෙකුට මූලික අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ ඇති සීමිත අධිකරණ බලතල එමගින් සලකා නොබැලෙන අරමුණක් සඳහා යොදාගත නොහැක."

අධිකරණය තවදුරටත් ප්‍රකාශ කළේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව රටේ පවතින උත්තරීතරම නීතිය බවත්, අධිකරණයට එය ආරක්ෂා කිරීමේ ශුද්ධ වූ වගකීමක් පවතින බවත්ය. නීතිපතිවරයා විසින් මතුකළ මූලික විරෝධතා පිළිගනිමින් අධිකරණය මෙම පෙත්සම් විභාගයට ගැනීම ප්‍රතික්ෂේප කළේය.

7. ප්‍රතිකර්ම

ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 126(4) ව්‍යවස්ථාව මගින් අධිකරණය වෙත: "... අවස්ථාගත කරුණු අනුව යුක්තිසහගත යයි හා සාධාරණ යයි ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය සලකන සහනයක් ප්‍රදානය කිරීමට හෝ විධානයක් දීමට බලය ඇත්තේය." (අවධාරණය කරතැගෙහි).

ඒ අනුව අධිකරණයෙන් ප්‍රදානය කෙරෙන සහනයන් එහි මතය අනුව සාධාරණ සහ යුක්ති සහගත විය යුතුය. බොහෝ අවස්ථාවලදී වන්දි වශයෙන් සිදු කෙරුණු ප්‍රදානයන් මෙම නිර්ණායකයන්ට අනුකූල වුවද ඉහත සඳහන් කෙරුණු සමහර නඩුවලදී මෙම නිර්ණායකයන්ට අධිකරණයේ අවධානය යොමු වීම් දැයි සැක මතු වේ.

විවිධාකාරයේ සහන සැලසීම් අධිකරණය විසින් සාමාන්‍යයෙන් සිදු කරනු ලබයි. නීත්‍යානුකූල නොවන බවට තීන්දු ප්‍රකාශයක්; තීන්දු ප්‍රකාශයක් සමඟ බැඳුණු වන්දි සහ නඩු ගාස්තු සහ සමහර නඩු වලදී තීන්දු ප්‍රකාශයක් සහ නඩු ගාස්තු වන්දි නොමැතිව ප්‍රදානය කෙරේ.

අවසන් සහනය සඳහා හොඳම උදාහරණයක් වන්නේ සේනාරත්න එදිරිව පුනා ද සිල්වා⁴² නඩුවයි. මෙහිදී අමරසිංහ විනිසුරුතුමා ප්‍රකාශ කළේ වගඋත්තරකරු විසින් පෙත්සම්කරුගේ මූලික අයිතින් උල්ලංඝනය කර ඇතැයි අධිකරණය විසින් ලබාදෙන තීන්දු ප්‍රකාශයක් පමණක්ම සාධාරණ යැහීමකට පත්වීමක් බවයි. එමගින් වැඩිදුරටත් ප්‍රකාශ කෙරුණේ පෙත්සම්කරුගේ පුනර්ස්ථාපනය සඳහා වන්දි ප්‍රදානය කිරීමක් අනිවාර්ය නොවන බවත් සහ පෙත්සම්කරු අයැද ඇති වන්දි ප්‍රමාණය (රුපියල් ලක්ෂ 50) පෙත්සම්කරුට සිදුවූ විත්ත පීඩාවට සමකිරීමක් ලෙස නොසැලකිය යුතු බවත්ය.⁴³ ඒ අනුව වන්දි ප්‍රදානයක්, පෙත්සම්කරුට සිදුවූ ශාරීරික හානිය මෙන්ම සිදුවූ විත්ත පීඩාව ද ඇතුළත් වන පරිදි ප්‍රදානය කළ හැක.⁴⁴

පසුගිය වසර වලදී දැකගත හැකි ප්‍රදානය කෙරුණු බොහෝ පොදු සහනයන් වූයේ පෙත්සම්කරුගේ මූලික අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය වූ බවට තීන්දු ප්‍රකාශයක් සහ වන්දි ප්‍රදානය කිරීමකි. මේ වසරේදී පුනර්ස්ථාපනයේ මූලධර්මය සහනයන් ගනනය කිරීමේ මිනුම් දණ්ඩක් ලෙස යොදාගනු ලැබීණි. එනම්, වගඋත්තරකරුවන්ගේ ක්‍රියාකලාපය

⁴² (1995) 1 ශ්‍රී ලංකා නි. වා. 273.

⁴³ සමන් එදිරිව ජිලදාස සහ නවත් අයෙක් (ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ අයුම්පත් අංක 4/88 සහ 1988-10-06 හා 07 දිනැති ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ සටහන්) නඩුවේදී අමරසිංහ විනිසුරුතුමා ප්‍රකාශ කර සිටියේ:

“මෙවැනි නඩුවකදී, එනම් 1 වගඋත්තරකරු අශෝභන හැසිරීමකට වරදකරු වන අවස්ථාවකදී එය ගෙවිය යුතු වන්දි මුදල වැඩි කිරීම සඳහා හේතුකාරණාවක් විය යුතු සාධකයක් ලෙස නොව පෙත්සම්කරු ඉදිරිපත් කර සිටින චෝදනාත්මක සිදුවීමේ උග්‍රභාවය පිළිගැනීම තුළින් ඔහුට සිදුවූ විත්ත පීඩාව හැකිකාක් අවම කිරීම සඳහාය. සිදු කෙරෙන ප්‍රධානයේ ප්‍රමාණය වැඩිකිරීම තුළින් සිදුවිය යුතු වන්නේ පෙත්සම්කරු තුළ තමාට සිදුවූ හානියේ කිවුකාවය අධිකරණය විසින් පිළිගන්නා බවටත්, එය විසින් සිදුකළ හානිය හා යෙදිය හැකි ප්‍රතිකර්මය අතර සාධාරණ සම්බන්ධතාවයක් තහවුරු කිරීමට උත්සාහ දරණ බවට ඔහුට හැඟෙන පරිදි කටයුතු කිරීමත්ය.”

⁴⁴ මේ සම්බන්ධයෙන් ඒ. ආර්. ඩී. අමරසිංහ විනිසුරුතුමා සිදුකර ඇති අතර්ඝ විශ්ලේෂණයන් සඳහා බලන්න: “ශ්‍රී ලංකාවේ පුද්ගල සුරක්ෂිතතාවයේ සහ භෞතික නිදහසේ අයිතින් උල්ලංඝනය වීම් සඳහා පවතින සහනයන් සහ ප්‍රතිකර්ම”, මානව අයිතිවාසිකම් නීති විද්‍යාව සංවර්ධනය ඉන්ටර්සයිටිස්, 8 වෙනුව (2001) පිටුව 85 සහ විනිසුරු ඒ. ආර්. ඩී. අමරසිංහ පුද්ගල සුරක්ෂිතතාවය සහ භෞතික නිදහස පිළිබඳ අපගේ මූලික අයිතිවාසිකම්” (සර්වෝදය, රත්මලාන ශ්‍රී ලංකාව 1995) පිටුව 58-59.

නොවුනා නම් පෙත්සම්කරු 'සිවිය යුතු ස්ථානයේ' ඔහුව 'ස්ථාපනය' කිරීමයි. එයට අමතරව නීතිපතිවරයාට හා පොලිස්පතිවරයාට නියම කිරීම් කිහිපයක්ම අදාල වගදන්කරකාර නිලධාරීන්ට එරෙහිව විනය ක්‍රියාමාර්ග ආරම්භ කිරීම සඳහා - නිකුත් කෙරුණි. නැතහොත් නියමිත කාලයකට පෙර වන්දි මුදල් ගෙවා නිම කිරීම වික්‍රමයක් ප්‍රදර්ශනයට මුදා හැරීම වැනි සහනයන් ද නියම කෙරුණි.

ඉහතදී සඳහන් කළ පරිදි සැලකිය යුතු කරුණක් වන්නේ 11 වන ව්‍යවස්ථාව උල්ලංඝනය වීමකදී සහ 12(1) වන ව්‍යවස්ථාව උල්ලංඝනය වීමකදී ප්‍රදානය කෙරුණු වන්දි ප්‍රමාණයක් අතර ඇති වෙනස්කමයි. සමහර නඩු වලදී අධිකරණය අදාල වන්දි ප්‍රමාණය ගණනය කළේ කුමන පදනමක් මතද යන්න පැහැදිලි නැත. විත්ත පීඩාවක් හෝ වේදනා විඳවීමක් වෙනුවෙන් ප්‍රදානය කළ යුතු වන්දිය ගන්නා කිරීම පහසු කටයුත්තක් නොවුනද,⁴⁵ ඉහත සඳහන් කළ පරිදි 126(4) වන ව්‍යවස්ථාව අනුව සහනය සාධාරණ සහ යුක්ති සහගත විය යුතුය. 126(4) වන ව්‍යවස්ථාව යටතේ අධිකරණයේ කාර්යභාරය පිළිබඳ ගැඹුරු විමර්ශනයක් කිරීමට මෙය අවස්ථාව නොවුවද විශේෂයෙන්ම සහනයේ ස්වභාවය හා එය අතිශය දරුණු ආකාරයෙන් විය යුතුය යන තත්ත්වය පිළිබඳව⁴⁶ මෙහිදී සඳහන් කළ යුත්තේ ප්‍රදානය කෙරෙන වන්දි ප්‍රමාණය පෙත්සම්කරුට සිදුවූ හානිය/ පාඩුව හා සමානුපාතික (හානිය හෙයින් හා/හෝ මානසික වුවද) විය යුතුය. මෙම සමානුපාතිකත්වය පිළිබඳ අත්‍යවශ්‍ය මූලිකාංගය නොමැති වුවහොත් අධිකරණය ප්‍රදානය කරන සහනය ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 126(4) වන ව්‍යවස්ථාව මගින් සම්පාදනය කර ඇති සාධාරණ සහ යුක්ති සහගත භාවයේ පරීක්ෂණයට අනුකූලව සිදු නොවනු ඇත.⁴⁷

ඒ හා සමානවම වගදන්කරකරුවන් විසින් පුද්ගලිකවම වගකීම් දැරීමට සිදුවීමේ අවදානම සහ පුද්ගලිකව ඔවුන්ට වන්දි ගෙවීමට සිදුවීම දැඩි හානිදායී තත්ත්වයක්දැයි වෙනම අධ්‍යයනය කළ යුතුය. කෙසේ වුවත්, බොහෝ නඩු වලදී වැරදිකරුවන් ලෙස හඳුනාගනු ලැබූ වගදන්කරකරුවන් පුද්ගලිකව වගකිව යුතුයි යනුවෙන් අධිකරණය

⁴⁵ හානියට ප්‍රතිකර්මයක් ලෙස වන්දි ගෙවීම පිළිබඳව විනිසුරු ආචාර්ය අමරසිංහයන් විසින් ස්වකීය ලිපියේදී මේ සම්බන්ධයෙන් කර ඇති සාකච්ඡාව (ඉහත 44 සටහනේ සඳහන් 105 පිටුවේ ඇති) බලන්න.

⁴⁶ ඉහත සටහනේ සඳහන් සාකච්ඡාව බලන්න.

⁴⁷ ඉහත සටහන.

නියම කරන්නේ අනාගතයේ මෙවැනි තත්ත්වයක් ඇතිවීම වලක්වාලීම සඳහා නීතියක් ඇති කරවීමට වුවත්,⁴⁸ අමරසිංහ විනිසුරුතුමා අබයින් බණ්ඩා ඵදිරිව ඉණරන්න⁴⁹ නඩුවේදී ප්‍රකාශ කරන්නට යෙදුනු ආකාරයට එම අපේක්ෂාව මල්වල ගැන්වී නැති බව පෙනී යයි.

“අධිකරණමය හෙළා දැකීම සහ උල්ලංඝනය කරන්නන් හට අධිකරණය විසින් සාධාරණ සහ යුක්ති සහගත ලෙස කීරණය කෙරුණු වන්දි වලට පුද්ගලිකවම දායක වීමට නියම කිරීම තුළින් අනෙක් පුද්ගලයන් ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 11 ව්‍යවස්ථාව උල්ලංඝනය කිරීමට ඉදිරිපත් වීමට බියක් දක්වනු ඇතැයි යන්නෙන් සැලකිය යුතු ප්‍රතිඵලයක් ලැබී නැත. අධිකරණයේ අපේක්ෂා හංගත්වය විවෘතවම ප්‍රකාශ කෙරෙන අතර”

8. නිගමනය

මෙම පරිච්ඡේදයේදී සැලකිල්ලට භාජනය කෙරෙන වසර තුළ අගවිනිසුරුතුමාගේ පත්වීමට එරෙහිව ගෙන එනු ලැබූ හා නඩුව පවත්වාගෙන යෑමේ අවසරය නොලැබුනු මූලික අයිතිවාසිකම් පෙත්සම් ඇතුළුව සැලකිය යුතු නඩු තීන්දු කිහිපයක්ම සාකච්ඡා කිරීමට යෙදුනි. ඉහත කී අගවිනිසුරුතුමාගේ පත්වීමට එරෙහිව නගනු ලැබූ නඩුවේ තීන්දුව මගින් අධිකරණය ප්‍රකාශයට පත් කරන්නට යෙදුනු මතය එනම් ‘අධිකරණයට ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව තුළ නොමැති යමක් එයට අඩංගු කරලීම සඳහා එහි ඇති වචනාර්ථ පුළුල් කිරීම කළ නොහැක’ යන්න එම නඩුවේ පසුබිම් කරුණු වලින් වෙන්කර සැලකීමේදී එය අධිකරණ

⁴⁸ දඬුවමට ඇති බියෙන් සිදුවන නිවාරණය පිළිබඳ කරුණ පිළිබඳව බලන්න: විනිසුරු අමරසිංහයන්ගේ සමන් ඵදිරිව ජීලදාස සහ තවත් දය (ඉහත 43 සටහන) නඩු තීන්දුව, එහිදී එතුමා “මූලික අයිතිවාසිකම් නඩුවකදී දඬුවමට ඇති හිතිය හේතුවෙන් සිදුවන නිවාරණයක් පිළිබඳ කර්තව්‍යයන්ට එකඟවීමට මම අපොහොසත් වෙමි”. යි පවසයි. එහෙත් මෙහිදී අමරසිංහ විනිසුරුතුමා මෙම කරුණ රජයට එරෙහිව වන්දි නියම කිරීම පිළිබඳව සලකා මිස රාජ්‍ය නිලධාරීන් අනාගතයේ සිදුකළ හැකි වරදවල් අවම කිරීම සඳහා දඬුවමට ඇති බියෙන් නිවාරණයක් සිදුකිරීම යන කරුණ පිළිබඳව අදාළ කරගෙන නොමැති බව සඳහන් කළ යුතුය.

⁴⁹ ඉහත 42 සටහන, 100 පිටුව.

ක්‍රියාකාරීත්වයට එල්ල කරන ලද සෘජු පහරක් ලෙස සැලකිය හැක. ඇත්ත වශයෙන්ම ඉන්දියානු අත්දැකීම් සලකා බැලීමේදී ඉන්දියානු ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය පරිසර සංරක්ෂණය සහ මූලික අයිතිවාසිකම් සම්බන්ධව තව මංපෙත් පාදා යුත් නඩු තීන්දු මගින් ඇත්ත වශයෙන්ම සිදු කරන්නේ එය බව පෙනී යයි. ඒ නිසා කෙනෙකු මූලික අයිතිවාසිකම් පරිච්ඡේදය අර්ථ නිරූපනය වැනි කරුණු සඳහා ඉහත සඳහන් නඩු තීන්දුව යොදා ගැනීමේදී වඩාත් සැලකිලිමත් විය යුතුය. පිළිගෙන ඇති පරිදි එම නඩුවට පාදක වූ පරිච්ඡේදයක් සුවිශේෂයි.

මූලික අයිතිවාසිකම් නඩු පිළිබඳව තවත් සැලකිය යුතු සාධකයක් වන්නේ බොහෝ අවස්ථා වලදී මාර්ගෝපදේශී නඩු තීන්දු සකස් කරනු ලබන්නේ අධිකරණයේ විනිශ්චයකාරවරුන් එක් අයෙකු හෝ දෙදෙනෙකු පමණක් විසින් වීමයි. සමහරක් නඩු තීන්දුවල දක්නට ලැබෙන කිසිසේත්ම සෑම විනිසුරුවරයෙකුටම පොදු ලක්ෂණයක් නොවේ. ඉහත සාකච්ඡාව මගින් මැනවින් විදහා දැක්වෙන්නේ ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ විනිසුරුවරුන් අයෙකු හෝ දෙදෙනෙකු පමණක් මූලික අයිතිවාසිකම් විෂයට අදාළ නීති විද්‍යාත්මක සංවර්ධනයන් සිදුකිරීමට උනන්දුවක් දක්වන බවයි.

පසුගිය වසරවල ප්‍රකාශ කෙරුණු දැඩි නඩු තීන්දු රැසකින් පසුව වුවද කෲර ලෙස සැලකීම අතීතයට අයිති සංසිද්ධියක් බවට පත්ව නොමැති බව මේ වසරේ නඩු සලකා බැලීමේදී ද පෙනී යයි. එය අපරාධ යුක්ති පසිඳවීමේ ක්‍රමය තුළ මුල් බැසගෙන ඇති බවත්, නීතිය ක්‍රියාවේ යොදවන්නන් නීතිය පිළිබඳ අවම සැලකිල්ලක් දක්වන බවත් ප්‍රකට කරන්නකි. මෙය අවශ්‍යයෙන්ම අවධානය යොමු කළ යුතු තත්ත්වයක් වන අතර කෲරත්වයට භාජනය කරන විධික්‍රම වසරින් වසර දරුණු වන බව පෙනේ. එක් මනුෂ්‍යයකු තවත් මනුෂ්‍යයකු වෙත සිදු කරන මෙවැනි හානියක් නොඉවසිය හැක්කකි. වරදකාරී වන නිලධාරීන්ට නිසි දඬුවම් ලබාදීමත්, ඔවුන්ගේ උසස්වීම් අවලංගු කිරීමත් සහ ඔවුන්ට විරුද්ධව කෲර වධබන්ධන වලට එරෙහි පනත යටතේ අධිචෝදනා ගොනු කිරීමත් සිදුවනු ඇතැයි අපේක්ෂා කෙරේ.

මේ සම්බන්ධයෙන් අධ්‍යාපනය සහ දැනුවත් කිරීම් වැඩි දියුණු කිරීම විශේෂ වැදගත්කමක් උසුලයි. යිවිල් සමාජ සංවිධාන ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ නීති විද්‍යාත්මක හරයන් ප්‍රයෝජනයට ගෙන පොදු මහජනතාවත්, රාජ්‍ය නිලධාරීන්ත් අතර දැනුවත්භාවය වැඩිදියුණු කිරීමේ වැඩසටහන් ක්‍රියාත්මක කරවා මානව අයිතීන් උල්ලංඝනය වීම් අවම කිරීමට ප්‍රයත්න දැරිය යුතුය.

VI

ශ්‍රී ලංකාවේ රාජ්‍ය සේවය

එම්. සී. එම්. ඉක්බාල්*

1. හැඳින්වීම

මෙම පරිච්ඡේදය තුළින් 2001 වසර තුළ රාජ්‍ය සේවයෙහි ක්‍රියාකාරීත්වය පිළිබඳව සාකච්ඡා කෙරෙන අතර ශ්‍රී ලංකාවේ රාජ්‍ය සේවය වර්තමානයේ වැටී ඇති කණ්ඩායමක තත්ත්වයට බලපෑ හේතු පිළිබඳව ද විවරණයක් සිදු කෙරෙනු ඇත. මානව හිමිකම් තත්ත්ව වාතාවකිත් රාජ්‍ය සේවය සාකච්ඡාවට ලක් කෙරෙන ප්‍රථම අවස්ථාව මෙය වන නිසා මෙම සාකච්ඡාව එම සංදර්භය තුළට ඇතුළත් කිරීමේ අරමුණින් එහි ඓතිහාසික සංවර්ධනයත් පිළිබඳව සාකච්ඡා කරනු ඇත. යහපත් පාලනයක් තහවුරු කිරීමේදී රජය සතු ප්‍රධානතම භස්තය බවට රාජ්‍ය අංශය පත් කිරීම සඳහා ගත යුතු වන පියවර පිළිබඳව ද මෙහිදී සාකච්ඡා කෙරෙනු ඇත. යහපත් පාලනය ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී රාජ්‍යයක කායශීක්ෂම සහ ඵලදායී පරිපාලන පද්ධතියක ප්‍රතිඵලයකි. යහපත් පාලනය මගින් ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී රටක් තුළ තහවුරු කිරීමට උත්සහ ගනු ලබන්නේ වගකීමට බැඳීම, විනිවිදභාවය, නීතියේ බලයට ගරුකිරීම සහ මානව අයිතිවාසිකම් ආරක්ෂා කිරීමයි. වෙනස් ලෙස සැලකීම මගින් නීතියේ ආධිපත්‍ය බිඳවැටීමකට ලක්වන අතර මානව අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනයට එයින් මග පෑදේ. එබැවින් සියලු ආකාරයේ වෙනස්කොට සැලකීමේ තත්ත්වයන් නැති

* උපදේශක, නීතිය හා සමාජ භාරය

කිරීමද යහපත් පාලනය මගින් අදහස් කරනු ලබයි. යහපත් පාලනයක් නොමැතිනම් එකැන ජනතා අයිතිවාසිකම් ආරක්ෂා කිරීම සඳහා යන්ත්‍රණයක් ස්ථාපනය කිරීමේ අවශ්‍යතාවයක් මතු වේ. යහපත් පාලනයක පැවැත්ම තහවුරුකිරීමට උත්සාහ ගන්නා නිසා රාජ්‍ය සේවය රජයක වැදගත් අංශයක් වන අතර තම කටයුතු ඉටුකිරීමට රාජ්‍ය සේවය අසමත් වන විට එමගින් යහපත් පාලනයට බලපෑමක් සිදුවේ. එහි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් රාජ්‍ය සේවයෙහිදී ජනතාවගේ අයිතිවාසිකම් අනතුරට ලක්වේ. ඒ අනුව මානව හිමිකම් පිළිබඳව කරන සාකච්ඡාවකදී රාජ්‍ය සේවය අදාලවන අතර එය ප්‍රථම වතාවට මෙම වාතාවට ඇතුළත් කර තිබේ.

ජනතාවගේ මූලික අයිතිවාසිකම් හා සම්බන්ධවන කිරණ රාජ්‍ය ආයතනවල පරිපාලන නිලධාරීන් විසින් ගනු ලැබිය හැකි අතර එවැනි කිරණ ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ මූලික අයිතිවාසිකම් විමර්ශනය කිරීම පිළිබඳ අධිකරණ බලය තුළට ඇතුළත් වේ. වසර ගණනකම සිට මානව අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ අධිකරණමය ආරක්ෂාව පිළිබඳ පරිච්ඡේදයන් මගින් පෙනී යන පරිදි මූලික අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ බොහෝ නඩු, නීතිය පසිඳලීම සහ ක්‍රියාත්මක කිරීම මෙන්ම නීතියේ රැකවරණයද සර්වසාධාරණ විය යුතු බවට දක්වන ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 12 (1) ව්‍යවස්ථාව යටතේ පරිපාලනමය කිරණ අභියෝගයට ලක්වුණු කිරණවේ.

2. රාජ්‍ය සේවයෙහි ඓතිහාසික විකාශනය, එහි ව්‍යුහය සහ එහි දේශපාලනීකරණය

ශ්‍රී ලංකාවෙහි රාජ්‍ය සේවයට දීර්ඝ ඉතිහාසයක් තිබේ. එය පුරාණ රජවරුන්ගේ කාලය දක්වා ඇතට දිව යයි.¹ කෝල්බ්‍රෑන්ක් සහ 1928 ඩොනමෝර් කොමිෂන් වල නිර්දේශයන් අනුව 1833 බ්‍රිතාන්‍ය පාලන සමය තුලදී ඒ වන විට පැවති ව්‍යුහයට ප්‍රතිසංස්කරණ ගෙන එන ලදී. 1948 දී ලංකාව නිදහස ලබනවිට සොල්බර් කොමිෂමේ නිර්දේශ මත පිහිටවූ රාජ්‍ය සේවා කොමිෂම යටතට රාජ්‍ය සේවය ඇතුළත් කරන ලදී.² සෑම අමාත්‍යාංශයකටම ස්ථීර ලේකම්වරයෙකු සිටි අතර එම

¹ එච්. ඒ. හේලි ගේ "A Treatise on the laws and customs of the Sinhalese" (1923) 41, 43, 51, 89.

² 1947 ලංකා (ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා) ආඥා ලේඛනය (සංශෝධිත), 50 වගන්තිය.

ලේකම් වරයාගේ වගකීම වූයේ අමාත්‍යාංශයේ අරමුණු මුද්‍රණය කරගැනීම සඳහා අමාත්‍යවරයාට සහය වීම මෙන්ම අමාත්‍යාංශය යටතේ ඇති දෙපාර්තමේන්තු පරිපාලනය කිරීමයි. ඇතැම් ව්‍යාපෘතිවල ශක්‍යතාවය පිළිබඳව ස්ථීර ලේකම්ගේ මතය සැලකිල්ලට නොගනිමින් තමුන්ගේ එම ව්‍යාපෘති ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා ප්‍රමුඛතාවයක් ලබාදීමට සමහර ඇමතිවරුන්ට අවශ්‍ය විය. අමාත්‍යවරුන්ගේ එවැනි ඉල්ලීම් ඇතැම් ස්ථීර ලේකම්වරුන් විසින් අනුමත කළද තවත් පිරිසක් එසේ නොකරන ලදී. අවසාන වශයෙන් මෙම තත්ත්වය අමාත්‍යවරුන් සහ ඔවුන්ගේ ස්ථීර ලේකම්වරුන් අතර ගැටීමක් දක්වා වර්ධනය විය. අමාත්‍යවරුන්ගේ අවවාද වලට පහසුවෙන් නැමෙන සුළු නිලධාරීන් විසින් ඊට සහයක් නොදක්වන නිලධාරීන් ක්‍රමයෙන් කොන් කෙරිණ. එමගින් පිළිබිඹු වනුයේ නිලධාරීන්ගේ කිරණ තම පාලනය ක්‍රියාත්මක කිරීමට දේශපාලනඥයන් සතු කැමැත්තයි. එවකට නීතිපතිව සිටි හේමා බස්නායක මහතා අගවිනිසුරු ලෙස පත් කිරීම, 1952 මහමැතිවරණයේ ප්‍රථම දිනයේදී ඡන්දය පැවැත්විය යුතු මැතිවරණ කොට්ඨාශ මොනවාද යන්න එවකට අගමැතිවරයා විසින් තීරණය කිරීම, 1956 දී සාමාන්‍ය පුරවැසියෙකු පොලිස්පති ලෙස පත්කිරීම සහ 1969 දී ආනන්ද කිස්ස ද අල්විස් මහතා ස්ථීර ලේකම්වරයෙකු වශයෙන් පත්කිරීම වැනි ක්‍රියා මගින් දේශපාලනඥයන් විසින් නිලධාරීන් පාලනය කරන ආකාරය හොඳින් විද්‍යාමාන වීණි. මෙම අයුතු මැදිහත්වීමේ නැඹුරුතාවය ආණ්ඩුවේ සිට අමාත්‍යවරු දක්වාත් සහ සියළුම දේශපාලන අනුගාමික කණ්ඩායම් දක්වාත් පිළිකාවක් මෙන් වේගයෙන් පැතිරයන ලදී. අවසානයේදී 1978 අණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව මගින් කරන ලද වෙනස්කම් මගින් දෙපාර්තමේන්තු ප්‍රධානීන් සහ අමාත්‍යාංශ ලේකම්වරුන් පත්කිරීමේ වගකීම කැබිනට් මණ්ඩලයට පවරණ ලදී. මෙමගින් දේශපාලන මැදිහත්වීම් නිත්‍යානුකූලව කිරීමට මග හෙලිකරණ ලදී.

රටේ පවතින සම්පත්වලින් අදායම එකතුකරගැනීමට හැකිවන ආකාරයෙන් බ්‍රිතාන්‍යයන් විසින් රාජ්‍ය සේවය සැලසුම්කොට තිබුණි. 1948 දී නිදහස ලබාගැනීමත් සමඟම රාජ්‍ය සේවයෙහි ස්වරූපය සංවර්ධනය අභිමුඛකරගත් එකක් බවට පත්කළ යුතුව තිබිණ. කැපැල්, දුම්රිය, ප්‍රවාහන, සෞඛ්‍ය සේවා සහ වාරිමාර්ග ආදී සේවා සපයන රටේ සංවර්ධනයට සහය වීම සඳහා විවිධ අමාත්‍යාංශ රජයේ නිලධාරීන් වෙත ලබා දෙන ලදී. එහි පරිපාලන ප්‍රධානියා වූයේ අමාත්‍යාංශ ලේකම් වරයායි. ප්‍රතිපත්ති සැලසුම් කිරීම පිළිබඳ අමාත්‍යවරයාට උපදෙස් දීමට ඔහුට සිදුවිය. මෙම ලේකම්වරුන් යටතේ අතිරේක ලේකම්වරුන් නියෝජ්‍ය ලේකම්වරුන්, උප ලේකම්වරුන් සහ අමාත්‍යාංශයේ ප්‍රධාන විධායක

නිලධාරීන් වන දෙපාර්තමේන්තු ප්‍රධානීන් සිටි. ඔවුන්ද හඳුන්වාදෙන ලද්දේ කායාමණ්ඩල නිලධාරීන් හෝ ගැසට්කළ නිලධාරීන් වශයෙනි. ශ්‍රී ලංකා පරිපාලන සේවයට අයත් වන්නේ කායාමණ්ඩල ශ්‍රේණියේ නිලධාරීන් හෝ ශ්‍රී ලංකා ගණකාධිකාරීවරුන්ගේ සේවය, ශ්‍රී ලංකා අධ්‍යාපනික පරිපාලන සේවය වැනි එහි සමාන්තර ශ්‍රේණි වේ. එවකට පැවති ලංකා සිවිල් සේවය 1963 දී ලංකා පරිපාලන සේවය බවට පත්වූ අතර පසුව එය ශ්‍රී ලංකා පරිපාලන සේවය බවට පත්විය.

යටත්විජිත සමයේ පැවති කවිවේර ක්‍රමය අවශ්‍ය වෙනස්කම් සහිතව අදටත් පවතී. මීට පෙර පලාත් පදනමින් පත්කළ රජයේ ඒජන්ත වරුන් වකිමානයේදී දිස්ත්‍රික් පදනම මත පත්කරන අතර ඔවුන් හඳුන්වනු ලබන්නේ දිසා ලේකම්වරුන් වශයෙනි. එම දිසා ලේකම්වරුන් දිස්ත්‍රික්කවල ප්‍රධාන පරිපාලන නිලධාරීන් වන අතර කලාපීය මට්ටමෙන් ඔවුන්ට සහයවීම සඳහා රජයේ අතිරේක ඒජන්තවරුන් සහ ප්‍රදේශීය ලේකම්වරුන් ලෙස ද හඳුන්වනු ලබන රජයේ සහකාර ඒජන්තවරුන් ද සිටී. මහජනතාවට සේවා සැපයීමේදී එම නිලධාරීන්ට සහය වීම පිණිස ලිපිකරුවන් හා ඊට සම්බන්ධ වෙනත් ශ්‍රේණිද තිබේ.

1987 දී 13 ආණ්ඩුක්‍රමව්‍යවස්ථා සංශෝධනය සම්මත කරගැනීමත්³ සහ ඊට පසුව පළාත් සභා පණත⁴ පැනවීමත් සමඟ මධ්‍යම රජයේ රාජ්‍ය සේවය සහ පලාත් රාජ්‍ය සේවය යනුවෙන් ලංකාවේ රාජ්‍ය සේවය කොටස් දෙකකට බෙදිණ. මධ්‍යම රජයේ රාජ්‍ය සේවය කෙරෙහි පාලනය පවතින්නේ කැබිනට් මණ්ඩලයටයි. ආණ්ඩුකාරයා විසින් පත්කරනු ලබන⁵ පළාත් රාජ්‍ය සේවා කොමිෂම හරහා පළාත් ආණ්ඩුකාරවරයා විසින් පළාත් රාජ්‍ය සේවයේ⁶ කටයුතු මෙහෙයවනු ලබයි. රාජ්‍ය සේවය විමධ්‍යයක කිරීම හදිසි අවශ්‍යතාවයක්ව පැවතුණ ද එමගින් පලාත් රාජ්‍ය පරිපාලන නිලධාරීන් පළාත් දේශපාලනඥයන්ගේ බලපෑමට යටත්වනු ඇත.

13 වන ආණ්ඩුක්‍රමව්‍යවස්ථා සංශෝධනය අනුව ප්‍රාදේශීය ලේකම්වරුන්ට ආකාර 2 කින් ක්‍රියාත්මක වීමට සිදුවිය. එක් ආකාරයක් වනුයේ පළාත් පාලනයට බෙදා වෙන්කර නොතිබෙන විෂයන් සම්බන්ධයෙන් මෙන්ම පළාත් අමාත්‍යවරුන්ගේ හා පළාත්වල ප්‍රධාන ලේකම්වරුන්ගේ අධිකාරය යටතේ බෙදා වෙන්කර තිබෙන විෂයන්ට

³ 13 වන ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සංශෝධනය, 154 ව්‍යවස්ථාව.

⁴ අංක 47 දරණ 1987 පණත, 32(1) වගන්තිය.

⁵ එම, 32 සහ 33 වගන්ති.

⁶ එම.

ප්‍රවේශ වීම සම්බන්ධයෙන් මධ්‍යම රජයෙහි සේවය කිරීමට ඔවුන්ට සිදුවීමයි. ප්‍රදේශීය ලේකම්වරුන් පළාත් රාජ්‍ය සේවා කොමිෂම යටතට නොවැටුණ ද බෙදා වෙන්කර තිබෙන විෂයයන් සම්බන්ධයෙන් ඔවුන් පළාතේ ප්‍රධාන ඇමතිවරයාට උත්තරදීමට බැඳී සිටී. මෙමගින් ප්‍රදේශීය ලේකම් තනතුර බෙහෙවින් අස්ථාවර තත්ත්වයකට පත්කොට තිබෙන අතර විශේෂයෙන්ම මධ්‍යම ආණ්ඩුවේ බලයේ සිටින පක්ෂය සහ පළාත් සභාවේ බලය හිමි පක්ෂය 2 ක් වන විට එම තත්ත්වය වඩාත් කැපී පෙනේ. මූලික මට්ටමේ පරිපාලකයන් වන කලින් ග්‍රාම සේවක ලෙස හදුන්වන ලද ග්‍රාම නිලධාරීවරුන්⁷ සම්බන්ධයෙන් ඉහත සත්‍යය එසේම බලපාන අතර ඔවුන්ද මධ්‍යම රජයේ මෙන්ම පළාත් ආණ්ඩු වලද පාලනයට යටත්වේ.

3. 2001 වසර තුලදී රාජ්‍ය සේවයෙහි තත්ත්වය

සෝල්බර් ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව යටතේ රාජ්‍ය සේවා කොමිෂම සතුව තිබූ බොහොමයක් බලතල, කායාර් සහ කර්තව්‍යය 1972 දී හා 1978 දී ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා මගින් ක්‍රමයෙන් අඩුකොට එම බලතල කැබිනට් මණ්ඩලය වෙත පවරන ලදී. රාජ්‍ය සේවා කොමිෂමෙහි ස්වාධීනත්වයට මෙය දැඩි පහරක් වූ අතර රාජ්‍ය සේවයට ද එම ප්‍රතිඵලයම අත්විය. අවසානයේදී දේශපාලනයන් විසින් රජයේ නිලධාරීන් ඔවුන්ගේ යටත් නිලධාරීන් පිරිසක් ලෙස මෙන්ම ප්‍රශ්න කිරීමකින් තොරවම තම ඉල්ලීම් ඉටුකරදෙන පරිසරයක් ලෙස සැලකීම ආරම්භ වූ අතර 1956 දී සිවිල් පරිපාලනයේ ඇති ඉහළම තනතුරට පළමු දේශපාලන පත්වීම කළ අවස්ථාවේදී මෙතෙක් පැවති ස්වාධීන හා දූෂණයෙන් තොර නියම රාජ්‍ය සේවය වෙනුවට දේශපාලනයෙන් පසු පස ඉහළ තනතුරු ලබා ගැනීමේ අපේක්ෂාවෙන් ක්‍රියාකරන පිරිසක් ඇතිවීමේ ආරම්භය සිදු විය.⁸

එමගින් තව දුරටත් පෙනීගියේ දේශපාලනයන්ගේ ගැත්තන් බවට පත්වීම වඩා වැඩි දායක මෙන්ම ලාභදායී, සහ ඉක්මන් බව බොහෝ නිලධාරීන් කල්පනා කරන්නට වීමය. අසාර්ථකවන බව සහ කළ නොහැකි වන බව හොඳින් දනිමින් ම දේශපාලනයන්ගේ පෞද්ගලික උනන්දුවක් ඇති ව්‍යාපෘති සාධාරණීකරණය කිරීමේ තත්ත්වය දක්වා ඇතැම් සුළු පරිසරයක් පහත් මට්ටමට පත්විය. ලංකා ගමනාගමන මණ්ඩලය

⁷ යටත් විජිත සමයේ දී ඔහු “ගම්මුලාදැනියා” ලෙස හැඳින්විණි.

⁸ “සන්ඩේ ටයිම්ස්” පුවත්පත් කතුවැකිය, 2002 පෙබරවාරි 17.

අත්පත්කරගත් මාර්ග ප්‍රවාහන සේවය ජනතාකරණය කිරීමේ වැඩ පිළිවෙල මීට නිදසුනකි. මෙමගින් අපේක්ෂිත ප්‍රතිඵල ලභාකරගැනීමට නොහැකිවුණු අතර පසුව බලයට පැමිණි ආණ්ඩුවලට ලංකා ගමනා ගමන මණ්ඩලයෙහි සේවාවන් වල උනන්දුරණය සඳහා පොද්ගලික බස්රථ යෙදීමට සිදුවිය. 1998 වෘෂියේ අයවැය පිළිබඳ කමිටු අවස්ථා විවාදයේදී කථාකරමින් එවකට අධ්‍යාපන හා උසස් අධ්‍යාපන නියෝජ්‍ය ඇමතිව සිට මහාචාර්ය විශ්වා වර්ණපාල රාජ්‍ය සේවයෙහි ගැටළු පිළිබඳ මෙසේ අවධානය යොමුකළේය.

නිදහස ලබන විට, දැඩි ලෙස මධ්‍යයගත වී තිබුණු පරිපාලන සැකිල්ලක් ශ්‍රී ලංකාවට ආවේණිකව පැවතුණි. ඇත්තෙන්ම එය යටත්විජිත සමයේ දායදයක් වන අතර ස්වාධීන රාජ්‍යයක බලාපොරොත්තු මල්වලගැන්වීම සඳහා මෙම රාජ්‍ය පරිපාලන ක්‍රමයෙහි කැපී පෙනෙන වෙනස්කම් සිදු කිරීමේ අවශ්‍යතාවයක් ඇති විය.

කළින් පැවති පැරණි ක්‍රමවේදයන් මෙන්ම කායා පටිපාටීන් මෙළෙසම පැවතීමට ඉඩ හරින ලද අතර මෙම ක්‍රමය තුලට නවීන ශිල්පක්‍රම සහ සංකල්ප ඇතුළත් කර නොගැනින. මෙහි ප්‍රතිඵලය වී තිබෙන්නේ නිලධාරීන්ගේ අලසභාවය, අකායාක්ෂමතාවය සහ එදිනෙදා කටයුතුවල අකර්මණ්‍යතාවයන් ය.⁹

ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව යටතේ අමාත්‍යාංශ ලේකම්වරුන්ට විශේෂ ස්ථානයක් හිමිවේ.¹⁰ ඔවුන්ගේ පත්වීම් සහ ඉවත්කිරීම් පරිලිමේන්තුවේ අභිමතය අනුව සිදුකරන නිසා බලයේ සිටින පක්ෂයට අවනතව කටයුතු කිරීමට ඔවුන් යාමාත්‍යයෙන් පෙළඹේ. රාජ්‍ය සේවයෙහි ඉහළම තනතුර ලේකම්වරයා දරණ නිසා විශ්‍රාම ගැනීමෙන් පසුව ව්‍යවස්ථාපිත මණ්ඩලයකට කරනු ලබන පත්වීමක් හෝ තානාපති සේවයේ තනතුරක් ලබාගැනීම පිළිබඳ බලාපොරොත්තුවක් හැරුණු විට තවදුරටත් උසස්වීම් පිළිබඳ අපේක්ෂා කළ නොහැකිය. මෙම බලාපොරොත්තු යථාර්ථයක් බවට පත්වන්නේ බලයේ සිටින පක්ෂයේ හා අමාත්‍යවරයාගේ පාර්ශ්වයෙන් බලනවිට හොඳ සේවා වාතාවක් පවත්වාගෙන යන්නේ නම් පමණි. ඔහු

⁹ පාර්ලිමේන්තු විවාද (හැනියාඩ් වාර්තාව) අංක 3, 121 වෙරළ, 1998 නොවැම්බර් 23.

¹⁰ 1978 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව 52 වන ව්‍යවස්ථාව.

එසේ නොකරන්නේ නම් ඔහුගේ තනතුර අහිමිවී නිලධාරීන්ගේ සංවිකයට¹¹ ඇතුළත් කරනු ලැබීමේ අවධානමකට ලක්වනවා පමණක් නොව ඔහුගේ විශ්වාසයාමෙන් පසුව ඉහළ තනතුරක් ලබාගැනීමේ අපේක්ෂාව අහිමිවීමේ අවධානමකටද ලක්වනු ඇත. 2001 කාලපරිච්ඡේදය තුලදී මෙන්ම ඊට පෙරත් දේශපානඥයන්ගේ ගෝලයන් බවට බොහෝ රජයේ නිලධාරීන් පත්ව තිබීම සඳහා සමහර විට එක් හේතුවක් මෙය වීමට පිළිවන. 2001 දෙසැම්බර්¹² මහවැනිවරණ සමයේ අමාත්‍යවරුන්ට සහ පර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීවරුන්ට නිළ වාහන සහ වෙනත් රජයේ සම්පත් ලබාදීම රාජ්‍ය නිලධාරීන්ගේ හැසිරීම ප්‍රකට කරන කදිම නිදසුනක් විය.¹³

රජයේ ප්‍රසාදය¹⁴ ඇතිකාක් ධුරය දරනු ලබන සියලුම රජයේ නිලධාරීන් ආණ්ඩුක්‍රම¹⁵ ව්‍යවස්ථාවේ ප්‍රතිපාදන වලට යටත් වන අතර එමගින් රජයේ නිලධාරීන් පත්කිරීම, මාරුකිරීම, ඉවත්කිරීම හා විනය පාලනය පිළිබඳව කැබිනට් අමාත්‍ය මණ්ඩලයට බලය පවරා තිබේ.¹⁶ කෙසේනමුත් ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 56 (1) ව්‍යවස්ථාව යටතේ පත්කරනු ලබන රාජ්‍ය සේවා කොමිෂම වෙත ඉහත බලතල ලබාදීමේ ප්‍රතිපාදන ඇතුළත්කර තිබේ. රාජ්‍ය සේවා කොමිෂම විසින් තමනගේ බලතල වලින් වැඩිකොටසක් අමාත්‍යාංශ ලේකම්වරුන්ට සහ දෙපාර්තමේන්තු ප්‍රධානීන්ට පවරා ඇත.¹⁷ කැබිනට් මණ්ඩලය විසින් අමාත්‍යාංශ

¹¹ බලයේ සිටින ආණ්ඩුවට විරුද්ධ වන නිලධාරීන් ඇතුළත් කරන්නේ එම සංවිකයටය. ඔවුන්ට කිසිදු වැඩක් පවරන්නේ නැත. එනිසා ඔවුන්ට කිරීමට කිසිදු දෙයක් නැත. ඔවුන් බදු ගෙවන්නන්ට බරක් පමණි.

¹² පොදු දේපල අයථා ලෙස පරිහරණය කිරීම පිළිබඳ කමිටු වාර්තාව, මානව අයිතිවාසිකම් ආයතනය 21.12.2001. පිටුව 8.

¹³ මෙම ලිපියෙහි වෙනත් ස්ථානවල අයථා පරිහරණය පිළිබඳ උදාහරණ ඇත.

¹⁴ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 170 ව්‍යවස්ථාව මගින් මෙසේ අර්ථකිරීම් කර ඇත. “රජයේ නිලධාරියා, යන්නෙන් අධිකරණ නිලධාරියෙකු හැර ජනරජය යටතේ වැටුප් ලබන ධුරයක් දරණ තැනැත්තෙක් අදහස් වේ. එහෙත් ඊට - (අ) ජනාධිපතිවරයා (ආ) කථානායකවරයා (ඇ) අමාත්‍යවරයෙක් (ඈ) අධිකරණ සේවා කොමිෂන් සභාවේ සාමාජිකයෙක් (ඉ) රාජ්‍ය සේවා කොමිෂන් සභාවේ සාමාජිකයෙක් (ඊ) නියෝජ්‍ය අමාත්‍යවරයෙක් (උ) පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීවරයෙක් (ඌ) පාර්ලිමේන්තුවේ මහලේකම්වරයා (එ) ජනාධිපතිවරයාගේ කාර්ය මණ්ඩලයේ සාමාජිකයෙක්, (ඵ) පාර්ලිමේන්තුවේ මහලේකම්වරයාගේ කාර්ය මණ්ඩලයේ සාමාජිකයෙක් ඇතුළත් නොවන්නේය.

¹⁵ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 55 (1) ව්‍යවස්ථාව.

¹⁶ එම.

¹⁷ එලෙස බලතල පවරා දීම පිළිබඳව 58 (1) ව්‍යවස්ථාවෙන් ප්‍රතිපාදන සලසයි.

ලේකම්වරුන් පත්කරන්නේ ජ්‍යෙෂ්ඨ රජයේ නිලධාරීන් අතුරිනි. තනතුර සඳහා ඉහළම හැකියාවක් ඇති පුද්ගලයන්, එම තනතුරුවලට තෝරා ගැනීමේදී බොහෝවිට සලකා නොබලන අතර, තමන් කියන ඕනෑම දෙයක් කිරීමට සූදානම් තැනැත්තන් පමණක් තෝරා ගැනීමට අමාත්‍යවරුන් කැමති වේ. කෙසේ නමුත් 2001 දෙසැම්බර් වනකෙක් ජනාධිපති ලේකම්වරයා ප්‍රධාන තීරකයා විය. එවැනි පත්කිරීම් අධිකරණයක් ඉදිරියේ මෙතෙක් අභියෝගයකට ලක්කර නොමැතිවුවද එවැනි පත්කිරීම් කිහිපයකදීම රාජ්‍ය පරිපාලන සේවා සංගමය¹⁸ අමාත්‍යවරයා හමුවී එසේ සිය නොසතුට පළකර ඇත. කරුණු එසේ වුවද රාජ්‍ය සේවයෙහි කිසිදාක නොසිටි පුද්ගලයන් අතරින් පවා ලේකම්වරුන් තෝරාපත්කරන ලද අවස්ථා පිළිබඳ වාච්ඡා වේ. අමාත්‍යාංශ ලේකම්වරුන් ලෙස විශ්‍රාමලත් රාජ්‍ය නිලධාරීන් පත්කරන ලද අවස්ථා ද තිබේ.¹⁹ එවැනි තැනැත්තන් ඔවුන්ගේ සේවා වාර්තා පදනම් කරගෙන මිස වෙනත් සබඳතා මත පදනම් නොවී පත් කිරීම නිසා, ඔවුන් දක්ෂ ලේකම් වරු ලෙස කටයුතු කරනු පෙනේ. මෙම තනතුරු වලට පත්කිරීමේදී දේශපාලන පත්කිරීම් සිදුවන නිසාත් එහිදී හැකියාව, යෝග්‍යතාව, පළපුරුද්ද, සුදුසුකම් හා දක්ෂතාවය පිළිබඳ ඉතා සුළුමෙන් සලකා බලන නිසාත් තත්ත්වය වඩාත් උග්‍ර අතට පත්ව තිබේ. බොහෝවිට සිදුවන්නේ අවශ්‍ය සුදුසුකම් නොමැති නිලධාරීන් ලේකම්වරුන් ලෙස පත්කිරීමයි. එහි ප්‍රතිඵලය වී ඇත්තේ බොහෝ කලක පටන් බොහෝ ජ්‍යෙෂ්ඨ නිලධාරීන් එම තනතුරු දැරීම සඳහා සුදුසුකම් ඇත්තත් බවට පත් නොවීමයි.²⁰

සාම්ප්‍රදායික ආකල්පය වන්නේ රාජ්‍ය අංශයේ සේවකයන් සේවයේ සුරක්ෂිතතාවය භුක්තිවිඳින අතර පෞද්ගලික අංශයේ සේවකයන්ට සේවය පිළිබඳ එවැනි සුරක්ෂිතතාවයක් නොමැති බවයි. එහෙත් පෞද්ගලික අංශයේ සේවකයින්ට ලබාගතහැකි නෛතික සුරක්ෂිතතාවය පිළිබඳ සලකා බැලීමේදී පෙනීයන්නේ අත්තනෝමතික ලෙස ඔවුන්ට සේවයෙන් පහකිරීමට එරෙහිව ඔවුන්ට ආරක්ෂාවක් තිබෙන බවත් එවැනි අවස්ථාවක දී කම්කරු විනිශ්චය සභා තුළින් ඔවුන්ට සහන ලබාගත හැකි බවත්ය. රාජ්‍ය අංශයේ සේවකයන්ට එවැනි ආරක්ෂාවක් ලබාගත නොහැක.²¹ වයස

¹⁸ ශ්‍රී ලංකා පරිපාලන සේවයේ එක් වෘත්තීය සමිතියකි.

¹⁹ හිටපු ජනද කොමසාරිස්වරයා පසු ගිය රජය සමයේ ආරක්ෂක අමාත්‍යාංශයේ ලේකම් ලෙස කැබිනට් මණ්ඩලය මගින් පත්කිරීම එක් නිදසුනකි.

²⁰ එම්. සෝමසුන්දරගේ “The Third wave-Governance and Public Administration in Sri Lanka”(PCES,කොළඹ 1997) 37 පිටුව.

²¹ ඩී. ඊ. ගන්කන්ද ගේ “How Secure is the public Service”ලිපිය, ඩේලි නිවුස් පුවත් පත 1996 පෙබරවාරි 16.

අවුරුදු 60 දක්වා අඛණ්ඩ සේවයක් කිරීමට රාජ්‍ය අංශයේ සේවකයන්ට නීතිමය අයිතියක් තිබුණද ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය සතු මූලික අයිතිවාසිකම් අධිකරණ බලය තුළින් සහන ලබාගැනීමට විශාල වියදමක් දැරිය යුතුවන අතර කාලය පිළිබඳ සීමාකාරී සාධකය සහ සීමාකාරී අනෙකුත් ක්‍රියාපටිපාටි නිසා බොහෝ දෙනෙක් එසේ සහන ලබාගැනීමට යොමු නොවේ. එවැනි අවස්ථා වලදී ඉක්මන් හා ඵලදායී සහන සලසා දීමට මානව හිමිකම් කොමිෂම වෙත සහ ඔම්බුඩ්ස්මන්වරයා වෙත ප්‍රමාණවත් බලතල පවරා දී නැත.

ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 55 (5) වන ව්‍යවස්ථාව රාජ්‍ය සේවකයන්ගේ යහපතට හානිකර වේ. මෙම ව්‍යවස්ථාවෙන් ප්‍රකාශ වන්නේ,

ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය වෙත පැවරී ඇති අධිකරණ බලයට යටත්ව²² රජයේ නිලධාරියෙකු පත්කිරීම, මාරු කිරීම, සේවයෙන් පහකිරීම හෝ ඔවුන්ගේ විනය පාලනය හා සම්බන්ධ යම් කාරණා පිළිබඳව අමාත්‍ය මණ්ඩලයේ හෝ අමාත්‍යවරයෙකුගේ හෝ රාජ්‍ය සේවා කොමිෂන් සභාවේ හෝ රාජ්‍ය සේවා කොමිෂන් සභාවේ කමිටුවක හෝ රජයේ නිලධාරියෙකු ගේ හෝ කිසිම නියමයක් හෝ තීරණයක් විමසීමට, ඒ පිළිබඳ මතයක් ප්‍රකාශ කිරීමට කිසිම අධිකරණයකට හෝ විනිශ්චය අධිකාරියකට බලය හෝ අධිකරණ බලය නොමැත්තේය.

12 (1) ව්‍යවස්ථාව යටතේ වන කින්දුවලින් අනාවරණය වන පරිදි ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය අඛණ්ඩවම පිළිගෙන ඇත්තේ මාරුකිරීම, විනය පාලනය, සේවයෙන් ඉවත්කිරීම අදිය සම්බන්ධව ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයට අධිකරණ බලය තිබෙන බවයි. තවද අධිකරණය පිළිගෙන ඇත්තේ අමාත්‍යවරුන් විසින් ගන්නා තීරණවලට පවා හේතු දක්වීම කළ යුතු බවත් ස්වභාවික යුක්ති මූලධර්ම අනුගමනය කළ යුතු බවත්ය.²³ නමුත් ස්වභාවික යුක්ති මූලධර්මවලට අනුව ක්‍රියාකිරීම රීතියකට වඩා ව්‍යාතිරේඛයක් ලෙස ක්‍රියාත්මක වේ. රජයේ නිලධාරීන් බොහොමයකට අධිකරණමය සහන ලබාගැනීමට ආර්ථික ශක්තියක් නොමැත.

²² ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 126 ව්‍යවස්ථාවේ 1 වන ඡේදය.

²³ නීතිය සහ රාජ්‍ය සේවය කොටසෙහි සාකච්ඡා කළ කරුණු බලන්න.

4. රාජ්‍ය සේවය ප්‍රතිසංස්කරණය සඳහා ගන්නා ලද ප්‍රයත්නයන්

එවකට සිටි අග්‍රාමාත්‍යවරයාගේද අනුමැතිය ඇතිව මුදල් අමාත්‍යාංශය විසින් පත්කරන ලද එක්සත් ජාතීන්ගේ සංවිධානයේ නිලධාරීන් කණ්ඩායමකගේ නිර්දේශ මත 1969 දී රාජ්‍ය පරිපාලන අමාත්‍යාංශය පිහිටුවන ලදී.²⁴ එම අමාත්‍යාංශය පිහිටුවීම මගින් රාජ්‍ය සේවයේ පහත වැටීම වළක්වාගත හැකිවන බවට බලාපොරොත්තුවක් පැවතිණි. ඒකාබද්ධ සේවා අංශය, පරිපාලනය ප්‍රතිසංස්කරණ අංශය සහ ආයතන අංශය යනුවෙන් අංශ තුනකින් වකිමානයේ මෙම අමාත්‍යාංශය සැදුම්ගෙන ඇත.

රාජ්‍ය පරිපාලන අමාත්‍යාංශයේ වෙබ් අඩවිය පරීක්ෂා²⁵ කිරීමේදී පෙනීයන්නේ අමාත්‍යාංශයේ අරමුණ වන්නේ කායඝීෂ්ම සහ එළදායි රාජ්‍ය සේවයක් තහවුරුකිරීමත්, රජය විසින් හඳුනාගත් ජාතික ප්‍රමුඛතාවයන් සහ ජනතාවගේ බලාපොරොත්තු වලට ප්‍රතිචාර දක්වන කලාපීය පරිපාලන පද්ධතියක් තහවුරු කිරීමත්ය. වෙබ් අඩවියට අනුව අමාත්‍යාංශයේ පරමාර්ථවන්නේ,

- රාජ්‍ය සේවා කළමණාකරණයෙහි සහ කලාපීය පරිපාලන පද්ධතියෙහි කායඝීෂ්මතාවය හා එළදායිත්වය වර්ධනය කිරීම.
- ජනතාව සැහීමට පත්වන ආකාරයේ සේවාවන් සැපයීම.
- රජය විසින් අපේක්ෂා කරනු ලබන සංවර්ධන අරමුණු සාක්ෂාත්කරගැනීම සඳහා රාජ්‍ය සේවය බලවත්ක කිරීම.

5. ප්‍රතිසංස්කරණවල බලපෑම

මෙම ප්‍රයත්නයන්හි අරමුණ වූයේ රාජ්‍ය සේවය එහි කලින් තිබූ උසස් තත්ත්වයට යලිත් පත්කිරීම වුවත් එහි කායඝීෂ්මතාවය, එළදායිතාවය හා ඒකාග්‍රතාවය පිළිබඳ කැපීපෙනෙන වර්ධනයක් ඇතිවී නැත. 2000

²⁴ එස්. නඩරාජා ගේ “*Evolution of Administrative Reforms*” ඉහත 20 සටහන, 251 පිටුව.

²⁵ [http:// www.gov.lk/public/index.htm](http://www.gov.lk/public/index.htm) වෙබ් අඩවිය පරිශීලනය 2002 අප්‍රේල්.

වසර වන විට රාජ්‍ය සේවය දරුණු කඩා වැටීමකට ලක් වී තිබුණු අතර මෙහිදී වන්දිකා කුමාරතුංග ජනාධිපතිවරයාට මැදිහත් වී ක්‍රියාකිරීමට සිදු විය.

රාජ්‍ය සේවය වටා ඇති ප්‍රශ්න හඳුනා ගැනීමට සහ රාජ්‍ය සේවයෙහි උන්නතිය සඳහා නිර්දේශ ලබාගැනීමට 2000 අගෝස්තු මාසයේදී ජනාධිපතිවරයා විසින් රාජ්‍ය සේවා කළමනාකාරණා සංවර්ධනය අධිකරිය පිහිටුවන ලදී. එහි ප්‍රධානියා ජ්‍යෙෂ්ඨ රජයේ නිලධාරියෙක් වූ අතර ඊට සමාන සුදුසුකම් ඇති නිලධාරියෙකු ඔහුගේ දෙවෙනියා ලෙස හා තවත් පර්යේෂක කණ්ඩායමක් ද පත් කරන ලදී. අධිකාරියේ සභාපතිවරයා එහි වර්ධනය හා ප්‍රගතිය පිළිබඳව කලින් කලට ජනාධිපතිවරයා වෙත වාර්තා කළ යුතු විය.

2001 වර්ෂය තුළදී අධිකාරිය විසින් සම්කෂණයන් කිහිපයක් පවත්වන ලදී. එම සම්කෂණ සිදුකරන ලද්දේ රෙජිස්ට්‍රාර් ජනරාල් කායඞ්ගලය, පුද්ගලයින් ලියාපදිංචි කිරීමේ දෙපාර්තමේන්තුව සහ ප්‍රදේශීය ලේකම් කාර්යාල කිහිපයක් වැනි තෝරාගත් දෙපාර්තමේන්තු ආශ්‍රයෙනි. අධිකාරියේ නිලධාරීන් පිරිසක් ප්‍රකාශකර සිටියේ සුදුසු පියවර ගැනීම සඳහා නිර්දේශයන් කිහිපයක් රාජ්‍ය පරිපාලන අමාත්‍යාංශය වෙත ඉදිරිපත්කර ඇති බවයි.²⁶ එම නිලධාරීන්ට අනුව රාජ්‍ය සේවයෙහි ප්‍රධාන ප්‍රශ්න වන්නේ, වගකීමට ඇති බැඳියාව අඩු මට්ටමක පැවතීම, විෂය පිළිබඳ ප්‍රමාණවත් දැනුමක් නොමැති වීම, රාජ්‍ය සේවකයන් අයුතු ලෙස යෙදවීමට උත්සාහ කිරීම, ඵලදායී අධිකරණයක් නොමැති වීම, ප්‍රමාණවත් දිරිගැන්වීම් නොමැති වීම සහ ඒ සියල්ලටම ඉහළින් ඇති දේශපාලන ඇඟිලි ගැසීම් යන කරුණුය.

එම අධිකාරිය පිහිටුවන ලද්දේ පාර්ලිමේන්තු පනතකින් නොවේ. එහි පිහිටුවීම සාධාරණීකරණය කිරීම සඳහා එය විසින් ඵලදායී වෙනස්කම් කිසිවක් සිදු කර නැත. මේ කරුණ මත අධිකාරියේ කායඞ්ගල මණ්ඩලය රාජ්‍ය පරිපාලන අමාත්‍යාංශයෙහි පරිපාලන ප්‍රතිසංස්කරණ අංශය වෙත අනුයුක්ත කොට තිබේ.

අබේරත්න කම්පුවෙහි²⁷ නිර්දේශයන් මත සමාන්තර සේවාවන්හි අලුතින් බඳවාගත් ලිපිකාර සේවකයන් හා නිලධාරීන් පුහුණු කිරීමේ වැඩසටහනක් ආරම්භකොට තිබේ.²⁸ 2001 වර්ෂය තුළදී 700 ක් පමණ

²⁶ අධිකාරියේ ඇතැම් නිලධාරීන්ගෙන් ලේඛකයා ඒ පිළිබඳ කරුණු දැනගෙන ඇත.

²⁷ රාජ්‍ය සේවය දියුණු කිරීම සඳහා නිර්දේශ ඉදිරිපත් කිරීමට ජනාධිපති ප්‍රේමදාස විසින් 1990 ගණන්වල මුල භාගයේ පත්කරන ලදී.

²⁸ හැන්සාඩ් අංක 14 135 වෙළුම 2346 වන කොළඹ.

වූ නිලධාරීන් ශ්‍රී ලංකා පරිපාලන සංවර්ධන ආයතනයෙහිදී පුහුණු කොට තිබුණි.

රාජ්‍ය සේවය ප්‍රතිසංස්කරණය කිරීම සඳහා මෙම උත්සාහයන් පැවතියද නිලධාරීන්ට පාලනයක් සහ නිලධාරීන්ට සංවිධාන දිගටම පැවතීම නිසා එහි ප්‍රතිඵලය වූයේ රාජ්‍ය සේවය මහජනතාවගෙන් දුරස් වූ සහ අධිකාරීන්ට සේවයක් බවට පත්වීමයි.

මානව ශ්‍රමයෙහි සහ සම්පත්වල හිඟතාවය නිසා දුර්වල වී තිබෙන රජයේ දෙපාර්තමේන්තුවක් ලෙස තැපැල් දෙපාර්තමේන්තුව නම් කළ හැක. තවද වාර්තා වී තිබෙන අන්දමට ප්‍රධාන තැපැල් කායභාල ගොඩනැගිල්ල ජනාධිපති ආරක්‍ෂක අංශයේ කායභාල මණ්ඩලය විසින් අත්පත් කරගෙන ඇති අතර තැපැල් දෙපාර්තමේන්තුව යෝග්‍ය නොවන ගොඩනැගිල්ලකට මාරුකර ඇත. එමගින් අනවශ්‍ය තදබදයක් හා නිසි ලෙස වැඩ කිරීමට නොහැකි තත්ත්වයක් ඇතිවී ඇත.²⁹

6. රාජ්‍ය සේවය තුළ සිදු වන අයුතු ක්‍රියා

2001 වසර තුළදී රාජ්‍ය සේවයෙහි සිදු වී ඇති සහ රාජ්‍ය සේවය විසින් කරන ලද අයථා ක්‍රියා අවස්ථා ගණනය කළ නොහැකි තරම් පවතී

(අ) රජයේ දේපළ අයුතු ලෙස යොදාගැනීම

2001 දෙසැම්බර් මස පාර්ලිමේන්තු මැතිවරණයට පෙර, පොදු දේපළ අයථා පරිහරණය පිළිබඳව මානව හිමිකම් අධ්‍යාපන ආයතනය නිකුත්කළ අවසාන වාර්තාවට අනුව,

“සියළුම රජයේ සේවකයින් පාලනය වන්නේ මූල්‍ය රෙගුලාසි මගිනි. ඒ අනුව ඕනෑම උල්ලංඝනය කිරීමක ප්‍රතිඵලය වන්නේ එම රජයේ සේවකයාට එරෙහිව දැඩි විනයානුකූල ක්‍රියාමාර්ගයක් ගැනීමයි. එසේම සියළුම රජයේ සංස්ථාවල විනය නීති සංග්‍රහ සහ මූල්‍ය පණත් ප්‍රතිපාදන මගින් පොදු දේපළ අරක්‍ෂා කිරීම සඳහා සෑම රාජ්‍ය සංස්ථාවකටම

²⁹ නිලිකා ද සිල්වා සහ වානියා ප්‍රනාන්දු ගේ “Mail Going down the drain”, ලිපිය සන්ඩේ ටයිම්ස් 2002 පෙබරවාරි 03

³⁰ එම.

මාර්ගෝපදේශයක් සපයයි. කෙසේවෙතත්, මෙම රීති සහ රේගුලාසි මුළුමනින් ම නොසලකා හරිමින් පොදු දේපළ අයථා ලෙස යොදාගැනීම සිදුවේ. ඊට හානි සිදුවීමට අමතරව බලයේ සිටිය වුන් විසින් කරන ලද උල්ලංඝනයන් නිසා රාජ්‍ය අංශයෙහි විනය මුළුමනින්ම බිඳවැටුණි.”³¹

2001 වසර තුළදී බහුලවම අයථා ලෙස යොදා ගත් පොදු දේපළ වන්නේ රාජ්‍ය අයතන වලට අයත් වාහන වන අතර බොහෝමයක් ඒවා යොදාගෙන ඇත්තේ මැතිවරණ කටයුතු සඳහාය. මැතිවරණ කටයුතු සඳහා පොදු පෙරමුණ විසින් රාජ්‍ය අයතනවලට අයත් වාහන 433 ක් අයථා ලෙස යොදාගෙන ඇතිබව පොදු දේපළ ආරක්‍ෂාකිරීම සඳහා වන මානව අයිතිවාසිකම් වැඩසටහන යටතේ කරණ ලද අධ්‍යයන මගින් හෙළි කොට ඇත.³² එසේ වුවද එවැනි දේ නොකරන බවට ජනාධිපතිනිය විසින් පොදු රැස්වීම්වලදී ප්‍රතිඥා දී ඇත. වෙනත් වාර්තාවකට අනුව පොදු පෙරමුණු අණවූවේ දේශපාලනඥයන් විසින් භාවිත කළ රජයට අයත් වාහන 1000 කට වඩා මේ වනවිටත් අදාළ රාජයේ අයතන වෙත භාරදීමට නියමිතය. මේ පිළිබඳ පුවත්පත් මගින් හෙළි කළ නව පාර්ලිමේන්තු කටයුතු පිළිබඳ අමාත්‍යවරයා තවදුරටත් ප්‍රකාශකර සිටියේ මේ අයථා ක්‍රියා පිළිබඳ යොයා බලා වාර්තා කිරීම සඳහා ආණ්ඩුවේ මන්ත්‍රී කණ්ඩායමක් විසින් කමිටුවක් පත්කර ඇති බවයි.³³

මෙම සෑම වාහනයක්ම (එහි භාරකාරීත්වය සහ නඩත්තුව සම්බන්ධයෙන් වගකිව යුතු) රජයේ නිලධාරියෙක් යටතේ කිබෙන්නට ඇත. තාක්ෂණික වශයෙන් ගත්විට, මෙම වාහන සම්බන්ධ වගකීම දරිය යුත්තේ එම වාහන අයිතිව තිබුණු දෙපාර්තමේන්තුවල ප්‍රධානීන්ය. මෙම වාහන අයථා ලෙස භාවිතයට ගැනීම පිළිබඳව ඔවුන් සෘජුව හෝ වක්‍රව වගකිව යුතුය.

රජයේ නිවාස සම්බන්ධයෙන්ද ඊට සමාන තත්ත්වයක් මතුවිය. මාධ්‍යවල වාර්තා වී ඇති අන්දමට, එවැනි නිවාස තමන්ගේ මැතිවරණ කාර්යාල ලෙස භාවිතා කිරීමට දේශපාලනඥයන්ට හැකිවිය. දැනට , “විසුම්පාය”, ලෙස හඳුන්වනු ලබන ඇක්ලන්ඩ් හවුස් නිවස එවැනි ගොඩනැගිල්ලක් වන අතර වර්තමානයේ කොළඹ දිස්ත්‍රික් පර්ලිමේන්තු

³¹ එම පිටුව 15 හි 6.3 ඡේදය

³² පොදු දේපළ අයථා ලෙස පරිහරණය කිරීම පිළිබඳව මනාව හිමිකම් ආයතනයේ අවසාන වාර්තාව පිටුව. 8

³³ කතු වැකිය “ඩේලි නිවුස්” පුවත් පත 2002 පෙබරවාරි 20.

මන්නිවරයකු වන අර්ජුන රණතුංග මහතාගේ මැතිවරණ කායභාලය ලෙස යොදාගෙන ඇති බව වාර්තා වී ඇත.

(ආ) බලය හෝ නිලය අයුතු ලෙස යොදා ගැනීම

මැතිවරණ ප්‍රචාරක පත්‍රිකා 72,000 ක් (යාපනයේ ආරක්ෂා හමුදා අතර බෙදාහැරීම සඳහා)ගුවන් මගින් යැවූ බවට රජයේ ප්‍රවෘත්ති අධ්‍යක්ෂ ආර්ය රුබිසිංහ මහතාට චෝදනා එල්ල වූ අතර මෙය³⁴ බලයේ සිටින පක්ෂයේ මැතිවරණ ප්‍රචාරක ද්‍රව්‍ය බෙදාදීම සඳහා (රජයේ ගුවන් සේවාව) තම තනතුර යොදාගනිමින් අයතු ලෙස භාවිතයට ගත් බවට එක් උදාහරණයකි.³⁵ තවත් මෙවැනි සිදුවීමක් ලෙස මාධ්‍ය විසින් වාර්තා කළේ 2001 දී විදේශ සේවය සඳහා පුද්ගලයන් තෝරාගැනීමට පැවති සම්මුඛ පරීක්ෂණයකදී විදේශ කටයුතු අමාත්‍යාංශය ක්‍රියාකළ අකාරයයි. ³⁶ අයථා ක්‍රියාවන් පිළිබඳ චෝදනා කරමින් පුවත්පත් වාර්තාවක් දක්වා සිටියේ, “කළින් පැවති පරිපාලනය විසින් පැවැත්වූ සම්මුඛ පරීක්ෂණයට එරෙහිව පෙත්සම් ගණනාවක්ම ලැබීමෙන් අනතුරුව නව සම්මුඛ පරීක්ෂණ නැවත පැවැත්වීමට රාජ්‍ය සේවා කොමිෂම මගින් විධානය කොට තිබේ” යනුවෙනි.³⁶

තවත් අවස්ථාවකදී, (කළින් පැවති පරිපාලනය විසින්) පොලිස් දෙපාර්තමේන්තුවේ සහකාර පොලිස් අධිකාරීවරුන් 34 දෙනෙකු පොලිස් අධිකාරී තනතුරට උසස් කිරීම සඳහා ගත් කීරණය මගින් තම මූලික අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය වූ බවට චෝදනාකරමින් සහකාර පොලිස් අධිකාරී වරු 46 ක් විසින් ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයෙහි නඩු පවරන ලදී.³⁷

³⁴ එම, 18 වන පිටුව.

³⁵ “ඩේලි නිවුස්” 2002 පෙබරවාරි 21.

³⁶ එම.

³⁷ සංස්කාරක සටහන: 2002 පෙබරවාරි මාසයේදී ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය කීරණය කරණ ලද්දේ දෙපාර්තමේන්තුව මගින් අලුත් සම්මුඛ පරීක්ෂණ පැවැත්විය යුතු බවයි. වන්දියෙන් කොටසක් පෞද්ගලිකව ගෙවන ලෙස ට වග උත්තරකරුවන් 52 ගෙන් පළමු 4 දෙනාට එනම් පොලිස්පති, අරක්ක අමාත්‍යාංශ ලෙකම්, සංස්කෘතික කටයුතු අමාත්‍යාංශයේ හිටපු ලෙකම් සහ විදේශ කටයුතු පිළිබඳ අමාත්‍යාංශයේ හතරදෙනාට අධිකරණය නියෝග කරන ලදී. මේ කාර්ය සඳහා පිහිටු වනු ලබන සම්මුඛ පරීක්ෂණ මණ්ඩල සඳහා එම 4 දෙනා පත්කිරීම අධිකරණය විසින් වැලැක්වූ අතර 1 හා 4 වන වගඋත්තරකරුවන් අල්ලස් පණතේ හෝ වෙනත් නීතියක් අනුව දූෂණ කටයුතුවල යෙදුනේ ද යන්න සලකා බැලීම සඳහා නීතිපතිට උපදෙස් දෙන ලදී.

තම අධිකාරී බලය අයුතු ලෙස භාවිතා කිරීමේදී හෝ රජයේ සම්පත් අයථා ලෙස භාවිත කිරීමේදී ඊට අනුග්‍රහය දැක්වීමට හෝ එම ක්‍රියාවන්ට එරෙහිව ක්‍රියාමාර්ගයක් ගැනීමට රජයේ නිලධාරීන් මැළිවීමට ප්‍රධාන හේතුවක් වන්නේ දේශපාලනඥයන් විසින් සිය බලය යොදා ගනිමින් අයුතු ලෙස ක්‍රියාකිරීමයි. වාහන වැනි රජයේ සම්පත් අනිසි ලෙස යොදාගැනීම ඇතුළුව, බොහෝ අවස්ථාවලදී අමාත්‍යවරුන් සහ නියෝජ්‍ය අමාත්‍යවරුන් තම දේශපාලන බලය තමන්ගේ ම ප්‍රයෝජනය පිණිස යොදා ගන්නා බව පෙනේ.

7. රජයේ නිලධාරීන් වගකීමට බැඳීම

වගකීමට බැඳීම යන්න අර්ථනිරූපණය කර ඇත්තේ යම් කරුණක් පිළිබඳව පැහැදිලි කිරීමක් ඉල්ලා සිටීමට අයිතියේ ඇති තැනැත්තන්ට සැහීමට පත්විය හැකි අන්දමේ පැහැදිලි කිරීමක් ලබාදීමට පුද්ගලයෙකු වෙත ඇති බැඳීම ලෙසිනි.³⁸ වගකීමට බැඳීම යන්න ඉන්දියානු විනිසුරුවරයකු වන රෙණමාන් විසින් අර්ථ නිරූපණය කළේ, “යමෙකුගේ ක්‍රියාවක් හෙළිදරව් කිරීමට, පැහැදිලි කිරීමට හා සාධාරණීකරණය කිරීමට ඇති බැඳීම ලෙසයි. මෙය සැලකිය යුතුය. වගකීම නොමැති තැන ඒ පිළිබඳ බැඳීමක් ද නොමැත” යනුවෙනි.³⁹ 2001 කාලය තුළදී රජයේ නිලධාරීන් විසින් තම අධිකාරී බලය කොතෙක් දුරට අයථා ලෙස භාවිත කළේද යන්න යමෙකු විමසා බැලුවහොත්, ඉන් ඉතාම පැහැදිලිව සෙතියන්නේ මෙම නිලධාරීන් කිසිදු ආකාරයේ වගකීමක් ඇතිව ක්‍රියාකොට නොමැති බවයි.

එක්තරා ප්‍රධාන පුවත්පතක පළවූ පහත විස්තරයෙන් මෙම මතය තවදුරටත් තහවුරු වේ,

“පසුගිය රජයේ අවසාන මාස කීපයක කාලය තුළ මෙම තත්ත්වය පාලනයෙන් තොරවූ එකක් බවට පත්විය. මාධ්‍ය විසින් ප්‍රකාශ කළේ කුමක්ද යන්න නව ආණ්ඩුව විසින් තහවුරු කොට ලේඛණ ගත කොට තිබේ. කෙසේ නමුත්, තමන් විසින්ම වගකීමට බැඳීමේ මූලධර්ම පිළිපැදීම සඳහා අර්ථවත් පියවර නව ආණ්ඩුව විසින් නොගන්නේ නම් පසුගිය ආණ්ඩුවෙහි වගකීමට, බැඳීමේ උනන්දුව පිළිබඳව විවේචනය කිරීමෙන් කිසිදු යහපතක් සිදු නොවේ. නිලතල වලට පත්වූ තැනැත්තන් සාමාන්‍යයෙන් ඔවුන් විරුද්ධ

පක්ෂයේ සිටියදී ප්‍රකාශ කරන ලද දේවල්වලට අනුව කටයුතු නොකරයි. පසුගිය වසර කීපය පුරාම වගකීමට බැඳීමේ ක්‍රියාවලිය අඛණ්ඩව සෝදාපාලනට ලක්වීමට සැබෑ හේතුව වන්නේ එයයි.”⁴⁰

රජයේ නිලධාරීන්ට තම රාජකාරී කටයුතු ඉටුකිරීම සම්බන්ධයෙන් විශේෂ කටයුතු පැවරී තිබේ. එම කටයුතු ඉටුකිරීම පහසු කිරීම සඳහා සෑම නිලධාරියෙකුටම රජයේ සම්පත් ලබාදෙන අතර මහජනතාවගේ සුබසේක උදෙසා ඒවා භාරකරුවන් ලෙස ක්‍රියා කිරීම ඔවුන්ගෙන් බලපොරොත්තුවේ. එබැවින් එම දේපළ නිසි අවධානයෙන් යුතුව හා ඉන් අපේක්ෂා කළ කායාසී සිදුවන අන්දමට භාවිත කිරීම රජයේ සේවකයෙකුගේ පරම යුතුකමයි. එවැනි සම්පත් අයුතු ලෙස භාවිත කර තිබුනේ නම්, එම සම්පත් භාරව සිටි රජයේ නිලධාරියා ඊට වගකිව යුතුය. 2001 වර්ෂය තුළදී තම අමාත්‍යාංශ හෝ දෙපාර්තමේන්තුවට වෙන්කරන ලද මුදල් එමගින් අපේක්ෂා නොකළ කටයුතු සඳහා රජයේ නිලධාරීන් විසින් වැයකළ අවස්ථා ගණනාවක් තිබේ. කෙසේ නමුත් එම අයථාපරිහරණ පිළිබඳව ඔවුන්ට වගකීමක් පවරා නොමැත.

2001 වර්ෂය තුළදී රජයේ සේවයෙහි රැකියා ගැටළු සම්බන්ධයෙන් කිශාලි ජයවර්ධන විසින් පහත පරිදි සඳහන් කරන ලදී,

“පසුගිය වසර කීපය තිස්සේ රාජ්‍ය සේවයේ වගකීමට බැඳීම බිඳවැටුනු ප්‍රමාණ කෙසේ දැයි තවමත් විධිමත් ලෙස ගණනය කරනු ලැබ නොතිබුණ ද මෙකී පිරිහීමේ ලක්ෂණ දැන් දැන් ඉතා පැහැදිලි ලෙස අනාවරණය වෙමින් තිබේ.”⁴¹

අණ්ඩුවේ වෙනසක් දැන් සිදුවී ඇති බැවින් ‘රජයේ නිලධාරීන්ගේ ක්‍රියාකාරකම් විමසා බැලීම අරම්භ කිරීම මගින් කොතෙක් දුරට වගකීමට බැඳීම අමතක කොට කිසිදු බියකින් තොරව කටයුතු කර ඇත්ද යන්න

³⁸ ඉහත 20 සටහන 375 පිටුව සෝමසුන්දරම් දක්වා ඇති රෙහෙමාන් වින්සුරුවරයා ගේ “Administrative Accountability” මිමිකෝ (1987) ප්‍රකාශයට පත් කොට ඇත.

³⁹ එම.

⁴⁰ “සන්ඩේ ටයිම්ස්” පුවත් පත, ආර්ථික විමසුම හි විශේෂ වාර්තාව 2002 පෙබරවාරි 24, 40 පිටුව.

⁴¹ “සන්ඩේ ටයිම්ස්” පුවත් පත, 2002 පෙබරවාරි 24.

විමසා බැලීම අත්‍යවශ්‍යය ය. එවැනි පියවරක් අනාගතයේ මෙවැනි ස්වරූපයේ සිදුවීම් වැළැක්වීමේ ක්‍රමෝපායක් ලෙස යොදාගත හැක. වගකීමට බැඳීමේ ප්‍රධාන මූලධර්මය වන්නේ පාර්ලිමේන්තුව තුළ සිටින ජනතා නියෝජිතයින් මහජනතාවගේ ප්‍රතිලාභය පිණිස සම්පත් බෙදාගැනීම හා භාවිතකිරීම පාලනයකින් යුතුව කළ යුතු වීමයි. මහජනතාවට වගකීමට ඇති බැඳීම ආණ්ඩුව විසින් ව්‍යවස්ථානුකූලව කරන එක් ක්‍රමයක් වන්නේ අයවැය තුළ අපේක්ෂිත සත්‍ය වියදම් අත්හරින නොකොට උන පුරන ඡන්ද මගින් අමතර මුදල් ප්‍රමාණයක් සම්මත කර ගැනීමයි. ඊට හේතුව වන්නේ අයවැය විවාදයේදී මෙන් සම්පූර්ණ විවාදයක් නොපවත්වා උනපුරණ ඡන්ද ඉක්මනින් ඊට ලබාගත හැකි වීමයි. බොහෝවිට එවැනි පරිපූරක ඇස්තමේන්තු විශාල මුදල් ප්‍රමාණයක් සඳහා වැය වූ අතර එමගින් අයවැය විවාද වලදී සිදුවන විමර්ශනයන් සහ යෝජනා අර්ථ ශූන්‍ය බවට පත්කරයි.

8. අධිකරණ විමර්ශනය සහ රාජ්‍ය සේවය

මින්දා ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයක් තුළ රටේ පුරවැසියන්ට පරිපාලන අධිකාරීන්ගේ ක්‍රියාවන් ප්‍රශ්න කිරීමට හා අභියෝගයට ලක් කිරීමට අයිතියක් හා හැකියාවක් තිබිය යුතුය. එමගින් තහවුරු වන්නේ රජය සහ පරිපාලන අධිකාරීන් නීත්‍යානුකූල ලෙස ක්‍රියාකරන බවත් තම ක්‍රියාවන් කෙරෙහි වගකීමට බැඳෙන බවත්ය. බලය තිබෙන්නේ කෙතැනකද එතැන බලය වැඩිපුර ක්‍රියාත්මක වේ. අධිකරණ විමර්ශනය එසේ අධික ලෙස බලය භාවිත කිරීම පාලනය කිරීමේ එක් ආකාරයකි.⁴²

ස්වාභාවික යුක්තියේ මූලධර්ම උල්ලංගනය කිරීම, අභිමතානුසාරී බලය අයුතු ලෙස භාවිත කිරීම සහ අත්තනෝමතික නියෝග නිකුත් කිරීම පිළිබඳ චෝදනා කරමින් පරිපාලන ක්‍රියාවලීන් අගතියට පත්වූ තැනැත්තන් විසින් ගොනුකර තිබූ නඩු සම්බන්ධයෙන් මෑතකදී ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය නඩු තීන්දු කිහිපයක්ම ලබාදී ඇත.

ජයවර්ධන එ. ධාරණී විජයතිලක, අධිකරණ අමාත්‍යාංශ ලේකම් සහ තවත් අය⁴³ නඩුවෙහිදී හිටපු සමුපාකර පරීක්ෂකවරයෙකු හදිසි මරණ පරීක්ෂකවරයෙකු ලෙස පත්කිරීම සම්බන්ධයෙන් ප්‍රනාන්දු විනිසුරු

⁴² මරියෝ ගෝමස් ගේ “Emerging Trends in Public Law” (1998) 2 පිටුව.
⁴³ ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ තීන්දුව 1995.7.27. 2001 ශ්‍රී ලංකා නීති වාර්තා V වන වෙරළ 132 පිටුව 139 වන පිටුව - ප්‍රනාන්දු විනිසුරුතුමා.

තුමා මෙසේ ප්‍රකාශ කරන ලදී,

“..... සුදුසුකම් නොතිබුණද පෙත්සම්කරුව සම්මුඛ පරීක්ෂණයක් සඳහා කැඳවීමට ගම්පහ ආණ්ඩුවේ ඒජන්තවරයාට සිදුවිය. මන්දයත් ආණ්ඩුවේ ප්‍රබල පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීවරයෙකු විසින් එසේ කරන ලෙස ආණ්ඩුවේ ඒජන්තවරයාට දේශපාලන බලපෑම් කරන ලද හෙයිනි.”

“නීතියේ ආධිපත්‍යයට ගරු කිරීම යන්නෙන් අපේක්ෂා කරනුයේ විවෘතභාවයෙහි සාධාරණත්වයෙහි හා පරිපාලනයෙහි වගකීමට බැඳීමේ අවම ප්‍රමිතීන්වත් පැවතිය යුතුය යන්නයි. මෙහි අදහස නම් තනතුරුවලට පත්කිරීම් සහ ඉවත්කිරීම් සම්බන්ධයෙන්, ක්‍රියාකරන විට ඒවායේ අවම මට්ටමක් පැවතිය යුතුය යන්නයි. තීරණ ගැනීමේ ක්‍රියාවලිය රහසිගත එකක් නොවිය යුතුය.”⁴⁴

නන්දදාස එ. එම්. එස්. ජයසිංහ, අධිකරණ සහ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා කටයුතු අමාත්‍යාංශයේ ලේකම් සහ තවත් අය⁴⁵ නඩුවේදී ප්‍රනාන්දු විනිසුරුවරයා පහත පරිදි ප්‍රකාශ කළේය;

විවිධ ආකාරයේ වංචා හා දූෂණ බහුලව සිදුවන බව කවුරුත් දන්නා කරුණකි. ඒ අනුව වැලැක්වීම, විමර්ශනය, නඩු පැවරීම හා දඬුවම් දීම ආදී සෑම ආකාරයකින්ම වංචා හා දූෂණ මුලිනුපුටා දමීම සඳහා සෑම දෙනාම, විශේෂයෙන්ම අධිකරණ අමාත්‍යාංශයේ නිලධාරීන් සහයෝගය දිය යුතුය.

පරිපාලකයින් ගනු ලබන තීරණ සඳහා හේතු දක්විය යුතු බවට හෝ අඩුතරමින් පිළිගත හැකි හේතූන් ඉදිරිපත් කළයුතු බවට අපගේ අධිකරණ විසින් තීරණය කළ අවස්ථා කිහිපයක් දැක්විය හැකිය. ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය තහවුරු කර තිබෙන අන්දමට ස්වභාවික යුක්ති මූලධර්මවලට අනුව

⁴⁴ එම්, 134 පිටුව.

⁴⁵ 2001 ඡි ලංකා නීති වාර්තා 1 කොටස 25 වන පිටුව.

⁴⁶ කරුණාදාස එ. යුනික් ජෙම්ස්ටෝන්ස් තීන්දුව 1996.12.5 මරියෝ ගෝමස් ගේ ඉහත කෘතිය 135 පිටුව 42 සටහන.

හේතු ඉදිරිපත් කළ යුතු වේ.⁴⁶ තනි පුද්ගල යකුට හේතු මොනවාද යන්න දැනගැනීමට අයිතියක් නොමැති අවස්ථාවලදී පවා එම නඩුව පවත්නා අතරතුරදී ගැටළු මතුවන විට හේතු මොනවාද යන්න ඉල්ලා සිටීමට අධිකරණයට අයිතියක් තිබේ.

තවත් නඩුවකදී ඒ. ඩබ්. සේනානායක විනිශ්චයකාර තුමා පහත සඳහන් පරිදි ප්‍රකාශ කළේය;⁴⁷ මාගේ මතය අනුව පරිපාලන බලය ක්‍රියාත්මක කරන්නන් විසින් තම තීරණවලට පාදක වන හේතු ඉදිරිපත් කිරීමෙන් තීරණ ගැනීමේ ක්‍රියාවලිය පිළිබඳ ජනතා විශ්වාසය වැඩිවනු ඇත.,

එවැනි තවත් නඩුවකදී⁴⁸ උගත් විනිසුරුතුමා මෙසේ ප්‍රකාශ කළේය.

රජයේ නිලධාරීන්ගේ කටයුතු විනිවිදභාවයකින් යුක්ත විය යුතු අතර තම නියෝග හේතු රහිතව ලබාදීමට ඔවුන්ට නොහැක. කොඳු පරිපාලනයෙහි මූලික මූලධර්මයක් වන්නේ හේතු ඉදිරිපත් කිරීමයි.

2001 වර්ෂය තුලදී දෙන ලද නඩු තීන්දු වලින් පෙනීයන ආකාරයට ඉහතින් සඳහන් කළ නඩු තීරණවලින් පැනනැගුණු මූලධර්ම උල්ලංඝනයකරමින් ඇතැම් දෙපාර්තමේන්තු ප්‍රධානීන් හා පොදුවේ අපගේ රාජ්‍ය සේවය ක්‍රියාකොට ඇත. මානව අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ අධිකරණමය ආරක්‍ෂාව නමැති පරිච්ඡේදයෙන් දක්වා ඇති ආකාරයට කෙසේවෙතත් මෙම ඉතා වැදගත් මූලධර්ම අධිකරණ විසින් ගොඩනගා තිබුණද පසුගිය වසර කිහිපය පුරා අණවුකුම ව්‍යවස්ථාවේ 12 (1) ව්‍යවස්ථාව යටතේ නඩු ගණනාවක්ම ගොනු කිරීමෙන් පැහැදිලිවම පෙනී යන්නේ කාලයක් තිස්සේ රජයේ නිලධාරීන් විසින් නීති උල්ලංඝනයන් අඛණ්ඩව සිදු කරමින් සිටින බවයි.

⁴⁷ Kalawana Multi-purpose Co-operative Society Ltd. v. Co-operative Employees Commission, C. A. Minutes of 15.8.93 Cited by Mario Gomez. Supra n 42 at p. 189.

⁴⁸ යුනික් සේම්ස්ටෝන්ස් එ. කරුණාදාස (1995) 2 ශ. ලං. නි.ව.357 (අභි).

9. ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 17 වන සංශෝධනය

2001 වසර තුළදී ගන්නා ලද එක් වැදගත් පියවරක් වන්නේ පරිලිමේන්තුව විසින් 17 වන ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සංශෝධනය සම්මත කිරීමයි. එමගින් අනිකුත් දේ අතර ස්වාධීන රාජ්‍ය සේවා කොමිෂමක්⁴⁹ (මින් ඔකුවට, කොමිෂම, නමින් හඳුන්වනු ලබන) පිහිටුවීමට යෝජනා විය. පොදු පෙරමුණු ආණ්ඩුවේ අවසාන කාලය තුළදී 17 වන ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සංශෝධනය සම්මත කිරීමට හේතු වූයේ දේශපාලන පක්ෂ සහ ඒගැන උනන්දුවක් දක්වූ ආයතන මගින් කියුණුකල මහජන මතය සහ පීඩනය නිසාය. වඩාත් හොඳ රාජ්‍ය සේවයක් ඇති කිරීමට මෙම පියවර පාදකවන්නේ නැද්ද යන්න සැලකිය යුතු ලෙස රදාපවතින්නේ මෙම කොමිෂමට පත්කරනු ලබන තැනැත්තන්ගේ පෞරුෂය අනුව සහ ඔවුන් කොපමණ ස්වාධීන තැනැත්තන් වන්නේද යන්න මතය. අවංක සහ රාජ්‍ය සේවයෙන් විශුද්ධ ගිය ප්‍රතිරූපය යළි නඟාසිටුවීමට අවශ්‍ය අධීක්ෂණය සහිත තැනැත්තන් ඇතුළත් විවිධ ජනකොටස් කොමිසම තුළ ප්‍රමාණවත් පරිදි නියෝජනය කිරීමක් මෙමගින් බලාපොරොත්තු වේ.

කෙසේ නමුත්, 17 වන සංශෝධනය තුළ රාජ්‍ය සේවය සම්බන්ධයෙන් ඇති ප්‍රතිපාදන සම්පව සියුම් ලෙස පරීක්ෂාකිරීමේදී විවිධ දුර්වලතා පෙනීයයි. ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 55 (1) ව්‍යවස්ථාව ප්‍රකාශ කරන්නේ;

“රජයේ නිලධාරීන් පත්කිරීම, උසස්කිරීම, ස්ථාන මාරුකිරීම, ඔවුන් විෂයෙහි විනය කටයුතු කිරීම සහ සේවයෙන් පහකිරීම මෙයින් කොමිෂන් සභාව වෙත පවරණු ලැබිය යුත්තේය” යනුවෙනි.

මෙම ප්‍රතිපදනය මගින් ස්වාධීන රාජ්‍ය සේවා කොමිෂමක් පිළිබඳ කිබූ බලාපොරොත්තු යථාර්ථයක් බවට පත්ව ඇති බව පෙනී යයි. නමුත් 55 (3) ව්‍යවස්ථාව මගින් කැබිනට් අමාත්‍යවරුන්ගේ බලය එලෙසම ක්‍රියාත්මක වන බව පෙනීයයි. 55(3) ව්‍යවස්ථාවට අනුව;

මේ ව්‍යවස්ථාවේ 1 වන ඡේදයේ විධිවිධානවල කුමක් සඳහන්ව තිබුණද, සියලු දෙපාර්තමේන්තු ප්‍රධානියන් පත්කිරීම, උසස් කිරීම, ස්ථාන මාරුකිරීම, ඔවුන් විෂයෙහි විනය පාලනය කිරීම සහ සේවයෙන් පහකිරීම අමාත්‍ය මණ්ඩලය සතුවන අතර අමාත්‍ය මණ්ඩලය විසින් ඒ බලතල කොමිෂන් සභාවේ අදහස් විමසා දැන ගැනීමෙන් පසුව ක්‍රියාවේ යෙදිය යුත්තේය.

⁴⁹ 17 වන ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සංශෝධනයේ 41B ව්‍යවස්ථාව. වැ8 දුරටත් මෙහි එන රුක්ෂණ නානායක්කාර ගේ 2 වන පරිච්ඡේදය.

දකුණතින් ලබාදුන් දෙයක් වමතින් යළි ලබාගන්නාක් බදු හැඟීමක් මෙම ප්‍රතිපාදනය තුළින් ඇති වේ. දෙපාර්තමේන්තු ප්‍රධානීන් කෙරෙහි සහ ඔවුන්ගේ දේශපාලන හිතුවක්කාරකම් පාලනය කිරීමට කොමිෂමට නොහැකි නම් ස්වාධීන රාජ්‍ය සේවා කෙමිෂමක් තිබීමෙන් ප්‍රයෝජනය තුමක්ද? යන ප්‍රශ්නය නැගේ. වෙනත් වචනවලින් පවසන්නේ නම් ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 55 (1) ව්‍යවස්ථාවේ ඇති අර්බුදකාරී තත්ත්වය දේශපාලනඥයන්ගේ අතකොළුවක් ලෙස රාජ්‍ය සේවය ක්‍රියාත්මක වීමට හේතු වන බවයි. 55 (3) ව්‍යවස්ථාව තුලට, “කොමිෂමේ කැමැත්ත සහිතව”, යන වචන ඇතුලත් කර තිබුණා නම් මෙම අංශ දෙකෙහිම යම් කිසි වැදගත් කමක් ඇතිවන්නට ඉඩ තිබුණි.

1987 අංක 42 දරණ පළාත් සභා පණත මගින් මධ්‍යම අණ්ඩුව සතුව පැවති රාජ්‍ය සේවයෙන් විශාල කොටසක් පළාත් සභා දේශපානඥයන් අතට පත් විය. එය 17 වන සංශෝධනයේ 55 (2) ව්‍යවස්ථාව මගින් නැවත දක්වා ඇත. මෙය 13 වන අණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව යටතේ බලතල බෙදීම පිණිස සිදුකරන ලද දෙයක් වුවද පළාත් රාජ්‍ය සේවය, පළාත් රාජ්‍ය සේවා කොමිෂමක් යටතේ ක්‍රියාත්මක වනවාට වඩා ස්වාධීන පළාත් රාජ්‍ය සේවා කොමිෂමක් වෙත ලබාදීමට කටයුතු කළ හැකිව තිබුණි. මන්ද යත් පළාත තුල ජනාධිපතිවරයාගේ නියෝජිතයා වන පළාත් අණ්ඩුකාරවරයාගේ පාලනයට පළාත් රාජ්‍ය සේවා කොමිෂම යටත් වන බැවිනි.

කෙසේ නමුත් 17 වන අණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවෙන් හඳුන්වා දී ඇති ස්වාධීන රාජ්‍ය සේවා කොමිෂමෙහි සාර්ථක හෝ අසාර්ථක භාවය කාලය විසින් විනිශ්චය කරනු ඇත. එවැනි සාර්ථකභාවයක් ඇතිකර ගැනීමට දේශපාලන වශයෙන් කැපවීමක් තිබේ නම්, නීතියේ පවතින ඇතැම් දුර්වලතා එතරම් ගැටළු සහගත නොවනු ඇත. මේ සම්බන්ධයෙන් සිවිල් සමාජයේ ආයතන වලටද ඉටුකිරීමට කායභීභාරයක් ඇති අතර ඒ සඳහා රාජ්‍ය සේවය ප්‍රතිසංස්කරණය සඳහා සක්‍රීය ලෙස සම්බන්ධ විය යුතුය. රාජ්‍ය සේවයේ සිදු වන අයථා ක්‍රියාවන් පිළිබඳ වගකිව යුත්තන්ගේ අවධානයට යොමු කළ යුතු අතර විශේෂයෙන් ම අවශ්‍ය අවස්ථාවල අධිකරණයේ පිහිට පැකීම ද ඉතා වැදගත් ය.

10. නිගමනය

ශ්‍රී ලංකාවේ රාජ්‍ය සේවය පිහිටුවීමේදී අරමුණුකළ කායභීයත් ඉටුකිරීමට කළ යුතු වන වඩාත් අවංක සහ උසස්තම කාර්යය වන්නේ එය පවතින

වර්තමාන තත්ත්වයෙන් ගොඩගැනීමයි. ඉහතින් සඳහන් කළ පරිදි රාජ්‍ය සේවයෙහි වත්මන් තත්ත්වයට ප්‍රධාන හේතූන් අතරින් එකක් වන්නේ දේශපාලන මැදිහත් වීමයි. මීට අමතරව දුර්වල තත්ත්වයේ පවතින පුහුණුව, කැපවීම, ආකල්ප, ප්‍රමාණවත් දිරිගැන්වීම් නොමැතිවීම සහ අවසාන වශයෙන් සුළුකොට තැකිය නොහැකි කැරණක් වන ප්‍රමාණවත් නොවන වැටුප් ආදී කරුණු ද රාජ්‍ය සේවයේ එම වත්මන් තත්ත්වය පහත වැටීමට හේතු වී ඇත.

රාජ්‍ය සේවය නඟාසිටුවීමට යෝජනා කර තිබෙන තවත් පියවරක් වන්නේ විවිධ මට්ටමේ තනතුරු දරා ඇති නිලධාරීන්ගේ කාර්යභාරය අනුව ඔවුන්ගේ රැකියාවේ ඉදිරි වර්ධනයන් තීරණය කිරීමයි. යෝජිත රාජ්‍ය සේවා කොමිෂම මගින් නිලධාරීන්ගේ ක්‍රියාකාරකම් පිළිබඳ දුර්වලතා රහිත ඇගයීමේ ක්‍රමයක් ඇතිවිය. උසස්වීම් හෝ සේවාස්ථානවලට මාරුකිරීම් වලදී දේශපාලනඥයන්ගේ නිර්දේශ සඳහා කිසිදු සලකා බැලීමක් නොකළ යුතුය. අයහපත් හැසිරීම පිළිබඳ අවස්ථාවලදී දඩ අවධානයෙන් හා එළඳයි ලෙස ඉක්මනින් විනය පරීක්ෂණ අරම්භ කළ යුතුය. විනය පරීක්ෂණ කටයුතු වලදී දේශපාලනඥයන්ගේ මැදිහත්වීම් බාධාවක් නොවිය යුතුය.

පරිපාලකයන්, කළමණාකරුවන්, ඉංජිනේරුවන්, වෛද්‍යවරුන්, මිනින්දෝරුවන්, ගණකාධිකාරීවරුන් හෝ වෙනත් ශ්‍රේණිවල සේවකයන් මෙන්ම ලිපිකරුවන් වැනි රජයේ සේවයේ සාමාජිකයන්ගේ දක්ෂතා හා කැපී පෙනෙන ක්‍රියාකාරකම් පිළිබඳ වාතාවයක් පවත්වාගත යුතුය. යම්කුණක් රාජකාරී මට්ටමේ දක්ෂතා හඳුනා ගැනීම අතින් අදාළ සේවා ක්ෂේත්‍රවල තැනැත්තන්ගේ ද උනන්දුව වර්ධනය කරනු ඇත.

මෙම වෙනස් කම් සමගම රජය නිලධාරීන්ගේ වැටුප් ආකාර්ශනීය මට්ටමකට පත්කිරීම ද අවශ්‍ය වේ. උද්ධමනය හේතු කොට ගෙන ඔවුන්ට ලැබෙන වැටුප් ප්‍රමාණවත් නොවන අතර මෙහිදී පෙනී යන්නේ රාජ්‍ය සේවයේ පහල මට්ටමේ නිලධාරීන් දුෂිත ක්‍රියාවලට පෙළඹෙන්නේ ඔවුන්ගේ මූලික අවශ්‍යතා සපුරාගැනීමට වුවද, ඉහල මට්ටමේ නිලධාරීන් එවැනි දුෂණ ක්‍රියාවලට පෙළඹෙන්නේ තමන්ට පහසු ජීවිතයක් ගත කිරීම සඳහා බවයි. ඉහළ දක්ෂතාවලින් යුතු පුද්ගලයන්ගේ අවධානය රාජ්‍ය සේවය වෙත ග්‍රහණය කරගැනීමට ප්‍රමාණවත් තරම් වැටුප් පරිමාණ සැකසීමේ අවශ්‍යතාවයක් ඇතිවී තිබේ.

පළපුරුදු රජයේ නිලධාරීන්ගේ සේවාව තවදුරටත් රජයට ලබාගත හැකි වන ආකාරයට විශ්‍රාම යාමේ වයස් සීමාව දිළි කිරීමේ හැකියාව සැලකිල්ලට ගත යුතුය. ශ්‍රී ලංකාවේ වයස් ගත ජනගහණය ඉහල යාමේ ප්‍රවණතාව පිළිබඳ සැලකිමේදී මෙයට විශේෂ අවධානයක් යොමු විය යුතුය.

රාජ්‍ය සේවා ප්‍රතිසංස්කරණ ක්‍රියාවලියේ කොටසක් හැටියට ස්වේච්ඡාවෙන් විශ්‍රාම යාමේ යෝජනා ක්‍රම, විශ්‍රාම වැටුප් ප්‍රතිසංවිධානය කිරීම සහ රජයේ සේවකයන් හා පුද්ගලික අංශයේ සේවකයන් සමාන පදනමක තබා සැලකීම යනාදිය වැදගත් වේ. ආයතනමය ශක්තිමත් කිරීම් හා යහපත් පාලනය තුළින් රාජ්‍ය අංශය ප්‍රතිසංවිධානය කිරීම, ශ්‍රී ලංකාව හා ජාත්‍යයන්තර මූල්‍ය අරමුදල අතර ඇතිකර ගනු ලැබූ එකඟතාවයේ එක් නියමයකි⁵⁰

13 වන ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සංශෝධනයෙන් පසුව පළාත් බදු ව හා කේන්ද්‍රීය ව අළුතෙන් රාජ්‍ය ආයතන ඇති කිරීම වහාම නැවැත්විය යුතුය. එසේ හෙයින් එබඳු බොහෝ ආයතන වසා දමනු ලැබීම හදිසි අවශ්‍යතාවයක් වේ. 13 වන ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සංශෝධනය මගින් සිදුකිරීමට අපේක්ෂා කළේ බලය බෙදා හැරීම මිස සමාන ආයතන අළුතෙන් පිහිටුවීම නොවේ. අමාත්‍යවරුන් නිසාද ආංශික වගකීම් හා සංවර්ධන අරමුණු වැනි නිශේධාත්මක ප්‍රතිඵල ඇතිවන අතර මේ නිසාම සම්පත් විශාල වශයෙන් අපතේ යාමද විශේෂයෙන් සඳහන් කළ යුත්තක් නොවේ.

ආසියාවෙහි විශාලතම රාජ්‍ය සේවාවන්ගෙන් එකක වගකීම ශ්‍රී ලංකාව මත රැඳී පවතී. එසේ හෙයින් මෙම යෝජිත ප්‍රතිසංස්කරණ අතිශය වැදගත් කමක් උසුලයි. ඡෙල්ටන් වනසිංහගේ ප්‍රධානත්වයෙන් යුතු පරිපාලන ප්‍රතිසංස්කරණ කමිටුවේ වාර්තාවට අනුව එවැනි ප්‍රතිසංස්කරණයක් සිදුකිරීමේ අවසාන ප්‍රයත්නය වශයෙන් නිර්දේශ කර ඇත්තේ ඉහල වැටුප් ලබන අඩු සේවක සංඛ්‍යාවක් සහිත රාජ්‍ය සේවයක් ඇති කිරීමයි. සාවද්‍ය ලෙස ගණනය කරන ලද 1990 රාජ්‍ය පරිපාලන වක්‍රලේඛණය නිසා ඇතිවූ ප්‍රතිඵලයක් වූයේ පළපුරුදු හා සුදුසුකම් සහිත රාජ්‍ය නිලධාරීන් විශාල සංඛ්‍යාවක් රාජ්‍ය අංශයෙන් විශ්‍රාම යෑමය. බහුල වශයෙන්ම සිදුවූයේ අත්දැකීම් බහුල වැඩකළ හැකි නිලධාරීන් පුද්ගලික අංශයට එක්වීමේ අරමුණින් රාජ්‍ය සේවය හැර යාමයි. මෙය රාජ්‍ය සේවය තවදුරටත් පිරිහීමට හේතු විය. එසේ හෙයින් අතිරේක කාර්ය මණ්ඩල ඉවත් කිරීමට කරනු ලබන ඊළඟ ප්‍රයත්නයේදී වඩාත් පරිපූර්ණ වූ ස්වේච්ඡාවෙන් විශ්‍රාම යාමේ යෝජනා ක්‍රමයක් ක්‍රියාත්මක කළ යුතු අතර තවදුරටත් රාජ්‍ය සේවයේ රැඳී සිටින්නන්ගේ ක්‍රියාකාරීත්වය යහපත් කර වීම සඳහා අවශ්‍ය පහසුකම් සැලසීම හා හොඳ වැටුප් ව්‍යුහයක් ඇතිකිරීම කළ යුතුය.

⁵⁰ DMF, ශ්‍රී ලංකාව පිළිබඳ වාර්තාව අංක 1/71, අන්තර්ජාලය, 2001 මැයි, එම්. සර්වනාදන් "Pravada"හි දක්වා ඇති ලෙසට, (අංක 4 7 වේරම, 11 පිටුව).

කෙසේවුවත්, රාජ්‍ය සේවාව වඩිතය කිරීම සඳහා තවර පියවරක් ගනු ලැබුවද යහපත් පාලනය යන්න යථාර්ථයක් බවට පත්වනුයේ යහපත් පාලකයන් මෙන්ම සක්‍රීය සිවිල් සමාජයක්ද ඇත්තම් පමණි. 2001 දෙසැම්බර් මහ මැතිවරණයෙන් පසු යහපත් පාලනයක් ඇති වී ඇත්ද යන්න තවමත් පැහැදිළි නැත.

2001 දෙසැම්බර් 31 වන දිනට ශ්‍රී ලංකාව විසින් අපරානුමත කොට ඇති එක්සත් ජාතීන්ගේ මානව හිමිකම් සම්මුතීන් හා ක්‍රස්තවාදය පිළිබඳ වූ ජාත්‍යන්තර සම්මුතීන්*

- වර්ග ඝාතනය වැලැක්වීම හා ඊට දඩුවම් කිරීම පිළිබඳ සම්මුතිය 1950 ඔක්තෝබර් 12 දින අත්සන් තබන ලදී.
- ආර්ථික, සමාජ හා සංස්කෘතික අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ ජාත්‍යන්තර සම්මුතිය 1980 ජුනි 11 දින අත්සන් තබන ලදී.
- සිවිල් හා දේශපාලන අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ ජාත්‍යන්තර සම්මුතිය 1980 ජුනි 11 දින අත්සන් තබන ලදී.
- කාන්තාවට එරෙහි සියළුම ආකාරයේ ප්‍රභේදනයන් මුලිකුපුටා දැමීමේ සම්මුතිය 1981 ඔක්තෝබර් 5 දින අත්සන් තබන ලදී.

* සම්මුතියකින් බැඳී සිටීමට රාජ්‍යය පාර්ශ්වයක කැමැත්ත ප්‍රකාශ කරනුයේ රාජ්‍යයේ නියෝජිතයාගේ අත්සන මගිනි. කෙසේ නමුත් බොහෝ අවස්ථාවලදී සම්මුතියෙහි වගන්තියක් මගින් හෝ සම්මුතියෙහි අන්තර්ගතය පිළිබඳව සාකච්ඡා කරනු ලබන අවස්ථාවේදී සම්මුතියෙන් බැඳී සිටීම සඳහා වන කැමැත්ත නියෝජිතයාගේ අත්සන තුළින් පමණක් ප්‍රකාශ නොවන බවටත් සම්මුතියෙන් බැඳී සිටීම සඳහා රාජ්‍යය විසින් සම්මුතිය “අපරානුමත කළ යුතු” යැයි පාර්ශ්වයන් එකඟතාවයකට එළැඹේ. මෙම පිළිවෙත අනුගමනය කරන සම්මුතීන් සම්බන්ධයෙන් නියෝජිතයාගේ අත්සන ප්‍රකාශ කරනුයේ සම්මුතියේ අන්තර්ගත අනුමත කිරීම පමණි. අපරානුමත කිරීමෙහි අරමුණ වනුයේ අදාළ රාජ්‍යයට සම්මුතියෙන් බැඳී සිටිනවාද නැද්ද යන්න පිළිබඳව සලකා බැලීමට තවත් අවස්ථාවක් ලබාදීමයි. මූලික සාකච්ඡා වලට සහභාගී නොවූ රාජ්‍යයන්ට ද සම්මුතිය අපරානුමත කිරීම මගින් සම්මුතිය මගින් බැඳී සිටීමට එකඟතාවය පළ කළ හැක. යම් රාජ්‍යයක් සම්මුතියකට පාර්ශ්වයක් වූ කල පාර්ශ්වය වූ ආකාරය තුමක් වුවත් සම්මුතිය යටතේ ඇති සියළුම අයිතින් රාජ්‍යයට හිමිවනවා මෙන්ම සම්මුතිය යටතේ ඇති සියළුම වගකීම් වලින් රාජ්‍යය පාර්ශ්වය බැඳී සිටී.

- සියළුම ආකාරයේ වාර්ගික ප්‍රභේදනයන් මුලිනුපුටා දැමීමේ අන්තර්ජාතික සම්මුතිය
1982 පෙබරවාරි 18 දින අත්සන් තබන ලදී.
- කාන්තාපති නියෝජිතයන් ඇතුළු අන්තර්ජාතික වශයෙන් ආරක්ෂිත පුද්ගලයින්ට එරෙහිව සිදුකරන අපරාධයන්ට එරෙහි සම්මුතිය
1991 පෙබරවාරි 27 දින අත්සන් තබන ලදී.
- වර්ණ භේදවාදයට එරෙහි ජාත්‍යන්තර සම්මුතිය
1982 පෙබරවාරි 18 දින අත්සන් තබන ලදී.
- ළමා අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ සම්මුතිය
1991 ජූලි 12 දින අත්සන් තබන ලදී.
- වධහිංසාව සහ අනෙකුත් අමානුෂික හා පහත් අන්දමේ සැලකීම් වලට හා දඬුවම් කිරීමට එරෙහි ජාත්‍යන්තර සම්මුතිය
1994 ජනවාරි 3 වන දින අත්සන් තබන ලදී.
- විදේශ සේවා නියුක්තිකයින්ගේ අයිතිවාසිකම් ආරක්ෂාව සඳහා වන ජාත්‍යන්තර සම්මුතිය
1996 මාර්තු 11 දින අත්සන් තබන ලදී.
- සිවිල් හා දේශපාලන අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ අන්තර්ජාතික සම්මුතිය සඳහා වන 1 වන වෙනස්කළ සන්ධානය
1997 ඔක්තෝබර් 3 වන දින අත්සන් තබන ලදී.
- ක්‍රස්තවාදී බෝම්බ ප්‍රහාර පිටුදැකීමේ ජාත්‍යන්තර සම්මුතිය
1999 මාර්තු 23 වන දින අත්සන් තබන ලදී.
- සන්නද්ධ අරගලයන්ට මැදිවුළු ලෙසින් පිළිබඳ ළමා අයිතිවාසිකම් සම්මුතියේ 1 වන වෙනස්කළ සන්ධානය
2000 වර්ෂයේ සැප්තැම්බර් 6 දින අත්සන් තබන ලදී.
- ප්‍රාණ ඇපකාරත්වයට ගැනීමට එරෙහි ජාත්‍යන්තර සම්මුතිය
2000 වර්ෂයේ සැප්තැම්බර් 6 දින අත්සන් තබන ලදී.
- ආරක්ෂිත නැව් ගමනාගමනයට එරෙහි නීති විරෝධී ක්‍රියාවන්ට එරෙහි සම්මුතිය
2000 සැප්තැම්බර් 6 දින අත්සන් තබන ලදී.

- ත්‍රස්තවාදී ක්‍රියා සඳහා මූල්‍ය සැපයීමට එරෙහි ජාත්‍යන්තර සම්මුතිය 2000 සැප්තැම්බර් මස 6 වන දින අත්සන් තබන ලදී.
- අන්තර්ජාතික සංවිධානාත්මක අපරාධයන්ට එරෙහි එක්සත් ජාතීන්ගේ සම්මුතිය 2000 දෙසැම්බර් 15 දින අත්සන් තබන ලදී.
- පුද්ගලයින්, විශේෂයෙන් කාන්තාවන් හා ළමුන්, පැහැර ගැනීම පිටු දැකීම සඳහා වූ සන්ධානය 2000 දෙසැම්බර් 15 දින අත්සන් තබන ලදී.
- ළමා වෙළෙඳාම, ළමයින් ගණිකා වෘත්තියේ යෙදවීම හා ළමයින් අසහා ප්‍රකාශන සඳහා යොදා ගැනීමට එරෙහි ළමා අයිතිවාසිකම් සම්මුතියේ වෙනස්කිරීම් සන්ධානය 2002 වර්ෂයේ මැයි 8 වන දින අත්සන් තබන ලදී.

ශ්‍රී ලංකාව විසින් අපරානුමත කොට ඇති ජාත්‍යන්තර කම්කරු සංවිධානයේ සම්මුතීන්

සම්මුති අංකය	සම්මුතියේ නම	අපරානුමත කළ දිනය	වර්තමාන තත්ත්වය
C4	රාත්‍රී වැඩවුර (කාන්තා) සම්මුතිය 1919	1951.10.08	අහෝසි කොට ඇත
C5	අවම වයස (කර්මාන්ත)	1950.10.16	අහෝසි කොට ඇත
C6	තරුණයින් රාත්‍රී වැඩ (කර්මාන්ත) සඳහා යෙදවීමේ සම්මුතිය 1919	1950.10.16	අහෝසි කොට ඇත
C7	අවම වයස් සීමා (සාගර) සම්මුතිය 1920	1950.09.02	අහෝසි කොට ඇත
C8	සේවා විසුකැති වන්දි (මුහුදුබත් වීම්) සම්මුතිය 1920	1951.04.25	
C10	අවම වයස් සීමා(කෘෂිකර්මාන්තය) සම්මුතිය 1921	1991.11.29	අහෝසි කොට ඇත
C11	සමාගමයේ නිදහස (කෘෂිකර්මාන්ත) සම්මුතිය 1921	1952.08.25	
C15	අවම වයස් සීමා () සම්මුතිය 1921	1951.04.25	අහෝසි කොට ඇත
C16	තරුණ පුද්ගලයින්ගේ වෛද්‍ය පරීක්ෂණ (සාගර) සම්මුතිය 1921	1950.04.25	
C18	කම්කරු වන්දි (වෘත්තිමය රෝගාබාධ) සම්මුතිය 1925	1952.05.17	
C26	අවම වයස් නියම කිරීමේ සම්මුතිය (යාන්ත්‍රික) 1928	1961.06.09	

C29	බලහත්කාර ශ්‍රමය පිළිබඳ සම්මුතිය 1930	1950.04.05	
C41	රාත්‍රී වැඩවුර (කාන්තා) සම්මුතිය (සංශෝධිත) 1934	1950.09.02	අනෙකුත් කොට ඇත
C45	පතල් වැඩ (කාන්තා) සම්මුතිය 1935	1950.12.20	අනෙකුත් කොට ඇත
C58	අවම වයස් සීමා (සාගර) සම්මුතිය (සංශෝධිත) 1936	1959.05.18	
C63	වේතන සහ වැඩවුර සංඛ්‍යාලේඛන පිළිබඳ සම්මුතිය 1938	1952.08.25	
C80	අවසන් ගිවිසුම් වගන්ති ප්‍රතිශෝධන සම්මුතිය 1946	1952.08.25	
C81	කම්කරු විමර්ශන සම්මුතිය 1947	1950.04.03	
C87	සමාගමයේ සහ සංවිධානය වීමේ අයිතිය පිළිබඳ සම්මුතිය 1948	1995.11.15	
C89	රාත්‍රී වැඩවුර (කාන්තා) සම්මුතිය (ප්‍රතිශෝධිත) 1948	1966.03.31	අනෙකුත් කොට ඇත
C90	තරුණ පුද්ගලයින්ගේ රාත්‍රී වැඩවුර (කර්මාන්ත) පිළිබඳ සම්මුතිය (ප්‍රතිශෝධන) 1948	1959.05.18	
C95	වේතන පුරකමිත කිරීම පිළිබඳ සම්මුතිය 1949	1983.10.27	
C96	පූර්ව ගෙවීමේ සේව්‍යෝජන ආයතන පිළිබඳ සම්මුතිය (ප්‍රතිශෝධන) 1949	1983.10.27	

C98 සංවිධානය වීමේ සහ
සාමූහික කෙටිල් කිරීම
පිළිබඳ සම්මුතිය 1949 1972.12.13

C99 අවම වයස් සීමා පැනවීමේ
(කෘෂිකර්මාන්තය) සම්මුතිය
1951 1993.04.01

C100 සමාන වැටුප් සම්මුතිය 1993.04.01

C105 මානව රැකවරණ සම්මුතිය
(ප්‍රතිශෝධිත) 1957 1993.04.01

C106 සති විවේක (වාණිජ හා
කාර්‍යාල) සම්මුතිය 1958 1983.10.27

C108 මුහුදු ගාමිණියේ අත්‍යවශ්‍යතා
ලේඛන සම්මුතිය 1958 1995.11.24

C110 වතු කම්කරුවන්ගේ සේවා
කොන්දේසි පිළිබඳ සම්මුතිය
1958 1995.04.24

C111 වෙනස් කොට සැලකීම (සේවා
සහ වගන්තිය) පිළිබඳ සම්මුතිය
1958 1998.11.27

C115 විකිරණ ආරක්ෂාව පිළිබඳ
සම්මුතිය 1960 1998.06.18

C116 අවසන් ගිවිසුම් ප්‍රතිශෝධනය
පිළිබඳ සම්මුතිය 1961 1924.04.26

C131 අවම වයස් සීමා පැනවීමේ 1970 1975.03.17
සම්මුතිය 1970

C135 කම්කරු නියෝජිතයන් පිළිබඳ 1976.11.16
සම්මුතිය 1971

C138	සේවයට ඇතුළත් කිරීමේ අවම වයස් සීමා පිළිබඳ සම්මුතිය 1973	2000.02.11	පළමු සාකච්ඡා අවම වයස් සීමා පිළිබඳ සම්මුතිය 1973
C144	ජාත්‍යන්තර කම්කරු සම්මුතීන් ක්‍රියාත්මක කිරීම පිළිබඳ ත්‍රෛපාක්ෂික සාකච්ඡා පිළිබඳ සම්මුතිය 1976	1994.03.17	පළමු සාකච්ඡා අවම වයස් සීමා පිළිබඳ සම්මුතිය 1973
C160	කම්කරු සංඛ්‍යාලේඛන පිළිබඳ සම්මුතිය 1985	1993.04.01	පළමු සාකච්ඡා අවම වයස් සීමා පිළිබඳ සම්මුතිය 1973

ශ්‍රී ලංකාව විසින් අපරානුමත කොට ඇති මානවවාදී නීතිය හා සම්බන්ධ සම්මුතීන්

- යුධ භූමියේදී තුවාල ලැබූ හා රෝගාතුර වූ යොල්දායුවන් පිළිබඳ ජිනීවා සම්මුතිය, 1949.
1959 පෙබරවාරි මස 28 දින අපරානුමත කරන ලදී.
- යාගරයේදී තුවාල ලැබූ හා රෝගාතුර වූ යොල්දායුවන් පිළිබඳ ජිනීවා සම්මුතිය, 1949.
1959 පෙබරවාරි මස 28 වන දින අපරානුමත කරන ලදී.
- යුධ සිරකරුවන්ට සැලකීම පිළිබඳ ජිනීවා සම්මුතිය, 1949
1959 පෙබරවාරි මස 28 වන දින අපරානුමත කරන ලදී.
- යුධ අවස්ථාවේදී තුවාල ලබන සිවිල් වැසියන් පිළිබඳ ජිනීවා සම්මුතිය, 1949
1949 පෙබරවාරි මස 28 වන දින අපරානුමත කරන ලදී.

ශ්‍රී ලංකාව විසින් අපරානුමත කොට නොමැති ඇතැම් මානව හිමිකම් සම්මුතීන්

- සිවිල් හා දේශපාලන අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ අන්තර්ජාතික සම්මුතියේ II වන වෙනස්කිරීම සන්ධානය
- යුධ අපරාධයන්ට හා මානව වර්ගයාට එරෙහි අපරාධයන් සම්බන්ධයෙන් ව්‍යවස්ථාපිත සීමාවන් නොපැන විමේ සම්මුතිය 1968
- සරණාගතයින් පිළිබඳ සම්මුතිය 1951
- සරණාගතයින් පිළිබඳ සම්මුතියෙහි සන්ධානය 1967
- බලහත්කාර ශ්‍රමය අහෝසි කිරීම පිළිබඳ ජාත්‍යන්තර කම්කරු සම්මුතිය (අංක 105)
- ඉහත සම්මුතියේ 21 වගන්තිය පිළිබඳ ප්‍රකාශය (එක් රාජ්‍ය පාර්ශ්වයක් තවත් රාජ්‍ය පාර්ශ්වයකට එරෙහිව කරනු ලබන පැමිණිලි)
- ඉහත 22 වගන්තිය පිළිබඳ ප්‍රකාශනය (තනි පුද්ගලයින්ගේ පැමිණිලි භාරගැනීම පිළිබඳ)
- සමාජ ආරක්ෂාව පිළිබඳ අවම ප්‍රමිතීන් පිළිබඳ ජාත්‍යන්තර කම්කරු සම්මුතිය (අංක 102)
- විදේශ සේවා නියුක්තිකයන් අපයෝජනයට ලක්වීමේ තත්ත්වයන් හා විදේශ සේවා නියුක්තිකයන්ට සමාන අවස්ථා ලබාදීම පිළිබඳ ජාත්‍යන්තර කම්කරු සම්මුතිය (අංක 122)
- ග්‍රාමීය කම්කරුවන් සහ ආර්ථික හා සමාජ සංවර්ධන ක්‍රියාවලිය තුළ ඔවුන්ගේ කාර්යය භාරය පිළිබඳ ජාත්‍යන්තර කම්කරු සම්මුතිය (අංක 141)
- රාජ්‍ය සේවයේ සේවා කොන්දේසි තීරණය කිරීමේ කාර්යය පටිපාටිය හා සංවිධානය වීමේ අයිතිය ආරක්ෂා කිරීම පිළිබඳ ජාත්‍යන්තර කම්කරු සම්මුතිය (අංක 151)

- සරණාගතයින්ගේ තත්ත්වය පිළිබඳ සම්මුතිය 1951
- 1951 සරණාගතයින්ගේ තත්ත්වය පිළිබඳ සම්මුතියෙහි වෙනස්කිරීම් සන්ධානය 1967
- 1949 අගෝස්තු 12, අන්තර්ජාතික යුධ ගැටුම් මගින් පීඩාවට පත්වන්නන් පිළිබඳ ජිනීවා සම්මුතියෙහි අතිරේක සන්ධානය (I වන සන්ධානය)
- 1949 අගෝස්තු 12, අන්තර්ජාතික නොවන යුධ ගැටුම් මගින් පීඩාවට පත්වන්නන් පිළිබඳ ජිනීවා සම්මුතියෙහි අතිරේක සන්ධානය (II වන සන්ධානය)

2001 වර්ෂය තුළ කීන්ද්‍ර වූ මූලික අයිතිවාසිකම් නඩු

11 වන ව්‍යවස්ථාව

නෙසරායා සිවකුමාර් ඵදිරිව ස්ථානාධිපති, වෙට්ටියාපලම් විශේෂ කාර්ය බලකා කළුච්චර සහ වෙනත් අය, ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ අයදුම්පත් අංක 363/2000, කීන්ද්‍රව 2001.10.01

පියල් කුමාර ලියනාරවිච්චි ඵදිරිව ස්ථානාධිපති, ඇබ්ලිපිටිය රිමාන්ඩ් බන්ධනාගාරය සහ වෙනත් අය, ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ අයදුම්පත් අංක 971/99, කීන්ද්‍රව 2001.01.19

11, 12(1) හා 13 වන ව්‍යවස්ථා

වමින්ද කල්දේරා සහ වෙනත් අය ඵදිරිව පොලිස් ස්ථානාධිපති සිදුව සහ වෙනත් අය, ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ අයදුම්පත් අංක 62-63/93, කීන්ද්‍රව 2001.02.06

11, 13(1) වන ව්‍යවස්ථා

පුෂ්පා ජයවර්ධන ඵදිරිව ඒකනායක සහ තවත් අය, ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ අයදුම්පත් අංක 860/99, කීන්ද්‍රව 2001.03.27

11, 13(1) සහ 13(2) ව්‍යවස්ථා

සිත්ති මරිලියා ඵදිරිව නිව්ටබ්බුව පොලිස් ස්ථානාධිපති, සහ තවත් අය, ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ අයදුම්පත් අංක 293/99, කීන්ද්‍රව 2001.09.21

එම්. එම්. සරත් ඵදිරිව ස්ථානාධිපති, පුගොඩ පොලීසිය සහ තවත් අය, ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ අයදුම්පත් අංක 586/2000, කීන්ද්‍රව 2001.05.18

නිලී අජන්ත සහ වෙනත් අය ඵදිරිව පොලිස් පරීක්ෂක, වත්තල පොලීසිය සහ වෙනත් අය, ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ අයදුම්පත් අංක 967-968/97, කීන්ද්‍රව 2001.10.01

12, 13 සහ 14 වන ව්‍යවස්ථා

ආචාර්ය මරියෝ ගෝමස් ඵදිරිව කොළඹ විශ්ව විද්‍යාලය සහ වෙනත් අය, ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ අයදුම්පත් අංක 833/99, තීන්දුව 2001.05.25

12(1) වන ව්‍යවස්ථාව

ශ්‍රී කුමාර ජයකොඩි ඵදිරිව ශ්‍රී ලංකා රක්ෂණ සංස්ථාව සහ වෙනත් අය, ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ අයදුම්පත් අංක 769/98, තීන්දුව 2001.07.13

ලියෝ සැමසන් ඵදිරිව ශ්‍රී ලන්කන් එයාර් ලයින්ස් ලිමිටඩ්, ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ අයදුම්පත් අංක 551/98, තීන්දුව 2001.08.31

කනගසබෙයි රාජපුරන්තේස්වරන ඵදිරිව ලංකා බැංකුව සහ වෙනත් අය, ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ අයදුම්පත් අංක 869/99, තීන්දුව 2001.12.11

සඳනැන්න ගාමනට්ස් පුද්ගලික සමාගම ඵදිරිව ඇඟවම් කෝටා මණ්ඩලය, ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ අයදුම්පත් අංක 289/99, තීන්දුව 2001.12.11

රන්ජිත් ඩිලා බණ්ඩාර ඵදිරිව නාගරික සංවර්ධන අධිකාරිය, ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ අයදුම්පත් අංක 698/2000, තීන්දුව 2001.11.28

ලක්ෂ්මන් සිරිසේන ඵදිරිව ලංකා බැංකුව සහ වෙනත් අය, ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ අයදුම්පත් අංක 981/97, තීන්දුව 2001.06.11

වයි. ටී. කුමාර ඵදිරිව කොළඹ විශ්ව විද්‍යාලය සහ වෙනත් අය, ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ අයදුම්පත් අංක 804/99, තීන්දුව 2001.05.11

සේරත් ඵදිරිව ඉවන් හමුදා කොමදෝරු සහ වෙනත් අය, ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ අයදුම්පත් අංක 760/99, තීන්දුව 2001.05.24

12(1), 13(1) සහ 13(2) වන ව්‍යවස්ථා

ෂනිබි කාපුඩින් ඵදිරිව ජී. ජයවික්‍රම සහ තවත් අය, ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ අයදුම්පත් අංක 216/2001, තීන්දුව 2001.11.22

12(1) සහ 14(1)(අ) වන ව්‍යවස්ථාව

එගොඩවෙල සහ වෙනත් අය ඵදිරිව දයානන්ද දිසානායක සහ වෙනත් අය, ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ අයදුම්පත් අංක 412/99, තීන්දුව 2001.04.03

12(1), 14(1)(අ) සහ 14(1)(ඔ) වන ව්‍යවස්ථා

ප්‍රසන්න විතානගේ ඵදිරිව සරත් අමුණුගම සහ තවත් අය, ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ අයදුම්පත් අංක 516/2000, නින්ද්‍රව 2001.08.02

වික්ටර් අයිවන් ඵදිරිව සරත් එන් සිල්වා සහ තවත් අය, ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ අයදුම්පත් අංක 898-901/99, නින්ද්‍රව 2001.08.02

13(1) සහ 13(2) වන ව්‍යවස්ථාව

එම්ල් ග්‍රන්ත්ථලින් ක්‍රොනෙම්බර්ග් ඵදිරිව ජෝෂ්ප් පොලිස් අධිකාරී, කොළඹ වංචා හා විමර්ශන කාර්යාංශය සහ තවත් අය, ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ අයදුම්පත් අංක 58/89, නින්ද්‍රව 2001.06.11

සෙනති විදානගේ ඵදිරිව උදය සෙනෙවිරත්න (පොලිස් පරීක්ෂක) සහ තවත් අය, ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ අයදුම්පත් අංක 148/99, නින්ද්‍රව 2001.09.26

තවු තීන්දු ලේඛනය

ඒ. එච්. වික්‍රමකුංආ සහ තවත් තිදෙනෙක්, ඵදිරිව එච්. ආර්. ඩී. සිල්වා, ප්‍රධාන තක්සේරුකරු තක්සේරු දෙපාර්තමේන්තුව සහ තවත් දහහතර දෙනෙක් ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ අයදුම්පත් අංක 551/98, තීන්දුව 2001.08.01

අබසින් බණ්ඩා ඵදිරිව ගුණරත්න (1995)1 ශ්‍රී.ල.නී.වා. 244

අජේ හාසියා ඵදිරිව කාලිඩි මයිබි A.I.R. 1981 ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ අංක 487

අමල් සුදත් සිල්වා ඵදිරිව කොඩිතුවක්කු, පොලිස්පති සහ තවත් අය (1987)2 ශ්‍රී.ල.නී.වා. 119

අර්කන්සාස් ගෑස් කම්පන ඵදිරිව රේල් බෝර්ඩ් කොමිසම 261 U.S. 379 at 384

බණ්ඩාර ඵදිරිව ප්‍රේමවන්‍ය (1984)1 ශ්‍රී.ල.නී.වා. 301

ඩී. ඒ. නෙත්සිංහ ඵදිරිව රත්නසිරි වික්‍රමනායක, සිවිල් පරිපාලන හා වැවිලි කර්මාන්ත ඇමති සහ තවත් හතර දෙනෙක් ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ අයදුම්පත් අංක 770/99, තීන්දුව 2001.07.13

ඩී. ආර්. ඒ. ශ්‍රී කුමාර් ජයකොඩි ඵදිරිව ශ්‍රී ලංකා ඉන්ෂුරන්ස් කෝපරේෂන් සහ රොබින්සන් හෝටෙල් කෝපරේෂන් සහ තවත් එකොළොස් දෙනෙක්, ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ අයදුම්පත් අංක 769/98, තීන්දුව 2001.07.13

දොස්තර රාජිත සේනාරත්න, පී. වන්‍යසේකරන් සහ සේගු ඉසඩින් ඵදිරිව ඇමති දිසානායක අංක 1/2000

එගොඩවෙල සහ තවත් අය ඵදිරිව දිසානායක සහ තවත් අය, ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ අයදුම්පත් අංක 412/99, තීන්දුව 2001.04.03

ගාමිණී අතුකෝරල ඵදිරිව නීතිපත ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ අයදුම්පත් අංක 1/97-15/97, තීන්දුව 1997.

දහ හත්වන ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සංශෝධනය සහ පළාත් සභා කෙටුම්පත පිළිබඳ කිත්දුව (1987)2 ශ්‍රී.ල.නී.වා. 312

ජයවර්ධන ඵදිරිව ධරණී විජයතිලක (ලේකම්), අධිකරණ අමාත්‍යාංශය සහ තවත් අය (2000)1 ශ්‍රී.ල.නී.වා. 132

සෝසප් පෙරේරා ඵදිරිව නීතිපත (1992)1 ශ්‍රී.ල.නී.වා. 199

කලවාන මල්වි පර්පස් කෝපරේටිව් ලිමිටඩ් ඵදිරිව කෝපරේටිව් එම්ලෝයිස් කොමිසම අභියාචනාධිකරණ කිත්දුව 1993.08.15

කරුණාදාස ඵදිරිව යුනික් සෙම්ස්ටෝන්ස් (1997)1 ශ්‍රී.ල.නී.වා. 256

කරුණාතිලක ඵදිරිව දයානන්ද දිසානායක (මැතිවරණ කොමසාරිස්) සහ තවත් අය (1999)1 ශ්‍රී.ල.නී.වා. 157

රජ ඵදිරිව පොඩ්සිංකෝ 16 න.නී.වා. 16

ලාල් ප්‍රියන්ත ලියනගෙ ඵදිරිව රිචඩ් පතිරණ, ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ අයුරුමපත් අංක 441/97

ලීඩර් පබ්ලිකේෂන්ස් ඵදිරිව රුබසිංහ ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ අයුරුමපත් අංක 362/00, කිත්දුව 2000.06.30

එම්. එච්. සිත්ති මරිලියා ඵදිරිව මල්ලව කුමාර (පොලිස් ස්ථානාධිපති), පොලිස් ස්ථානය නිව්ටබ්‍රුව සහ තවත් හත් දෙනෙක ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ අයුරුමපත් අංක 293/99, කිත්දුව 2001.09.21

මරියෝ ගෝමස් ඵදිරිව කොලඹ විශ්වවිද්‍යාලය සහ තවත් දෙදෙනෙක් ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ අයුරුමපත් අංක 833/99, කිත්දුව 2001.05.25

මෙට්රෝ පොලිටන් ප්‍රොපර්ටීස් කම්පනි ඵදිරිව ලැනන් 1969 1 QB 577

මොහින්දර් සි. හිල ඵදිරිව මැතිවරණ කොමසාරිස් A.I.R. 1978 ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ අංක 851

එන්.සිවකුමාර් ඵදිරිව පොලිස් ස්ථානාධිපති, විශේෂ කාර්යය බලකාය, වෙල්ලිපාලයම් සහ තවත් පස් දෙනෙක ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ අයුරුමපත් අංක 363/2000, කිත්දුව 2001.10.01

එන්. කේ. එල්. විදානගෙ ඵදිරිව උදය සෙනෙවිරත්න, (පොලිස් පරීක්ෂක) මිලියාගොඩ, සහ තවත් සහ දෙනෙක් ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ අයදුම්පත් අංක 148/99, කින්දුව 2001.09.26

නන්දදාස ඵදිරිව එම්. එස්. ජයසිංහ (ලේකම්), ව්‍යවස්ථා කටයුතු පිළිබඳ අධිකරණ අමාත්‍යාංශය (2001)1 ශ්‍රී.ල.නි.වා. 25

පී. කේ. ලියනාරව්වි ඵදිරිව ස්ථානාධිපති, රේමන්ඩ් බන්ධනාගාරය, ඇබ්ලිපිටිය සහ තවත් සහ දෙනෙක් ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ අයදුම්පත් අංක 971/99, කින්දුව 2001.01.19

ලියෝ සැමියන් ඵදිරිව එයාර් ලංකා සමාගම සහ තවත් පස් දෙනෙක් ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ අයදුම්පත් අංක 791/98, කින්දුව 2001.01.11

පුෂ්පා ප්‍රියන්ත ඩයස් ඵදිරිව ඒකනායක, පොලිස් ස්ථානය, පොල්පිතිගම සහ තවත් තිදෙනෙක් ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ අයදුම්පත් අංක 860/99, කින්දුව 2001.03.27

රජ ඵදිරිව ගෝ (1993) අභියාචනාධිකරණ අංක 646

රාජරත්න ඵදිරිව එයාර් ලංකා සමාගම (1987)2 ශ්‍රී.ල.නි.වා. 128

රාජපාල් අබේනායක ඵදිරිව ගරු සරත් එන්. සිල්වා සහ තවත් දෙදෙනෙක් ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ අයදුම්පත් 90/99, කින්දුව 2001.02.28

රාමුපිල්ලෙය ඵදිරිව ෆෙස්ටස් පෙරේරා (1991)1 ශ්‍රී.ල.නි.වා. 11

රත්නගෝපාල් 70 න.නි.වා. 409

සමන් ලීලදාස සහ තවත් අය ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ අයදුම්පත් අංක 4/88, කින්දුව 1988.10.6/7

සඳකැන්න ගාමනට්ස් ප්‍රසිඩේට් ලිමිටඩ් ඵදිරිව ටෙක්ස්ටයිල් කෝටා බෝඩ් සහ තවත් හතර දෙනෙක් ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ අයදුම්පත් අංක 869/99, කින්දුව 2001.12.11

සෙනෙවිරත්න සහ තවත් අයෙක් ඵදිරිව විශ්ව විද්‍යාල ප්‍රතිපාදන කොමිසම සහ තවත් අයෙක් (1978-79-80)1 ශ්‍රී.ල.නි.වා. 182

සෙනෙවිරත්න ඵදිරිව පුණ්‍යා ද සිල්වා (1995)1 ශ්‍රී.ල.නි.වා. 27

මෙරිට්ස් සහ තවත් දෙදෙනෙකු ඵදිරිව ලේකම්, සිවිල් සේවා කොමිසම සහ තවත් දහ හත්දෙනෙකු ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ අයුරුමත් අංක 249/96, කිත්ථුව 1998.11.19

සිල්වා ඵදිරිව බණ්ඩාරනායක (1997)1 ශ්‍රී.ල.නි.වා. 92

සයිමන් ඵදිරිව කොමසාරිස්, ජාතික නිවාස 75 න.නි.වා. 471

සිරිමල් ගුණරත්න ඵදිරිව මහජන බැංකුව සහ තවත් එකොළොස් දෙනෙකු ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ අයුරුමත් අංක 514/99, කිත්ථුව 2001.07.25

සුධර් සිං ඵදිරිව හගටිරාමි A.I.R. 1975 ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ අයුරුමත් අංක 1331

සුනිලා අබේසේකර ඵදිරිව රුබසිංහ (2000)1 ශ්‍රී.ල.නි.වා. 314

ටිකිරි බණ්ඩා බ්‍රිතේකුලම සහ තවත් අය ඵදිරිව ලේකම්, කර්මාන්ත සංවර්ධන අමාත්‍යාංශය සහ තවත් අය (2000)3 ශ්‍රී.ල.නි.වා. 243

සුනික් ජෙම් ස්ටෝන්ස් ඵදිරිව කරුණාදාස (1995)2 ශ්‍රී.ල.නි.වා. 357

වික්ටර් අයිවන ඵදිරිව ගරු සරත් එන්. සිල්වා සහ තවත් දෙදෙනෙකු ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ අයුරුමත් අංක 898/99, කිත්ථුව 2001.02.28

විශ්වලිංගම් ඵදිරිව ලියනගෙ (1984)2 ශ්‍රී.ල.නි.වා. 123

විතානගේ දොන් සුනිල් ගුණරත්න ඵදිරිව කෝමාගම ප්‍රාදේශීය සභාව සහ තවත් අය ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ අයුරුමත් අංක 210/97, කිත්ථුව 1998.04.03

ජයසේකර ඵදිරිව ගරු සරත් එන්. සිල්වා සහ තවත් අය ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ අයුරුමත් අංක 902/99, කිත්ථුව 2001.02.28

විමල් ප්‍රනාන්දු ඵදිරිව ශ්‍රී ලංකා ගුවන් විදුලි සංස්ථාව (1996)1 ශ්‍රී.ල.නි.වා. 157

ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ හා ලිපි

2001 Country Reports on Human Rights Practices, U.S. Department of State, Sri Lanka.

Amaratunga, K., "Phosphate Mining at Eppawala: Some Salient Features of the Judgment", in *Moot Point, Legal Review 2000*, Volume 4 (Centre for Policy Alternatives, Colombo, December 2000).

Amerasinghe, A.R.B., in *"Our Fundamental Rights of Personal Security and Physical Liberty"*.

Amerasinghe, A.R.B., in "Relief and Remedies for the Infringement of the Rights of personal Security and Physical Liberty in Sri Lanka", *Developing Human Rights Jurisprudence, Interights*, Vol. 8.

Amnesty International News Report 11.10.2001.

Atapattu, Sumudu "Judicial Protection of Human Rights", in *Sri Lanka: State of Human Rights 2000*.

Barnett, H., *Constitutional and Administrative Law*, 1995.

Beijing Statement of Principles of the Independence of the Judiciary in the LAWASIA Region.

C.M.E.V. 2001 General Elections Interim Report, http://www.cpalanka.org/pdf/Interim_Report.pdf

C.M.E.V. 2001 General Elections Reports.

C.M.E.V. Press Release 3rd December 2001.

C.M.E.V. Press Release of 11.25.2001.

Central Bank of Sri Lanka Annual Report 2001, Central Bank Printing Press, Colombo, Sri Lanka, 2002.

Columbia Journalism Review, July/August 1998, www.cpi.org/protests/ooltrs/srilanka.

Daily Mirror, 24th April 2001.

Daily Mirror, 7th May 2001.

Daily News, 21st February 2002.

Dattatreya, C. S., *The Proposal for a Constitutional Council, The Draft Constitution of Sri Lanka*, Panditaratne, D., and Ratnam, P., (eds.), (The Law & Society Trust, Colombo, 1998).

De Silva, S.R., "Investing in Sustainable Development; Judgments of the Supreme Court of Sri Lanka and International Court of Justice", in *Moot Point, Legal Review 1999*, Volume 3 (Centre for Policy Alternatives, Colombo, December, 1999).

Declaration of the United Nations Conference, (Stockholm, 16th June, 1972).

Final Report of the European Unions Observation Mission to Sri Lanka, December 5th 2001 Parliamentary Elections.

Ginther, K., Denters, E and de Wart., P.J.I.M., (eds.), *Sustainable Development and Good Governance* (Martinnus Nijhoff Publishers, The Netherlands: 1995).

Gomez, Mario., *Emerging Trends in Public Law*, (1998).

Hansard Vol. 135, No. 14, Column 2348.

Hayley, F.A., *A Treatise on the Laws and Customs of the Sinhalese* (1923).

Human Rights Watch World Report 2002, <http://www.hrw.org/wr2k2/asia10.html>

IBA Report – a summary of the conclusions and recommendations of the IBA HR Institute delegation following its mission to Sri Lanka between 28th August 2001- 31st August 2001. www.envoynews.com/iba/e_article_000057702.cfm#conclusion.

International Bar Association of Sri Lanka – Failing to Protect the Rule of Law and the Independence of the Judiciary, November 2001

Jayawardene., Kishali P. "Freedom of Expression and Media Freedom", in *Sri Lanka State of Human Rights 2001*, (Law & Society Trust, Colombo, 2001)

Jinadasa, J., "*Social Impact of Power Crisis*".

Judges Journal of June 1991.

Judicial Independence Sri Lanka Report of a mission 14-23 September
Centre for the Independence of Judges and Lawyers.

Kodikara, C., "Quotas for Women", *Voice of Women*, April 2002.

Nadarajah S., *Evolution of Administrative Reforms*

Parliamentary Debates (Hansard) Vol. 121, NO. 3, 23rd November 1998.

Presidential election 1999, Peoples Choice? A report on the Presidential Election of Sri Lanka, (Law & Society Trust, Colombo, 1999)

Ranatunga, D.C., *The Twelve Parliaments of Sri Lanka*, Colombo, Sarasavi Publishers, 2002.

Report of the Committee on the abuse of Public Resources., Institute of Human Rights, December 2001.

Report of the Select Committee, Parliamentary Series NO. 71 of 1984

Report of the United Nations Committee for Development Planning, *Poverty Alleviation and Sustainable Development: Goals in Conflict?* (1992)

Samuel, Kumudini, "Right to Franchise: The Parliamentary Election of October", in *Sri Lanka: the State of Human Rights 2001* (Law & Society Trust, Colombo, 2001)

Satkunanathan, A., "State interference with Public Institutions: A Case Study of Bribery Commission", in *Sri Lanka: State of Human Rights 2000*, (Law & Society Trust, Colombo, 2000)

Somasunderam M., *The Third Wave – Governance and Public Administration in Sri Lanka*, (1997), ICES Publication.

Sri Lanka: State of Economy 2001, Institute of Policy Studies.

Sri Lanka: State of Human Rights reports, Integrity of Persons.

Standing Orders of Parliament of the Democratic Socialist Republic of Sri Lanka

Sunday Leader, 10th June 2001

Sunday Leader, 27th June 1999

Sunday Leader, 9th April 2000

Sunday Leader, 13th May 2001

Sunday Times, 24th June 2001

Sunday Times, 6th April 1997

Sunday Times, 17th February 2002

Sunday Times, 24th February 2002

Sunday Times, 3rd February 2002

Sunday Times, 8th of July 2001

The Island 2nd of July 2001

The Island, 11th October 2001

The Island, 21st September 2001

The Island, 5th September 2001

The Island, 6th September 2001

Udagama, D., "Fundamental Rights Jurisprudence" in *Sri Lanka: State of Human Rights 2001*, (Law & Society Trust, Colombo, 2001.)

UNICEF Press Release 24.01.2001 statement attributable to Carol Bellamy.

Weekend Express, 6th May 2001

Wickremaratne, J., *Fundamental Rights in Sri Lanka*, (Navarang, Booksellers and Publishers, India: 1998)

ශ්‍රී ලංකාවේ: මානව හිමිකම් තත්ත්වය 2002

මෙය 2001 වර්ෂය තුළ ශ්‍රී ලංකාවේ මානව හිමිකම් තත්ත්වය පිළිබඳ වූ විස්තරාත්මක විග්‍රහයක් වන නීතිය හා සමාජ භාරය විසින් ප්‍රකාශිත Sri Lanka: State of Human Rights 2002. වාර්තාවේ සම්පූර්ණ සිංහල පරිවර්තනයකි.

මෙම වර්තාව මගින් 17 වන ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සංශෝධනය, 2001 වර්ෂය තුළ ශ්‍රී ලංකාවේ අයිතර්ජාය, සමාජ ආර්ථික අයිතිවාසිකම් හා බරකීය සංවර්ධනය කෙරෙහි විදුලිබල අර්බුදයේ බලපෑම, මානව හිමිකම් සඳහා වූ අයිතර්ජාය රැකවරණය, සහ ශ්‍රී ලංකාවේ රාජ්‍ය සේවය යන මාතෘකා ආවරණය කෙරේ.

නීතිය හා සමාජ භාරය
අංක 3, කිංසි වෙරළය
කොළඹ 8
ශ්‍රී ලංකාව

දුරකථනය: 6 91228/6 84845

ෆැක්ස්: 6 86 843

ඊමේල් : lst@eureka.lk

වෙබ් අඩවිය: <http://www.lawandsocietytrust.org>

ISBN 955-9062-81-6